وَاذْكُرِ اسْمَ رَبِّكَ وَتَبَتَّلْ اِلَيْهِ تَبْتِيلًا

તસવ્વુફ ઔર સુલૂક

મુઅલ્લિફ

હઝરત મવલાના પીર ઝુલ્ફિકાર અહમદ સાહબ
દામત બરકાતુહુમ નકશબંદી મુજદ્દિદી
મોહતમીમ દારુલઉલૂમ ઝંગ, પાકિસ્તાન

બએહતિમામ

કારી ફૈઝુલ્હસન અઅઝમી

નાશિર

મદીના એજન્સી

૪/૪૫૫૧, ખંભાતવાલા માર્કેટ, ઝાંપા બઝાર, સુરત-૩.
ફોન : (૦૨૬૧) ૨૪૨૮૯૭૭, ૨૪૧૭૩૮૮

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

وَاذْكُرِ اسْمَ رَبِّكَ وَتَبَتَّلْ اِلَيْهِ تَبْتِيْلًا

તસવ્વુફ ઔર સુલૂક

:: મુઅલ્લિફ ::

હઝરત મવલાના પીર ઝુલ્ફિકાર અહમદ સાહબ
દામત બરકાતુહુમ નકશબંદી મુજદ્દિદી
મોહતમીમ દારૂલઉલૂમ ઝંગ, પાકિસ્તાન

:: બએહતિમામ ::

કારી ફૈઝુલ્હસન અઅઝમી

:: નાશિર ::

મદીના એજન્સી

૪/૪૫૫૧, ખંભાતવાલા માર્કેટ, સુરત–૩.
ફોન :– (૦૨૬૧) ૨૪૨૮૯૭૭, ૨૪૧૭૩૮૮

કિતાબકા નામ : તસવ્વુફ ઔર સુલૂક

મુઅલ્લિફ : હઝરત મવ્લાના પીર
ઝુલ્ફિકાર અહમદ સાહબ
નકશબંદી દામત બરકાતુહુમ

બએહતિમામ : કારી ફૈઝુલ્હુસેન અઅ્ઝમી

Printers: R.B. Enterprises
2609, Baradari, Ballimaran, Delhi-110006

નાશિર
મદીના એજન્સી
૪/૪૫૫૧, ખંભાતવાલા માર્કેટ, ઝાંપા બઝાર, સુરત–૩.
ફોન : (૦૨૬૧) ૨૪૨૮૯૭૭, ૨૪૧૭૩૮૮

ફેહરિસ્તે મઝામીન

-: મુદ્રક :-

કુરૈશી ગ્રાફિક્સ, ભાવનગર.

મો. ૯૮૨૪ ૭૮૬ ૮૬૪, ૯૯૦૪ ૭૩૫ ૭૬૬

પેશે લફઝ

૧૯૯૪ ઈસ્વીકે સાલાના નકશબંદી ઈજિતમાકી એક નશીસ્ત (બેઠક) મેં ફકીરને વલી ઈબ્ને વલી હઝરત મૌલાના અબ્દુર્રરહીમ સાહબ દામત બરકાતુહુમ સજ્જાદા નશીન ખાનકાહ હબીબિયા ચકવાલકે ઈર્શાદ પર બયાન કિયા. તસવ્વુફો સુલૂકકે મુખ્તલિફ ઉન્વાનાતકે ગિર્દ ઘૂમતે હૂએ ઈસ બયાનકો સાલીકીને તરીકતને પઝીરાઈ (કબૂલિય્યત) બખ્શી. બા'ઝ અહબાબને તકાઝા કિયા કે યહ તકરીર અગર તહરીરકે સાંચેમેં ઢલ જાએ તો અફાદિયતકા બાઈષ હોગી. ફકીરને તા'મીલે ઈર્શાદ કરતે હૂએ અપની યાદદાશ્તકો સફહએ કિર્તાસ (કાગઝ) પર બિખેરના શુરૂઅ કર દિયા. પે દર પે તબ્લીગી અસ્ફારકે બાવજૂદ કુછ ન કુછ સુપૂર્દે કલમ કરનેકી કોશિશ રહી. આઝાદ કશ્મીર ઝિલ્આ બાગકા તબ્લીગી દોરા કરતે હૂએ જનાબ પ્રોફેસર ઈમ્તિયાઝ અહમદ અબ્બાસીને ફકીરકા યહ મા'મૂલ દેખા તો હસ્રત મોહાનીકા એક શેર કદરે તસર્રૂફ (થોળી તબ્દીલી) કે સાથ યૂં ચસ્પાં (બયાન) કિયા :–

હે મશ્ક 'કલમ જારી', 'સફરો'કી મશક્કત ભી
એક તરફા તમાશા હે, હઝરતકી તબીઅત ભી

કારઈને કિરામ અગર ફકીરકી ઈસ તાલિબે ઈલ્માના કોશિશમેં કોઈ કાબિલે ઈસ્લાહ બાત નોટ કરેં તો ઈત્તિલાઅ ફરમા કર ઈન્દલ્લાહ માજૂર હો. અલબત્તા જિન હઝરાતને ઈસ કિતાબકી તર્તીબ વ તાલીફમેં ઈલ્મી વ અમલી તઆવુન કિયા હે ફકીર દુઆગો હે કે અલ્લાહ તઆલા ઉન્હેં અપના દર્દ નસીબ ફરમાએ. મઝીદ બરાં તમન્ના હે કે રબ્બે કાઈનાત રોઝે મહશર ઈસ નાચીઝ કોશિશકો કબૂલ ફરમા કર ફકીરકો બખ્શિસ કિએ હૂએ ગુનેહગારોંકી કતારમેં શામિલ ફરમાએ

આમીન યુમ્માઆમીન.

મુઝે અપની પસ્તીકી શર્મ હે,
તેરી રફઅતોંકા ખયાલ હે.
મગર અપને દિલકો મેં ક્યા કરૂં,
ઉસે ફિર ભી શોકે વિસાલ હે.

મુઅલ્લિફ

ફકીર ઝુલ્ફિકાર અહમદ
નક્શબંદી મુજદિદી
(કાનલ્લાહુ લહુ ઈવઝન અન્કુલ્લી શયૂ).

મોહતમીમ

દારૂલઉલૂમ ઝંગ, પાકિસ્તાન
૨૦ / ૭ / ૧૯૯૫ ઈસ્વી

બિસ્મિલ્લાહિર્રહમાનિર્રહીમ

બાબ (૧)

ઈલ્મે તસવ્વુફ

ઈલ્મે તસવ્વુફકે શરઈ ષુબૂતકે લિએ તીન દલાઈલ બયાન કિએ જાતે હેં.

દલીલ ૧ :- અલ્લાહ જલ્લ શાનહુકા ફરમાન હે :-

"وَذَرُوْا ظَاهِرَ الْاِثْمِ وَ بَاطِنَهُ."

તર્જમા :- ઔર ઝાહિરી ગુનાહ ઔર પોશીદા ગુનાહ સબ છોળ દો) [અલ્અન્આમ, આયત : ૧૨૦]

તફસીરે ખાઝિનમેં ઈસ આયતકે તહત મરકૂમ (લિખ્ખા હુવા) હે :- "المراد بظاهر الاثم افعال الجوارح و باطنه افعال القلوب" [તફસીરે ખાઝિન જિલ્દ દોમ સ. ૧૪૬]

(ઝાહિરી ગુનાહસે મુરાદ આ'ઝા ઝવારેહકે આ'માલ ઔર બાતીની ગુનાહોંસે મુરાદ દિલકે આ'માલ હેં) લિહાઝા ઈન્સાની આ'માલકી તીન કિસ્મેં હેં.

કિસ્મ અવ્વલ :- વહ આ'માલ જિન્કા તઅલ્લુક ફક્ત ઈન્સાનકે ઝાહિરસે હે. મષલન

"كُلُوْا وَاشْرَبُوْا وَلَا تُسْرِفُوْا."

(ખાઓ ઔર પિઓ ઔર ઈસ્રાફ ન કરો)

"قُلْ لِلْمُؤْمِنِيْنَ يَغُضُّوْا مِنْ اَبْصَارِهِمْ."

(આપ કહ દીજિએ ઈમાનવાલોંસે કે વહ નિગાહેં નીચી રખ્ખેં)

"فَاعْتَزِلُوا النِّسَآءَ فِي الْمَحِيْضِ"

(ઔર ઔરતોંસે હેઝકે દૌરાન અલાહિદા રહો)

કિસ્મ દોમ :- વહ આ'માલ જિન્કા તઅલ્લુક ફક્ત ઈન્સાનકે બાતિનસે હે. મષલન

"وَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ"

(ઔર અલ્લાહ પર તવક્કુલ કરો.)

"وَاُفَوِّضُ اَمْرِىْ اِلَى اللّٰهِ"

(મેં અપને કામ અલ્લાહકે સુપુર્દ કરતા હૂં.)

"لَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِىْ."

(ઉન્સે ન ડરો ઔર મુઝસે ડરોં.)

કિસ્મ સોમ :– વહ આ'માલ જિન્કા તઅલ્લુક ઈન્સાનકે ઝાહિરસે ભી હે ઔર બાતિનસે ભી મષલન નમાઝકે ઝાહિરકે મુતઅલ્લિક ફરમાયા "وَاِذَا قَامُوْآ اِلَى الصَّلٰوةِ قَامُوْا كُسَالٰى." (ઔર ખળે હોતે હેં નમાઝમેં તો ખળે હોતે હેં સુસ્તીકે સાથ.) ઔર બાતિનકે મુતઅલ્લિક ફરમાયા 'يُـرَآئُـوْنَ الـنَّـاسَ.' (ઈન્સાનોંકે દિખાનેકે લિએ) આ'માલકે ઝાહિરી હિસ્સેકા તઅલ્લુક ઈલ્મે કાલ (ફિકહ) ઔર બાતિની હિસ્સેકા તઅલ્લુક ઈલ્મેં હાલ (તસવ્વુફ)સે હે. યહ દોનોં ઉલૂમ સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમને શારેઅ (હુઝૂર)અલય્હિસ્સલાતુ વસ્સલામસે સિખે જિસ્કી તાઈદ દર્જે ઝેલ અહાદીષસે હોતી હે.

★ હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુસે રિવાયત હે

حـفـظـت مـن رسـول الـلـه صـلـى الله عليه و سلم و عائين. فاما احدهما فبسطته و اما الاخر فلو بسطته قطع هذا البلعوم.

[મિશ્કાત કિતાબુલ્ઈલ્મ]

(મેંને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમસે ઈલ્મકે દો બર્તન હિફાઝતમેં લિએ. એકકો લોગોંમેં ફેલા દિયા ઔર દૂસ્રા અગર ફૈલાઉં તો યહ ગર્દન કાટ દી જાએ) ઈસ હદીષે પાકસે ષાબિત હુવા કે હઝરત અબુ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુને નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમસે દો ઉલૂમ સિખે યા'ની એક ઈલ્મેં કાલ ઔર દૂસ્રા

ઈલ્મેં હાલ.

★ સચ્યિદના હઝરત ઉમર ઈબ્ને ખત્તાબ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકો જબ દફન કિયા ગયા તો હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુને સહાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમકી એક મેહીફલમેં કહા "આજ દસમેંસે નવ હિસ્સે ઈલ્મ ફૌત હો ગયા" ઈસ પર બા'ઝ સહાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમને નાગવારીકા ઈઝહાર કિયા તો હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુને ફરમાયા "ઈસ્સે મુરાદ હૈઝ વ નિફાસકા ઈલ્મ નહીં, બલ્કે ઈલ્મ બિલ્લાહ હે" યહ જવાબ સુન કર સબ હઝરાત મુત્મઈન ઔર ખામોશ હો ગએ. પસ ઈસ પર સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમકા ઈજમાએ સુકૂતી ષાબિત હુવા ઔર સાફ ઝાહિર હે કે સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ કિસી ગૈર શરઈ બાત પર હરગિઝ ખામોશ ન રહતે વહ તો બાતિલકે ખિલાફ નંગી તલ્વાર થે.

★ હઝરત અલી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુસે મર્વી હે કે ઉન્હોંને ફરમાયા :

"રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયિહ વ સલ્લમને મુઝે ઈલ્મકે સત્તર અબ્વાબ બતા રખ્ખે હેં ઔર મેરે સિવા યહ ઈલ્મ કિસીકો નહીં બતાયા" [કિતાબુલ્લમઅ સ. ૫૪]

★ સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમમેં સે બા'ઝ હઝરાત એૈસે ભી થે જિન્હેં એક ખાસ કિસ્મકા ઈલ્મ ખુસૂસિયતકે સાથ હાસિલ થા. હઝરત હુઝૈફા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકો મિનજુમ્લા ઓર કઈ બાતોંકે મુનાફિકીનકે નામોંકા ઈલ્મ થા. ઉન્હેં રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયિહ વ સલ્લમને યહ ઈલ્મ રાઝમેં બતાયા થા. યહાં તક કે હઝરત

ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ભી ઉન્સે દરયાફત કરતે થે કે કહીં મેં તો ઉન્મેંસે નહીં હૂં.

★ બા'ઝ તાબિઈન હઝરાત ઈલ્મે કાલ (ફિકહ) મેં સહાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમસે બઢે હૂએ થે. ચુનાંચે અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુસે બા'ઝ ઔકાત મસ્અલા પૂછા જાતા તો ફરમાતે "જાબિર બિન અબ્દુલ્લાહ (રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ)"સે પૂછો, અહલે બસરા ઉન્કે ફતવા પર અમલ કરેં, હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ન ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે "હઝરત સઈદ ઈબ્નુલ્મુસય્યિબ (રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ) સે પૂછો, હઝરત અનસ બિન માલિક રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાયા કરતે "હસન બસરી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિસે પૂછો ઉન્હોંને મસ્અલે યાદ કર રખ્ખે હૈં હમ ભૂલ ગએ હૈં" હાલાંકે યહ તૈ શુદા બાત હે કે સહાબાકો યકીનકો યકીન વ મઅરેફત (ઈલ્મે હાલ) મેં તાબઈન પર એસી ફઝિલત હાસિલ થી જૈસા કે સુરજકો ચિરાગે શબ (રાતકે સિતારોં) પર. સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમકે યકીને કામિલકા અંદાઝા ઈસ રિવાયતસે લગાયા જા સક્તા હે જિસે હકિમ તિર્મિઝી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને શાનુસ્સલાતમેં ઔર ઈબ્નુલઅષીરને અસદુલ્ગલ્બામેં નકલ કિયા હે. નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ ને એક મર્તબા અપને એક સહ.બી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુસે પૂછા....

کیف اصبحت یا حارث. قال اصبحت مومنا بالله حقا. قال انظر ما تقول یا حارث، ان لکل شیء حقیقة فما حقیقة ایمانك. فقال عزلت نفسی و صرفتها عن الدنیا فاستوی عندی حجرها و ذهبها و فضتها و مدرها فاسهرت لیلی واظمات نهاری حتی صرت کانی انظر الی عرش

وبی بارزًا و کانی انظر الی اهل الجنه یتزاورون فیها و کانی انظر الی اهل النار یتصارعون. و فی روایة یتعادون.

(એ હારિષ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સુબ્હ કૈસે કી ? તો હારિષ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુને જવાબ દિયા કે એ અલ્લાહકે નબી સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ મૈંને અલ્લાહ પર સચ્ચે ઈમાનકી હાલતમેં સુબ્હકી. હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને ફરમાયા દેખ તૂ ક્યા કહ રહા હે ?

એ હારિષ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ! બેશક હર એક શય્ (ચીઝ) કી કોઈ ન કોઈ હકીકત હોતી હે, તેરે ઈમાનકી ક્યા હકીકત હે ? તો હારિષ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુને જવાબ દિયા, મૈંને અપને નફસસે અલાહિદગી ઈખ્તિયાર કી ઔર ઉસે દુન્યાસે ફેર દિયા હે, જિસ્કે નતીજેમેં ઈસ દુન્યાકે પથ્થર, મિટ્ટી, સોના ઔર ચાંદી બરાબર હો ગએ હૈં. મૈં રાતકો જાગતા હૂં ઔર દિનમેં પ્યાસા રહતા હૂં. મેરી યહ કૈફિયત હે કે મૈં અલ્લાહ તઆલાકે અર્શકો અપને સામને ઝાહિર દેખ રહા હૂં ઔર ગોયા જન્નતમેં અહલે જન્નતકો એક દૂસ્રેસે મિલ્તે હૂએ ઔર અહલે જહન્નમકો ચિલ્લાતે હૂએ દેખ રહા હૂં.)

ઈસ પર નબી અલય્હિસ્સલામને ફરમાયા 'عرفت فالزم' (તૂ જાન ગયા હે ઔર ઉસી પર જમા રહ.)

હઝરત અલી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુસે મન્કૂલ હે "અગર જન્નત ઔર જહન્નમ મુઝે નઝર ભી આ જાએ તો મેરે યકીનમેં ઈઝાફા ન હો" હઝરત અબૂબક્ર સિદ્દીક રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકે બારેમેં ઉન્કી અહલિયાસે મન્કૂલ હે "અબૂબક્ર સિદ્દીક રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકો લોગોં પર ફઝીલત નમાઝ ઔર રોઝોંકી કષરતકી વજહસે ન થી, બલ્કે દિલકે યકીન (મઅરિફત) કી વજહસે થી" ઉસી યકીન વ

મઅરિફતકા નામ ઈલ્મે હાલ (તસવ્વુફ) હે. યહ ઈલ્મ કિતાબેં પઢનેસે હાસિલ નહીં હોતા, બલ્કે ખ્વાહિશાતે નફસાનીકે તર્ક કરનેસે હાસિલ હોતા હે. હઝરત હસન બસરી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ફરમાયા કરતે થે "હમને તસવ્વુફકા ઈલ્મ કીલ વ કાલકે ઝરીએસે હાસિલ નહીં કિયા, બલ્કે દુન્યા ઔર ઉસ્કી લઝ્ઝતોંકે તર્ક કરનેસે હાસિલ કીયા હે, પસ ષાબિત હુવા કે ઈલ્મે કાલ વ ઈલ્મે હાલકી નદિયાં સર ચશ્મએ ઉલૂમે નુબુવ્વત હીસે નિકલી હેં.

દલીલ ૨ :- સહીહ મુસ્લિમમેં હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુસે મર્વી હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને ઈર્શાદ ફરમાયા : "મુઝસે (દીનકી બાતેં) પૂછા કરો" લેકિન હઝરાતે સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ હયબતે નબવી સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકે ગલ્બેકી વજહસે સવાલ ન કર સકે. ચુનાંચે એક અજનબી આદમી મજલીસમેં આએ, બેઠ ગએ ઔર પૂછા 'ما الایمان' (ઈમાન ક્યા હે ?) 'ما الاسلام' (ઈસ્લામ ક્યા હે ?) 'ما الاحسان' (એહસાન ક્યા હે ?)

યહ સવાલાત વ જવાબાત હદીષે જિબ્રઈલમેં મા'રૂફ હેં. મત્લબ યહ હે કે ગલ્બએ હય્બતકી વજહસે હઝરાતે સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમકો સવાલાત કરનેકી જુર્અત બહુત કમ હોતી થી. તાલિમે હકાઈકે દીનિયાકે લિએ હક તઆલાને હઝરત જિબ્રઈલ અલય્હિસ્સલામકો ઈન્સાની શકલમેં ભેજા તા કે વહ સવાલ કરેં ઔર મુઅલ્લિમે કાઈનાત સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ જવાબમેં ગોહર અફશાની (ફૈઝે આમ) ફરમાએં ઔર ઈસ અંદાઝસે સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમકા દામન ઈલ્મી જવાહિર પારોંસે

ભરપૂર હો. સવાલાતકે જવાબાત દેનેકે બા'દ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલચ્હિ વ સલ્લમને ઈર્શાદ ફરમાયા 'فانه جبرئيل، اتاكم يعلمكم دينكم.' (યહ જિબ્રઈલ અલચ્હિસ્સલામ આએ થે. તુમ્હેં તુમ્હારા દિન સિખાનેકે લિએ) ઈસ તા'બીરમેં યહ બાત બતા દી ગઈ કે ઉલૂમે દીનિયાકા ખુલાસા ઈન જવાબાતમેં મૌજૂદ હે. પસ તમામ અહાદીષકે ઉલૂમ તીન હિસ્સોંમેં તક્સીમ હો સકતે હૈં:—

★ વહ અહાદીષ જિન્મેં દીનકે ઉસૂલ ઔર નઝરિયાતકી તા'લીમ હે.

★ વહ અહાદીષ જો આ'માલે ઝાહિરાકી ઈસ્લાહસે મુતઅલ્લિક હે.

★ વહ અહાદીષ જો ઈસ્લાહે બાતિનસે મુતઅલ્લિક હે.

હદીષે જિબ્રઈલમેં ઈન તીનોં કિસ્મોંકા ઝિક્ર આ ગયા. 'الايمان'મેં ઈસ્લાહે અકાઈદકા મઝમૂન આ ગયા. 'الاسلام' મેં આ'માલે ઝાહિરાકી ઈસ્લાહકા મઝમૂન આ ગયા ઔર 'الاحسان'મેં ઈસ્લાહે અખ્લાકકા મઝમૂન આ ગયા. ચંદ જુમ્લોમેં પુરે દીનકા ખુલાસા બયાન કર દેના પચ્ગમ્બરાના એ'જાઝ હે લિહાઝા યહ હદીષ 'جوامع الكلم' મેંસે હે. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલચ્હિ વ સલ્લમકી શખ્સિયત ઈન્તિહાઈ જામઈયતકી હામિલ થી. આપ સલ્લલ્લાહુ અલચ્હિ વ સલ્લમને દીનકે ઈન તીનોં હિસ્સોંકી કમાહક્કહૂ તશ્રીહ ઔર ઈશાઅત કી. સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમમેં ભી જામઈયત શાન કાફી હદ તક થી. લેકિન મુરૂરેઝમાના (ઝમાનાકે બદલાવ) કે સાથ સાથ જામઈયતમેં કમી આતી ગઈ. ઈસ લિએ ઉલમાએ ઉમ્મતને દીનકી હિફાઝત વ ખિદમતકે લિએ ઈન શોઅબોંકો તીન મુસ્તકિલ

અલાહિદા અલાહિદા ઉલૂમમેં મુદવ્વન (જમા) કર દિયા.

★ તસ્હીહે અકાઈદકે સિલ્સિલેમેં કિતાબ વ સુન્નતમેં જો હિદાયાત દી ગઈ ઉન્કી હિફાઝતકે લિએ "ઈલ્મુલ્કલામ" મુદવ્વન (જમા) હુવા.

★ આ'માલે ઝાહિરાકે મુતઅલ્લિક જો રહનુમાઈ કિતાબ વ સુન્નતને કી હે ઉસ્કી તશ્રીહકે લિએ "ઈલ્મુલ્ફિકહ" કો મુદવ્વન (જમા) કિયા.

★ ઈસ્લાહે બાતિનકે મુતઅલ્લિક જો બાતેં કિતાબ વ સુન્નતને બતાઈ ઉન્કી તફસીલાતકે લિએ ઈલ્મુલ્એહસાન, ઈલ્મુલ્અખ્લાક, ઈલ્મુત્તસવ્વુફ મુદવ્વન (જમા) હુવા.

★ ઈન ઉલૂમે ષલાષામેં કામિલ દસ્તરસ (મહારત) રખનેવાલા હી મુહક્કિક ઔર કામિલ આલિમે દીન કહલાનેકા હકદાર હે. ઈસ તફસીલસે યહ બાત વાઝેહ હોગી કે યહ તીનોં ઉલૂમ 'تَيْسِيْرُ عَلَى الْاُمَّةِ' કે લિએ મુદવ્વન કિએ ગએ. યહ ઉલૂમ કુર્આન વ સુન્નતસે કોઈ અલગ ચીઝ યા ઉન્કે ખિલાફ કોઈ મહાઝ (મુકાબિલ) નહીં, બલ્કે કિતાબ વ સુન્નતકી રૂહ ઔર ઉન્કે ષમ્રાત હેં. શૈખ ઝર્રૂક રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ અપની કિતાબ 'અય્કાઝા લહુમ' મેં લિખતે હેં. :

'لنسبة التصوف من الدين نسبة الروح الى الجسد.'

(તસવ્વુફકી નિસ્બત દીનકે સાથ ઈસ તરહ હે જૈસે રૂહકી નિસ્બત જિસ્મકે સાથ)

★ હઝરત મુજદ્દિદે અલ્ફેષાની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ અપને એક મક્તૂબમેં મુલ્લા હાજી મુહમ્મદ લાહોરી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકો તહરીર ફરમાતે હેં :–

"શરીઅતકે તીન હિસ્સે હેં ઈલ્મ, અમલ, ઈખ્લાસ જબ તક યહ તીનોં અજ્ઝા મુતહક્કક ન હોં શરીઅત મુતહક્કક

(મુકમ્મલ) નહીં હોતી. જબ શરીઅત મુતહક્ક (મુકમ્મલ) હો જાતી હે તો હક તઆલાકી રઝા હાસિલ હો જાતી હે. જો કે તમામ દુન્યવી ઔર ઉખ્રવી સઆદતોંસે બાલાતર હે. તરીકત વ હકીકત જિસ્સે કે સુફિયા મુમ્તાઝ હૂએ હેં દોનોં (શરીઅતકે તીસ્રે હિસ્સે) યા'ની ઈખ્લાસકી તકમીલકે લિએ શરીઅતકે ખાદીમ હેં પસ ઉન્કી તહસીલસે સિર્ફ શરીઅતકી તકમીલ કી જાતી હે.

અહવાલ વ મવાજીદ ઔર ઉલૂમ વ મઆરિફ જો ઈષ્નાએ (દરમિયાને) રાહમેં હાસિલ હોતે હેં વહ મકાસિદમેંસે નહીં. ઉન સબસે ગુઝર કર મકામેં રઝા તક પહુંચના ચાહિએ. જો કે સુલૂકકા આખરી મુકામ હે. ઈસ લિએ તરીકત વ હકીકતકી મંઝિલોંકો તૈ કરનેકા મકસદ તહસિલે ઈખ્લાસ (એહસાન) કે સિવા કુછ નહીં હે ." [જિલ્દ અવ્વલ મક્તૂબ સૈ વ શશુમ]

★ હઝરત શાહ વલીયુલ્લાહ મુહદ્દીષ દહેલ્વી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ફરમાતે હેં,

"મક્સુદ સુફિયાકે તરીકએ આલિયાકા મુશાહદાએ હકકા હુસૂલ હે ' كـــانك تـــراه 'ઔર ઈસ હુઝૂરકા નામ ઉન્હોંને "મુશાહદા બિલ્કલ્બ" રખ્ખા હે."

[ઈન્તિબાહ ફીસલાસિલિલ્ઔલિયા અલ્લાહ સ. ૩૯]

દલીલ ૩ :- હદીષ મુતવાતિરકી તા'રીફ ઔર ઉસ્કે કતઈ ષુબૂત હોનેકી દલીલમેં અહલે ઉસૂલ લિખતે હેં.

'الخبر المتواتر ما يكون له طريق بلا عدد معين. تكون العادة قد احالت تواطؤهم على الكذب.' [નુખ્બતુલ્ ફિક્ર]

હદીષે મુતવાતિર વહ હે કે ઈત્ની બળી તા'દાદને હર ઝમાનેમેં ઉસ્કી રિવાયત કી હો કે અકલે સલીમ ઔર ઈન્સાની આદાત ઈસ બાતકો માનનેકે લિએ તૈયાર ન હો તો ઈત્ને કષીર

ઈન્સાનોંને ગલત બયાની ઔર ઈફતિરાઅ પર્વાઝી (તોહમત લગાને) પર ઈત્તિફાક કર લિયા હે ઔર યહ કિસી સાઝિશકા નતીજા હે.

ચુનાંચે કર્નેષાની (દૂસ્રે ઝમાને) સે લે કર ઈસ વક્ત તક બિલા ઈન્કિતા ઔર બિલા ઈસ્તિષ્ના હર દોર ઔર હર મુલ્કકે કષીરૂત્તા'દાદ ઔર મુખ્લિસ બંદોને ઈલ્મે તસવ્વુફકો હાસિલ કિયા. ખૂદ ફાઈદા ઉઠાયા ઔર દૂસ્રોંકો પહુંચાયા. યહી દલીલ ઈલ્મે તસવ્વુફકી હક્કાનિયતકો ઉજાગર કરનેકે લિએ કાફી હે.

★ મુદઈ લાખપે ભારી હે ગવાહી તેરી

હઝરત શાહ વલીયુલ્લાહ મુહદ્દીષ દહેલ્વી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ફરમાતે હૈં :

'صحبتنا و تعلمنا آداب الطريقة و السلوك متصلة الى رسول الله صلى الله تعالى عليه و آله و سلم بالسند الصحيح المستفيض المتصل.'

(હમારી સોહબત ઔર હમારી તા'લીમ જો આદાબે તસવ્વુફ વ સુલૂકસે તઅલ્લુક રખતી હે યહ હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમસે સનદે મુત્તસિલ સહીહ ઔર જારીકે ઝરીએ મિલ્તી હે)

ખુલાસએ કલામ :- સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમને ઈલ્મે ઝાહિરી વ ઈલ્મે બાતીની યા'ની ઈલ્મેહાલ વ ઈલ્મેકાલ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમસે સિખા ઔર ઉસ વક્તસે ઉમ્મતમેં ઈન ઉલૂમકી ઈશાઅત વ તરવીજ જારી વ સારી હે આજકે દોરમેં ઈલ્મેકાલકો ફિકહ યા શરીઅત ઔર ઈલ્મેહાલકો તસવ્વુફ યા તરીકતકે નામસે મોસૂમ (મુખાતબ) કિયા જાતા હે. યહ દોનોં ઉલૂમ ઈન્સાનકી ઈમાની તકમીલકે લિએ ઝરૂરી હૈં. જિસ તરહ

કંઝ વ હિદાયા ઔર શર્હે વકાયા પળ્હના ઝરૂરી હે ઈસી તરહ અબૂ નસર સિરાજકી "કિતાબુલ્લમઅ" અબૂ તાલિબ મક્કીકી "કુવ્વતુલ્કુલૂબ" ઈમામ ગઝાલીકી "અરબઈન" શૈખ શોહરવર્દીકે "અવારિફુલ્મઆરિફ" ઔર હઝરત મુજદ્દિદ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ કે "મક્તૂબ" પળ્હના ઝરૂરી હે અગર રિવાયતમેં કમાલ હાસિલ કરનેકે લિએ અસ્કલાની ઔર કસ્તલાનીસે ઈસ્તિફાદા ઝરૂરી હે તો દિરાયતમેં કમાલ હાસિલ કરનેકે લિએ જુનૈદ(વ બાયઝીદ) સે ફૈઝયાબ હોના નાગુરેઝ હે.

તસવ્વુફ મશાહીરે ઉમ્મતકી નઝરમેં :-

★ શૈખ અબૂ તાલિબ મક્કી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ કુવ્વતુલ્કુલૂબમેં લિખતે હૈં,

'هما علمان اصليان لا يستغنى احدهما عن الاخر بمنزلة الاسلام و الايـمـان مرتبط كل منهما بالاخر كالجسم و القلب لا ينفك احد من صاحبه.'

(દોનોં ઉલૂમ અસ્લી હે જો એક દૂસ્રેસે મુસ્તગ્ની નહીં હૈં બમંઝલિએ ઈસ્લામ ઔર ઈમાનકે. હરએક દૂસ્રેકે સાથ બંધા હુવા હે, જૈસે જિસ્મ ઔર કલ્બ કે ઉન્મેંસે એક દૂસ્રેસે જુદા નહીં હો સકતા)

★ શૈખુલ્ઈસ્લામ ઝકરિયા અન્સારી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ લિખતે હૈં.

'الشريعة ظاهر الحقيقة و الحقيقة باطن الشريعة و هما متلازمتان لا يتم احدهما الا بالاخر.'

(શરીઅત હકીકતકા ઝાહિર હે ઔર હકીકત શરીઅતકા બાતિન. દોનોં લાઝિમ મલ્ઝૂમ હે. એકકે બગૈર દૂસ્રેકી તક્મીલ નહીં હોતી)

★ હઝરત ઈમામ માલિક બિન અનસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં :

'من تفقه و لم يتصوف فقد تفسق و من تصوف و لم يتفقه فقد تزندق و من جمع بينهما فقد تحقق.'

(જિસ્ને (ઈલ્મે) ફિકહ હાસિલ કિયા, મગર (ઈલ્મે) તસવ્વુફ હાસિલ ન કિયા ઉસ્ને ફિસ્ક (ગુનાહ) કિયા ઔર જિસ્ને (ઈલ્મે) તસવ્વુફ હાસિલ કિયા મગર (ઈલ્મે) ફિકહ હાસિલ ન કિયા વહ ઝિંદીક (બદ દીન) હુવા. જિસ્ને ઉન દોનોં (ઉલૂમ) કો જમા કિયા પસ વહ મુહક્કક હુવા)

★ અલ્લામા શામી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ફરમાતે હૈં :–

'الطريقة و الشريعة متلازمتان.'

(તરીકત વ શરીઅત દોનોં લાઝિમ મલ્ઝૂમ હે.)

અકબર ઈલાહા બનાદી મર્હૂમને શરીઅત વ તરીકતકે હવાલેસે ચંદ ખૂબસૂરત અશ્આર પેશ કિએ હૈં.

સુનો દો હી લફઝોમેં મુઝસે યહ રાઝ
શરીઅત વુઝૂ હે તરીકત નમાઝ

શરીઅત દરે મેહફિલે મુસ્તુફા ﷺ
તરીકત ઉરૂજે દિલે મુસ્તફા ﷺ

શરીઅતમેં હે સૂરત ફત્હે બદર
તરીકતમેં હે મઅના શકે સદર

શરીઅતમેં હે કીલ વ કાલે હબીબ ﷺ
તરીકતમેં હે હુસ્ન વ જમાલે હબીબ ﷺ

નુબુવ્વતકે અંદર હે દોનોં હી રંગ
અબસ હે યહ સૂફી વ મુલ્લાકી જંગ

પસ ષાબિત હુવા કે ઈલ્મે તસવ્વુફ કોઈ અજમી ચીઝ

નહીં, બલ્કે ખાલિસ મક્કી ઔર મદની ચીઝ હે. અલબત્તા જાહિલ સુફિયાકી વહ બાતેં જો કિતાબ વ સુન્નતકે ખિલાફ હો રોકી જાએંગી.

ઈમામ અબૂલ્કાસિમ કશીરી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ફરમાતે હૈં :

'كل شريعة غير مويدة بالحقيقة فغير مقبول و كل حقيقة غير مقيدة بالشريعة فغير محصول'

(શરીઅતકી હર વહ બાત જિસ્કી તાઈદ હકીકતસે ન હો વહ ગૈર મકબૂલ હે ઔર હકીકતકી હર વહ બાત જો શરીઅતકી કુયૂદમેં ન હો હાસિલ કરનેકે કાબિલ નહીં હે)

હઝરત ઈમામે રબ્બાની મુજદ્દિદે અલ્ફેષાની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ફરમાતે હૈં :

'كل طريقة ردته الشريعة فهو زندقة و الحاد.'

(તરીકતકી હર વહ બાત જિસે શરીઅત રદ કરે ઝિંદિકા (બદ દીની) ઔર કુફ્ર હે.

હઝરત ઈમામે રબ્બાની મુજદ્દિદે અલ્ફેષાની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ અપને મક્તૂબમેં ફરમાતે હૈં : "હમારે મશાઈખ શરઅ શરીફકે નફીસ મોતિયોંકો બચ્ચોંકી માનિંદ વજદ વ હાલકે જવ્ઝ (અખરોટ) વ મવીઝ (અંગૂર) કે બદલે નહીં દેતે. નસસે નસકી તરફ માઈલ નહીં હોતે. ફુતૂહાતે મદીનાસે ફુતૂહાતે મક્કિયાકી તરફ ઈલ્તિફાત નહીં કરતે. ઉન્કા કારખાના બુલંદ હે." એક જગા તહરીર ફરમાતે હૈં :

"વહ રિયાઝતેં ઔર મુજાહદે જો તકલીદે સુન્નતસે અલગ હો કર ઈખ્તિયાર કિએ જાએં મોઅતબર નહીં હે, ઈસ લિએ કે જોગી ઔર હિન્દુસ્તાનકે બ્રાહ્મા ઔર યૂનાનકે ફિલાસફા ભી ઉન્કો ઈખ્તિયાર કરતે હૈં ઔર યહ રિયાઝતેં ઉન્કી ગુમરાહીમેં

ઈઝાફેકે સિવા ઔર કુછ નહીં કરતી હૈં.'' "જિલ્દ અવ્વલ મક્તૂબ દો સદ વ બસ્ત વ યકુમ"

હઝરત હાજી ઈમ્દાદુલ્લાહ મુહાજિરે મક્કી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ તહરીર ફરમાતે હૈં :–

"બા'ઝ જુહલાઅ જો કહ દેતે હૈં શરીઅત ઔર હે ઔર તરીકત ઔર હે મહઝ ઉન્કી કમ ફહમી હે. તરીકત બેશરીઅત ખુદાકે ઘર મકબૂલ નહીં. સફાઈ કલ્બ કુફ્ફારકો ભી હાસિલ હોતી હે. કલ્બકા હાલ મિષ્લ આઈનાકે હૈં. આઈના જંગ આલૂદા હે તો પીશાબસે ભી સાફ હો જાતા હે ઔર ગુલાબસે ભી સાફ હો જાતા હે,લેકિન ફર્ક નજાસત વ તહારતકા હે. વલીયુલ્લાહકો પહચાનનેકે લિએ ઈત્તબાએ સુન્નત કસોટી હે. જો મુત્તબિએ સુન્નત હે વહ અલ્લાહકા દોસ્ત હે ઔર અગર મુબ્તદઅ (બિદ્અતી) હે તો મહઝ બેહૂદા હે. ખિર્કે આદાત (અજીબો ગરીબ વાકિઆત) તો દજ્જાલસે ભી હોંગે'' [રૂજૂમુલ્મુઝનબીન સ. ૧૨૯]

લિહાઝા સાલિકકો ચાહિએ કે ઈલ્મેં તસવ્વુફ ઉન હઝરાતસે સિખે જિન્કા ઈલ્મ વ અમલ ઔર કાલ વ હાલ કિતાબ વ સુન્નતકે ઐન મુતાબિક હો. જાહિલ વ બેઅમલ સુફિયાકી બેહૂદા બાતોં પર હરગિઝ ફરેફ્તા ન હો. અરબીકા મશ્હૂર મકોલા હે' خذ ما صفا ودع ما كدر' (જો સાફ હો વહ લે લો ઔર જો મૈલા હો વહ છોળ દો.)

બાબ (૨)

તસવ્વુફ કયા હે ?

મશાઈખને ઈસ સવાલકે કઈ જવાબાત દિએ હેં. ઈબ્રાહીમ બિન મૌલુદ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને અપની કિતાબમેં ઉસ્કે એકસો સે ઝાઈદ જવાબાત જમા કિએ હે. ઈખ્તિસારન ચંદ એક નકલ કિએ જાતે હૈં.

૧. હઝરત જુનૈદ બગદાદી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકે ઉસ્તાદ હઝરત મુહમ્મદ બિન અલીલ્કસ્સાબ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિસે પૂછા ગયા કે તસવ્વુફ ક્યા હે ? ફરમાયા તસવ્વુફ ઉન કરીમાના અખ્લાકકા નામ હે જો કિસી કરીમ ઝમાનેમેં કિસી કરીમ શખ્સસે શરીફ લોગોંકે સામને ઝુહૂર પઝીર (ઝાહિર) હોં.

૨. હઝરત જુનૈદ બગદાદી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ફરમાયા :–

"તસવ્વુફ યહ હે કે તૂ મખ્લૂકસે મુંહ મોળ લે. અલ્લાહસે રિશ્તા જોળ લે."

૩. હઝરત રૂવેમ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ફરમાયા :–

"તસવ્વુફ યહ હે કે તૂ અપને નફસકો અલ્લાહકે સાથ ઈસ તરહ છોળ દે કે વહ જો ચાહે ઉસ્કે સાથ કરે."

૪. હઝરત સમ્નૂન રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ફરમાયા :–

"તસવ્વુફ યહ હે કે ન તૂ કિસી ચીઝકા માલિક હો, ન કોઈ ચીઝ તુમ્હારી માલિક હો."

૫. હઝરત અબૂ મુહમ્મદ જરીરી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ફરમાયા :–

"તસવ્વુફ નામ હે હર કિસ્મકે અચ્છે અખ્લાકકે અંદર દાખિલ હોનેકા ઔર હર કિસ્મકે કમીને અખ્લાકકે બાહર

નિકલ જાનેકા.''

૬. હઝરત અમ્ર બિન ઉષ્માન મક્કી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ફરમાયા :–

''તસવ્વુફ યહ હે કે બંદા હર લમ્હા ઐસે અમલમેં મશ્ગૂલ હો જો ઈસ લમ્હેકે લિએ ઝિયાદા મુનાસિબ હો.''

૭. હઝરત મુહમ્મદ બિન અલી ઈબ્નુલ્હુસૈન બિન અલી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ બિન અબીતાલિબને ફરમાયા :–

''તસવ્વુફ અચ્છે અખ્લાકકા દૂસ્રા નામ હે જો અચ્છે અખ્લાકમેં તુજસે ઝિયાદા હે વહ તસવ્વુફમેં ઝિયાદા હે.''

૮. હઝરત મુર્તઈશ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ફરમાયા :– તસવ્વુફ અચ્છે અખ્લાકકા મજમૂઆ હે.

૯. હઝરત અબૂ અલી કઝવીની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ફરમાયા :–

''તસવ્વુફ ઐસે અખ્લાકકો કહતે હેં જિન્સે રબ રાઝી હો.''

૧૦. હઝરત અબૂલ હસન નૂરી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ફરમાયા :–

''તસવ્વુફ ઈલ્મો ફનકા નામ નહીં મજમૂએ અખ્લાકકા નામ હે.''

૧૧. હઝરત અહમદ ખઝરવિયા રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ફરમાયા :–

''તસવ્વુફ બાતિનકી ગંદગી ઔર કદૂરતોંસે પાકીઝગી હાસિલ કરનેકા નામ હે.''

૧૨. હઝરત મુહમ્મદ બિન અહમદ બિન અલ્મુકરી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ફરમાયા :–

''તસવ્વુફ અપને અહવાલકો સચ પર કાઈમ રખનેકા

નામ હે."

૧૩. હઝરત અબૂ હફસ નેશાપૂરી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ફરમાયા :–

"તસવ્વુફ આદાબ હી આદાબ હે હર વકતકા અદબ, હર જગા કા અદબ, હર હાલકા અદબ."

૧૪. હઝરત મઅરૂફ કર્ખી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ફરમાયા :–

"તસવ્વુફ હર ચીઝકી હકીકત જાનને ઔર જો કુછ લોગોંકે પાસ હે ઉસ્સે માયૂસ હોનેકા નામ હે."

૧૫. હઝરત અબૂલ્હસન શુન્જા રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ફરમાયા :–

એક વક્ત થા કે તસવ્વુફ હકીકત થી બે નામ, આજ નામ હે બે હકીકત.

૧૬. હઝરત અબૂ હમ્ઝા બગદાદી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ફરમાયા :–

"તસવ્વુફ દરગુઝરકો ઈખ્તિયાર કરના, અચ્છે કામોંકા હુક્મ દેના ઔર જાહિલોંસે એઅરાઝ કરના હે."

૧૭. હઝરત ખ્વાજા બહાઉદ્દીન નક્શબંદી બુખારી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ફરમાયા :–

"તસવ્વુફ યહ હે કે ઈજમાલી મુઆમલા તફસીલી હો જાએ ઔર ઈસ્તદલાલી મુઆમલા કશ્ફી હો જાએ."

૧૮. હઝરત મુજદ્દિદ અલ્ફેષાની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ફરમાયા :–

"તસવ્વુફ શરીઅત પર ઈખ્લાસસે અમલ કરનેકા નામ હે."

૧૯. હઝરત મૌલાના અશ્રફઅલી થાન્વી સાહબ

રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ફરમાયા :–

"તસવ્વુફ અપનેકો મિટા દેનેકા નામ હે."

૨૦. હઝરત શૈખુલ્હદીષ મુહમ્મદ ઝકરિયા રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ફરમાયા :–

તસવ્વુફકી ઈબ્તિદા હે 'انما الاعمال بالنيات.' (બેશક આ'માલકા દારોમદાર નિય્યત પર હે) ઔર તસવ્વુફકી ઈન્તેહા 'ان تعبد الله كانك تراه:' હે (યહ કે તૂ અલ્લાહકી ઈબાદત કર ગોયાકે તૂ ઉસ્કો દેખ રહા હે.)

૨૧. હઝરત મૌલાના અહમદઅલી લાહોરી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ફરમાયા :–

"તસવ્વુફ યહ હે કે અલ્લાહકો ઈબાદતસે, રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી ઈતાઅતસે ઔર મખ્લૂકે ખુદાકો ખિદમતસે રાઝી કરો."

ખુલાસએ કલામ :– ઈન્સાની ઝિંદગી એક હીરા હે જિસે તરાશના ઈન્સાનકા અપના કામ હે. રબ્બે કાઈનાતને હઝરતે ઈન્સાનકો કહીં 'جَاعِلٌ فِى الْاَرْضِ خَلِيْفَة.' સે ખિતાબ કિયા. કહીં 'وَلَقَدْ كَرَّمْنَا' કા તાજ પહનાયા ઔર કહીં 'فَضَّلْنَا' કા હાર ગલેમેં ડાલ કર ઈઝઝત અફઝાઈ કી. ઈન્સાનકો ચાહિએ કે 'اَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ' કે મિષાક (વા'દે) કો પેશે નઝર રખતે હૂએ 'وَتَبَتَّلْ اِلَيْهِ تَبْتِيْلًا' કે રાસ્તે પર ચલે ઔર 'اِلٰى رَبِّكَ مُنْتَهٰهَا' કી મંઝિલ પર પહુંચ કર દમ લે.

કિસી ભી ગાળીકો મંઝિલ પર પહુંચનેકે લિએ દો ચીઝોંકી ઝરૂરત હોતી હે એક તો સળક ઠીક હો, દૂસ્રા ગાળીમેં પિટ્રોલ ભરા હુવા હો, અગર સળક ઠીક ન હો તો ગાળી નહીં ચલ સકતી. અગર પિટ્રોલ ન હો તો ભી ગાળી નહીં ચલ સકતી. દોનોં ચીઝેં લાઝિમ વ મલ્ઝૂમ હે પસ ઈન્સાનકી

મીષાલ ગાળીકીસી હે. શરીઅતકી મિષાલ રાસ્તેકીસી ઔર તરીકતકી મિષાલ પિટ્રોલકીસી હે. ઈન્સાન અગર વસૂલઈલલ્લાહકી મંઝિલ પર પહુંચના ચાહે તો ઉસે શરીઅતકે રાસ્તે ઔર તરીકતકે પેટ્રોલકી ઝરૂરત પળેગી લિહાઝા જો લોગ શરીઅત વં તરીકતમેંસે કિસી એક ચીઝ કે ભી મુન્કિર હેં વહ અપની ગાળીકો રાસ્તે હી મેં રૂકા હુવા પાએંગે. કામ્યાબ ઝિંદગી યહ હે કે ઈન્સાન 'فَفِرُّوْا اِلَى اللّٰهِ' કે હુકમ પર લબ્બેક કહતે હૂએ 'تَخَلَّقُوْا بِاَخْلَاقِ اللّٰهِ.' કે મુતાબિક અખ્લાકે ખુદાવંદીસે મુતખલ્લક ઔર ઔસાફે મુહમ્મદી સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમસે મુતહલ્લી હો કર ઝિંદગી ગુઝારે તા કે 'اَنَابُوْا اِلَى اللّٰهِ.'.કી જમાઅતમેં શામિલ હો કર 'لَهُمُ الْبُشْرٰى.' કી બશારત ઔર 'رِضْوَانٌ مِّنَ اللّٰهِ اَكْبَرُ' કી મંઝિલ પર પહુંચે. ઉસીકા નામ તસવ્વુફ.

-: મુદ્રક :-

કુરૈશી ગ્રાફિક્સ, ભાવનગર.

મો. ૯૮૨૪ ૭૮૬ ૮૬૪, ૯૯૦૪ ૭૩૫ ૭૬૬

બાબ (૩)
લફ્ઝ "સૂફી" કી તહકીક

★ કુર્આન વ હદીષમેં મુઅમીનીનકો ખિતાબ કરનેકે લિએ કઈ અલ્ફાઝ ઈસ્તિઅમાલ કિએ ગએ હેં. મષલન ઝાકિરીન, સાબિરીન, ખાશિઈન, સાદીકીન, કાનીતીન, મુઅકીનીન, મુખ્લિસીન, મોહસિનીન, ખાઈનીન, વજિલ્લીન, આબિદીન મુતવક્કિલીન, મુત્તકીન, મુકર્રબીન, અબ્રાર, ફુકરા, ઉબ્બાદ, ઔલીયા, સલફે સાલિહીન એક દૂસ્રેકો મુખાતબ કરનેકે લિએ ઉન્મેંસે મુખ્તલિફ અલ્ફાઝ વક્તન ફવક્તન ઈસ્તિઅમાલ કિયા કરતે થે તાહમ વહ અલ્ફાઝ (ફુકરા, ઉબ્બાદ) ને ઝિયાદા કુબૂલિયત પાઈ, દોનોં કી એક મીષાલ દર્જે ઝેલ હેં.

૧. એક મોકા પર હઝરત હસન બસરી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ઈર્શાદ ફરમાયા :–

'یا معشر الفقراء انکم تعرفون باللّٰہ و تکرمون اللّٰہ فانظروا کیف تکونوا مع اللّٰہ اذا خلوتم بہ.'

"(એ ફુકરાકી જમાઅત ! બેશક તુમ અલ્લાહકો પેહચાનતે હો ઔર અલ્લાહકી તા'ઝીમ કરતે હોં, પસ દેખો કે જબ તુમ ખલ્વતમેં હો તો અલ્લાહકે સાથ કૈસે હો)"

૨. અલ્લામા ઈબ્ને જવ્ઝી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ સરયત ઉમર બિન ખત્તાબમેં [સ. ૨૧૬ ૫૨] લિખ્ખા હે.

' قالت الشفاء، رات فتیانا یقصدون فی المشی و یتکلمون رویدا قالت ما ھؤلاء قالوا نساك.' (یعنی عباد)

(શિફા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા (બિન્તે અબ્દુલ્લાહ) ને ચંદ નૌજવાનોંકો દેખા કે ઉન્કી રફતાર ઔર ગુફતારમેં આહિસ્તગી પાઈ જા રહી થી. દરયાફ્ત કિયા યહ કોન લોગ

હૈં, બતાયા ગયા કે યહ ઉબ્બાદ હૈં)

★ ફુકરા ઉન લોગોંકો કહતે હૈં જિન્મેં ફક્ર હો ઔર ઉબ્બાદ ઉન લોગોંકો કહતે હે જો ઈબાદત ગુઝાર હોં. ચૂંકે યહ દોનોં લફ્ઝ અપને મૌસૂફ કી સિફતકી તરફ ઈશારા કરતે થે, લિહાઝા સલફે સાલેહીન અપની બાતિની સિફાત વ મુકામાત પર નામ પુકારે જાનેમેં રિયાકારીસે ડરતે થે તબીઅતકા ઈન્શિરાહ ઔર અદબકા તકાઝા યહી થા કે આદાતે ઝાહિરા પર નામ પુકારા જાએ. ઝાહિરન ઈન હઝરતમેં કદરે મુશ્તરક સૂફકા લિબાસ થા જિસે યહ સુન્નત સમઝ કર પહનતે થે દો અહાદીષ દર્જે ઝેલ હૈં :

૧. શૈખ અબૂઝરઆ તાહિર બિન મુહમ્મદ બિન તાહિરને અપને મશાઈખકી અસ્નાદકે હવાલેસે હઝરત અનસ બિન માલિક રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકી હદીષ બયાન કી હે.

'كان النبي صلى الله عليه و سلم يلبس الصوف ير كب الحمار.'

(નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ ઊનકા લિબાસ પહનતે ઔર ગધેકી સવારી કરતે થે.)

૨. હઝરત અલી હિજવરી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને કશ્ફુલ મહજૂબમેં એક રિવાયત નકલ કી હે કે નબી અલય્હીસ્સલામને ફરમાયા :

'عليكم يلبس الصوف تجدون حلاوة في قلوبكم.'

(તુમ ઊનકા લિબાસ પેહનો ઈમાનકી હલાવત અપને દિલોમેં પાઓગે.)

★ ચૂંકે ઊનકા (પશ્મીના) લિબાસ પહનના અંબિયા અલય્હીસ્સલામકી આદત ઔર ઔલીયા વ અસ્ફીયાકા શિઆર થા લિહાઝા ઉન્હેં ઝાહિરી લિબાસકી તરફ મન્સૂબ કર દિયા ગયા. પસ સુફી એક મુજમલ ઔર આમ નામ હુવા જો

ઉન્કે તમામ ઉલૂમ, આ'માલ,અખ્લાક ઔર તમામ શરીફ ઔર કાબિલે સતાઈશ (તારીફકે લાઈક) એહવાલકી ખબર દેતા હે.

હઝરત અબૂ નસર સિરાજ તૌસી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ લિખતે હેં :–

“અલ્લાહ તઆલાને હઝરત ઈસા અલય્હિસ્સલામકે ખાસ અસ્હાબકા કુર્આન મજીદમેં તઝકિરા કિયા તો ઉન્હેં ઉન્કે ઝાહિરી લિબાસકી તરફ મન્સૂબ કિયા. ‘اذ قال الحواريون’ (જબ હવારિયોને કહા) યહ લોગ સુફેદ લિબાસ પહના કરતે થે. લિહાઝા અલ્લાહ તઆલાને ઉન્હેં ઉસ્કી તરફ મન્સૂબ કર દિયા ઔર જિન ઉલૂમ વ અહવાલસે યહ મોસૂમ થે ઉન્મેંસે કિસી નોઅકી તરફ મન્સૂબ નહીં કિયા. મેરે નઝદીક સુફીયાકા ભી યહી મુઆમલા હે.” [કિતાબુલ્લમઅ ફિત્તસવ્વુફ સ. ૫૫]

મુન્દર્જા બાલા દલાઈલસે યહ બાત ષાબિત હૂઈ કે સૂફીકા લફઝ સૂફસે મુશ્તક હે યહી કોલ અક્વા (મો'તબર) હે. શૈખ અબૂબક્ર ઈબ્રાહીમ બુખારી અલ્કલાબાઝી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને અપની કિતાબ અત્તઆરિફુલ્મઝહબિત્તસવ્વુફ મેં લુગ્વી તહકીકકે હવાલેસે ઈસ બાતકો ષાબિત કિયા હે જિસ્કા ખુલાસા દર્જે ઝેલ હે.

૧. બા'ઝ હઝરાત કહતે હેં કે સૂફીકા લફઝ ‘સફા’ સે બના હે વજહ યહ બયાન કરતે હેં કે સૂફીકા મક્સૂદ સફાઈ બાતિનકા હાસિલ કરના હે. અગર ઐસા હો તો યહ લફઝ ‘સફાવી’ હોના ચાહિએ થા.

૨. બા'ઝ હઝરાત કહતે હેં કે સૂફીકા લફઝ ‘સફ’સે બના હે વજહ યહ બયાન કરતે હેં કે યહ લોગ કિયામતકે દિન અગલી સફોંમેં હોંગે અગર ઐસા હોતા તો યહ લફઝ ‘સફી’ હોના ચાહિએ થા.

૩. બા'ઝ હઝરાત કહતે હૈં કે સૂફીકા લફઝ 'સુફફા'સે બના હે વજહ યહ બયાન કરતે હૈં કે યહ લોગ અસ્હાબે સુફફાકી યાદગાર હૈં અગર ઐસા હો તો યહ લફઝ 'સુફી' હોના ચાહિએ થા.

૪.બા'ઝ હઝરાત કહતે હૈં કે સૂફીકા લફઝ 'સૂફ' સે બના હે વજહ યહ બયાન કરતે હૈં કે યહ લોગ સૂફકા લિબાસ પહનતે થે અગર ઐસા હે તો યહ લફઝ સૂફી હી હોના ચાહિએ થા મા'લૂમ હુવાકે સૂફીકા લફઝ મુશ્તક 'સૂફ'સે હે મક્સૂદ ઉસ્કા 'સફા' હે નિસ્બત ઐસે અસ્હાબ 'સુફફા' સે હે ઔર કિયામતકે દિન ઉસ્કા મુકામ 'સફ' અવ્વલ હોગા.

★ સૂફીકે લફઝકી નિસ્બત સૂફ (ઉની લિબાસ)સે હોનેમેં કઈ હિક્મતે ભી હૈં.

૧. પશ્મીના નરમ હોતા હે પસ સૂફી વહ શખ્સ હે જો અપને દિલકો નરમ બનાનેકે લિએ મહેનત કર રહા હે.

૨. પશ્મીના સૂફેદ હોતા હે પસ સૂફી વહ શખ્સ હે જો અપને દિલકો સૂફકી તરહ સૂફેદ કરનેકે લિએ મહેનત કર રહા હો.

૩. પશ્મીના કિસી રંગકો જલ્દી કુબૂલ નહીં કરતા. પસ સૂફી વહ શખ્સ હે જો 'صبغة الله' અલ્લાહકે રંગમેં ઐસા રંગા જા ચુકા હો કે અબ માસિવાકા રંગ ઉસ પર અષર અંદાઝ નહીં હો સકતા.

સૂફીકે ઉન્વાનસે મુતઅલ્લિકા ચંદ મશ્હૂર સવાલાતકે જવાબાત કલમબંદ કિએ જાતે હૈં :–

સવાલ ૧ :– સૂફીકા લફઝ જિન અલ્ફાઝસે માખૂઝ હે કયા ઉન્કા ઝિક્ર કુર્આન વ હદીષમેં કહીં મિલ્તા હે ?

જવાબ :– જી હાં, સૂફીકા લફઝ જિન અલ્ફાઝસે માખૂઝ હે ઉન્કા તઝકિરા કુર્આન વ હદીષમેં મૌજૂદ હે તફસીલ દર્જે ઝેલ હે.

૧. એક કોલકે મુતાબિક સૂફીકા લફ્ઝ સફસે માખૂઝ હે તો કુર્આને પાકમેં હે :

'اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الَّذِيْنَ يُقَاتِلُوْنَ فِيْ سَبِيْلِهٖ صَفًّا كَاَنَّهُمْ بُنْيَانٌ مَّرْصُوْصٌ.'

(બેશક અલ્લાહ તઆલા ઐસે લોગોંકો પસંદ ફરમાતે હૈં જો અલ્લાહકે રાસ્તેમેં સફ્ફ બાંધ કર જિહાદ કરતે હો યૂં લગતા હે કે વહ સીસા પીલાઈ દીવાર હે)

૨. દૂસ્રે કોલકે મુતાબિક સૂફીકા લફ્ઝ સફાસે માખૂઝ હે તો હદીષે પાકમેં હે :–

'عن ابی حجیفة قال خرج علینا رسول الله صلی الله رلیه و سلم متغیر اللون فقال ذهب صفو الدنیا و بقی کدرها فالموت الیوم تحفة لکل مسلم' [રિસાલએ કશીરિયા]

(હઝરત અબૂ હુજેફા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત કરતે હૈં કે નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ હમ પર નિકલે આપકા રંગ મુતગય્યર થા આપ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને ફરમાયા કે દુન્યાકી સફાઈ ચલી ગઈ ઔર મેલ કુચેલ રહ ગઈ પસ આજ તો મૌત હર મુસલમાનકે લિએ તોહફા હે)

૩. તીસ્રે કોલકે મુતાબિક સૂફીકા લફ્ઝ સુફ્ફાસે માખૂઝ હે તો હદીષે પાકમેં હે :–

'عن ابن عباسؓ وقف رسول اللّٰه صلی الله علیه و سلم علی اصحاب الصفة فرای فقرهم و جهدهم و طیب قلوبهم فقال ابشروا یا اصحاب الصفة فمن بقی من امتی علی النعت الذی انتم علیه راضیا بما فیه فانه من رفقائی فی الجنة.' [કશ્ફુલ્મહજૂબ]

(હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુસે રિવાયત હે કે એક મર્તબા રસૂલે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ અસ્હાબે સુફ્ફા પર તશ્રીફ લાએ. આપને ઉન્કે ફકર

ઔર મશક્કતકો મહસૂસ કિયા તો ફરમાયા "ખૂશ હો જાઓ અહલે સુફ્ફા પસ જો શખ્સ મેરી ઉમ્મતસે તુમ્હારી પરવરિશ પર રહના પસંદ કરેગા વહ બહિશ્તમેં મેરા સાથી હોગા")

૪. ચોથે કોલકે મુતાબિક સૂફીકા લફ્ઝ સૂફ હે તો હદીષે પાક હે :–

'كان النبى صلى الله عليه و سلم يلبس الصوف و يركب الحمار.'

(નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ સૂફકા લિબાસ પહનતે ઔર ગધેકી સવારી કરતે.)

સવાલ ૨ :– લફ્ઝ સૂફીકો કોઈ અહમિયત હોતી તો કુર્આન વ હદીષમેં મનવઅન મૌજૂદ હોતા.

જવાબ :– કિસી લફ્ઝકા મિન વ અન (લફ્ઝ બા લફ્ઝ) કુર્આન વ હદીષમેં ન હોના ઈસ બાતકી દલીલ નહીં કે વહ લફ્ઝ ગૈરઅહમ યા ગૈરઈસ્લામી હે. મિષાલકે તૌર પર મુતકલ્લીમીન કા લફ્ઝ કુર્આન વ હદીષમેં મિન વ અન કહીં મૌજૂદ નહીં તો ક્યા ઈલ્મે કલામ ગૈર ઈસ્લામી હો ગયા. ઉસ્કે બગૈર તો ઈસ્લામી અકાઈદ ભી ષાબિત નહીં કિએ જા સકતે. ઈસી તરહ નહવકા લફ્ઝ કુર્આન વ હદીષમેં મૌજૂદ નહીં તો ક્યા ઈલ્મે નહવ ફુઝૂલ ઔર ગૈરઅહમ હે, ઉસ્કે બગૈર તો કુર્આન વ હદીષકો સમઝના મુમ્કિન નહીં.

સવાલ ૩ :– સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકે દોરમેં તો કિસી કો સૂફી નહીં કહા જા સકતા થા.

જવાબ :– રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી સોહબતમેં રહનેકી એક ખાસ અઝમત ઔર ખુસૂસિયત થી. જિસે યહ નેઅમત નસીબ હો ગઈ ઉસ પર કોઈ ઔર નામ ચસ્પા કરના ગુસ્તાખી થી સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ તો નિસ્બત ઔર સોહબતકી વજહસે ઝાહિદોં,

આબીદોં, મુતવક્કિલોં, સાબિરોં, ઈતાઅત ગુઝારો ઔર ફુકરાકે પેશ્વા હૈં તમામ એહવાલમેંસે બેહતરીન ઔર બુઝુર્ગતરીન હાલ ઉન્કો નસીબ થા. અબ ઉન્હેં કિસી ઔર ફઝીલતકી વજહસે ફઝીલત દેના નારવા (ના દુરૂસ્ત) હૈં.

હદીષે પાકમેં હે કે નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને ફરમાયા :

'خیر القرون قرنی ثم الذین یلونهم ثم الذین یلونهم.'

(બેહતરીન ઝમાના મેરા ઝમાના હે ફિર ઉન લોગોંકા ઝમાના જો ઉન્કે બા'દ આએંગે, ઉસી તરહ ફિર ઉન લોગોંકા જો ઉન્કે બા'દ આએંગે.)

પસ સારી દુન્યાકી સઆદતેં ઔર ભલાઈયાં મિલ કર ભી સોહબતે રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકા નેઅમુલ્બદલ નહીં હો સકતી. ઈમામ શાફઈ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિસે પૂછા ગયા કે સય્યિદના અમીર મુઆવિયા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ અફઝલ હૈં યા ઉમર બિન અબ્દુલઅઝીઝ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ? તો ઈમામ શાફઈ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને જવાબ દિયા કે સય્યિદના અમીર મુઆવિયા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ જબ નબી સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી મઈય્યતમેં જિહાદ પર નિકલે તો ઉન્કે ઘોળેકી નાકમેં જો મિટ્ટી ગઈ વહ મિટ્ટી ભી ઉમર બિન અબ્દુલઅઝીઝ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિસે અફઝલ હે, ઈસ લિએ ઉલમાએ કિરામને લિખ્ખા હે કે સારી દુન્યાકે અત્કિયા, અસ્ફિયા ઔર અવ્લીયા મિલ કર ભી કિસી અદના સહાબી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકે દર્જેકો નહીં પહુંચ સકતે.

પસ જિન લોગોંને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી સોહબત પાઈ વહ ખૂશનસીબ હઝરાત સહાબી કહલાએ, જિન્હોંને સહાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકી

સોહબત પાઈ વહ તાબઈન કહલાએ ઔર જિન્હોંને તાબઈનકી સોહબત પાઈ વહ તબ્એ તાબઈન કહલાએ યહ તીનોં નિસ્બતે મુન્દર્જા બાલા ફરમાને નબવી સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી બીના પર ખૈરકી ગમ્માઝી કરતી થી. લિહાઝા હર શખ્સ ઈસ નિસ્બતકે સાથ પુકારા જાના અપની સઆદત સમઝતા થા. પસ સહાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ, તાબઈન ઔર તબ્એ તાબઈનકે બા'દ ઉમ્મતકે મશાઈખ સુફિયાકે નામસે મશ્હૂર હૂએ, હઝરત ઈમામ કશીરી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકી તહકીકકે મુતાબિક યહ લફઝ દૂસ્રી સદી હીજરીસે પહલે ઝુબાન ઝદ આમ (ઝુબાન પર ચઢા હુવા) થા.

સવાલ ૪ :- સૂફીકા લફઝ સબસે પહલે કબ ઈસ્તિઅમાલ હુવા? સુના હે કે યહ અહલે બગ્દાદકી ઈજાદ હે?

જવાબ :- હઝરત અબૂ નસર સિરાજ તૌસી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુને તારીખે મક્કાકે હવાલેસે મુહમ્મદ બિન ઈસ્હાક બિન યસાર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ઔર દીગર લોગોંકી રિવાયતસે યહ વાકિઆ બયાન કિયા હે કે "ઈસ્લામસે પહલે એક બાર મક્કા ખાલી હો ગયા થા યહાં તકકે બૈતુલ્લાહકા તવાફ કરનેવાલા કોઈ ન થા, દૂર દરાઝસે એક સૂફી આતા ઔર બૈતુલ્લાહકા તવાફ કરકે વાપસ ચલા જાતા."

તારીખકે હવાલેસે યહ પતા ચલતા હે કે યહ નામ અહલે અરબકો ઈસ્લામસે પહલે ભી મા'લૂમ થા. સાહબે ફઝીલત ઔર સાલેહ લોગ ઈસી નામસે મૌસૂફ હોતે થે "વલ્લાહુ અઅલમ"

હઝરત હસન બસરી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ જિન્હોંને

અઠારા બંદરી સહાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકી સોહબતકા શર્ફ હાસિલ કિયા ઔર સય્યિદના અલી કર્રમલ્લાહુ વજહહૂસે બાતિની ફૈઝાન પાયા. ઉન્કે વક્તમેં સૂફીકે લફઝકા મુસ્તઅમલ' હોના તો યકીની અમ્ર હે. હઝરત અબૂ નસર સિરાજ તૌસી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ફરમાતે હેં :–

"લોગોંકા કહના કે યહ નામ બગ્દાદિયોંને ઘળ લિયા હે ગલત હે. ચૂંકે યહ નામ તો હસન બસરી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકે અહદમેં ભી મુસ્તઅમલ થા. હઝરત હસન બસરી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિસે યહ રિવાયત હે કે મેંને તવાફકે દોરાન એક સૂફીકો દેખા ઔર ઉસે કુછ દિયા. ઉસ્ને નહીં લિયા ઔર કહને લગા. મેરે પાસ ચાર દાનિક પળે હેં ઔર કાફી હે."

[કિતાબુલ્લમઅ ફિત્તસવ્વુફ સ. ૬૫]

મા'લૂમ હુવાકે સૂફીકા લફઝ તાબઈનકે દોરમેં અહયાનન (કભી કભી) ઈસ્તિઅમાલ હોતા થા. તબ્એ તાબઈનકે દોરમેં નિસ્બતન ઝિયાદા ઈસ્તિઅમાલ હોને લગા ઔર ઉસ્કે બા'દ દૂસ્રી સદી હીજરીસે પહલે ઝુબાન ઝદે આમ (ઝુબાન પર ચળ્હા હુવા) હો ગયા. ઈમામ સુફિયાન ષોરી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ અપને વક્તકે એક શખ્કો અબૂ હાશિમ સૂફી કહા કરતે થે. ઈમામ અહમદ બિન હમ્બલ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ અપને વક્તકે એક શૈખ અબૂ હમ્ઝા બગદાદી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકો સૂફી કહતે થે.

સુફી કોન હોતા હે.... ?

★ હઝરત હસન બસરી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકે શાગિર્દ અબ્દુલ્વાહિદ બિન ઝૈદ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિસે પૂછા ગયા કે સૂફિયા કોન હોતે હેં ? ફરમાયા જો અપની અકલોંકે ઝરિએ અપને ઈરાદોં પર કાઈમ હોતે હેં ઔર અપને દિલોંસે ઉસ પર

ડટે રહતે હે ઔર અપને શરસે બચનેકી ખાતિર અપને આકાકો મઝબૂત પકળે રહતે હૈં.

★ હઝરત ઝૂન્નૂન મિસ્રી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિસે પૂછા ગયા તો ફરમાયા :

"સૂફી વહ હે જિસે જુસ્તજૂ થકા ન સકે ઔર મેહરૂમિયત કી વજહસે બેચેન ન હો."

★ હઝરત અબૂ મુહમ્મદ રવિમ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિસે પૂછા ગયા તો ફરમાયા :

"જિસ્કા કિર્દાર ઉસ્કી ગુફતારકે મુવાફિક હો."

★ કિસી આરિફને ઈસી સવાલકા જવાબ દિયા હે :—

صوفی آں باشد کہ صافی شود از کدر پر شود از فکر

درقرب خدا منقطع شود از بشر یکساں شود درچشم او خاک وزر

"સૂફી વહ હોતા હે જો મેલસે સાફ હો ફિક્રસે પર હો, ખુદાકે કુર્બમેં મખ્લૂકસે દૂર હો ઔર ઉસ્કી નિગાહમેં સોના ઔર મિટ્ટી બરાબર હો."

હઝરત શિબ્લી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ફરમાયા :—

"સૂફી વહ હે જો મખ્લૂકસે કટે ઔર અલ્લાહસે જુળે."

ખુલાસા :— પસ સૂફી વહ હોતા હે જિસ્કો જાન્વરોંકી આવાઝ, હર એક સોઝોસાઝ, ચિળિયોંકી ચહક, ફૂલોંકી મહક, સબ્ઝેકી લહક, જવાહિરાતકી દમક, સૂરજકી ચમક, સમા વ સમક, દરખ્તોંકે રંગ, શીશા વ સંગ, પથ્થરકી સખ્તી, ખૂશહાલ વ બદબખ્તી, ઝમીનકી નરમી, આતિશકી ગર્મી, દરિયાકી રવાની, કવાકિબે આસ્માની, પહાળોંકે ઉભાળ, બયાબાન વ મુર્ગઝાર, ખિઝાં વ બહાર, ગર્ઝ હર ચીઝ એક નાદીદા હસ્તીકી યાદ દિલાએં. અલ્લાહ, અલ્લાહ, અલ્લાહ.

બાબ (૪)
બયઅતે તરીકતકા શરઈ સુબૂત

આજ ઉમ્મતે મુસ્લિમાકી ઝબૂંહાલી (બુરી હાલત) ઈસ ઈન્તેહાકો પહુંચ ચૂકી હે કે ઝૂટ સચસે ઔર ખોટા ખરેસે બિલ્કુલ પેવસ્ત નઝર આતા હે.

ناطقہ سر بگریباں ہے اسے کیا کہیے

જિસ તરહ ઈલ્મે ઝાહિરકે હામિલ ઉલમાએ હકકી સફોંમેં ઉલમાએ સૂઅ દાખિલ હો ચૂકે હેં, ઈસી તરહ ઈલ્મે બાતિનકે હામિલ મશાઈખે હક પરસ્તકે ભેસ (રૂપ) મેં નફસ પરસ્ત લોગ શામિલ હો ચૂકે હેં. અવામુન્નાસકી રૂહાની ઔર બાતિની તનઝઝુલીકી ઈન્તેહા યહાં તક હો ચુકી કે એક તબ્કેને બય્અત તરીકતકો લાઝિમ કરાર દે કર ફરાઈઝકે તર્ક કરને ઔર શરીઅત વ તરીકતકો અલગ અલગ ષાબિત કરનેકા બહાના બના લિયા. 'ضلوا فاضلوا' (ખૂદ ભી ગુમરાહ હૂએ ઔર દૂસ્રોંકો ગુમરાહ કિયા)

દૂસ્રે તબ્કેને બેઅતે તરીકતકો બિદઅત વ ગુમરાહી સમઝ કર ઉસ્કી મુખાલફતકા બેળા ઉઠા લિયા. 'ویا اسفاہ'

ઉન હાલાતમેં અહલે હકકે લિએ ઈફરાત વ તફરીતકે શિકાર ઈન દોનોં તબ્કોસે ચોમુખી (ચારોં તરફસે) લળાઈ લળનેકે સિવા ચારા નહીં. તા કે અહકામે શરીઅતકો નિખાર કર પેશ કિયા જાએ ઔર હક વ બાતિલકી હદ્દે ફાસિલકો વાઝેહ કિયા જાએ, દર્જે ઝેલમેં બય્અતે તરીકતકી શરઈ હૈષિયતકો પેશ કિયા જાતા હે.

બય્અતકી તા'રીફ :- શરીઅતકી કિસી બાતકે લિએ લોગોંસે અહદ લિયા જાએ કે વહ ઈસ કામકો સરઅંજામ દેંગે. ખ્વાહ પૂરી શરીઅતકા અહદ લિયા જાએ યા કિસી ખાસ

બાતકા અહદ લિયા જાએ. ઈસ્કો બય્અત કહતે હૈં. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને અલ્લાહ તઆલાકે હુક્મસે ઈસ અમ્રકો બહુતસે મવાકે પર સરઅંજામ દિયા. સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમને નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમસે ચાર તરહકી બય્અત કી. જિસ્કી તફસીલ દર્જે ઝેલ હે :–

૧. બય્અતે ઈસ્લામ :– જબ કોઈ દીને ઈસ્લામમેં દાખિલ હોના ચાહતા ઔર કુફ્ર વ શિર્કસે બેઝારીકા ઈઝહાર કરના ચાહતા તો નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ ઉસ્સે બય્અત લેતે થે. રિવાયતસે ષાબિત હે કે હિજરતસે કબ્લ હજકે મૌકે પર મદીના તય્યબાકે લોગ હાઝિરે ખિદમત હો કર બય્અત હૂએ. બય્અતે ઉક્બા ઉલા ઔર બય્અતે સાનીકા તઝકિરા હદીષકી મોઅતબર કુતુબમેં મૌજૂદ હે.

૨. બય્અતે જિહાદ :– રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને હુદેબિયાકી લળાઈકે વક્ત સહાબએ કિરામસે અહદ લિયા થા કે અગર દુશ્મનસે મુકાબલેકી નોબત આઈ તો ભાગેંગે નહીં, બલ્કે જબ તક ઝિંદા રહેંગે દુશ્મનોંકા મુકાબલા કરેંગે. ઈર્શાદે બારી તઆલા હે :–

'لَقَدْ رَضِيَ اللّٰهُ عَنِ الْمُؤْمِنِيْنَ اِذْ يُبَايِعُوْنَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ.'

(બિત્તહકીક અલ્લાહ તઆલા ઉન મુસલમાનોંસે ખૂશ હુવા જબ કે યહ લોગ આપ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમસે દરખ્તકે નીચે બય્અત કરતે થે.)

★ હઝરત સલ્મા બિન અકવા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ઈસ બય્અતમેં શરીક થે એક મર્તબા ઉન્સે પૂછા ગયા કે આપને દરખ્ત (સમ્રાહ) કે નીચે કિસ બાત પર બય્અત કી થી

ફરમાયા 'على الموت' યા'ની હમ મર જાએંગે ભાગેંગે નહીં, યહ અમલ અલ્લાહ તઆલાકો ઈત્ના પસંદ આયા કે ઈર્શાદ હુવા :–

'اِنَّ الَّذِيْنَ يُبَايِعُوْنَكَ اِنَّمَا يُبَايِعُوْنَ اللّٰهَ يَدُ اللّٰهِ فَوْقَ اَيْدِيْهِمْ'

(જો લોગ આપસે બય્અત કર રહે હે તો વહ દર હકીકત અલ્લાહ તઆલાસે બય્અત કર રહે હેં. ઉન્કે હાથોં પર અલ્લાહકા હાથ હે.) [અલ્ફત્હ આયત : ૧૦]

★ ગઝવએ અહઝાબમેં ખંદક ખોદતે હુએ સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમને અશ્આર પળ્હે :–

'نَحْنُ الَّذِيْنَ بَايَعُوْا مُحَمَّدًا عَلَى الْجِهَادِ مَا بَقِيْنَا اَبَدًا'

(હમ વહ લોગ હેં જિન્હોંને મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમસે બય્અત કી હે જિહાદ કરને પર જબ તક ઝિંદા રહેંગે.) મુંદર્જએ બાલા શેઅરમેં ઈસ બય્અતે જિહાદકી તરફ ઈશારા હે.

૩. બય્અતે હિજ્રત :– હારિષ બિન ઝિયાદ સાઅદી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હેં કે મેં યવ્મે ખંદકમેં આપ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી ખિદમતમેં હાઝિર હુવા. આપ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ લોગોંસે હિજરત પર બય્અત લે રહે થે. મેરા ગુમાન થા કે યહ લોગ બય્અતકે લિએ બુલાએ જા રહે હેં. મેંને અર્ઝ કિયા યા રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ ઈસ્સે ભી હિજરત પર બય્અત લે લીજિએ. આપ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને ફરમાયા ! યહ કૌન હે? મેંને કહા કે મેરે ચચેરે ભાઈ હૂત બિન યઝીદ યા યઝીદ બિન હૂત. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને ફરમાયા ! મેં તુમ લોગોંસે બય્અત નહીં લેતા. લોગ તો તુમ્હારી તરફ હિજરત કરકે આતે હેં લોગોંકી તરફ હિજરત કરકે ન

જાઓગે....ઈલા આખિરિહી. ઈસ્કો અહમદ, અબૂ નઈમ ઓર તબ્રાનીને રિવાયત કિયા હે.

૪. બય્અતે તૌબા (બય્અતે તરીકત) :– ઉમ્મતકી તા'લીમકે લિએ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને બા'ઝ ઔકાત સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમસે બા'ઝ ગુનાહોંકે ન કરને પર બય્અત લી.

ઈમામ બુખારી વ મુસ્લિમને હઝરત ઉબાદા બિન સામિત રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુસે રિવાયત કી હે :–

'عن عبادة بن صامتؓ قال قال رسول الله صلى الله عليه و سلم و حولـه عـصابة من اصحابه بايعونى على ان لا تشركوا بالله شيئاً ولا تسـرقـوا و لا تزنوا ولا تقتلوا اولادكم و لا تاتوا ببهتان تفترونه بين ايـديـكـم و ارجلكم ولا تعصوا فى معروف فمن و فى منكم فاجره على الـلـه و من اصاب من ذلك شيئاً فعوقب به فى الدنيا فهو كفارة له و من اصاب من ذلك ثم ستره الله عليه فهو الى الله ان شاء عفا عنه و ان شاء عاقبه فبايعناه على ذالك ' [મુત્તફક અલય્હ]

રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને ફરમાયા કે તુમ મેરી બય્અત કરો. 'و حـولـه عـصابة من اصحابه' (ઔર ઉન્કે ગિર્દ સહાબાકી એક જમાઅત થી) યહાં સહાબાકા લફ્ઝ ઈસ બાતકી નિશાનદેહી કર રહા હે કે યહ વહ લોગ જો બય્અતે ઈસ્લામસે પેહલે હી મુશર્રફ હો ચુકે થે ઉન્કે દિલ ઈમાનકી દોલતસે માલામાલ હો ચુકે થે. રહમતુલ્લિલ્આલમીન સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી નઝરે રહમતને ઉન્કો રૂહાનિયતકી ઉન બુલંદિયોં તક પહુંચા દિયા થા કે ઉમ્મતકે ઔલિયા ઉન્કે મર્તબે તક હરગિઝ નહીં પહુંચ સકતે. ઉન સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમસે બય્અતે તૌબા લી ગઈ.

યહાં પર ઝહનમેં ચંદ સવાલાત પૈદા હોતે હેં જિન્કે જવાબાત કલમબંદ કિએ જાતે હૈં :-

સવાલ ૧ :- સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમકો ઈમાનકી ઉન બુલંદિયોં પર પહુંચનેકે બા'દ ફિર ઈસ બય્અતકી ક્યા ઝરૂરત થી ?

જવાબ :- એક તો યહ ઉમ્મતકી તા'લીમકે લિએ થી ઔર દૂસ્રે ગુનાહોંસે બચનેકે લિએ (બય્અતે તૌબા) થી. રિવાયતકે અલ્ફાઝમેં 'ولا تسرقوا و لا تزنوا ولا تقتلوا اولادكم' (ન ચોરી કરોગે, ન ઝિના કરોગે, ઔર ન હી ઔલાદકો કત્લ કરોગે.) ષાબિત હુવાકે કબાઈરસે ઈજ્તનાબકે લિએ બય્અત થી.

સવાલ ૨ :- સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમકો ઈસ બય્અતકા ક્યા ફાઈદા થા ?

જવાબ :- અલ્લાહ તઆલાસે અજરો ષવાબકા ઉમ્મીદવાર બનના થા. ચુનાંચે રિવાયતકે અલ્ફાઝ હેં 'فمن وفى منكم فاجره على الله' (જો કોઈ તુમમેંસે ઈસ અહદ પર કાઈમ રહા તો ઉસ્કા અજ્ર અલ્લાહકે ઝિમ્મે હે.)

સવાલ ૩ :- કબાઈરસે બચના તો ઈમાનવાલોંકે લિએ કલમા પઢ લેનેકે બા'દ વૈસે હી ઝરૂરી થા તો બય્અતકે ઝરિએ ઔર ભી રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકે હાથ પર ઉન ગુનાહોંસે બચનેકા અહદ એક ફાલ્તૂ અમલ નઝર આતા હે ?

જવાબ :- કુર્આન પાકમેં સૂરતુલ્મુમ્તહિનામેં સહાબિયાત રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુન્નસે ભી ઈસ તરહકી બય્અતકા તઝકિરા હે વહાં નબી અલય્હિસ્સલામકો ઈર્શાદ ફરમાયા ગયા.'فبايعهن واستغفر لهن الله' (આપ ઉન્હેં બય્અત કર

લીજીએ ઔર ઉન્કે લિએ ઈસ્તગ્ફાર કિજીએ) મા'લૂમ હુવાકે ઈન ગુનાહોંસે તૌબા તો વહ લોગ ઘર બેઠ કર તન્હાઈમેં ભી કર સકતે થે. મગર નબી અલય્હિસ્સલામસે બય્અત કરનેમેં એક બેબદલ ફાઈદા યહ થા કે નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી ઝુબાને ફૈઝે તર્જમાનસે ભી ઈન હઝરાતકે બારેમેં ઈસ્તગ્ફારકે કલિમાત અદા હોતે થે, જિસ્કા નતીજા યહ નિકલતા થા કે 'وَاللّٰهُ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ' (ઔર અલ્લાહ ગફૂર ઔર રહીમ હે.) પસ મગ્ફિરત ઔર રહમતકી બારિશ હો જાતી.

કુર્આને પાકમેં ભી ઈસી ઉન્વાનસે મુતઅલ્લિક ઈર્શાદે બારી તઆલા હે :–

'وَلَوْ اَنَّهُمْ اِذْ ظَّلَمُوْا اَنْفُسَهُمْ جَاءُوْكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللّٰهَ وَ اسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُوْلُ لَوَجَدُوْا اللّٰهَ تَوَّابًا رَّحِيْمًا'

ઈસ આયતે કરીમામેં 'فَاسْتَغْفَرُوا اللّٰهَ' (વહ અલ્લાહસે ઈસ્તિગ્ફાર કરતે) કે સાથ 'وَ اسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُوْلُ' (ઉન્કે લિએ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકે મુબારક હાથોં પર બય્અત કરનેકા યહ ફાઈદા થા કે નબીએ રહમત સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ ભી ઉન્કી મગ્ફિરતકે લિએ ઈસ્તગ્ફાર કરેં ઔર ઈસીકો બહાના બના કર ઉન્કે ગુનાહોંકી બખ્શિશ કર દી જાએ. ઈસી બય્અતે તૌબાકા નામ આજ બય્અતે તરીકત હે.

સવાલ ૪ :– ઈસ બય્અતે તૌબાકે બારેમેં ઔર ભી રિવાયત હે યા નહીં ?

જવાબ :– ઈસ તરહકી કઈ હદીષ મૌજૂદ હે. મુસ્લિમ શરીફમેં હે હઝરત ઔફ બિન માલિક અશ્જઈ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુસે એક રિવાયત હે ઔર ઈબ્નેમાજામેં ભી

રિવાયત હે કે નબી અલય્હિસ્સલામને ચંદ ગરીબ મુહાજિરીનસે બય્અત લી કે વહ કિસીસે સવાલ ન કરેંગે. એક રિવાયતમેં હઝરત જરીર બિન અબ્દુલ્લાહ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુસે બય્અત લી કે વહ મુસલમાનોંકી ખૈર ખ્વાહી કરેંગે. એક રિવાયતમેં અન્સારી ઔરતોંસે બય્અત લી કે વહ મૈયત પર બૈન (નૌહા) નહીં કિયા કરેંગી.

બુખારી શરીફકી રિવાયત હે કે ઈબ્ને ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે થે કે હમ લોગ હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમસે સુનને ઔર ઈતાઅત કરને પર બય્અત કિયા કરતે થે.

સવાલ ૫ :- અગર્ચે નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમસે કઈ તરહકી બય્અતે ષાબિત હે મગર સહાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમકે ઝમાનેમેં બય્અતે ખિલાફત ઔર બય્અતે જિહાદકે સિવા ઔર કિસી બય્અતકા ષુબૂત નહીં મિલ્તા ?

જવાબ :- ઉસ્કા ઈલ્ઝામી જવાબ આસાન હે કે જબ એક ફે'લ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમસે ષાબિત હે તો કિસી ઔરસે નકલ કરનેકી ક્યા ઝરૂરત હે, તાહમ તહકીકી જવાબ યહ હે કે હઝરત સૈયદના સિદ્દીકે અકબર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ઔર હઝરત સૈયદના અલી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુસે ષાબિત હે ઈસી લિએ તમામ અહલે તરીકત હઝરાતકે પાસ મુસ્તનદ શજરએ સિલ્સિલા મૌજૂદ હે. ખુલ્ફાએ રાશિદીન રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ જબ બય્અતે ખિલાફત લેતે થે તો ઉસીમેં બય્અતે તૌબા શામિલ હોતી થી. ખલીફએ વક્તકે અલાવા દૂસ્રે સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ ઈસ લિએ બય્અત ન લેતે થે કે

કહીં બય્અતે ખિલાફતમેં શુબા ન પળ જાએ ઔર ફિત્ના ખળા ન હો જાએ. ફક્ત સોહબત પર ઈક્તિફા હોતા થા. જબ ખુલ્ફાએ રાશિદીન રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમકા દોર ખત્મ હુવા ઔર ખિલાફતકા મુઆમલા ઉમૂરે મમ્લકતકે ઈન્તિઝામ વ ઈન્સરામ ઔર નઝમ વ નસક તક સિમટ કર રહ ગયા તો સલફે સાલેહીનને બય્અતે તૌબા (બય્અતે તરીકત) વાલી સુન્નતકો ઝિંદા કિયા. અલ્હમ્દુલિલ્લાહ આજ ભી યહ સુન્નત ઉમ્મતમેં જારી વ સારી હે.

સવાલ ૬ :– બય્અતે તૌબાકા હુક્મ ક્યા હે યહ ફર્ઝ હે યા વાજિબ હે ?

જવાબ :– ન યહ ફર્ઝ હે ન વાજિબ હે, બલ્કે સુન્નત અમલ હે યહ અલગ બાત હે કે ઈસ સુન્નત પર અમલ કરનેસે ફરાઈઝ ઝિંદા હોતે હેં.

સવાલ ૭ :– અગર કોઈ આદમી યહ બય્અત ન કરે તો ક્યા હોતા હે ?

જવાબ :– ઈસ સુન્નતકી બરકાતસે મહરૂમ હો જાતા હે. હદીષે પાકમેં હે :–

'من تمسك بسنتی عند فساد امتی فله اجر ماۃ شهيد'

(જિસ્ને ફસાદાતકે વક્તમેં મેરી એક સુન્નત પર અમલ કિયા ઉસ્કે લિએ સો શહીદોંકા ષવાબ હોગા.)

સવાલ ૮ :– ક્યા હર આલિમ ઔર સૂફી યહ બય્અત કર સકતે હેં ?

જવાબ :– જિસ તરહ નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને સય્યિદના સિદ્દીકે અકબર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમકો ખિલાફત સુપુર્દ ફરમાઈ ઔર બાતીની નેઅમત ભી મુન્તકિલ ફરમાઈ. જૈસાકે હદીષે પાકમેં હે : –

'ما صب الله فی صدری الا و قد صبیته فی صدرا بی بکر'

(અલ્લાહને મેરે સિનેમેં જો કુછ ડાલા મૈંને ઉસે અબૂબક્ર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકે સિનેમેં ડાલ દિયા.)

ઈસ તરહ હઝરત અબૂબક્ર સિદ્દીક રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુસે યહ સિલ્સિલા આગે ચલા ઔર આજ તક ઔલિયાએ ઉમ્મતમેં યહ નેઅમત સીના બ સીના મુન્તકિલ હોતી ચલી આ રહી હે પસ બય્અત સિર્ફ વહ શખ્સ લે સકતા હે જિસ્ને કિસી વલીયુલ્લાહકી સોહબતમેં રહ કર નેઅમતે બાતિની હાસિલ કી હો, ઔર ઉન બુઝુર્ગોને ઉન્હેં ઈસ કામ પર મામૂર કિયા હો. જો આદમી અઝખૂદ બય્અત લેના શુરૂઅ કર દે ઉસ્કી મિષાલ "ટપકે કે આમ" કી સી હે જિસ્કે નસબકા પતા નહીં હોતા. પસ ઐસે શખ્સસે બય્અત ન કરની ચાહિએ.

સવાલ ૯ :– ક્યા કોઈ ઔરત ભી યહ બય્અત લે સકતી હે ?

જવાબ :– ઉસ્મેં કોઈ શક નહીં કે ઔરત વિલાયતકે આલા તરીન મરાતિબ તક પહુંચ સકતી હે, મગર શરીઅતમેં રૂશ્દો હિદાયતકે મન્સબકી ઝિમ્મેદારિયાં ઉસ્કે નાઝૂક કંધો પર નહીં ડાલી ઈસ લિએ કભી કોઈ ઔરત નબી નહીં બનાઈ ગઈ. ગો કે ઉસે નબિયોંકી માં હોનેકા શર્ફ નસીબ હે અલ્લાહ તઆલાને મન્સબે નુબુવ્વતકા બોઝ મર્દોંકે કંધો પર રખ્ખા ઈસ લિએ અંબિયાકી વિરાષત ભી મર્દોં હી કે સર સુપુર્દ કી ગઈ. પસ કોઈ ભી ઔરત બય્અત નહીં લે સકતી.

સવાલ ૧૦ :– ક્યા બય્અતકે લિએ હાથમેં હાથ દેકર કલિમાત પઢના ઝરૂરી હે ?

જવાબ :– હાથમેં હાથ દે કર કલિમાત પઢના સુન્નત હે ઈસ પર ઝરૂર અમલ કરના ચાહિએ. અગર લોગ બહુત

ઝિયાદા હોં તો ચાદર ફૈલા કર સબ ઉસે પકળ લેં. યહ ભી સુન્નતે નબવી હે કે બૈતુલ્લાહકી તઅમીરકે વક્ત પથ્થર છોટા થા, ઉઠાનેકી સઆદત હાસિલ કરનેવાલે ઝિયાદા થે તો નબી અલય્હિસ્સલામને ઉસે અપની ચાદરમેં રખ દિયા ઔર સબ લોગોંને ચાદર પકળ કર હઝરે અસ્વદકો ઉઠાયા. અગર મજમા ઉસ્સે ભી ઝિયાદા હો તો ફક્ત કલિમાત પળ્હા કર નિય્યત કરકે બય્અત લી જા સકતી હે. સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમને મુજાહિદીનસે ઈસી તરહ જિહાદ પર બય્અત લી.

સવાલ ૧૧ :– ક્યા ઔરતેં ભી હાથમેં હાથ દેકર બય્અત કરેં ?

જવાબ :– હરગિઝ નહીં, નબી અલય્હિસ્સલામકી આદતે શરીફા થી કે ઔરતોંકો પર્દેમેં બગૈર હાથ મસ (હાથ છૂએ બગૈર) કિએ બય્અત ફરમાતે થે એક રિવાયત હે :–

’عن عائشةؓ قالت ما مس رسول الله صلى الله عليه و سلم يد امراة قط الا ان ياخذ عليها فاذا اخذ عليها فاعطته قال اذهبى فقد بايعتك ‘

(હઝરત આઈશા સિદ્દીકા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હાસે રિવાયત હે કે બવક્તે બય્અત રસૂલે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને કિસી ઔરતકા હાથ નહીં પકળા, બલ્કે એક કપળા પકળવા દેતે ઔર (વઅઝ વ તલ્કીનકે બા'દ) ઈર્શાદ ફરમાતે કે જાઓ તુમ્હારી બય્અત હો ગઈ.)

સવાલ ૧૨ :– બચ્ચોંકી બય્અતકા ક્યા જવાઝ હે ?

જવાબ :– મુસ્લિમ શરીફકી રિવાયત હે કે હઝરત ઝુબૈર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકો બય્અતકે લિએ લાયા ગયા. ઉમ્ર સાત આઠ સાલ હોગી. પસ નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ

અલયહિ વ સલ્લમ ઉન્કો અપની તરફ મુતવજ્જહ દેખ કર મુસ્કુરાએ ઔર ફિર બય્અત કી.

સવાલ ૧૩ :– ક્યા ગાઈબાના ભી બય્અત કી જા સકતી હે ?

જવાબ :– જી હાં. જિસ તરહ નબી અલયહિસ્સલામને સુલેહ હૂદેબિયાકે મૌકે પર દરખ્તકે નીચે સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમસે બય્અત લી. તો ઉસ વક્ત હઝરત ઉષ્માન ગની રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકો ભી ગાઈબાના બય્અતમેં શામિલ કિયા. હાલાં કે વહ તો ઉસ વક્ત મક્કા મુકર્રમામેં થે. લિહાઝા ગાઈબાના બય્અતકા ષુબૂત મિલ્તા હે.

સવાલ ૧૪ :– ક્યા ખતકે ઝરીએ યા ટેલિફોન પર બય્અત કી જા સકતી હે ?

જવાબ :– જી હાં, જબ ગાઈબાના બય્અત ષાબિત હે તો ખતકે ઝરીએ ઉસીમેં શામિલ હે ટેલિફોનકે ઝરીએ બય્અત તો બદર્જા અવ્લા જાઈઝ હે.

સવાલ ૧૫ :– ક્યા એક હી વક્તમેં કઈ હઝરાતસે બય્અત કી જા સકતી હે ?

જવાબ :– નહીં. એક વક્તમેં એક હી શેખકે હાથ પર બય્અત કરની ચાહિએ. જગા જગા બય્અત કરનેવાલેકી મિષાલ ચમ્ચેકી માનિંદ હે. જો તરહ તરહકે ખાનોંમેં ડૂબા રહતા હે મગર ઝાઈકેસે મેહરૂમ રહતા હે.

یک دست گیر محکم بگیر

સવાલ ૧૬ :– ક્યા એક શેખકી વફાતકે બા'દ કિસી દૂસરે શૈખસે બય્અત કરના ઝરૂરી હે ?

જવાબ :– જી હાં. અગર તઝકિયએ નફસ ઔર તસ્ફિયએ કલ્બકા હુસૂલ નહીં હુવા તો તજદીદે બય્અત ઝરૂરી હે. મષલન એક તાલિબે ઈલ્મ કિસી કારી સાહબસે કુર્આનેપાક પળ્હ રહા હો ઔર વહ કારી સાહબ ફૌત હો જાએં તો તાલિબે ઈલ્મ કુર્આને પાક પળ્હના બંદ નહીં કરતા, બલ્કે કિસી દૂસ્રે ઉસ્તાદસે પળ્હના ઔર કુર્આને પાક મુકમ્મલ કરના ઝરૂરી સમઝતા હે. અલબત્તા જિન હઝરાતકો નિસ્બતકે હુસૂલકી બશારત મિલ ચુકી હો ઉન્હેં તજદીદે બય્અત કરના ઝરૂરી નહીં.

સવાલ ૧૭ :– જો લોગ બય્અતકે મુખાલિફ હેં ક્યા ઉન્હોંને યહ હદીષેં નહીં પળ્હી ?

જવાબ :– પળ્હી તો યકીનન હોગી મગર સમઝી યકીનન નહીં. વર્ના ઈત્ને વાઝેહ મસ્નૂન અમલ પર યૂં એતરાઝ ન કરતે. બય્અતે તરીકતકી મુખાલિફત કરનેવાલોંકા હાલ ચંદ અલ્ફાઝમેં યૂં બયાન કિયા જા સકતા હે :–

‘وكذبوا بما لم يحيطوا بعلمه’

(ઐસે કલામકો ઝુટલાને લગે જિસ્કે ઈલ્મકા અભી તક ઉન્હોંને ઈહાતા નહીં કિયા.) [યૂનુસ આયત : ૩૯]

સવાલ ૧૮ :– બય્અતે તરીકતકી ગર્ઝ વ ગાયત ક્યા હોતી હે ?

જવાબ :– બય્અતકે અગરાઝ વ મકાસિદ વઝાહતસે બયાન કિએ જાતે હેં :–

૧. ન ઉસ્મેં કશ્ફ વ કરામાતકા હાસિલ હોના ઝરૂરી હે.

૨. ન કિયામતમેં બખ્શવાનેકી ઝિમ્મેદારી હે.

૩. ન દુન્યવી કામોંમેં કામિયાબી મષલન ગલ્બા હો, મુકદ્દમાત ફતાહ હો વગૈરહ ઝરૂરી હે.

૪. ન તસર્રૂફાત લાઝિમ હૈં કે ગુનાહકા ખયાલ હી ન આએ.

૫. ન ઐસી મેહવિયત (ખયાલાતમેં ગુમ હોને) કા હાસિલ હોના લાઝમી હૈં કે ગુનાહકા ખયાલ ન આએ.

૬. ન હી રંગોં ઔર અન્વારકા નઝર આના ઝરૂરી હે.

૭. ન ઉમ્દા ખ્વાબોંકા નઝર આના ઝરૂરી હે.

બલ્કે અસલ મકસુદ તો શરીઅતકે અહકામ પર ચલ કર અલ્લાહકો રાઝી કરના હે.

સવાલ ૧૯ :- બય્અતકી ઈફાદિયતકે લિએ અકલી દલાઈલ પેશ કરેં.

જવાબ :- તીન દલાઈલસે યહ બાત વાઝેહ કી જાતી હે.

★ જિસ તરહ એક નૌજવાન ફૌજમેં મુલાઝમત ઈખ્તિયાર કરે ઔર વર્દી પહન કર કિસી જગહ ડ્યૂટી સરઅંજામ દે રહા હો તો હર આદમી ઉસ્કી ઈઝઝત કરતા હે ઔર ઉસ્કી બાત માન્તા હે. ઉસ્કી ઈઝઝત ફૌજકી ઈઝઝત ઔર ઉસ્કી ઝિલ્લત ફૌજકી ઝિલ્લત સમઝી જાતી હે, કોઈ ભી યહ નહીં પૂછતા કે તુમ કિસ કબીલે યા ખાનદાન કે હો ? ફૌજકી નિસ્બત ઔર વર્દીકી ઈઝઝત કામ આતી હે, ઉસી તરહ જો શખ્સ મશાઈખે તરીકતસે બય્અત હો જાતા હે ઉસ્કો સિલ્સિલેકે બુઝુર્ગોસે રૂહાની તઅલ્લુક નસીબ હો જાતા હે. અલ્લાહ રબ્બુલ્ઈઝઝતકે હાં ઈસ નિસ્બતકી વજહસે ઉસ્કી ઈઝઝત વ કદર બળ્હ જાતી હે.

★ દો ઈંટે એક હી જગા બન કર તૈયાર હૂઈ. એકકો મસ્જિદકે ફર્શમેં લગા દિયા ગયા દૂસ્રેકો બૈતુલ્ખલામેં લગા દિયા ગયા. એકકા મર્તબા ઈત્ના બળ્હાકે વહાં પેશાની ટેકતે ફિરતે હૈં ઔર દૂસ્રીકા મર્તબા ઈત્ના ગિરાકે બૈતુલ્ખલામેં નંગે

પાંવ જાના ગવારા નહીં કરતે. યહ નિસ્બત થી, અચ્છી નિસ્બતને ઈઝઝત બખ્શી ઔર બુરી નિસ્બત ઝિલ્લતકા સબબ બની. ઈસી તરહ જો શખ્શ મશાઈખે તરીકતસે બય્અત હો જાતે હે ઉસે અચ્છી નિસ્બત મિલ જાતી હે. અલ્લાહ રબ્બુલ્ઈઝઝતકે હાં ઉસ્કા ઈકરામ હોતા હે.

કુર્આને પાક પર અગર એક સાદા ગત્તા જિલ્દકી શકલમેં ચળ્હા દિયા જાએ તો અગર્ચે ઉસ પર કોઈ આયત યા લફઝ નહીં લિખ્ખા હુવા હોતા. ઉસ્કે બાવજૂદ ફુકહાને મસ્અલા લિખ્ખા હે કે જિસ તરહ આયાત લિખ્ખે હૂએ સફહાતકો બેવુઝૂ હાથ નહીં લગા સકતે ઈસી તરહ ઈસ ગૈકો ભી બે વુઝૂ નહીં છૂ સકતે. કહનેકો વહ ગત્તા હે મગર કુર્આને પાકકે સાથ યકજાન હોનેસે ઉસ્કા મર્તબા બળ્હ ગયા. સુબ્હાનલ્લાહ.

જો શખ્સ મશાઈખે તરીકતસે બય્અતકે ઝરિએ જુળ જાતા હે ઉસે ભી ઈન અહલુલ્લાહસે નિસ્બત રખનેકી વજહસે ઈઝઝત નસીબ હોતી હે. ઈન્શાઅલ્લાહ ઉસી નિસ્બતકી વજહસે રહમત વ કરમકા મુઆમલા હોગા. બકોલે શખ્સે :–

અમલકી અપને અસાસ ક્યા હે,
બજુઝ નદામતકે પાસ ક્યા હે
રહે સલામત તુમ્હારી નિસ્બત,
મેરા તો બસ આસરા યહી હે

સવાલ ૨૦ :– એક આદમી બય્અતકે કલિમાત તો પળ્હ લેતા હે મગર ઝિંદગી નહીં બદલતા તો ક્યા ફાઈદા ?

જવાબ :– ગો એૈસે શખ્સને બય્અતસે પૂરા ફાઈદા હાસિલ ન કિયા મગર બિલ્કુલ ખાલી ભી ન રહા કમઅઝ કમ દો ફાઈદે ઝરૂર મિલે. એક તો યહ કે બય્અતકે વક્ત જો તૌબાકે કલિમાત પળ્હે ઉસ્કી બરકતસે ઈન્શાઅલ્લાહ પિછલે ગુનાહ

મુઆફ હો જાએંગે. મશાઈખે તરીકતમેં અહાદીષકી રોશનીમેં કહા હે કે જો આદમી સચ્ચે દિલસે બય્અતકે કલિમાત પઢ લેતા હે, સો સાલ કાફિર ઔર મુશ્રિક ક્યૂં ન હો અલ્લાહ તઆલા ઉસ્કે ગુનાહોંકો ભી મઆફ કર દેતા હે, સર સે ઈત્ને બળે બોઝકા દૂર હો જાના મઅમૂલી બાત તો નહીં હે. દૂસ્રા ફાઈદા યહ હોગા કે મૌતકે વક્ત જબ દુન્યાકા તઅલ્લુક કમઝોર હો જાતા હે આખિરતકે એહવાલ સામને ખુલ્ને લગ જાતે હે ઉસ વક્ત યહ નિસ્બત કામ આતી હે, ગુનેહગાર સહીહ મગર મૌત, ઈમાન ઔર ઈસ્લામ પર આતી હે ઉલમાએ કિરામને લિખ્ખા હે ઈન્કિશાફે આખિરતકે સાથ દુન્યાકા હોશ જમા હો સકતા હે. ફિરઔનને આખિરતકી ઝલ્કી (ઝલક) દેખી મગર ઉસે બની ઈસ્રાઈલકે હાલાત યાદ થે. કહને લગા 'امنت بالذی آمنت به بنو اسرائیل' મુમ્કિન હે ઈસી લિએ હઝરત ખ્વાજા ફઝલ અલી કુરૈશી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ફરમાયાકે જિસ કલ્બ પર યહ ઉંગલી લગ ગઈ (યા'ની અલ્લાહ અલ્લાહકી નિસ્બત મિલ ગઈ) ઉસે ઝિક્રકે સિવા મૌત નહીં આ સકતી.

ખુલાસએ કલામ :- બય્અતે તરીકત કરનેસે ઈન્સાનકો અપને મશાઈખે સિલ્સિલેકે વાસ્તેસે નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકે કલ્બ મુબારકસે એક રૂહાની તઅલ્લુક નસીબ હો જાતા હે. વઝાહતકે લિએ દો મિષાલેં પેશ કી જાતી હે.

૧. એક આદમી નયા ઘર બનવાએ ખૂબ સજાએ વાયરિંગ કરવાએ ફાનૂસ લગવાએ મગર ઉસ્કે ફાનૂસમેં ઉસ વક્ત તક રોશની નહીં આ સકતી જબ તક કે વહ વાયરિંગકા કનેક્શન પાવર હાઉસસે ન જોળે, ઈસી તરહ ઈન્સાન જબ દિલકે

ફાનૂસકા કનેકશનકે સિલ્સિલેકે મશાઈખકી વાયરિંગકે ઝરિએ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ કે કલ્બે મુબારકસે જોળતા હે જો રહમતોંકા ખઝીના હે તો ફિર સાલિકકે દિલમેં રોશની આતી હે. અન્વારો બરકાત નબી અલય્હિસ્સલામકે કલ્બ મુબારકસે મશાઈખકે કુલૂબસે હોતે હૂએ સાલિકકે કલ્બમેં આતે હેં.

૨. એક ટ્રેન કઈ ડિબ્બોં પર મુશ્તમિલ હોતી હે મગર ઉસ્કે સાથ એક ઔર ડિબ્બા જોળ દિયા જાએ તો જહાં ટ્રેન પહુંચેગી, વહ ડિબ્બા ભી પહુંચ જાએગા યૂં સોચિએ કે સિલ્સિલેકે મશાઈખ ટ્રેનકી માનિંદ, નબીજી સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ ઉસ ટ્રેનકે ઈંજનકે માનિંદ ઔર સાલિક ઉસ્સે જૂળનેવાલે ડિબ્બેકી માનિંદ, યહ ટ્રેન અલ્લાહકી રઝાવાલે ઈશ્ટેશન પર જા રહી હે અગર યહ ડિબ્બા ટ્રેનસે જુળા રહેગા તો જહાં ઈંજન મંઝિલ પર પહુંચેગા ઉસ થર્ડ ક્લાસ ડિબ્બેકો ભી મંઝિલ પર પહુંચના નસીબ હોગા.

لذیذ بود حکایت دراز تر گفتیم

આમદ બરસરે મત્લબ વહ હઝરાત જો અબ તક મુતઅલ્લિકે શુકૂક વ સુબ્હાતકા શિકાર રહે હેં ઉન્હેં ચાહિએ કે ઈસ સઆદતે ઉઝમાકે હુસૂલમેં દેર ન લગાએં, બલ્કે કિસી જામીઉલ્શરીઅત વ તરીકત હસ્તીસે અપને બાતિની રિશ્તેકો જોળેં. હકીકત યહી હે કે આજકે પુરફિતન દોરમેં કિસી શૈખે કામિલકે ઝરિએ સિલ્સિલેમેં દાખિલ હોનેવાલેકી મિષાલ 'ومن دخله كان آمنا' (જો ઉસ્મેં દાખિલ હુવા અમન પા ગયા.) કા મિસ્દાક હે.

શાયદકે તુરે દિલમેં ઉતર જાએ મેરી બાત.

બાબ (૫)

ઝરૂરતે મુર્શીદ

હર દોર ઔર હર ઝમાનેમેં ઈન્સાનિયતકી હિદાયતકે લિએ અલ્લાહ તઆલાને કિતાબુલ્લાહ ઔર રિજાલુલ્લાહ (અલ્લાહકે આદમિયોં યા'ની નબિયોં) કો ઝરિઆ બનાયા. કઈ મર્તબા ઐસા તો હુવા કે અલ્લાહ તઆલાને નબી અલય્હિસ્સલામકો મબ્ઉષ ફરમાયા મગર કિતાબ નહીં ભેજી, ઐસા કભી નહીં હુવા કે કિતાબ ભેજ દી હો મગર નબી અલય્હિસ્સલામકો ન ભેજા ગયા હો, ઉસ્સે રિજાલુલ્લાહકી એહમિયત વાઝેહ હોતી હે. મઝીદ બરાં કભી કિસી કૌમ પર અઝાબ નાઝિલ નહીં હુવા જબ તક કે ઈત્મામે હુજ્જત (દલીલોંકો પૂરા કરને) કે લિએ નબી અલય્હિસ્સલામકો ન ભેજા ગયાં. ફરમાને ઈલાહી હે :–

'وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِيْنَ حَتّٰى نَبْعَثَ رَسُوْلًا'

(ઔર હમ (કભી) સઝા નહીં દેતે જબ તક કિસી રસૂલકો નહીં ભેજ લેતે.) [બની ઈસ્રાઈલ આયત : ૧૫]

યહ ઈસ લિએ કે હર ઈન્સાનકો અપની તરબિયતકે લિએ મુરબ્બી ઔર તઝકિયાકે લિએ મુઝક્કી (પાક કરનેવાલે) કી ઝરૂરત હોતી હે. દર્જે ઝેલમેં ઉસ્કે દલાઈલ પેશ કિએ જાતે હેં.

કુર્આન મજીદસે દલાઈલ :–

દલીલ નંબર ૧ :– ઈર્શાદે બારી તઆલા હે :–

'وَاتَّبِعْ سَبِيْلَ مَنْ اَنَابَ اِلَىَّ' [લુક્માન આયત : ૧૫]

તફસીરે જલાલેનમેં હે :–

'وَاتَّبِعْ سَبِيْلَ (طريق) مَنْ اَنَابَ (رجع) الى بالطاعة'

[જલાલેન સ. ૩૪૭]

તફસીરે ઉષ્માનીમેં ઈસ આયતકા તર્જમા યૂં કિયા ગયા હે

(યા'ની પૈગમ્બરોં ઔર મુખ્લિસ બંદોકી રાહ પર ચલ)
[તફસીરે ઉષ્માની સ. ૫૪૮]

તફસીરે મવાહિબુર્રહમાનમેં ઈસ આયતકે તહત ફરમાયા ગયા "ઔર તૂ ઐસે શખ્સકી રાહ ચલ જો હમાતન મેરી જાનિબ ઝુકા હે. યા'ની વહ ઉલા (અવ્વલન) પૈગમ્બર સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ હેં ઔર ષાનિયા આપકી સાલીહીન ઉમ્મત હે. [મવાહિબુર્રહમાન સ. ૮૩]

દલીલ નંબર ૨ :- ઈર્શાદે બારી તઆલા હે :-

'يَآيُّهَا الَّذِيْنَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَابْتَغُوْا اِلَيْهِ الْوَسِيْلَةَ وَجَاهِدُوْا فِىْ سَبِيْلِهٖ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُوْنَ'
[અલ્માઈદહ આયત : ૩૫]

(એ ઈમાનવાલોં ! અલ્લાહસે ડરો ઔર ઉસ્કા કુર્બ ઢૂંઢો ઔર અલ્લાહ તઆલાકી રાહમેં જિહાદ કિયા કરો, ઉમ્મીદ હે તુમ કામિયાબ હો જાઓગે.)

'وَابْتَغُوْا اِلَيْهِ الْوَسِيْلَةَ' કી તફસીરમેં અલ્લામા ઈબ્ને કષીર રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ફરમાતે હે,

'الوسيلة هى التى يتوصل بها الى تحصيل المقصود.'

[તફસીર ઈબ્ને કષીર અરબી સ. ૫૪]

'وَابْتَغُوْا اِلَيْهِ الْوَسِيْلَةَ' કે તહત તફસીર જલાલેનમેં હે,
'ما يقربكم اليه من طاعته' [જલાલેન સ. ૯૯]

લિહાઝા મુહક્કિકીને તફસીરકા ફરમાન હે કે અલ્વસીલાસે મુર્શીદ મુરાદ હે જો સબબ બનતા હે અલ્લાહ તઆલા કે કુર્બકા ઔર ઈન્સાનકી ઈસ્લાહકા જબ કે 'وجاهدوا فى سبيله' મેં નફસકે ખિલાફ મુજાહદે (અસ્ગાલે તસવ્વુફ) કી તરફ ઈશારા હે હદીષે પાકમેં હે :-
'المجاهد من جاهد نفسه فى طاعة الله.' [મિશ્કાત શરીફ]

(મુજાહિદ વહ હે જો અપને નફસકે સાથ અલ્લાહકી

ઈતાઅતમેં જિહાદ કરે.)

મુર્શિદે આલમ હઝરત ખ્વાજા ગુલામ હબીબ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ અપને બયાનાતમેં ઈસ આયતકે તહત ફરમાતે થે.

આસ્માનસે બારિશ કોન બરસાતા હે ? અલ્લાહ, મગર બાદલ વસીલા બન જાતા હે. ઔલાદ કૌન દેતા હે ? અલ્લાહ, મગર માં બાપ વસીલા બન જાતે હે. દિલમેં અન્વારાત કૌન ડાલ્તા હે ? અલ્લાહ, મગર પીરોમુર્શીદ ઉસ્કા વસીલા બન જાતે હેં ઈસી લિએ અલ્લાહ તઆલાને ફરમાયા 'وَابْتَغُوْا اِلَيْهِ الْوَسِيْلَةَ' (ઔર ઉસ્કી તરફ વસીલા ઢૂંડો)

દલીલ નંબર ૩ :– ઈર્શાદે બારી તઆલા હે :

يَا اَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اتَّقُوا اللّٰهَ وَكُوْنُوْا مَعَ الصّٰدِقِيْنَ (એ ઈમાનવાલો ! અલ્લાહસે ડરો ઔર સચ્ચોંકે સાથ રહો)

અલ્લામા ઈબ્ને કષીર રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ સાદિકીનકી તફસીલમેં લિખતે હેં قال الضحاك هم ابوبكر وعمر واصحابهما

[તફસીર ઈબ્ને કષીર અરબી સ.૪૦૭]

યહ બાત ઝહન નશીન રહે કે મશાઈખે તરીકતકે સલાસિલે અરબઆ વાસ્તા બ વાસ્તા હઝરત સૈયદના અલી કર્રમલ્લાહુ વજહુ ઔર હઝરત સૈયદના સિદ્દીકે અકબર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુસે મિલ્તે હેં. હઝરત મુફ્તી મુહમ્મદ શફી સાહબ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ફરમાતે હેં કે "ઈસ જગા કુર્આને કરીમમેં ઉલમાઅ વ સુલ્હાઅકી બજાએ સાદિકીનકા લફઝ ઈખ્તિયાર ફરમા કર આલિમ વ સાલેહકી પેહચાન બતલા દી કે સાલેહ સિર્ફ વહી શખ્સ હો સકતા હે જિસ્કા ઝાહિર વ બાતીન યકસાં હોં, નિય્યત વ ઈરાદેકા ભી સચ્ચા હો, કોલકા ભી સચ્ચા હો, અમલકા ભી સચ્ચા હો. [મઆરિફુલ્કુર્આન]

સાફ ઝાહિર હે કે આજકે દોરમેં સાદિકીનકા મિસ્દાક મશાઈખે ઈઝામ હી હે.

દલીલ નંબર ૪ :- ઈમામ રાઝી અપની તફસીરે કબીરમેં انعمت عليهم કી તફસીર કરતે હૂએ લિખતે હેં :-

لم يكشف عليه (اهدنا الصراط المستقيم) بل قال صراط الذين انعمت عليهم وهذا يدل على ان المريد لا سبيل له الى الوصول الى مقامات الهداية المكاشفة الا اذ اقتدى بشيخ يهديه الى سواء السبيل ويجنبه عن مواقع الاغاليط والاضاليل وذلك لان النقص غالب عن الخلق وعقوبهم غير وافية بادراك الحق وتميز الصواب عن الغلط فلابد من كامل يقتدى به الناقص حتى يتقوى عقل ذلك الناقص بنور عقل الى مدارج السعادات ومعارج الكمالات. [તફસીરે કબીર]

(અલ્લાહને સિર્ફ اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيْمَ કે લફઝ પર કિફાયત નહીં કી, બલ્કે صِرَاطَ الَّذِيْنَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ ભી સાથ ફરમાયા. યહ ઈસ બાત પર દલાલત કરતા હે કે મુરીદકે મુકામાત હિદાયત ઔર મુકાશફા તક પહુંચનેકી સિવાએ ઉસકે કોઈ સૂરત નહીં કે વહ ઐસે શૈખ વ રહનુમાકી ઈક્તિદા કરેં જો ઉસે સીધે રાસ્તે પર ચલાએ ઔર ગુમરાહીયોં ઔર ગલતિયોંકે મૌકોસે બચાએ ઔર યહ ઈસ બિના પર ઝરૂરી હે કે અક્ષર મખ્લૂક પર નુકસ ઔર કોતાહી ગાલિબ હે ઔર ઉન્કી અકલોં વ અઝહાનોં કે હક તક પહુંચને ઔર ષવાબકો ગલતસે તમીઝ કરનેમેં પૂરે નહીં ઉતરતે તો ફિર ઐસે કામિલકી ઈક્તિદા ઝરૂરી હે જો નાકિસકી રહનુમાઈ કરે. તા કે નાકિસકી અકલ, કામિલકે નૂરસે કુવ્વત પકડે. ઐસા હી કરનેસે નાકિસ (ઈન્સાન) સઆદતોંકે મદારિજ (દર્જે) ઔર કમાલાતકી સીઢિયોંકો ઉબૂર કર સકતા હે) પસ મુર્શિદ વ મુરબ્બીકી ઝરૂરતકે લિએ યહ દલીલ અત્મામે (દલીલકા પૂરા કરનેકા)

હુજ્જતકા દર્જા રખતી હે.

દલીલ નંબર ૫ :– ઈર્શાદિબારી હે : –

وَلَوْ اَنَّهُمْ اِذْ ظَّلَمُوْا اَنْفُسَهُمْ جَاءُوْكَ. [નિસાઅ્ આયત : ૬૫]

અલ્લામા સય્યદ અમીર અલી મલીહાબાદી ઈસ આયતકે તહત ઈરકામ ફરમાતે હેં :–

"ઈસ આયતમેં દલાલત હે કે બંદએ ગુનહગાર અગર કિસી બંદએ સાલેહ પર્હેઝગારસે દુઆ કરાવે તો કાબિલે કુબૂલિયત હોતી હે ઔર જો ઈસ ઝમાને મેં પીરોંકે મુરીદ હોતે હે વહ ભી યહી તૌબા હે."

[તફસીર મવાહિબુર્રહમાન સ. ૧૦૯]

આયાતે બાલાસે ષાબિત હુવાકે આજકે દોરમેં ભી જો બંદએ ગુનહગાર કિસી શૈખે કામિલ મુત્તબિએ શરીઅત વ સુન્નતકો તલાશ કરેગા વહ وابتغوا اليه الوسيلة પર અમલ કરેગા. અગર ઉસ શેખે કામિલકે હાથ બય્અતે તૌબા કરેગા તો اِذْ ظَّلَمُوْا اَنْفُسَهُمْ جَاءُوْكَ. અગર શૈખે કામિલકી સોહબતમેં બેઠેગા તો كُوْنُوْا مَعَ الصَّادِقِيْنَ કા ષવાબ પાએગા. અગર શૈખે કામિલકે પંદો નસાએહ (નસીહતોં) પર અમલ કરેગા તો وَاتَّبِعْ سَبِيْلَ مَنْ اَنَابَ اِلَيَّ પર અમલ કરનેવાલોંમેં શુમાર હોગા. યહી રાસ્તા صِرَاطَ الَّذِيْنَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ કા મિસ્દાક હે. જિસ પર ચલનેકી હર છોટા બળા સુબ્હો શામ દુઆએં કરતા હે. રહી યહ બાતકે આજકે દોરમેં સાહિબે શરીઅત મશાઈખ કમ હે તો ઉસ્કા મત્લબ યહ નહીં કે ઈન્સાન તલાશ હી છોળ દે યા ઉન્કી ઝરૂરત હી કા ઈન્કાર કર દે.

★ હઝરત સુફિયાન ષવ્રી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકા ફરમાન હે : –

اسلكوا سبيل الحق ولا تستر حشوا من قلة اهله.

(અહલે હકકે રાસ્તેકો ઈખ્તિયાર કરો ઔર અહલે હકકી કિલ્લત (કમી) સે મત ગભરાઓ)

★ ઈસી બારેમેં ઈમામ શાતબી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકા કોલ હે : –

اتبع طرق الهدى و لا يضرك قلة السالكين و اياك طرق الضلالة و لا تغتر بكثرة السالكين.

(હિદાયતકે રાસ્તોંકી ઈત્તિબાઅ કર ઔર સાલિકીનકી કિલ્લત તુઝે નુકસાન દે ન હો, ગુમરાહીકે રાસ્તોં પર ન ચલ ઔર સાલિકીનકી કષ્રતસે ધોકા ન ખા.)

હઝરત શૈખ અબ્દુલ્લાહ ખફીફ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકા ફરમાન હે : –

اقتدوا نجمة من شيوخنا لانهم جمعوا بين العلم و الحقائق.

(હમારે શુયૂખકી જમાઅતકી ઈત્તિબાઅ કરો, કયૂંકે યહ હઝરાત ઈલ્મ ઔર અસ્રારકે જામેઅ હેં)

અહાદીષસે દલાઈલ :–

ફિત્રતે ઈન્સાની હે કે વહ નુફૂસસે જિત્ના અષર લેતી હે નુકૂસ (હુરૂફ) સે ઈત્ના અષર નહીં લેતી. ગો કે હઝરાતે સહાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમકે સામને કુર્આને પાકકી આયાત નાઝિલ હોતી થી મગર ઉસ્કે બાવજૂદ ઉન પર ખશિયત વ હુઝૂરીકી જો કૈફિયત નબી અલય્હિસ્સલામકી ખિદમતમેં હોતીગૈબત (ગેરહાઝરી) મેં નહીં થી. ચંદ મિસાલેં પેશ કી જાતી હે :

દલીલ નંબર ૧ :– હઝરત અનસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ રિવાયત ફરમાતે હેં :–

عن انس قال لما كان اليوم الذى دخل فيه رسول الله صلى الله عليه و سلم المدينة اضاء منها كل شىء فلما كان اليوم الذى مات فيه

اظلم منها كل شيء و ما نفضنا ايدينا عن التراب و انا لفي دفنه صلى الله عليه و سلم حتى انكرنا قلوبنا.

(હઝરત અનસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં કે જિસ રોઝ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ મદીના તશરીફ લાએ થે મદીનાકી હર ચીઝ મુનવ્વર હો ગઈ થી ઔર જિસ દિન આપકા વિસાલ હુવા તો મદીનાકી હર ચીઝ તારીક હો ગઈ થી હમ આપ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકે દફનકે બા'દ હાથસે મિટ્ટી ભી ન જાળને પાએ થે કે હમને અપને કુલૂબમેં તગય્યુર (બદલાવ) પાયા થા)

પસ સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ જૈસી મુકદસ હસ્તિયોંને ભી તસ્લીમ કિયા કે ઉન્કી જો કૈફિયત નબી અલય્હિસ્સલામકી સોહબતમેં હોતી થી વહ બગૈર સોહબતકે નહીં હોતી થી. જિસ તરહ સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ મિશકાતે (ચિરાગે) નુબુવ્વતસે ઈક્તિસાબે (હાસિલે) ફૈઝ કિયા કરતે થે આજ ભી મુરીદ ઈન બા સફા અપને મશાઈખકી સોહબતમેં રહ કર ઉન્સે ઈક્તિસાબે ફૈઝ કરતે હૈં.

દલીલ નંબર ૨ :- મુસ્લિમ શરીફકી રિવાયત હે કે એક મર્તબા હઝરત હંઝલા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ઘરસે યહ કહતે હૂએ નિકલે نافق حنظلة (હંઝલાતો મુનાફિક હો ગયા) રાસ્તેમેં હઝરત અબૂબક્ર સિદીક રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુસે મુલાકાત હૂઈ. વહ યહ સુન કર ફરમાને લગે કે સુબ્હાનલ્લાહ ક્યા કહ રહે હો, હરગિઝ નહીં. હઝરત હંઝલા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુને સૂરતે હાલ બયાન કી કે જબ હમ લોગ હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી ખિદમતમેં હોતે હૈં ઔર હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ દોઝખ ઔર

જન્નતકા ઝિક્ર ફરમાતે હે તો હમ લોગ ઐસે હો જાતે હૈં ગોયા વહ દોનોં હમારે સામને હૈં. જબ હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકે પાસસે ઘર વાપસ આ જાતે હૈં તો બીવી બચ્ચોં ઔર જાએદાદ વગૈરા કે ધંદોમેં ફંસ કર ઉસ્કો ભૂલ જાતે હૈં. હઝરત અબૂબક્ર સિદીક રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુને ફરમાયા યહ કૈફિયત તો હમેં ભી પેશ આતી હે, પસ દોનોં હઝરાતને નબી અલય્હિસ્સલામકી ખિદમતમેં હાઝિર હો કર સૂરતે હાલ બયાન કી તો નબી અલય્હિસ્સલામે ઈર્શાદ ફરમાયા “ઉસ ઝાતકી કસમ જિસ્કે કબ્ઝેમેં મેરી જાન હે અગર તુમ્હારા હર વક્ત વહી હાલ રહે જૈસા મેરે સામને હોતા હે તો ફરિશ્તે તુમસે બિસ્તરોં પર ઔર રાસ્તોંમેં મૂસાફહા કરને લગેં લેકિન બાત યહ હે કે હંઝલા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ગાહે ગાહે” (યા'ની ગાહે (કભી) હુઝૂરીકી કૈફિયત ઉરૂજ પર હોતી હે ઔર ગાહે (કભી) ઉસ્મેં કમી આ જાતી હે તા કે મઆશી વ મઆશરતી નિઝામ દુરૂસ્ત રહે) ફૈઝાને સોહબતકી ઈસ્સે ઝિયાદા વાઝેહ મિષાલ ઔર ક્યા હો સકતી હે.

દલીલ નંબર ૩ :- હદીષે પાકમેં વારિદ હે કે એક સહાબી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકો નઝર લગ ગઈ તો નબી અલય્હિસ્સલામને ફરમાયા العين حق નઝર અષર કરતી હે.

[તિર્મિઝી કિતાબુલ્આદાબ]

અબ સોચનેકી બાત હે કે જિસ નઝરમેં અદાવત હો, હસદ હો, બુગ્ઝ હો, કીના હો, વહ નઝર અપના અષર દિખા સકતી હે તો જિસ નઝરમેં મુહબ્બત હો, શફકત હો, રહમત હો, ઈખ્લાસ હો, વહ નઝર ક્યૂં અષર નહીં દિખા સકતી. યહ અલ્લાહવાલોંકી નઝર હી હોતી હે જો ગુનાહોંમેં લુથળે હૂએ ઈન્સાનમેં એહસાસે નદામત પૈદા કરતી હે ઔર રબકે

દરબારમેં રબકા સવાલી બના કર ખળા કર દેતી હે :

નિગાહે વલીમેં વહ તાષીર દેખી.
બદલ્તી હઝારોંકી તકદીર દેખી.

દલીલ નંબર ૪ :– હદીષે પાકમેં વારીદ હે કે નબી અલય્હિસ્સલામને હિજરતકે વક્ત અબ્દુલ્લાહ બિન ઈર્કાતકો કાફિર હોનેકે બાવજૂદ ઝાહિરી સફરકા રહબર બનાયા. ઈસ્સે ષાબિત હુવાકે આજકે દોરમેં કોઈ સાલિક અગર વસૂલઈલલ્લાહકે રાસ્તે પર ચલનેકે લિએ કિસી મોઅમીને કામિલકો રેહબર મુકર્રર કરેગા તો ઉસે સફરકા રેહબર મુકર્રર કરનેવાલી સુન્નત પર અમલ કરનેકા ષવાબ મિલેગા.

گر ہوائے ایں سفر داری دلا　دامن رہبر بگیرو پس بیا
بے رفیقے ہر کہ شد از راہ عشق　عمر بگذشت و نشد آگاہ عشق

(એ દિલ ! અગર તૂ ઈસ સફરકી ખ્વાહીશ રખતા હે તો રેહબરકા દામન પકળ ઔર પીછે ચલ કયૂંકે બગૈર સાથીકે જો શખ્સ રાહે ઈશ્ક પર ચલા, તમામ ઉમ્ર બેકાર ગુઝરી ઔર ઈશ્કસે (ખબર) આગાહી ન હૂઈ)

અકલી દલાઈલ :–

નફસ વ શૈતાન ઈન્સાનકે ખુલ્લમ ખુલ્લા દુશ્મન હૈં ઔર ઈન્સાનકે આ'માલકો મુઝય્યન કરકે ઉસ્કે સામને પેશ કરતે હૈં હત્તાકે ગુમરાહીકે બાવજૂદ ઈન્સાન અપને આપકો હિદાયત પર સમઝતા હે. وَ يَحْسَبُوْنَ اَنَّهُمْ مُهْتَدُوْنَ (ઔર વહ ગુમાન કરતે હૈં કે હમ હિદાયત પર હૈં) જિસ તરહ દરખ્તકો અપને ફલ વઝનદાર મા'લૂમ નહીં હોતે ઈસી તરહ ઈન્સાનકો અપને આપકો અપને ઉયૂબ વઝનદાર મેહસૂસ નહીં હોતે. લિહાઝા ઈસ્લાહ વ તર્બિયતકે લિએ કિસી મુરબ્બીકી ઝરૂરત પળતી હે,

ચંદ અકલી દલાઈલ દર્જે ઝેલ હૈં.

દલીલ નંબર ૧ :- એક તાલિબે ઈલ્મ કમરએ ઈમ્તિહાનમેં બેઠા અપના પર્ચા હલ કર રહા હોતા હે તો વહ અપને ગુમાનમેં હર સવાલકો ઠીક ઠીક હલ કરતા હે. (અગર ઉસે પતા હો કે મેં ફુલાં ગલ્તી કર રહા હૂં તો વહ કરે હી કયૂં ?) જબ તાલિબે ઈલ્મકા પર્ચા ઉસ્તાદકે હાથમેં આતા હે તો વહ બા'ઝ જવાબાતકો ઠીક કરાર દેતા હે ઔર બા'ઝકો ગલત, તાલિબે ઈલ્મ ભી તસ્લીમ કરતા હે કે ઉસ્સે ગલ્તી હૂઈ. ઈસી તરહ સાલિક અપને ઝઅમ (ગુમાન) મેં તહદીષે નેઅમત સમઝ કર કિસી બાતકા ઈઝહાર કરતા હે. મગર શૈખે કામિલ પેહચાનતા હે કે યહ ઉજબકી વજહસે હે. સાલિક અપને ખયાલમેં સખાવતકી વજહસે માલ ખર્ચ કરતા હે. મગર શૈખ બતાતા હે કે યહ ઈસ્રાફ હે. પીરો મુર્શિદકે બગૈર ગુમરાહીકે ઘળેમેં ગિરનેકા ખત્રા હોતા હે, ઈસ લિએ ઝરૂરી હે કે મુર્શિદકે સાએમેં ઝિંદગી ગુઝારી જાએ.

દલીલ નંબર ૨ :- ઉમૂરે દુન્યામેં હર છોટા બળા કામ સીખના પળતા હે, હત્તાકે કુર્તે પર બટન લગાનેકા તરીકા ભી બગૈર સીખે નહીં આતા. તો ક્યા દીનકો સીખનેકી ઝરૂરત નહીં?, નબી અલય્હિસ્સલામને ફરમાયા انما بعثت معلما (મેં મુઅલ્લિમ બન કર મબ્ઉષ હુવા હૂં) રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ. સલ્લમને સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમકો દીન સીખાયા. હત્તા કે સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમને ફરમાયા تعلمنا الایمان ثم تعلمنا القرآن (હમને પહલે ઈમાન સીખા ફિર કુર્આન સીખા) આજ ઝુલ્મત વ ગુમરાહીકે દૌરમેં હમેં બગૈર સીખે દીન કૈસે આએગા. પસ ષાબિત હુવા કે હમેં પીરો મુર્શિદસે દીન સીખના પળેગા.

દલીલ નંબર ૩ :- કોઈ શખ્સ યહ દાવા નહીં કર સકતા કે મેં ઈલ્મે તિબ (ડાકતરી ઈલ્મ) ખુદ બખૂદ સીખ લૂંગા યા અંજીનિયરિંગકા ફન ખૂદ હાસિલ કર લૂંગા. ઈસી તરહ કોઈ આદમી દીન ભી ખૂદ બખૂદ નહીં સીખ સકતા. હદીષે પાકમેં આતા હે انما العلم بالتعلم (દીન સીખને હીસે આતા હે.)

દલીલ નંબર ૪ :- અગર કોઈ પૌદા કિસી માલી કે હાથોં પર્વાન ચળ્હે તો વહ સીધા ભી હોતા હે. દીદા ઝેબ (દિખનેમેં ભી અચ્છા લગે) ઔર જાઝિબે નઝર ભી. (નઝરકો ભી ખીંચે) જબકે ખૂદરૂ પૌદા ટેળા ભી હોતા હે શાખેં ફાલ્તુ ફૈલી હૂઈ ઔર બે સલીકા લટકી હૂઈ હોતી હે, ઈસી તરહ જો ઈન્સાન કિસી શૈખે કામિલસે તર્બિયત પાએ ઉસ્કી શખ્સિયત હુસ્ન અખ્લાકકી વજહસે દીદાઝેબ હોતી હે. શરીઅતને તર્બિયત પાનેકો ઈત્ની અહમિયત દી કે સીખાએ હૂએ કુત્તેકે શિકારકો ભી કુછ શરાઈતકે સાથ હલાલ જાના ગયા. પસ સાલિકકો ભી શૈખે કામિલકે ઝૈરે તર્બિયત રહ કર દીન સીખના ઝરૂરી હે.

چوں تو کردی ذات مرشد را قبول   ہم خدا آمد ز ذاتش ہم رسول

نفس نتواں کشت الا ذات پیر   دامن آں نفس کش محکم بگیر

(તૂને પીરકી ઝાતકો કુબૂલ કર લિયા. ઉસ્સે તુઝે અલ્લાહ તઆલા ભી મિલ ગયા ઔર રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ ભી. ઈસ નાફરમાન નફસકો પીરકી ઝાતકે સિવાએ કોઈ નહીં માર સકતા. તૂ ઈસ નફસકો મારનેવાલે પીરકા દામન મજબૂત પકળ.)

દલીલ નંબર ૫ :- અહલુલ્લાહને હિકાયાત બયાન કરતે હૂએ લિખા હે એક ચ્યૂંટી બૈતુલ્લાહ શરીફકી ઝિયારત

કરના ચાહતી થી મગર રાસ્તેમેં દરિયા, પહાળ ઔર સહરા થે, ઈસ ચ્યૂંટીને એક દીન બૈતુલ્લાહમેં રહનેવાલે કબૂતરકો દેખા તો ઉસ્કે પાંવકે સાથ ચિમટ ગઈ. કબૂતર ઉળ કર ખાનએ કા'બા પહુંચા તો ચ્યૂટીંને ભી બૈતુલ્લાહ શરીફકી ઝિયારત કર લી.

مور مسکیں ہو سے داشت کہ در کعبہ رسد

دست برپائے کبوتر داد وناگاہ رسید

(એક મિસ્કીન ચ્યૂંટીકે દિલમેં ખ્વાહિશ થી કે કા'બા પહુંચે, ઉસ્ને કબૂતરકે પાંવ પકળ લિએ ઔર મંઝિલ પર પહુંચ ગઈ.)

દલીલ નંબર ૬ :- અસ્હાબે કહફકે કુત્તેને ચંદ દિન સુલ્હાકી સોહબત ઈખ્તિયાર કી તો ઉસકે સાથ જન્નતકા વાદા હુવા.

سگ اصحاب کہف روزے چند

پئے نیکاں گرفت و مردم شد

(અસ્હાબે કહફકે કુત્તેને ચંદ દિન નેકોંકી પેરવી કી ઔર આદમીકે હુકમમેં હો ગયા.)

દલીલ નંબર ૭ :- એક શખ્સ હવાઈ જહાઝ પર સફર કરના ચાહે તો વહ અચ્છી કંપનીકા ટિકટ ખરીદતા હે. ફિર પાઈલટ પર એ'તિમાદ કરકે બેઠ જાતા હે તો પાઈલટ સવારીકો મંઝિલ પર પહુંચા દેતા હે. સાલિક ઈસી તરહ શૈખે કામિલ પર એ'તિમાદ કરતે હૂએ બાતિની સફરકે લિએ અપને આપકો શેખકે હવાલે કરતા હે તો શૈખ અપને મુરીદકો સુલૂક પર ચલાતા હુવા અલ્લાહ તઆલાસે વાસિલ કર દેતા હે.

અહવાલુસ્સાલિહીનસે દલાઈલ :-

સલફે સાલેહીનકી ઝિંદગિયોંસે ચંદ દલાઈલ પેશ કિએ જાતે હૈં :-

દલીલ નંબર ૧ :- હઝરત વહશી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકો નબી અલય્હિસ્સલામકી ચંદ લમ્હેંકી સોહબતસે વહ મુકામ મિલ ગયા કે અગર પૂરી દુન્યા ઉવૈસ કર્ની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ જૈસે હઝરાતસે ભર જાએ તો ભી ઉન્કી ગર્દરાહ (રાસ્તેકી મિટ્ટી) કો નહીં પા સકતી. હઝરત ઈમામ શાફઈ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિસે કિસીને પૂછા હઝરત મુઆવિયા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકે દોરમેં બદઅમની રહી જબ કે ઉમર બિન અબ્દુલ અઝીઝ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકે દોરમેં અમન વ અમાન રહા તો દોનોંમેંસે કોન અફઝલ હે ? ફરમાયા સૈયદના અમીરે મુઆવિયા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ જબ ઘોળે પર સવાર હો કર નબી અલય્હિસ્સલામ કે હમરાહ જિહાદ પર નિકલતે થે તો ઉસ ઘોળેકે નથનોંમેં જો મિટ્ટી જાતી થી ઉમર બિન અબ્દુલ અઝીઝ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ઉસ્કે મર્તબેકો ભી નહીં પહુંચ સકતે. મા'લૂમ હુવાકે સોહબતકા નેઅમુલ્બદલ કોઈ ઔર ચીઝ નહીં હો સકતી. કિસી આરીફને કહા હે કે,

યક ઝમાના સોહબતે બા ઔલિયા
બેહતર અઝ સદસાલા તાઅતે બે રિયા

(ઔલિયાકે સાથ થોળી દેરકી સોહબત, સો સાલકી બે રિયા ઈતાઅતસે અફઝલ હે)

દલીલ નંબર ૨ :- હઝરત હસન બસરી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને અઠારા બદરી સહાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુસે ઈલ્મે ઝાહિરી હાસિલ કિયા તા હમ ઈલ્મે બાતિન હઝરત

અલી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુસે હાસિલ કિયા ઔર અન્વારે વિલાયતકા ઈક્તિસાબ કિયા.

દલીલ નંબર ૩ :– હઝરત સુફિયાન ષોરી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ફરમાયા કરતે થે અગર અબૂ હાશિમ સૂફી ન હોતે તો મેં રિયાકારીકી દકીક બાતોંસે વાકિફ ન હોતા.

દલીલ નંબર ૪ :– ઈમામે આ'ઝમ અબૂ હનીફા રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ઔર ઈમામ માલિક રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને હઝરત જઅફર સાદિક રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુસે ફૈઝ પાયા, ઈમામે આ'ઝમ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને દો સાલકે રાબતેકે બા'દ ફરમાયા لو لا السنتان لهلك النعمان (ઔર દો સાલ ન હોતે તો નોઅમાન હલાક હો જાતા)

દલીલ નંબર ૫ :– એક મર્તબા હઝરત ઈબ્રાહીમ અદહમ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ હઝરત ઈમામે આ'ઝમ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિસે મિલ્નેકે લિએ તશરીફ લાએ. ઈમામ સાહબને ફરમાયા "સૈયદના ઈબ્રાહીમ આ ગએ" તલ્બાને પૂછા વહ કૈસે ? ફરમાયા, "હમ જિસ્મોંકી ખિદમત કરનેમેં મશ્ગૂલ ઔર યહ ખુદાકી ખિદમત કરનેમેં મશ્ગૂલ." પસ ઐસી બાખુદા હસ્તીકો હી મુર્શિદ કહા જાતા હે.

દલીલ નંબર ૬ :– હઝરત ઈમામે આ'ઝમ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ઈમામ અબૂ યૂસુફ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકો વસિયત ફરમાઈ :–

و اكثر ذكر الله تعالى فيما بين الناس ليتعلموا منك ذلك.

(લોગોંકે દરમિયાન હોતે હૂએ અલ્લાહકા ઝિક્ર ઝિયાદા કિયા કરો તા કે લોગ તુમસે ઝિક્ર સિખેં.)

દલીલ નંબર ૭ :– ઈમામ શાફઈ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને હઝરત ઈમામ મુહમ્મદ બિન હસનુશ્શયબાની

રહમતુલ્લાહિ અલય્હિસે ફૈઝ પાયા આપકા મશ્હૂર કોલ હે.

"મૈંને સૂફિયાકી સોહબત ઈખ્તિયાર કી ઔર ઉન્કી દો બાતોંસે બળા નફા' પાયા, એક યહ કે વક્ત એક તલ્વાર હે અગર તુમ ઉસ્કો ન કાટોગે તો વહ તુમ્કો કાટ દેગા ઔર દૂસ્રી બાત યહ કે અગર તુમ અપને નફસકો હકમે મશ્ગૂલ ન કરોગે તો વહ તુમ્હેં બાતિલમેં મશ્ગૂલ કર દેગા." [મદારિજુસ્સાલિકીન]

દલીલ નંબર ૮ :- ઈમામ અહમદ બિન હંબલ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ અપને વક્તકે વલીએ કામિલ હઝરત બિશર હાફી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકી ખિદમતમેં જાયા કરતે થે. એક દિન તલબાને પૂછા, હઝરત ! આપ ઈત્ને બળે આલિમ હો કર ઐસે શખ્સકે પાસ જાતે હૈં જો આલિમ નહીં હે. ઈમામ અહમદ બિન હંબલ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને તારીખી જવાબ દિયા, "મૈં આલિમ બકિતાબુલ્લાહ હૂં. બિશર હાફી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ આલિમ બિલ્લાહ હૈં ઔર આલિમ બિલ્લાહકો આલિમ બકિતાબુલ્લાહ પર ફઝીલત નસીબ હે." અલ્લાહુ અકબર કબીરા.

દલીલ નંબર ૯ :- એક શખ્સને ઈમામ અહમદ બિન હંબલ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિસે પૂછા ما الاخلاص (ઈખ્લાસ ક્યા હે ?) ફરમાયા :- الاخلاص هو الخلاص من آفات الاعمال. (આ'માલકે મસાઈબસે છૂટકારેકા નામ) ઉસ્ને પૂછા ما التوكل (તવક્કુલ ક્યા હે ?) ફરમાયા الثقة بالله (અલ્લાહ પર એ'તિમાદ કરના) ઈસ્ને પૂછા ما الرضا (રઝા ક્યા ચીઝ હે ?) ફરમાયા تسليم الامور الى الله (તમામ ઉમૂરકો અલ્લાહકે સુપુર્દ કરના) પૂછા ما المحبة (મુહબ્બત ક્યા હે ?) ઈમામ અહમદ બિન હંબલ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને યહ સુન કર ફરમાયાકે યહ સવાલ બિશર હાફી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિસે પૂછો. જબ

તક વહ ઝિંદા હૈં મૈં જવાબ નહીં દે સકતા.

દલીલ નંબર ૧૦ :- ઈમામ ગઝાલી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકે ઝાહિરી ઔર બાતિની ઉલૂમકે મુરબ્બી ખ્વાજા બૂઅલી ફારમદી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ થે જો સિલ્સિલએ આલિયા નક્શબંદિયાકે અઝીમુલ્મુરત્તબ શૈખ થે.

ઈમામ ગઝાલી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ અપની સવાનેહ હયાતમેં લિખતે હૈં :-

انی اخذت الطریقة من ابی علی فارمدیؒ وانتصلت ما کان یشیر الیہ من و ظائف العبادات و استدامة الذکر الی ان جزت العقبات و تکاف تلك المشاق و حصلت ما کنت اطلبہ. [મકાશિફુલ્કુલૂબ સ. ૩૫]

(મૈંને તરીકએ તસવ્વુફ શૈખ બૂઅલી ફારમદી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિસે અખ્ઝ કિયા હે ઈબાદત ઔર ઝિક્રમેં ઉન્કે દસ્તૂરકો અપનાયા હે. ઈસ તરહ મુઝે તકાલીફસે નજાત મિલી ઔર મશક્કતોંસે છુટકારા મિલા ઔર જો કુછ મુઝે પાના થા વહ પા લિયા)

દલીલ નંબર ૧૧ :- ઈમામ રાઝી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકી બય્અત હઝરત નજમુદ્દીન કુબ્રા રહમતુલ્લાહિ અલય્હિસે થી.

દલીલ નંબર ૧૨ :- આરિફે કામિલ મૌલાના રૂમ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકી બય્અત શમ્સ તબ્રેઝ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિસે થી. આપને ફરમાયા :-

مولوی ہرگز نہ شد مولائے روم
تا غلام شمس تبریزی نہ شد

(મૌલ્વી રૂમવાલોંકા મૌલા ઉસ વક્ત તક ન બન સકા, જબ તક શમ્સ તબ્રેઝી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકા ગુલામ ન

બન ગયા)

દલીલ નંબર ૧૩ :– મૌલાના જામી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ જૈસી શહરએ આફાક (આલમમેં મશ્હૂર) કી હામિલ શખ્સીયત કી બય્અત સિલ્સિલએ આલિયા નક્શબંદિયાકે શેખ હઝરત ખ્વાજા ઉબેદુલ્લાહ અહરાર સમરકંદી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિસે થી.

દલીલ નંબર ૧૪ :– હઝરત અલ્લામા સૈયદ મુહમ્મદ શરીફ જુરજાની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકી બય્અત સિલ્સિલએ આલિયા નક્શબંદિયાકે શૈખ હઝરત ખ્વાજા અલાઉદીન અત્તાર રહમતુલ્લાહિ અલય્હિસે થી. અલ્લામા જુરજાની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ અપની એક કિતાબમેં લિખતે હૈં :–

والله ما عرفت الحق سبحانه و تعالى ما لم اصل فى خدمة العطار.

(અલ્લાહકી કસમ ! મૈંને હક સુબ્હાનહુ વતઆલાકો ન પેહચાના જબ તક કે મૈં શૈખ અત્તાર રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકી ખિદમતમેં હાઝિર ન હુવા) હઝરત શાહ વલીઉલ્લાહ મુહદ્દીષે દેહલ્વી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ અપને હાલાતે ઝિંદગીકે બરામેં الجزاء اللطيف فى ترجمة العبد الضعيف. લિખતે હૈં :–

પંદરા બરસકી ઉમ્રમેં વાલિદ બુઝુર્ગવારસે બય્અત કરકે અશ્ગાલે સુફિયા ખુસૂસન મશાઈખે નક્શબંદિયાકે અશ્ગાલમેં મસ્રૂફ હો ગયા ઔર ઉન્કી તવજ્જુહ ઔર તલ્કીનસે બેહરામંદ હોતે (ફાઈદા ઉઠાતે) હૂએ ઉન્કે આદાબે તરીકતકી તા'લીમ ઔર ખિરકએ સુફિયા હાસિલ કરકે અપને રૂહાની સિલ્સિલેકો દુરૂસ્ત કર લિયા.

[હુજ્જતુલ્લાહિલ્બાલિગા સ. ૧૦ ઉર્દૂ નુસ્ખા]

દલીલ નંબર ૧૫ :– હઝરત શૈખ અબ્દુલ્હક મુહદ્દિષ દેહ્લ્વી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ જૈસી શખ્સીયતકા બાતિની

તઅલ્લુક સિલ્સિલએ નક્શબંદિયાકે શૈખ હઝરત ખ્વાજા બાકી બિલ્લાહ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિસે થા.

દલીલ નંબર ૧૬ :– હઝરત શાહ મુહદ્દિષે દેહલ્વી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ફરમાતે હૈં કે નાપાક ઝમીનકે પાક હોનેકી દો સૂરતેં હૈં, એક તો યહ કે ઈત્ની બારિશ બર્સે કે ગંદગીકો બહા લે જાએ. દૂસ્રે ઈત્ના સૂરજ ચમકે કે નજાસતકો જલા દે ઉસ્કા નામો નિશાન મિટા દે. ઈસી તરહ કલ્બકી ઝમીનકે લિએ દો ચીઝેં હૈં. એક ઝિક્રે ઈલાહી જિસ્કી મિષાલ બારિશ કીસી હે. દૂસ્રા શૈખે કામિલ જિસ્કી મિષાલ સૂરજ કીસી હે. ઝિક્રસે ભી દિલ સાફ હોતા હે ઔર શૈખે કામિલકી તવજ્જુહાતસે ભી.

દલીલ નંબર ૧૭ :– હઝરત કાઝી ષનાઉલ્લાહ પાનીપતી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ જૈસે મુહદ્દિષ વ મુફસ્સિરકા બાતિની તઅલ્લૂક સિલ્સિલએ નક્શબંદિયાકે શૈખ મિર્ઝા મઝહર જાનેજાના રહમતુલ્લાહિ અલય્હિસે થા. ઈસી લિએ ઉન્હોંને અપની તફસીરકા નામ તફસીરે મઝહરી રખા.

દલીલ નંબર ૧૮ :– હઝરત મૌલાના કાસિમ નાનોત્વી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ઔર હઝરત મૌલાના રશીદ અહમદ ગંગોહી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ અગર્ચે ઈલ્મકે આફતાબ માહતાબ (સુરજ–ચાંદ) થે. તાહમ ઉન્કી બય્અતકા તઅલ્લુક હઝરત હાજી ઈમ્દાદુલ્લાહ મુહાજિરે મક્કી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિસે થા. જબ કે હાજી સાહબ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ફકત કાફિયા તક કિતાબે પળ્હે હૂએ થે.

દલીલ નંબર ૧૯ :– બા'ઝ હઝરાતને એક વક્તમેં કઈ કઈ મશાઈખસે ફૈઝ પાયા, ચુનાંચે હઝરત ખ્વાજા અબૂ સઈદ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને મુકામે રજા હઝરત રાઝી

રહમતુલ્લાહિ અલય્હિસે, મુકામે ગૈરત શાહ શુજા કિરમાની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિસે ઔર મુકામે શફક્કત અબૂ હફસ હદાદ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિસે પાયા.

દલીલ નંબર ૨૦ :– હઝરત અબૂ અલી રૂદબારી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ફરમાયા કરતે થે :–

"તસવ્વુફમેં મેરે ઉસ્તાદ હઝરત જુનૈદ બગદાદી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ, ઈલ્મે ફિકહમેં હઝરત અબૂલઅબ્બાસ ઈબ્ને શરીજ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ,નહવમેં ષુઅલબ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ઔર હદીષ શરીફમેં ઈબ્રાહીમ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ઔર નફસકી ઈસ્લાહકે લિએ બસ યહી ઉલૂમ ઝરૂરી હૈં"

મુન્દર્જએ બાલા હકાઈક (વાકિયાત) સે યહ બાત વાઝેહ હોતી હે કે મશાહીરે ઉમ્મતકો ભી કિસી શૈખે કામિલકે ઝેરે સાયા ઔર ઝેરે તર્બિયત રહ કર ઈક્તિસાબે ફૈઝ કરનેસે બુલંદ મુકામાત નસીબ હૂએ. આજ ભી કોઈ સાલિક ઈસ મંઝિલ પર પહુંચના ચાહે તો ઉસે ઉન્હીં રાસ્તોં પર ચલતા પળેગા. જિન પર સલફે સાલેહીનને ચલ કર વુસૂલ ઈલલ્લાહકી નેઅમતે ઉઝમાકો હાસિલ કિયા.

અલામાતે શૈખે કામિલ :–

મસ્નદે ઈર્શાદ પર બેઠનેવાલોંમેં ચંદ સિફાતકા પાયા જાના લાઝિમી હે :–

در کفے جام شریعت در کفے سندان عشق

ہر ہوسناکے نداند جام وسندان باختن

(એક હાથમેં જામેં શરીઅત ઔર દૂસ્રે હાથમેં સુરાહી ઈશ્ક. હર ખ્વાહિશ પરસ્ત દોનોંસે ખેલના નહીં જાન્તા)

બા'ઝ ઉલમાએ કિરામને લિખ્ખા હે કે શૈખે કામિલમેં દર્જે ઝેલ હદીષકી સિફાત બદર્જએ (તમામ) અતમ મૌજૂદ હોની ચાહિએ.

التجافی عن دار الغرور و الانابة الی دار الخلود و الاستعداد للموت قبل نزوله.

(ધોકાકે ઘરસે દૂરી ઈખ્તિયાર કરના ઔર હમેશાકે ઘરકી તરફ મુતવજ્જેહ હોના ઔર મૌતકે આનેસે પહલે ઉસ્કી તૈયારી કરના.)

સચ્ચી બાત યહ હે કે કમીની દુન્યાકા તલબગાર, શૈખે તરીકત બનનેકા અહલ નહીં હોતા.

માના કે શૈખે વક્ત હો પીર હુદા ભી હો
પર યહ મુઝે બતાઓ કે તુમ બાખુદા ભી હો

બા'ઝ ઉલમાને શૈખે કામિલકી દર્જે ઝેલ અલામાત બયાન કી હે.

૧. સાહબે નિસ્બત હો (કિસી બુઝુર્ગસે ઈજાઝત યાફતા હો. સિલ્સિલેકે કામકે લિએ મામૂર હો)

૨. સાહબે ઈલ્મ હો (જાહિલકી મિષાલ અંધે કીસી હે. જો અંધેકો રેહબર બનાએગા ઘળેમેં ગીરેગા)

૩. સાહબે તસર્રૂફ હો (ગોયા વહ اَلَّذِیْنَ اِذَا ذُکِرَ اللّٰہُ કા મિસ્દાક હો)

૪. સાહબે ઈર્શાદ હો (યહ સિફત લાઝમી નહીં મગર બેહતર હે)

અગર યહ ચાર સિફાત ન પાઈ જાએં તો ઐસે શખ્સકો પીર ન સમઝા જાએ.

ہزار نکتہ باریک تر زمو اینجاست   نہ ہر کہ سر بتراشد قلندری داند

(યહાં હઝાર નુક્તે બાલસે ભી ઝિયાદા બારીક હૈં જો શખ્સ ભી સરમુંડા લે વહ કલન્દરી નહીં જાન્તા)

અલ્લામા ઈબ્ને અરબી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને શૈખે કામિલકી તીન સિફાત કલમબંદ ફરમાઈ હૈં ૧. દીન અંબિયાકાસા હો, તદબીર ઈત્તેબા કીસી હો ૩. સિયાસત બાદશાહોં કિસી

બકોલે શખ્સે :–

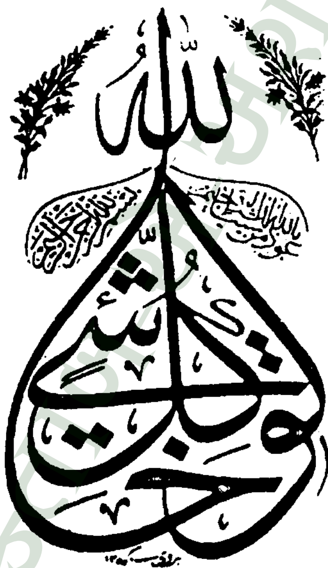
વહી તેરે ઝમાનેકા ઈમામે બરહક
જો તુઝે હાઝિર વ મૌજૂદસે બેઝાર કરે
મૌતકે આઈનેમેં તુઝકો દિખા કર રુખે દોસ્ત
ઝિંદગી તેરે લિએ ઔરભી દુશ્વાર કર
દેકે એહસાસે ઝિયાં તેરા લહૂ ગર્મા દે
ફક્કી સાન ચળ્હા કર તુઝે તલ્વાર કરે

શૈખે કામિલ ઝાહિરમેં તો આમ ઈન્સાનકી માનિંદ હોતા હે, મગર બાતિનમેં આમ ઈન્સાનોંસે બહુત મુખ્તલિફ હોતા હે જૈસે તલ્ખ ઔર મીઠે પાનીકી સૂરત એક, મગર સિરત મુખ્તલિફ, ફાસિક વ નેકને એક રોટી ખાઈ એકમેં શહવત પૈદા હૂઈ ઔર દૂસ્રેમેં ઈશ્કે ઈલાહી, ઝમીનને દો કાને ઉગાએ એક બાંસ બના દૂસ્રા ગન્ના બના, દો હિરનોને એક ઘાસ ખાયા, એક મેં મેંગ્નિયાં બની ઔર દૂસ્રેમેં કસ્તૂરી બની, ભિળ ઔર મગસ (શહદકી મખ્ખી) ને એક ફૂલ ચૂસા એકમેં ઝહર બના દૂસ્રેમેં શહદ બના. શૈખે કામિલ ભી ઝાહિરમેં તો આમ ઈન્સાનકી તરહ મગર હકીકતમેં મુખ્તલિફ હોતા હે.

અલ્ફાઝ વ મા'નામેં તફાવત નહીં, લેકિન મુલ્લાકી અઝાન ઔર મુજાહિદકી આઝાં ઔર પરવાઝ હે દોનોંકી ઉસી એક ફિઝામેં કુરગસ (ગીધ) કા જહાં ઔર હે શાહીન (ચીલ)

કા જહાં ઔર....અગર કિસી સાલિકકો ઈન સિફાતકા હામિલ કામિલ શૈખ મિલ જાએ તો ચાહિએ કે ઉસ્કા દામન મઝબૂતીસે પકડે. ઉસ્કી સોહબતકો કીમિયાએ અહમર કી માનિંદ સમઝે.

અગર કોઈ શોએબ આએ મયસ્સર
શબાનીસે કલીમી દો કદમ હે

-: મુદ્રક :-
કુરૈશી ગ્રાફિક્સ, ભાવનગર.
મો. ૯૮૨૪ ૭૮૬ ૮૬૪, ૯૯૦૪ ૭૩૫ ૭૬૬

બાબ ૬
આદાબે મુર્શિદ

અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝઝતકા ઈર્શાદ હે :–

[હુજુરાત આયત : ૧] لَا تُقَدِّمُوْا بَيْنَ يَدَىِ اللّٰهِ وَ رَسُوْلِهٖ.

(અલ્લાહ ઔર ઉસ્કે રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમસે સબકત ન કરો)

દૂસ્રી જગા ફરમાયા :–

[હુજુરાત આયત : ૨] لَا تَرْفَعُوْا اَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ.

(અપની આવાઝોંકો નબી અલય્હિસ્સલામકી આવાઝસે બુલંદ ન કરો)

ઈન આયાતે બય્યિનાત (વાઝેહ આયતોં) કા મકસૂદ મુઅમિનીનકો આદાબકી તા'લીમ દેના હે. હુઝૂરે અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને ઈર્શાદ ફરમાયા :– ادبنی ربی فاحسن تادیبی (મેરે રબ ને મુઝે અદબ સિખાયા પસ બહુત હી અચ્છા અદબ સિખાયા) ઈસ હદીષસે મા'લૂમ હુવાકે સાલિકકે લિએ આદાબકી રિઆયત લાઝમી હે. બકોલે શખ્સે :–

ખમૂશ એ દિલ ભરી મેહફિલમેં ચલાના નહીં અચ્છા
અદબ પહલા કરીના હે મુહબ્બતકે કરીનોંમેં

હઝરત અબૂ હફસ નીશાપૂરી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકા કોલ હે التصوف کله ادب (તસવ્વુફ સરાસર અદબ હે)

કિસી શાઈરને કહા હે :–

ادبوا النفس ایها الاصحاب　　طرق العشق کلها آداب

(એ દોસ્તોં ! અપને નુફૂસકો અદબ સિખાઓ, ક્યૂં કે ઈશ્કકે સબ રાસ્તે આદાબ હી હેં.)

દર્જે ઝેલમેં ચંદ આદાબ બયાન કિએ જાતે હેં જિન્કી

પાબંદી હર સાલિકકે લિએ અઝહદ ઝરૂરી હે જો સાલિક જિત્ના ઝિયાદા આદાબકા ખયાલ રખેગા ઈત્ના જલ્દી તરક્કી પાએગા. અગર આદાબકો પષ્હ કર ગફલત બર્તેગા તો બાતિની નેઅમતોંસે ભી મેહરૂમ રહેગા. યહ આદાબ હઝરત ખ્વાજા મુહંમદ અબ્દુલ્માલિક સિદ્દીકી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિસે મન્કૂલ હેં. શજરા તૈયબાસે ઉન્હેં મન વ અન નકલ કિયા ગયા હે. ઔર તશ્રીહકે લિએ 'ફાઈદા' કે ઉન્વાનસે કુછ ઈઝાફા કર દિયા હે તા કે સાલિકીનકો આસાનીસે બાત સમઝમેં આ સકે. ગોયા બઅમ્ર મજબૂરી કાલીનકો ટાટકા પેવંદ લગા દિયા ગયા હે.

અદબ ૧ :- મુર્શિદકી ઝાહિરી હૈષિયત, કોમિયત, હશ્મત વ શૌકત ઔર પેશા વગૈરા પર નઝર ન કરે ઔર ઉસે હકીર ન જાને, બલ્કે ઈસ નેઅમત ઔર ફૈઝાનકો જો અલ્લાહ તઆલાને શેખકો ઈનાયત કિયા હે નિગાહમેં રખ્ખ કર ઉસે હક તઆલાકી મઅરિફતકા વસીલા સમઝે ઔર કમાલે સિદ્ક વ યકીનસે ઉસ્કી સોહબતકા ફૈઝ ઉઠાએ.

ફાઈદા :- જિસ તરહ કોઈ મરીઝ અપને તબીબકી તિબ્બી મહારતકો સામને રખ્ખ કર ઈલાજ કરવાતા હે. ઉસ્કી ઝાહિરી હૈષિયત ઔર કોમિયતકો ખાતિરમેં નહીં લાતા. ઉસી તરહ સાલિકકો ભી મુર્શિદકી બાતિની નેઅમત પર નઝર રખની ચાહિએ, ઝાહિરી હશ્મત વ શૌકત પર નહીં. એક હદીષે પાકમેં હે કે નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ સહાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમકી મેહફિલમેં તશ્રીફ ફરમા થે. સામનેસે એક શખ્સકા ગુઝર હુવા. નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને પૂછા "આપ લોગ ઈસ્કે મુતઅલ્લિક ક્યા રાઈ રખતે હેં."?

અર્ઝ કિયા ગયા "યહ અમીર આદમી ઈન્તિહાઈ ખૂશ લિબાસ હે. અગર યહ કિસીસે બાત કરે તો તવજ્જુહસે બાત સુની જાએ, અગર કિસી તરફ રિશ્તેકા પૈગામ ભેજે તો કુબૂલ કર લિયા જાએ." થોળી દેર બા'દ એક દૂસ્રે સાહબ ગુઝરે તો નબી અલય્હિસ્સલામને પૂછા "આપ લોગ ઈસ શખ્સકે મુતઅલ્લિક ક્યા રાઈ રખતે હેં ?" અર્ઝ કિયા ગયા"ગરીબ આદમી મુફલિસ વ નાદાર નઝર આતા હે. અગર બાત કરે તો લોગ તવજ્જુહસે ન સુને. કહીં રિશ્તેકા પૈગામ ભેજે તો કુબૂલ ન હો." નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને ફરમાયા "અગર પેહલે જૈસે લોગોંસે સારી દુન્યા ભર જાએ તો સબ મિલ કર ભી અલ્લાહ તઆલાકી નઝરમે ઈસ ગરીબ નેક શખ્સકે બરાબર નહીં હો સકતે." એક રિવાયતમેં હે કે બેશક અલ્લાહ તઆલા તુમ્હારે ચેહરોંકો ઔર માલ પૈસેકો નહીં દેખતે, બલ્કે તુમ્હારે દિલોંકો ઔર આ'માલકો દેખતે હેં. હઝરત ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ અપને ઝમાનએ ખિલાફતમેં હઝરત બિલાલ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકો દેખ કર ખળે હૂએ ઔર ફરમાયા "સૈયદના બિલાલ આ ગએ" મા'લૂમ હુવાકે અલ્લાહ તઆલાકે હાં ઝાહિરી હશ્મત વ શૌકતકી કોઈ કદર વ કીમત નહીં હે. પસ સાલિકકો ચાહિએ કે ઝાહિરી હાલાત પર નઝર ન રખ્ખે, બલ્કે શેખકી બાતિની દોલતકો પેશે નઝર રખ્ખે. હકીકત યહી હે કે પ્યાસે આદમીકો ઠંડા પાની પીનેસે ગર્ઝ હોતી હે કે ઉસ્કી પર્વા નહીં હોતી કે પાની મિટ્ટીકે પ્યાલેમેં હે કે સોને ચાંદીકે ચમકતે બર્તનમેં હે.

રહી બાત કોમિયતકી, તો ઈર્શાદે બારી તઆલા હે :–

وَجَعَلْنٰكُمْ شُعُوْبًا وَّ قَبَآئِلَ لِتَعَارَفُوْا اِنَّ اَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللّٰهِ اَتْقٰكُمْ.

(હમને તુમ્હેં શાખેં ઔર કબીલે બનાયા તા કે એક દૂસ્રેકો

પહચાન સકો, અલ્લાહ તઆલાકે હાં ઈઝઝતવાલા મુત્તકી પર્હેઝગાર હે) [હુજુરાત આયત : ૧૩]

રિવાયત હે કે હઝરત પીર મહેર અલી શાહ સાહબ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને જબ હઝરત ખ્વાજા શમ્સુદીન સિયાલવીસે બય્અત કી તો એક સાહબને કહા "શાહ સાહબ ! આપને સૈયદ હો કર એક જાટસે બય્અત કી હે." હઝરત શાહ સાહબને ફરમાયા "મેં જટવા બનાસા વાડ ઠા એ" મેંને ઝમીનદારકી ખેતી સરસબ્ઝ વ શાદાબ દેખી હે, લિહાઝા બય્અત કી હે."

અદબ ૨ :- "શેખકો અપને હકમેં સબસે અન્ફઅ (ઝિયાદા નફા પહુંચનેકા ઝરિયા સમઝે ઔર યહ એ'તિમાદ રખ્ખે કે મેરા ઈસ્લાહ બાતિન ઔર હુસૂલે મઅરિફતકા મત્લબ ઈસી મુર્શિદસે બઆસાની હાસિલ હોગા. હરજાઈ ન બને, અગર દૂસ્રી તરફ તવજ્જુહ કરેગા તો ફૈઝ વ બરકાતસે મેહરૂમ રહેગા."

ફાઈદા :- ઈર્શાદે બારી તઆલા :-

وَ فَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيْمٌ [યૂસુફ : ૭૬]

(ઔર હર ઈલ્મવાલે પર બળા ઈલ્મવાલા હે.)

લિહાઝા શૈખ અગર્ચે અઅલમ (સબ્સે ઝિયાદા ઈલ્મવાલા) ન ભી હો સાલિકકે હકમેં અન્ફઅ 'સબ્સે ઝિયાદા નફા પહુંચાનેકા બાઈષ' ઝરૂર હોતા હે. મિષાલકે તોર પર એક બચ્ચેકો પ્યાર વ મુહબ્બત વ શફક્કત અપની માંસે મિલ સકતી હે વહ કિસી દૂસ્રી ઔરતસે નહીં મિલ સકતી. હાલાંકે દૂસ્રી ઔરતેં અકલ વ શકલ ઔર અખ્લાક વગૈરેમેં ઉસ્કી માંસે અફઝલ હો સકતી હે. મિષલ મશ્હૂર હે કે માંકી મુહબ્બત વહ હિમાલિયા હે જિસ્કી બુલંદિયોંકો કોઈ નહીં છૂ સકતા. માંકી

મુહબ્બત વહ ગેહરા સમુંદર હે જિસ્કી ગેહરાઈયોં તક કોઈ દૂસ્રા નહીં પહુંચ સકતા. માંકી મામતા વહ સદાબહાર ફૂલ હે જિસ પર ખિઝાં વ બહાર અષર અંદાઝ નહીં હો સકતે. ઈસી તરહ સાલિકકો જો નફા' ન શૈખસે હાસિલ હો સકતા હે વહ કિસી ઔરસે નહીં. સાલિક શેખકે બારેમેં જિત્ના હુસ્નઝન રખેગા ઉત્ના હી ફૈઝકા દરવાઝા ખુલેગા.

હઝરત મુજદ્દિદ અલ્ફેષાની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકે પીરો મુર્શિદ હઝરત ખ્વાજા બાકીબિલ્લાહ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ બહુત ઝિયાદા કમ ગો ઔર ખામૌશ તબ્અ થે. એક મર્તબા કિસીને કહા હઝરત કુછ વઅઝ વ નસીહત ફરમાએં તા કે સાલિકીનકો ફાઈદા હો. હઝરત ખ્વાજા સાબ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ફરમાયા "જિસ્ને હમારી ખામોશીસે કુછ નહીં પાયા વહ હમારી બાતોંસે ભી કુછ નહીં પાએગા."

હઝરત મુજદ્દિદ અલ્ફેષાની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ લિખતે હૈં કે "હમ તીન પીર ભાઈ થે ઔર હમ તીનોંકા અપને શેખકે બારેમેં મુખ્તલિફ ગુમાન થા, એક તો યહ ગુમાન રખતા થા કે મેરે શૈખ ખૂદ તો કામિલ હૈં, દૂસ્રોંકો કામિલ નહીં બના સકતે. દૂસ્રેકા ગુમાન થા કે મેરે શૈખ તો કામિલ હૈં મગર સાહબે ઈર્શાદ નહીં હૈં. જબ કે મેરા યહ ગુમાન થા કે ઈસ ઉમ્મતમેં કિસીકો કામિલ શૈખ મિલે હૈં તો સિદ્દીકે અકબર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકો નબી અલય્હિસ્સલામ મિલે યા ફિર ઉસ્કે બા'દ મુજે કામિલ શૈખ મિલે હૈં. મેરે ઈસ હુસ્નેઝનકી વજહસે મુઝે તજ્દીદી કામકે લિએ અલ્લાહ તઆલાને ચુન લિયા. પસ આપ હઝરત મુજદ્દિદ અલ્ફેષાની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ બને. સાલિકકો ચાહિએ કે હરજાઈ ન બને ઔર હુસૂલે ફૈઝકે લિએ અપને મુર્શિદકે અલાવા કિસી દૂસ્રી તરફ

મુતવજ્જહ ન હો ઈસ્કી અસલ وحرمنا عليه المراضع من قبل બન સકતી હે.

અદબ ૩ :- હર તરહસે મુર્શિદકા મુતીઅ વ ફરમાંબરદાર રહે. ક્યૂં કે પીરકી અકીદત ઔર મુહબ્બતકે બગૈર ફૈઝકા દર નહીં ખુલ્તા ઔર મુહબ્બતકા તકાઝા ઈતાઅત વ ખિદમત હે.

ફાઈદા :- સુફિયાકે નઝદીક સૈયદના સિદ્દીકે અકબર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકા સફરે હિજરત મુર્શિદકી ઈતાઅત વ ખિદમત ઔર મુહબ્બત વ અકીદતકી ફકીદુલ્મિષાલ (લાજવાબ) દાસ્તાન હે. ચુનાંચે હિજરતકી રાત નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ જબ હઝરત સિદ્દીકે અકબર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકે ઘર તશ્રીફ લાએ તો ઉન્હેં જાગતે હૂએ પાયા. પૂછા "અબૂબક્ર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ આપ ક્યૂં જાગ રહે થે ?" અર્ઝ કિયા "એ અલ્લાહકે નબી સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ ! મુઝે અંદાઝા થા કે અન્કરીબ હિજરતકા હુક્મ હોગા, યહ ભી મેરા દિલ ગવાહી દેતા થા કે આપ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ મુઝે રફીકે સફર બનાએંગે. જિસ વક્તસે યહ ખયાલ આયા મૈંને રાતકો સોના છોળ દિયા. મુબાદાકે આપ તશ્રીફ લાએં ઔર મુઝે હાઝિર ન પાએં." સુબ્હાનલ્લાહ.

હઝરત ખ્વાજા દોસ્ત મુહમ્મદ કંદહારી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ એક મર્તબા બીમાર હૂએ તો હઝરત ખ્વાજા મુહમ્મદ ઉષ્માન દામાની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ કઈ દિન મુતવાતિર મૂસા ઝઈ શરીફસે પૈદલ ચલ કર તકરીબન તીસ કિલોમિટર દૂર એક શહર દરાબંત જાતે ઔર દવાઈ લે કર વાપસ આતે ફિર સારી રાત તીમારદારીમેં મશ્ગૂલ રહતે. હઝરત ખ્વાજા

મુહમ્મદ અબ્દુલ્માલિક રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ (ચોક કુરૈશીવાલે) ને તકરીબન બારા સાલ હઝરત ખ્વાજા ફઝલ અલી કુરૈશી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકી ખાન્કાહ પર રહ કર બકરિયાં ચરાઈ હત્તાકે બકળવાલ (બકરિયાં ચરાનેવાલા) કે નામસે મશ્હૂર હૂએ.

હઝરત મુર્શિદે આલમ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ફરમાયા કે એક મર્તબા હઝરત ખ્વાજા મુહમ્મદ અબ્દુલ્મલિક સિદ્દીકી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને એક ખૂબ સૂરત બેશ કીમત નફીસ હેંડબેગ (પર્સ) ખરીદા. પૂછને પર બતાયાકે મેં ઈસ્મેં અપને પીરોં મુર્શિદકે ઈસ્તિ'માલકે લિએ મિટ્ટીકે ઢેલે રખ્ખૂંગા. અરબીકા મકોલા હે ان المحب لمن يحب مطيع (મુહિબ જિસ્સે મુહબ્બત કરતા હે ઉસ્કા મુતીઅ હોતા હે) યહી મુહબ્બત વ ખિદમત હુસૂલે ફૈઝાનકા સબબ બન્તી હે.

અદબ ૪ :- હસ્બે ઈસ્તિતાઅત જાન વ માલસે શેખકી ખિદમત કરે ઔર ઉસ પર એહસાન ન જતલાએ, બલ્કે શેખકા એહસાન સમઝે કે ઉસ્ને ખિદમતકો શર્ફે કબૂલિય્યત બખ્શા. શૈખસે કિસી કિસ્મકી તમઅ યા મુતાલબા ન રખે જિત્ની ભી ખિદમત કરે ખુલૂસ વ લિલ્લાહિયતસે કરે તા કે કમાલે ઈમાનસે બહરામંદ (ફાઈદા મંદ) હો.

ફાઈદા :- ગઝવએ તબૂકમેં સૈયદના સિદ્દીકે અકબર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુને નબી અલય્હિસ્સલામકે ઈશારે પર અપના સારા માલ કદમોં પર નિછાવર કર દિયા. એક મર્તબા ટાટકા લિબાસ પહને હાઝિરે ખિદમત હૂએ તો નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને ફરમાયા "અબૂબક્ર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ! તુમ્હેં મક્કાકી તિજારતવાલી આસૂદગી યાદ હે, દેખો આજ તુમ્હારા ક્યા હાલ હો ગયા હે."

સિદ્દીકે અકબર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુને તળપ કર અર્ઝ કિયા :–

اما لو عشت انا عمر الدنيا و اعذب به جميعا اشد العذاب لا يفرجني فرج المليح

(યહ ચંદ સાલોંકી ઝિંદગી હે અગર સારીકી સારી ઝિંદગી શદીદ તરીન તકાલીફમેં ગુઝર જાએ હત્તાકે ઠંડી હવાકા ઝોંકા ભી ન લગે તો આકા તેરી ખાતિર યહ સબ કુછ આસાન હે. મેરે હાથમેં આપકા હાથ આ જાના મેરે લિએ નેઅમતે ઉઝમા હે)

ન ખયાલ વ ખ્વાબકી મેહફીલેં નમે બઝમેં શોકસે જા સકા.
તેરી એક નિગાહ બદલતે હી મેરે સબ ઈરાદે બદલ ગએ
જો ફના હૂએ ગમ ઈશ્કમેં ઉન્હેં ઝિંદગીકા ન ગમ હુવા
તેરા હાથ હાથમેં આ ગયા તો ચિરાગ રાહકે જલ ગએ

હઝરત સિદ્દીકે અકબર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ જાની વ માલી કુર્બાની પેશ કરનેકે બાવજૂદ એક મર્તબા ગોશએ તન્હાઈમેં બેઠે ઝારો કિતાર રો રહે થે ઔર દુઆ માંગતે હૂએ કહ રહે થે કે યા અલ્લાહ ! મેં અપના માલ નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી ખિદમતમેં પેશ કરના ચાહતા હૂં. મગર દેનેવાલા હાથ લેનેવાલે હાથસે ઊંચા હોતા હે મુઝે અપને આકા સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી ઈત્ની બેઅદબી ભી ગવારા નહીં. યા અલ્લાહ ! મેરે આકા સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકે દિલમેં ઈલ્કા ફરમા કે વહ મેરે માલકો અપને ઝાતી માલકી તરહ ખર્ચ કરેં. યહ હે મઝા કે ખિદમત ભી કરે એહસાનમંદ ભી શેખકા હો. બકોલે શખ્સે :–

منت منہ کہ خدمت سلطاں ہمی کُنی
منت ازو شناس کہ در خدمت گزاشتہ

(એ મુખાતબ ! તૂ બાદશાહકી ખિદમત કરકે એહસાન ન ચળ્હા. (બાદશાહકી ખિદમત કરનેવાલે તો લાખોં હે) યહ બાદશાહકા તુઝ પર એહસાન હે કે ઉસ્ને તુઝે અપની ખિદમતકે લિએ કુબૂલ કર લિયા.)

અદબ ૫ :– મુર્શિદકે ફરમાનકો ફૌરન બજાના હે. ઈસ્કે ફે'લકી ઈકિત્તદા ઉસ્કી ઈજાઝતકે બગૈર ન કરે. કયૂં કે બા'ઝ ઔકાત વહ અપને હાલ ઔર મુકામકી મુનાસબતસે કામ કરતા હે. જો મુરીદકે લિએ ઉસ્કી ઈસ્તિઅદાદસે આલી હોનેકી વજહસે મુઝિર હોતા હે. અલબત્તા કોલી મુતાબઅત ઈખ્તિયાર કરતા રહે તા કે પીરસે મુહબ્બત ઔર મુનાસબત પૈદા હો જાએ.

ફાઈદા :– ઈસ અદબકી અસલ વહ હદીષ હે કે એક મર્તબા નબી અલય્હિસ્સલામને દિનમેં મુતવાતિર રોઝે રખને શુરૂઅ કર દિએ ઔર રાત કિયામ વ સુજૂદકી હાલતમેં બસર કરને લગે. બા'ઝ સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમકો ઈસ્કા પતા ચલા તો ઉન્હોંને બગૈર ઈજાઝત તલબ કિએ ઉસ્કી ઈત્તિબાઅ શુરૂઅ કર દી. ઈત્ની રિયાઝત ઈત્ના મુજાહિદા એક ચંદ દિનોંમેં નકાહત વ બેઆરામીકી વજહસે હાલત ગૈર હોને લગી. નબી અલય્હિસ્સલામને ઈર્શાદ ફરમાયા ایکم مثلی یطعمنی ربی و یسقینی (તુમમેંસે કોન મેરી તરહ હો સકતા હે. મેરા રબ મુઝે ખિલાતા હે ઔર પીલાતા હે.)

સાલિકકો ચાહિએ કે મુર્શિદકે હુકમકો ફૌરન બજા લાએ. અલબત્તા અગર મુર્શિદકો કોઈ ખાસ અમલ કરતા દેખે તો ઈજાઝત તલબ કરે. ઈજાઝત મિલ્ને પર અમલકો અપનાએ. ન મિલ્ને પર અપને આપકો કમ ઝર્ફ કમ હિંમત સમઝે. ઝુબાનસે મુર્શિદકે અમલ હી કો અક્વા કહે તા કે પીરસે

મુહબ્બત ઔર મુનાસબત પૈદા હો જાએ.

અદબ ૬ :- મુર્શિદકી મૌજૂદગીમેં હમાતન ઉસ્કી તરફ મુતવજ્જહ રહે યહાં તક કે ફર્ઝ વ સુન્નતકે સિવા નફલ નમાઝ યા કોઈ ઔર વઝીફા ઉસ્કી ઈજાઝતકે બગૈર ન પઢે, બલ્કે ઉસ્કી સોહબતે કિમ્યા અષરકો ગનિમત સમઝે તા કે શેખકી નિગાહે શફકત હાસિલ હો. ઔર ઉસ્કે ફૈઝે બાતિનકસે હિસ્સા મિલે. મશાઈખે નકશબંદિયા રહિમહુમુલ્લાહ ફરમાતે હૈં કે શેખકી મૌજુદગીમેં વુકૂફે કલ્બીકે બજાએ રાબ્તએ કલ્બી (શેખકે કલ્બસે મર્બૂત રહના) ઝિયાદા મુફીદ હે.

ફાઈદા :- શેખકે સામને નફલ નમાઝ ઔર વઝીફા વગૈરેસે ઈસ લિએ મના કિયા ગયા કે યહ કામ તો સાલિક શેખકી અદમ મૌજૂદગીમેં ભી કર સકતા હે લિહાઝા શેખકી સોહબતસે તો બાતિની ફાઈદા ઉઠાના ચાહિએ હમાતન ગોશ વ હોશસે મુતવજ્જહ રહના ચાહિએ.

یک چشم زدن غافل آں شاہ نہ باشی

شاید کہ نگاہے کند آگاہ نہ باشی

(એક લમ્હા ભી ઈસ બાદશાહસે ગાફિલ ન હો, મુમ્કિન હે વહ નિગાહ કરે ઔર તૂ આગાહ ન હો)

વુકૂફે કલ્બી કહતે હૈં દિલકા ધ્યાન અલ્લાહ તઆલાકી તરફ રખનેકો. રાબતએ કલ્બી કહતે હૈં સાલિક અપને આપકો ખાલી સમઝે અપને કલ્બકો શેખકે કલ્બસે મર્બૂત રખ્ખે ઔર યહ ખયાલ કરે કે શેખકે કલ્બસે ફૈઝાન મેરે દિલમેં આ રહા હે.

સાલિકકી રૂહાની તરક્કી ઝિક્રકે ઝરીએસે ભી હોતી હે ઔર મુર્શિદકી તવજ્જુહાતસે ભી. તાહમ ઝિક્ર કરનેસે જો રાસ્તા સાલોં મેં તૈ હોતા હે વહ મુર્શિદકી તવજ્જુહાતસે

લમ્હોંમેં તે હો જાતા હે. ઈસી લિએ કહા ગયા,

યક ઝમાના સોહબતે બાઔલિયા
બેહતર અઝ સદસાલા તાઅતે બેરિયા

હઝરત ખ્વાજા મુહમ્મદ મઅસૂમ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ફરમાતે હેં :–

سایہ رہبر بہتر است از ذکر حق

(રેહબરકા સાયા ભી ઝિક્રે હકસે બેહતર હે.)

કિસી આરિફને કહા હે કે ઉલમાઅકી મેહફિલમેં બેઠો તો ઝુબાન સંભાલ કર બેઠો. મુલૂક વ સલાતીનકી મેહફિલમેં બેઠો તો નિગાહ સંભાલ કર બેઠો ઔર અહલુલ્લાહકી મેહફિલમેં બેઠો તો દિલકો સંભાલ કર બેઠો. સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમકો નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી ચંદ લમ્હોંકી સોહબતસે વહ કુછ નસીબ હુવા જો ગૈરસહાબાકો હઝારોં સાલકે મુજાહદેસે ભી હાસિલ નહીં હો સકતા. હઝરત ખ્વાજા બાકીબિલ્લાહ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકી એક તવજ્જુહને નાન બાઈકો કહાંસે કહાં પહુંચા દિયા.

અદબ ૭ :– શેખકી સોહબતમેં બાઅદબ હો કર નિહાયત આજિઝીસે ખામોશ બેઠા રહે ઔર ઉસ્કે કલામે કુદસીકો નિહાયત ગોરસે સુન્તા રહે ઈધર ઉધર ન દેખે .ઉસ્કી ઈજાઝતકે બગૈર કલામ ન કરે, બવક્તે ઝરૂરત મુખ્તસર કલામ કરે ઔર નિહાયત તવજ્જુહસે જવાબકા મુન્તઝિર રહે. ગુફતગુ આહિસ્તગી ઔર નરમીસે કરે નીઝ અપની આવાઝ મુર્શિદકી આવાઝસે બુલંદ ન કરે. કોઈ બાત ઐસી ન કરે જો પીરકી સુબ્કી (ઝિલ્લત) ઔર ગિરાનીકા સબબ બને.

ફાઈદા :– સાલિક જબ સાદિક બન કર ગોશ હોશસે નસીહત સુને તો દિલ પર યકીની અષર હોતા હે, ઈર્શાદે બારી

તઆલા હે :–

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَذِكْرَىٰ لِمَن كَانَ لَهُ قَلْبٌ أَوْ أَلْقَى السَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ. [કૉફ : ૩૭]

(ઉસ્મેં નસીહત હે હર ઉસ શખ્સકે લિએ જિસ્કે પાસ અકલ હો યા કમ અઝકમ દૂસ્રેકી બાત તવજ્જુહસે સુને.)

મુર્શિદકી ઈજાઝતકે બગૈર કલામ ન કરનેમેં હિકમત યહ હે કે મુમ્કિન હે શૈખ કિસી ખાસ ઈલ્મી નુક્તે પર ગૌર ફિકર કર રહે હોં યા કિસીકે દિલ પર બાતિની તવજ્જુહાત ડાલ રહે હોં યા ઉન પર ઈલ્હામી કૈફિયત હો યા કિસી અહમ કામ યા મઝમુનકી તરફ મુતવજ્જહ હો. ઐસી સૂરતમેં કિસીકા બેદૂને ઈજાઝત કલામ કરના તબિઅત પર ઈન્કિબાઝકા બાઈષ બન્તા હે. મઝીદ બરાં દૌરાને ગુફ્તગૂ અપની આવાઝકો મુર્શિદકી આવાઝસે બુલંદ ન કરે.

ઈર્શાદે બારી તઆલા હે :–

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ أَن تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ.

(એ ઈમાનવાલો ! અપની આવાઝોંકો નબી અલય્હિસ્સલામકી આવાઝસે ઊંચા ન કરો ઔર ઉન્કે સામને બાત ઝિયાદા ઊંચી આવાઝસે ન કરો જૈસે તુમ એક દૂસ્રેસે ઊંચા બોલ લેતે હો વર્ના અંદેશા હે કે તુમ્હારે આ'માલ ઝાએ હો જાએ ઔર તુમ્હેં મહસૂસ ન હો.)

મુર્શિદકી બાત નિહાયત ગોરસે સુનની ચાહિએ. બા'ઝ મશાઈખકા કૌલ હે મુર્શિદકો ઝુબાન બનના ચાહિએ ઔર મુરીદકો કાન બનના ચાહિએ.

અદબ ૮ :– પીરકી મજ્લીસમેં અપને આપકો કિસી તરહ મુમ્તાઝ ન કરે ઔર અપને તઈ હકીર, નિયાઝમંદ,

તશ્નગી (પ્યાસા) ઔર તલબસે ભરા હુવા ઝાહિર કરે.

ફાઈદા :– મુર્શિદકી મૌજૂદગીમેં કોઈ ઐસી બાત ન કરે જિસ્સે હાઝિરીન પર ઈલ્મી તફવ્વુક (ફઝીલત) ઝાહિર હો, ન હી દુન્યવી જાહ વ હશ્મતકા મુઝાહરા કરે, ન હી કિસી અમલસે યહ ઝાહિર કરે કે મેં શેખકા મુશીર ઔર હમ્રાઝ હૂં ઔર ન હી યહ જતલાએ કે મુર્શિદ મુઝ પર બહુત મહેરબાન હે. યહ તમામ બાતેં નફસકો મોટા કરતી હૈં. અનાનિયતકી દલીલ હે. હત્તલ્વુસ્અ (જહાં તક હો સકે) નિયાઝમંદી ઔર આજિઝીકો અપનાએ.

ઝમીનકી તરહ જિસ્ને આજિઝી વ ઈન્કિસારી કી.
ખુદાકી રહમતોંને ઉસ્કો ઢાંપા આસ્મા હો કર

અદબ ૯ :– મુર્શિદકી નશિશ્તગાહ પર ન બેઠે ઉસ્કે મુસલ્લે પર પાંવ ન રખ્ખે.

ફાઈદા :– ઈસ્કી અસ્લ હઝરત સૈયદના સિદ્દીકે અકબર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકા અમલ હે. રિવાયતસે ષાબિત હે કે નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ જબ ખુત્બા દેનેકે લિએ મિંબર પર જલ્વા અફરોઝ હૂએ તો તીસ્રે દર્જે પર ખળે હૂએ થે. જબ કે હઝરત સિદ્દીકે અકબર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ અપને દોરે ખિલાફતમેં ખુત્બા દેનેકે લિએ દૂસ્રે દર્જે પર ખળે હૂએ થે. યહ અઝરાહે અદબ થા મુર્શિદકે મુસલ્લે પર નમાઝ પળ્હનેસે. ઈસ લિએ મના કિયા ગયા કે ઝાહિરન ઉસ્સે (મૂસાવાતકા) દાવા ઝાહિર હોતા હે.

અદબ ૧૦ :– બિલા ઈજાઝત ઉસ્કે સામને ખાના ન ખાએ, ન પાની પીએ, ન વુઝૂ કરે, ન ઉસ્કે બર્તન ઈસ્તિઅમાલ કરે. ઉસ્કી તહારત ઔર વુઝૂકી જગા તહારત યા વુઝૂ ન કરે જો આદાબ શેખકે રૂબરૂ બજા લાતા હે વહી પીછે

ભી બજા લાએ તા કે ઈખ્લાસ નસીબ હે.

ફાઈદા :- મુર્શિદકે સામને બિલાઈજાઝત ખાને પીનેમેં મશ્ગૂલ ન હોના ચાહિએ. હત્તાકે મુર્શિદ અપને દસ્તરખ્વાન પર બેઠનેકી ઈજાઝત દે તો બેઠ જાએ વર્ના બખૂશી પીછે હટ જાએ. મુર્શિદકી નઝર વહ કુછ દેખ સકતી હે જો સાલિકકી નઝર નહીં દેખ સકતી. સિલ્સિલએ આલિયા શાઝલિયા કે મશાઈખકા દસ્તૂર હે કે વહ ખાને પીનેકી અશ્યામેં તવજ્જુહ શામિલ કરકે સાલિકકો ખિલાતે હે. ઉન્કે હાં બા'ઝ મશાઈખ તો ખિલાફત વ ઈજાઝતે સિલ્સિલા દેતે હૂએ ઈસ બાત પર અહદ લેતે હેં કે તુમ અપની બાતિની તવજ્જુહાત ખાને પીનેકી ચીઝોંમેં શામિલ કર કે સાલિકીનકો પેશ કિયા કરોગે. તસવ્વુફકી કુતુબે મુઅતબરામેં મન્કૂલ હે કે બા'ઝ મશાઈખને ખિલાફત દેનેકે વક્ત અપને હાથસે કોઈ ચીઝ સાલિકકો ખિલાઈ. હઝરત મુર્શિદે આલમ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ દસ્તરખ્વાન પર જમા' હોનેવાલે તમામ સાલિકીનકા ગહરી નઝરસે જાઈઝા લેતે રહતે થે. તર્બિયતકે લિએ ડાંટ ડપટકા સિલ્સિલા ભી જારી રહતા થા. ફરમાયા કરતે થે કે મેંને હઝરત શૈખુલ્હદીષ મૌલાના ઝકરિયા રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકો દેખા હે દસ્તરખ્વાન પર ઉન્કા ઈસ કદર કંટ્રોલ હોતા થા કે જો સાલિક ચંદ મર્તબા ઉન્કે સામને ખાનેમેં શરીક હો જાતા ઉસ્કે કઈ કસ્બલ (ઝોરો તાકત) નિકલ જાતે થે.

એક મર્તબા હાજી ઈમ્દાદુલ્લાહ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ મુહાજીરે મક્કીકે લિએ નિહાયત પૂર તકલ્લુફ ખાનોં પર મુશ્તમીલ દસ્તરખ્વાન ચુના ગયા. હઝરત મૌલાના રશીદ અહમદ ગંગોહી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ભી હાઝિરે ખિદમત થે હઝરત હાજી સાહબ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને એક ચપાતી

ઉઠાઈ ઔર એક પ્લેટમેં થોળીસી દાલ ડાલી ઔર હઝરત રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકે હાથ પકળા કર ફરમાયા "મૌલાના ! ઈસ દસ્તરખ્વાનકે કોને પર બેઠ કર યહ ખાના ખા લો." હઝરત ગંગોઈ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ બ રઝા વ રગબત ખાનેમેં મશ્ગૂલ હો ગએ. થોળી દેર બા'દ હઝરત હાજી સાહબ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને નિહાયત સખ્ત લેહઝેમેં કહા "રશીદ અહમદ ! જી તો ચાહતા થા કે તુમ્હેં જૂતોંવાલી જગા પર બિઠાતા મગર રિઆયત કર લી કે દસ્તરખ્વાન પર બિઠા લિયા." યહ કહતે હી હઝરત હાજી સાહબ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને મૌલાનાકે ચહરેકે તઅષ્ષુરાતકો દેખા. હઝરત ગંગોહી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને નિહાયત અદબસે અર્ઝ કિયા "હઝરત આપને સચ ફરમાયા મેં ઈસી કાબિલ થા કે જૂતોંમેં બિઠાયા જાતા આપકા એહસાન હે જો યહાં બેઠને દિયા." હઝરત હાજી સાહબ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને જબ મુલાહઝા કિયા કે લોગોંકે સામને ઈત્ની કળવી કસેલી સુન કર ભી મૌલાનાકા નફસ નહીં ભળકા તો ફરમાયા "અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ" ઝિક્રકે અષ્રાત મેહસૂસ હો રહે હેં.

અદબ ૧૧ :– જિસ જગા મુર્શિદ બેઠા હુવા હો ઉસ તરફ પાંવ ન ફેલાએ, ઉન્કી તરફ મુંહ કર કે ન થૂકે અગર્ચે સામને ન હો.

ફાઈદા :– ફુકહાએ કિરામને બૈતુલ્લાશરીફકી તરફ પાંવ ફેલાના યા થૂકના મકરૂહ લિખ્ખા હે અગર્ચે બૈતુલ્લા સામને ન હો, જિસ તરહ બૈતુલ્લા મર્કઝે અન્વાર વ તજલ્લિયાત હે ઈસી તરહ મુર્શિદકા કલ્બ ભી તજલ્લિયાતે ઝાતિયાકા મોરિદ હોતા હે, લિહાઝા મુર્શિદકે લિએ ભી ઈન્હીં આદાબકી રિઆયત ઝરૂરી હે. ઈબ્ને માજાકી રિવાયત હે કે હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ

રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુને દેખા કે નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને એક મર્તબા તવાફ કરનેકે બા'દ કા'બતુલ્લાહકી તરફ ઈશારા કરતે હૂએ ફરમાયા કે બૈતુલ્લાહ ! તેરી હુર્મત ભી બહુત ઝિયાદા હે મગર حرمة المؤمن ارجح من حرمة الكعبة (મોમીનકી ઈઝઝત બૈતુલ્લાહકી હુર્મતસે ભી ઝિયાદા હે)

અદબ ૧૨ :– શેખકે સાએ પર કદમ ન રખ્ખે ઔર હત્તલ ઈમ્કાન ઐસી જગા ખળા ન હો કે ઉસ્કા સાયા મુર્શિદકે સાએ પર યા ઉસ્કે કપળે પર પળે.

ફાઈદા :– કિસી ચીઝકો પાંવ તલે રોંદના ઉસ્કી તહકીરકી અલામત હોતી હે. સાલિકકો ચાહિએકે મુર્શિદકે સાએ પર ભી કદમ ન રખ્ખે. તા કે બે હુર્મતીકા શાઈબા તક ન હો. ઈસી તરહ અપના સાયા મુર્શિદ પર ન પળ્ને દે કે બસા ઔકાત રોશનીકા રૂક જાના તબઅલ્ઝહન (તબ્ઈ ઉલ્જન) કા સબબ બન્તા હે. સાલિક ઈન આદાબકો મા'મૂલી ન સમઝે ક્યૂંકે છોટે છોટે ઝર્રાત મિલ કર હી રેતકે ટીલે બન જાતે હૈં મષલ મશ્હૂર હે કે એક દાના ખિર્મન (ઢેર) કો તો નહીં ભરતા મગર ઈન દાનોંકી મદદ ઝરૂર કરતા હે જો ખિર્મનકો ભર દિયા કરતે હે.

હાફિઝ ઈબ્ને કય્યિમ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકા કોલ હે "ગુનાહકો છોટા ન સમઝો, બલ્કે ઉસ ઝાતકી અઝમતકો દેખો જિસ્કી નાફરમાની હો રહી હે" ઈસી પર કિયાસ કરતે હૂએ કહા જાતા હે કે કિસી ભી અદબકો છોટા ન સમઝો, બલ્કે મુર્શિદકી ઝાતકો સામને રખ્ખો જો માલિકે હકીકીસે વાસિલ હોનેકા ઝરિયા હે. હઝરત મુર્શિદે આલમને યહ વાકિઆ બયાન ફરમાયા કે એક તાલિબે સાદિક હઝરત ખ્વાજા

ફઝલઅલી કુરૈશી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકી ખિદમતમેં હાઝિર હો કર કહને લગા. હઝરત કુછ દિનોંસે લતાઈફ બંદ હો ગએ હેં, સમઝમેં નહીં આતી ક્યા વજહ હે. "હઝરતને ફરમાયા, ગોર કરો આપસે કોઈ ન કોઈ બેઅદબી હૂઈ હે જિસ્કી યહ સઝા હે." વહ સાલિક કાફી દેર ગોર કરતા રહા બિલ્આખીર યાદ આયા કે ચંદ દિન પહલે મુર્શિદકા અસા પળા હુવા થા ઔર વહ ઉસ્કે ઉપરસે ગુઝર ગયા થા ચુનાંચે તૌબા વ ઈસ્તગફાર કરનેસે લતાઈફ દો બારા જારી હો ગએ.

અદબ ૧૩ :- શેખકે આગે ન ચલે ઔર પીછે ચલનેમેં શર્મ ન કરે, બલ્કે સઆદત સમઝે.

ફાઈદા :- મુર્શિદકે આગે ન ચલનેસે મુરાદ યહ હે કે દિનકે ઔકાતમેં ચલતે હૂએ બિલા ઝરૂરત ઉન્સે આગે ન બળ્હે. અગર કિસી ઝરૂરતકી વજહસે આગે ચલના પળે તો મુઝાઈકા નહીં, બલ્કે બસા ઔકાત આગે ચલના બેહતર હોતા હે. મષલન રાતકે વક્ત ઈસ નિય્યતસે આગે ચલના કે કોઈ મૂઝી જાન્દાર રાસ્તેમેં ન હો યા ઘળ્હા રાસ્તેમેં ન હો યા કોઈ ઐસા પથ્થર ન પળા હો કે કોઈ ઠોકર ખા કર ગિરે યા ખૂદ મુર્શિદ હી કિસી વજહસે આગે ચલનેકા હુક્મ દે તો ફિર આગે ચલના હી ઐન અદબ હે. الامر فوق الادب (હુક્મ અદબ પર ફાઈક હે.)

એક મર્તબા હઝરત મુર્શિદે આલમ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ હરમ શરીફસે નિકલે તો કિસીકે હાં જાના થા. હઝરત રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને મેઝબાનસે કહા કે આગે ચલેં હમેં રાસ્તેકા પતા નહીં વહ કહને લગે "નહીં નહીં હઝરત આપ હી આગે ચલેં મેં રાસ્તા બતા દૂંગા" અબ ચલે ચલ્તે જબ કોઈ મોળ આતા તો હઝરતકો પીછે મૂળ કર પૂછના પળ્તા કે કિસ તરફ જાના હે ચુનાંચે થોળી દેર બા'દ હઝરતને દો બારા

મેઝબાનસે કહા કે આપ આગે ચલેં, વહ ફિર મઅઝરત કરને લગે કે નહીં હઝરત રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ મેં પીછે હી ઠીક હૂં. જબ તીસરી મર્તબા કહને પર ભી ઉન્હોંને વહી જવાબ દિયા તો હઝરત રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ગુસ્સેમેં આ કર કહા "તૂ મેડા પીર ઈ યા મેં તેડા પીર હાં." (તૂ મેરા પીર હે યા મેં તેરા પીર હૂં.) તબ ઉન સાહબકો હકીકત સમઝમેં આઈ ઔર વહ આગે ચલને લગે. હઝરત અબૂબક્ર સિદ્દીક રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ જબ સફરે હિજરતમેં નબી અલય્હિસ્સલામકે હમ્રાહ ચલે તો કુછ દેર પીછે ચલે ફિર આગે ચલને લગે ફિર કભી દાંએ ચલતે ઔર કભી બાંએ ચલતે. નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને પૂછા કે ક્યા મુઆમલા હે ? તો અર્ઝ કિયા કે યા રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ જબ પીછે ચલતા હૂં તો ખયાલ આતા હે દુશ્મન આગેસે ન હમ્લા કર દે. જબ આગે ચલતા હૂં તો દાંએ બાંએસે હમ્લેકા ડર હોતા હે ઈસ લિએ ફિર દાંએ યા બાંએ ચલતા હૂં. નબી અલય્હિસ્સલામ યહ સુન કર બહુત ખૂશ હૂએ. યહ ઈશ્ક વ મુહબ્બતકી દાસ્તાન થી. પૂરે સફરમેં યહી મુઆમલા રહા. જૈસે પર્વાના કિસી શમાકે ગિર્દ તવાફ કર રહા હોતા હે. هنيئا لا رباب النعيم نعيماها (અહલે નેઅમતકો અપની નેઅમત મુબારક હો) આમ ઉસૂલ યહી હે કે મુરીદ બિલા ઝરૂરત મુર્શિદકે આગે ન ચલે. એક રિવાયતમેં હે કે નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને એક નૌજવાનકો નસીયત કરતે હૂએ ફરમાયા કે કભી અપને બાપકા નામ લે કર ન પૂકારના ઔર રાસ્તા ચલતે હૂએ ઉન્સે આગે ન ચલના.

ઉયૂનુલ્અખ્યારમેંહે કે હઝરત ઉમર બિન ઝૈદ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુસે ઉન્કે બેટેકી તા'લીમ વ તર્બિયત ઔર હુસ્ને

અદબકે મુતઅલ્લિક પૂછા ગયા તો ફરમાયા. "મેં દિનમેં નહીં ચલા મગર વહ મેરે પીછે થા, મેં રાતમેં નહીં ચલા મગર વહ આગે થા ઔર કોઈ ઐસી છત પર નહીં ચળા જિસ્કે મેં નીચે થા."

હઝરત મુર્શિદે આલમ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ફરમાયા કરતે થે કે મેં અપને મુર્શિદકે પીછે પાલ્તુ મેંઢેકી તરહ ચલતા થા.

અદબ ૧૪ :– જબ શૈખ ખળા હો તો મુરીદ ભી ખળા હો જાએ ઔર ઉસ્કે બેઠનેકે બા'દ બેઠે.

ફાઈદા :– યહ ઈકરામમેં દાખિલ હે કે જબ શૈખ ખળા હો તો મુરીદ ભી ખળા હો જાએ ઔર જબ શૈખ બેઠે તો મુરીદ ભી બેઠ જાએ. બા'ઝ હઝરાત યહ સવાલ કરતે હૈં કે એક હદીષે પાકમેં નબી અલય્હિસ્સલામને સહાબએ કિરામ રદિયલ્લહુ તઆલા અન્હુમકો ખળા હોનેસે મના કિયા તો ફિર મશાઈખકી મજાલિસમેં લોગ કિસીકે ઈકરામકે લિએ ક્યૂં ખળે હોતે હૈં ? યહ હઝરાત ઐસે મોકે પર ન ખૂદ ખળેહોતે હૈં ન ખળા હોનેવાલોંકો અચ્છા સમજતે હૈં. ઈસ્કી વજહ કમ ઈલ્મીકે સિવા કુછ નહીં. શરીઅતે મુહમ્મદી સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકા યહ હુસ્ન હે કે જહાં કિસી મુઆમલેમેં દો ફરીક હોં દોનોંકો એક દૂસ્રેકે હુકૂકકી તલ્કીન કી જાતી હે તા કે મુઆમલાત ખૂશ ઉસ્લૂબીસે ચલતે રહે. દોનોમેં મુહબ્બતો પ્યાર ઔર ઈકરામો તકરીમકા રિશ્તા ઈસ્તવાર રહે.

શરીઅતને એક તરફ તો મુરીદકો ખળા હોનેકા હુક્મ દિયા તા કે ઉસ્તાદકી ઈઝઝત અફઝાઈ હો ઔર انزلوا الناس منازلهم પર અમલ હો. દૂસ્રી તરફ મુર્શિદકો હુક્મ દિયા કે લોગોકે ખળે હોનેકો પસંદ ન કરે તા કે ઉજબ વ

તકબ્બુરસે બચ સકે. પસ મુરીદ ખળે હોનેકો ફર્ઝે મન્સબી સમઝે ઔર મુર્શિદ મુહબ્બત વ પ્યારસે બેઠનેકી તલ્કીન કરતા રહે તા કે મુહબ્બત વ અકીદતકા બંધન સલામત રહે. ખળા ન હોનેકી અહાદીષ તો મઅરૂફ હૈં હી સહી, યહાં ખળે હોનેકે બારેમેં દો અહાદીષ પેશ કી જાતી હૈં. ઈમામ નસાઈ ઔર ઈમામ અબૂ દાઉદ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુસે રિવાયત કરતે હૈં કે નબી અલય્હિસ્સલામ હમસે ગુફતગુ કરતે ફિર આપ ખળે હોતે તો હમ ભી ખળે હો જાતે થે.

ઈમામ બુખારી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ વ ઈમામ મુસ્લિમ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ રિવાયત કરતે હૈં કે હઝરત સઅદ બિન મુઆઝ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ તશરીફ લા રહે થે જબ કરીબ ગએ તો નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને અન્સારસે કહા قوموا لسيدكم (અપને સરદારકે લિએ ખળે હો જાઓ) પસ સહાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ ઉન્કે ઈકરામકે લિએ ખળે હો ગએ. નબી અલય્હિસ્સલામકે ઈસી હુકમકે પેશે નઝર મુરીદ અપને સય્યિદ વ મુર્શિદકે લિએ ખળે હોતે હૈં.

અદબ ૧૫ :- શેખકે રૂબરૂ ઔર પસે પુશ્ત યકસાં રહે અપના ઝાહિર વ બાતિન એક તરહ પર રખ્ખે યા'ની દિલ ઔર ઝુબાનકે દરમિયાન કિસી કિસ્મકા ફર્ક ન રખ્ખે.

ફાયદા :- જો મુરીદ અપને શેખકે રૂબરૂ ઔર પસે પૂશ્ત યકસાં ન રહે ઉસ્કી મિષાલ ઉસ મરીઝકીસી હે જો તબીબસે અપના મર્ઝ છુપાએ. યકીનન ઐસે મરીઝકો શિફા નસીબ નહીં હોગી. હઝરત મુર્શિદે આલમ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ફરમાયા કરતે થે કે મુરીદ અપના સબ કુછ મુર્શિદકે સામને

ઈસ તરહ ખોલ દે જિસ તરહ બેટી અપના સબ કુછ માંકે સામને ખોલ દેતી હે. શરીઅતને જિસ તરહ ઈલાજકી ખાતિર તબીબકે સામને સતર ખોલનેકી ઈજાઝત દી હે ઈસી તરહ રૂહાની ઈલાજકી ખાતિર મુર્શિદકે સામને અપના કિયા કરાયા ખોલનેકી ઈજાઝત હી નહીં દી, બલ્કે ઉસે ઝરૂરી કરાર દિયા હે. અગર મુરીદ અપને મુર્શિદસે ઐબ છુપાએગા તો નુકસાન ભી ખૂદ હી ઉઠાએગા. બકોલે શખ્સે—

رام رام جپدیاں میری جبھیا گھس گئی
رام نہ دل وچ وسیا ایہہ کی دھاڑ پئی
گل وچ مالا کاٹھ دی تے منکے لے پرو
دل وچ گھنڈی پاپ دی رام جپیاں کی ہو

(રામ રામ કરતે મેરી ઝુબાન ઘિસ ગઈ મગર રામ દિલમેં ન બસા યહ ક્યા મુસીબત પળ ગઈ ગલેમેં કાઠકી માલા ઔર મન્કે પિરો લિએ મગર દિલમેં ગિરહ પાપકી હે રામ જપનેસે ક્યા હો.)

અદબ ૧૬ :– મુર્શિદકે તમામ અકવાલ વ અફઆલકો રાસ્ત (સચ) જાને એ'તિરાઝ ન કરે, દિલમેં શક વ શુબા ન લાએ. અગર કોઈ બાત સમઝ ન આએ તો હઝરત મૂસા અલય્હિસ્સલામ ઔર ખિઝર અલય્હિસ્સલામકા કિસ્સા યાદ કરે.

ફાઈદા :– મુરીદ ઔર મુર્શિદકા તઅલ્લુક શાગિર્દ ઔર ઉસ્તાદકે બજાએ મરીઝ વ તબીબકી માનિંદ હોતા હે જિસ તરહ મરીઝકો હક નહીં પહુંચતા કે વહ તબીબકી કિસી બાત પર ચૂં ચરા કરે ઈસી તરહ મુરીદકો હક નહીં પહુંચતા કે વહ

મુર્શિદકી કિસી બાત પર એ'તિરાઝ કરે.

હઝરત મૌલાના કાઝી ષનાઉલ્લાહ પાની પતી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ' ઈર્શાદુત્તાલિબીન' મેં લિખતે હૈં :–

"મુર્શિદ અગર પરહેઝગારી ઔર ઈસ્તિકામતવાલા હે તો (કભી કભાર) ઈસ્સે કોઈ ખિલાફે શરઅ બાત સરઝદ હોને પર ભી એ'તિરાઝ નહીં કરના ચાહિએ, બલ્કે તાવીલ કરની ચાહિએ ઔર કિસી મજબૂરી, હાલતે ઈસ્તિગ્રાક યા અપને વાકિફ ન હોને પર મહમૂલ કરના ચાહિએ. અગર કોઈ ઐસા શખ્સ હૈં જિસ્મેં શૈખે કામિલકે ઔસાફ નહીં હે ઔર ઉસ્કી આદત ઔર તરીકા હી ફાસિકાના હે તો ઐસા શખ્સ હરગિઝ વલી નહીં હે ઐસે શખ્સકે કામોં ઔર બાતોંકી તાવીલ હરગિઝ જાઈઝ નહીં.

હઝરત શિબ્લી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકે મુર્શિદ હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઉન્દુલુસી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ હાફિઝુલ્કુર્આન વલ્હદીષ થે. લાખોં સાલિકીન ઉન્સે વાબસ્તા થે ઔર સેંકળો ખાનકાહેં ઉન્કે દમ કદમસે આબાદ થીં. એક મર્તબા જમાઅતકે હમ્રાહ ઈસાઈયોંકી એક બસ્તીસે ગુઝરતે હૂએ કિસી લળકી પર નઝર પળી તો બાતિની નેઅમત છીન ગઈ. શેખને સાલિકીનકો વાપસ રૂખ્સત કિયા ઔર લળકીકે વાલિદસે નિકાહકા મુતાલબા કિયા. ઉસ્ને કહા કે આપ નાવાકિફ હૈં એક સૂરત હે કે આપ સાલ દો સાલ યહાં રહ કર હમારે સુવ્વર ચરાએં તો બાત આગે બળ્હેગી. શૈખ તય્યાર હો ગએ સુબહ સવેરે સુવ્વરોંકા રેવળ ચરાને નિકલતે ઔર રાત ગએ વાપસ લોટતે. પૂરા એક સાલ ઈસી તરહ ગુઝર ગયા. હઝરત શિબ્લી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકે દિલમેં શેખકી સચ્ચી મુહબ્બત જાગી થી, વહ જાન્તે થે કે શૈખ કામિલ હે મગર કિસી

આઝમાઈશમેંસે ગુઝર રહે હૈં. એક સાલ બા'દ હઝરત શિબ્લી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ અપને શૈખસે મિલ્ને ઉસી બસ્તી પહુંચે, દેખા કે શૈખ વહી ખુત્બએ જુમ્આવાલા જુબ્બા પહને વહી અમામા બાંધે વહી અસા હાથમેં લિએ ખળે હૈં ઔર રેવળકી નિગરાની કર રહે હૈં. હઝરત શિબ્લી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ કરીબ આએ. ખેરિયત દર્યાફ્ત કરનેકે બા'દ પૂછા "હઝરત આપકો કુર્આને પાક અબ ભી યાદ હે" શેખને થોળી દેર ખામોશ રહ કર ફરમાયા બસ એક આયત યાદ હે و من يهن الله فماله من مكرم (જિસે અલ્લાહ ઝલીલ કરે ઉસે કોઈ નહીં ઈઝઝત દેનેવાલા) ફિર પૂછાકે હઝરત અહાદીષ યાદ હૈં. ફરમાયા સિર્ફ એક યાદ હે من بدل دينه فاقتلوه (જો અપના દીન બદલે ઉસે કત્લ કરો.)

યહ કહનેકે બા'દ શૈખ ઝારોકતાર રોને લગે ઔર આસ્માનકી તરફ દેખ કર કહા "યા અલ્લાહ ! મેં આપસે ઐસા ગુમાન તો નહીં રખતા થા" હઝરત શિબ્લી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ભી ધાળે માર માર કર રોએ, કાફિ દેરકે બા'દ શિબ્લી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ વાપસ વતન ચલ પળે. રાસ્તેમેં એક દરિયાકે કિનારે પહુંચે તો ક્યા દેખા કે હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઉન્દુલુસી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ તરોતાઝા મુસ્કુરાતા ચહરા તબીયતમેં બશાસત સામને ઝાહિર હૂએ. હઝરત શિબ્લી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકી ખૂશીકી ઈન્તિહા ન રહી. પૂછા કે હઝરત ! યહ ક્યા મુઆમલા થા. ફરમાયા કે જિસ વક્ત મેં સાલિકીન જમાઅતકી હમરાહ ઈસાઈયોંકી બસ્તીસે ગુઝર રહા થા તો મેરે દિલમેં યહ ખયાલ આયા "યહ ઈસાઈ કૈસે બેવકૂફ લોગ હૈં કે હઝરત ઈસા અલય્હિસ્સલામકો અલ્લાહકા બેટા બના લિયા" ફૌરન ગીરફ્ત હૂઈ એક આવાઝ

આઈ "અગર તુમ ઈસ્લામ પર હો તો યહ તુમ્હારા કમાલ હે યા હમારા કમાલ ?" ઈસ્કે સાથ હી બાતિની નેઅમત છીન ગઈ અલ્લાહ તઆલાને આઝમાઈશમેં ડાલ દિયા. (યહ નુક્તા કાબિલે ગોર હે કે વહ બાત જો આમ્મતુન્નાસકે નઝદીક કોઈ વઝન નહીં રખતી, ઉસ્કે કરને પર ભી મુકર્રિબીનકી પકળ હો જાતી હે) હઝરત શિબ્લી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ અપને શેખકે હમરાહ વાપસ આએ તો ખાન્કાહોંકી રોનકે લોટ આઈ. ઈસ વાકએમેં સાલિકીનકે લિએ કઈ નસીહતેં હેં એક તો યહ કે કમાલાતકો કભી અપની તરફ મન્સૂબ ન કરેં, દૂસ્રા યહ કે ઈસ્તિકામત વાલે શૈખસે ખિલાફે શરઅ બાત સાદિર હો જાને પર યહ સમઝે કે કોઈ આઝમાઈશ હે. તીસ્રે યહ અપની કૈફિયાત, હાલાત વ વારદાત પર ફરેફતા ન હો. ચોથે યહ કે અલ્લાહ તઆલાસે કિસી હાલતમેં ભી માયૂસ ન હો. હઝરત શિબ્લી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકી અપને શૈખસે અકીદત વ મુહબ્બત સાલિકીનકે લિએ રોશનીકા મીનાર હે.

અદબ ૧૭ :– શેખકી સખ્તી ઔર ડાંટ ડપટસે દિલ તંગ ન હો ઔર બદગુમાનીકો રાહમેં ન આને દે, ક્યૂંકે શેખકી સખ્તી તાલિબકે લિએ સૈકલ (સફાઈ કરનેવાલી શૈ) કા કામ કરતી હે.

ફાઈદા :– જિસ તરહ એક માલી કિસી પૌદેકે ફાઝિલ હિસ્સોંકો કાટતા હે તો પૌદેકી નશોનુમા ભી અચ્છી હોતી હે ઔર વહ દેખનેમેં ભી દીદાઝેબ નઝર આતા હે યા જિસ તરહ એક તબીબ કિસી મરીઝકે ઝખ્મ પર કભી નશ્તર લગાતા હે કભી ઈસ્મેંસે ગંદા મવાદ નિકાલતા હે ઔર કભી ઉસ પર મરહમ લગાતા હે હત્તા કે મરીઝ શિફાયાબ હો જાતા હે. ઈસી તરહ મુર્શિદે કામિલ મુરીદકી તર્બીયતકે લિએ કભી શફકત વ

મુહબ્બતસે પેશ આતા હે ઔર કભી ડાંટ ડપટ કરતા હે તા કે મુરીદમેં અખ્લાકે હમીદા પૈદા હો જાએં. મુર્શિદકી ડાંટ ડપટ મુરીદકી બાતિની બીમારિયોંકે લિએ તિર્યાકીકા કામ દેતી હે. મુર્શીદ ચૂંકે ઈખ્લાસકે સાથ તર્બીયતકે ખાતિર રોક ટોક કરતે હેં લિહાઝા મુરીદીન ઈસ ઝજર વ તૌબીખકો ભી નમ્કીન ગિલાફમેં પોશીદા સકરપારે સમઝતે હેં ઔર પહલેસે ઝિયાદા મુહબ્બત કરને લગતે હેં. હઝરત મુર્શિદેઆલમ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ફરમાયા કરતે થે "પીરકો ચુપ્શાહ નહીં હોના ચાહિએ." અગર મુર્શિદ અપને મુરીદીનકી કોતાહિયોં પર ખામોશ રહેગા, ન મૌકે પર સમઝાએગા, ન હી તન્હાઈમેં તો મુરીદીનકી ઈસ્લાહ કૈસે હોગી "મુરીદીનકી ગલ્તિયોં ઔર કોતાહિયોંકો દેખ કર ઈસ્લાહકી કોશિશ ન કરના સરાસર મુદાહનત હે. ઈસ્સે પીરી મુરીદી તો ચમક જાતી હે મગર મુરીદીનકી તર્બિયત નહીં હોતી. હઝરત મુર્શિદેઆલમ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ફરમાયા કરતે થે (હલ્વા) પીર ઔર મોલ્વીકે લિએ સિમેંટકા કામ કરતા હે." યા'ની હલ્વા ખા લેનેસે મુંહ બંદ હો જાતા હે. ઉમ્રાએ કો તો બિલ્ખુસૂસ ઈસ્તિગ્નાકી છુરીસે ઝબહ કરના ચાહિએ. હઝરત મુર્શિદ આલમ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ફરમાયા કરતે થે :– "જબ તક 'દબ' ન હો અદબ નહીં હોતા, યહ ભી ફરમાયા કરતે થે "મુર્શિદ અગર બિલાવજહ કિસી ચોરાહે પર ખળા કરકે મુરીદકો જૂતે મારે તો ભી મુરીદકો ચાહિએ કે વહ જૂતા ઉઠા કર દે." મુર્શિદકી બિલાવજા ડાંટમેં ભી હિક્મત હોતી હે. મુમ્કિન હે યહ દેખના ચાહતે હોં કે મુરીદકા નફસ ભળક્તા હે યા નહીં ? મુર્શિદ અગર મુરીદકી કિસી ભી ગલ્તી પર ઉસે ડાંટતા હે તો ઈસ એહસાસકે સાથ કે જૈસે કિસી હસીનાને

ચેહરે પર સિયાહી લગાલી હે અભી સિયાહી ધોએગી તો ચાંદસા ચેહરા નિકલ આએગા. મઝીદબરાં ડાંટ ડપટ ઔર રોક ટોકકા મક્સદ ઈસ્લાહે એહવાલ હોતી હે. કોઈ દિલમેં ગુબાર રખના નહીં હોતા. અગર કોઈ મુર્શિદ મુરીદીનકી ગલતિયોં, કોતાહિયોં પર દિલમેં ગુબાર રખને લગે તો ફિર ઉસ્કે દિલમેં ગુબારકે સિવા કુછ નહીં રહેગા. મુર્શિદકા ગુસ્સા આરઝી હોતા હે અગર મુરીદ અપની ઈસ્લાહ કર લે તો ગુસ્સા શફકત વ મુહબ્બતમેં તબ્દીલ હો જાતા હે. મુર્શિદ જબ કિસી મુરીદકો ડાંટતા હે તો ન અપને આપકો અફઝલ સમઝતા હે ઔર ન હી મુરીદકો ઘટિયા સમઝતા હે. મુરીદકો ડાંટતે વક્ત મુર્શિદકી કૈફિયત ઉસ જલ્લાદ કીસી હોતી હે જિસે બાદશાહ હુક્મ દે કે શહઝાદેકી ફુલાં ગલ્તીકી વજહસે શહઝાદેકો કોળે લગાઓ. જલ્લાદ તા'મીલે હુક્મકી વજહસે શહઝાદેકો કોળે ભી લગાએગા, મગર દિલમેં શહઝાદેકી હકારતકી બજાએ મુહબ્બત હોગી. પસ મુર્શિદ ડાંટ ભી રહા હોતા હે દિલસે તવજ્જુહાત ભી ડાલ રહા હોતા હે ઔર નીમ શબકી તન્હાઈયોંમેં મુરીદકે લિએ હાથ ફેલા કર દુઆએં ભી કર રહા હોતા હે. અહાદીષે મુબારકાસે ભી ષાબિત હે કે નબી અલય્હિસ્સલામ જબ કિસીકો તંબીહ કરતે થે તો ઉસ્કે લિએ દુઆએં કરતે થે.

મુર્શિદ અગર કિસી મુરીદ પર ઝિયાદા તવજ્જુહ દે ઔર કિસી પર કમ તવજ્જુહ દે તો મુરીદ દિલતંગ ન હો, બલ્કે યૂં સમઝે કે જિસ તરહ કોઈ તબીબ બા'ઝ મરીઝોંકો ઈન્તિહાઈ નિગેહદાશ્તકે વાર્ડમેં રખતા હે ઔર બા'ઝ મરીઝોંકો આમ વાર્ડમેં રખતા હે ઈસી તરહ મુરીદીનકો શેખકી તવજ્જુહમેં ઝાહિરી તફાવુત મેહસૂસ હોતા હે હકીકતન દિલમેં કોઈ ફર્ક

નહીં હોતા.

અદબ ૧૮ :– દિલમેં કોઈ શુબા ગુઝરનેકી સૂરતમેં ફૌરન મુનાસિબ તરીકેસે અર્ઝ કર દે અગર વહ શુબા હલ ન હો તો અપની ફહમકા કુસૂર સમઝે. અગર મુર્શિદ કોઈ જવાબ ન દે તો જાન લે કે મેં જવાબકે લાઈક ન થા.

ફાઈદા :– જો સાલિકીન અપને મુર્શિદસે મુહબ્બત વ અકીદતકે રિશ્તેકો મઝબૂત સે મઝબૂતતર બના લેતે હેં અવ્વલ તો ઉન્હેં કોઈ ગલત ફહમી પૈદા હી નહીં હોતી અગર દિલમેં કોઈ સવાલ પૈદા ભી હો તો ખ્વાબ ભી દિલમેં ઈલ્કા હો જાતા હે. યહ ભી ન હો તો અલ્લાહ તઆલા મુર્શિદકી ઝુબાનસે દૌરાને ગુફતગુ ઉસ્કા જવાબ દિલવા દેતે હેં. સાલિકીન હેરાન હો કર કહતે હેં :–

اے لقائے تو جواب ہر سوال

با تو مشکل حل شود بے قیل و قال

(એ કે તેરી મુલાકાત હર સવાલકા જવાબ હે ઔર આપસે બગૈર કહે સુને મુશ્કિલ હલ હો જાતી હે.)

સાલિકીને તરીકતકે લિએ મુર્શિદકે કિસી કોલ વ ફે'લ પર દિલમેં શુબાકા પય્દા હોના સબસે બળા શૈતાની ધોકા હે ઉમૂમન મુબ્તદી હઝરાત મુહબ્બત વ અકીદત ઔર રાબ્તએ શેખમેં કમીકી વજહસે ઉસ્કા શિકાર હો જાતે હેં, એક ઉસૂલી બાત સમઝ લેની ચાહિએ કે જબ બય્અતસે પહલે મુર્શિદમેં વહ તમામ શરાઈતે નિશાનિયાં ઓર સિફાત દેખ લી ગઈ જો એક શૈખે કામિલમેં હોની ચાહિએ તો ફિર બય્અતકે બા'દ શૈતાનકો કોઈ ભી ગલત ફહમી પૈદા કરનેકા મૌકા નહીં દેના ચાહિએ. હર બાતમેં અપને આપકો અકલેકુલ સમઝતે હૂએ

મુર્શિદકો નાકદરાના નઝરસે દેખતે ઔર પરખતે રહના ફૈઝસે મહરૂમીકા સબબ હોતા હે. અબૂ જહલ સારી ઉમ્ર નબી અલય્હિસ્સલામકો મુહમ્મદ બિન અબ્દુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ) કી નઝરસે દેખતા રહા, કાશ કે એક મર્તબા મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી નઝરસે દેખ લેતા તો બેળા પાર હો જાતા. બદગુમાની ઔર શકકી નઝર ઉસ હસ્તી પર ડાલ્ના જો અલ્લાહ તઆલાસે વાસિલ હોનેકા ઝરીયા હે કિત્ના બળા સિતમ હે, હકબાત યહી હે કે ઝહન અપના બીમાર હોતા હે કોતાહી શેખમેં નઝર આતી હે મુર્શિદકી હૈષિયત તો આઈનેકે માનિંદ હોતી હે હદીષે પાક المؤمن مرآة المؤمن (મોમિન મોમિનકા આઈના હે.) કે મુતાબિક મુરીદકો અપની ખામિયોંકા અક્સ નઝર આતા હે. લિહાઝા શુબા પૈદા હોનેકી સૂરતમેં ફૌરન મુનાસિબ તરીકેસે મુર્શિદકો આગાહ કર દેના ચાહિએ. હઝરત મીર્ઝા મઝહર જાનેજાના રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકી ખિદમતમેં એક હિંદૂ પંડિત હાઝિર હુવા. કહને લગા કે મુઝે કઈ સાલોંસે કશ્ફુલ્કુલૂબ નસીબ હે. મેં દેખ રહા હૂં કે આપકા દિલ બિલ્કુલ સિયાહ હે. હઝરતને પૂછા કે તુમ્હેં યહ ચીઝ કૈસે મિલી ? કહને લગા કે હર કામ નફસકે ખિલાફ કરનેસે. હઝરત રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને બાતોં બાતોંમેં કહા કે મુસલમાન ક્યૂં નહીં હો જાતે ? કહને લગા કે જી નહીં ચાહતા. હઝરત રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ફરમાયા કે યહ કામ ભી નફસકે ખિલાફ કરોના ! હિંદૂ પંડિત ઉસી વક્ત તૌબા તાઈબ હો કર મુસલમાન હુવા. હઝરત રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ફરમાયા અબ મેરે કલ્બ પર નઝર ડાલો. કહને લગા કે હઝરત રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ અબ તો નૂર હી નૂર નઝર આ રહા હે. ફરમાયા કે પહલે તુમ્હેં અપને કલ્બકા

અક્સ મેરે અંદર નઝર આયા થા.

રહા ઈલ્મી મસાઈલકા પૂછના ઔર ઈશ્કાલાતકા હલ કરના તો ઐસી બાતેં મુનાસિબ તરીકે ઔર મુનાસિબ મૌકે ઝરૂર પૂછની ચાહિએ. فَاسْئَلُوْا اَهْلَ الذِّكْرِ اِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُوْنَ (અહલે ઝિક્રસે પૂછો અગર તુમ નહીં જાન્તે) કા યહી મક્સૂદ હે, અલબત્તા હર વક્ત લમ ઔર લા કે ચક્કરમેં પળે રહના અકલમંદી નહીં.

અચ્છા હે દિલકે પાસ રહે પાસબાને અકલ
લેકિન કભી કભી ઉસે તન્હા ભી છોળ દે

અદબ ૧૯ :– મુબાહષે ઔર જગળે વગૈરે કી સૂરત ન બનાએ, મુર્શિદકે કલામકો રદ ન કરે અગર્ચે હક મુરીદકી જાનિબ હો, બલ્કે યહ એ'તિકાદ રખ્ખે કે શેખકી ખતા મેરે સવાબસે બેહતર હે.

ફાઈદા :– યહ અદબ મુન્તહી હઝરાતકે અહવાલસે ઝિયાદા મુનાસબત રખતા હે. ઈલ્મી મુઆમલાતમેં અગર વાકિઆ આ જાએ કે મુર્શિદસે ઈખ્તિલાફે રાઈ હો તો ભી અદબકા દામન હાથસે નહીં છોળના ચાહિએ.

હઝરત શાહ અબ્દુલ અઝીઝ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને સય્યિદ અહમદ શહીદ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકો તસવ્વુરે શેખકા હુકમ દિયા તો સય્યિદ સાહબ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને નિહાયત અદબસે મા'ઝરત કી. શાહ અબ્દુલ અઝીઝ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને યહ શેર પળ્હા :–

بمے سجادہ رنگیں کن گرت پیر مغاں گوید
کہ سالک بے خبر نبود ز رسم وراہ منزلہا

(મુરબ્બી કામિલકે કહને પર અપને મુસલ્લાકો શરાબસે

રંગીન કર લો ક્યૂં કે રાહે હક પર ચલનેવાલા મંઝિલકે તોર તરીકોંસે બેખબર નહીં હોતા)

સય્યિદ સાહબ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને અર્ઝ કિયા કે હઝરત ! મૈં આપકે હુક્મસે શરાબ પી લૂંગા ફિર તૌબા કરૂંગા મગર મેરે નઝદીક તસવ્વુરે શૈખ શિર્ક હે. મૈં યહ નહીં કર સકતા. હઝરત શાહ સાહબ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ઉઠ કર સય્યિદ સાહબકો સીનેસે લગા દિયા ઔર ફરમાયા "અલ્હમ્દુલિલ્લાહ તુમ પર તોહીદ ગાલિબ હે, અબ હમ તુમ્હેં ઔર રાસ્તેસે લે ચલેંગે."

મુરીદ ઈખ્તિલાફે રાઈકી સૂરતમેં મુબાહષે ઔર ઝગળેકી સૂરત ન બનાએ અગર્ચે હક મુરીદ હી કી જાનિબ હો, ગઝવએ બદ્રમેં નબી અલય્હિસ્સલામકી રાઈ થી કે કૈદિયોંકો બા'ઝ શરાઈત પર રિહા કર દિયા જાએ જબ કે હઝરત ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકી રાઈ થી કે ઈન કૈદિયોંકી ગરદને ઉળા દી જાએં. જબ વહી ઉતરી તો ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકી રાઈ વહીકે મુતાબિક થી.

શરઅ શરીફકા હુક્મ હે કે મુજતહિદકા ઈજ્તિહાદ સહીહ હો તો ઉસે દો ષવાબ મિલ્તે હેં ઔર અગર ગલત હો તો ભી ઉસે એક ષવાબ ઝરૂર મિલ્તા હેં. શેખકી ખતા ભી ખતાએ ઈજ્તિહાદીકા હુક્મ રખતી હે. લિહાઝા સાલિકકો યહી ગુમાન રખના ચાહિએ કે શેખકી ખતા મેરે ષવાબસે બેહતર હે. એક મર્તબા નબી અલય્હિસ્સલામને સહવન્ ચાર રકા'ત નમાઝ પળ્હતે હૂએ દો પર સલામ ફેર દિયા. નબી અલય્હિસ્સલામકા યહ સહવ ઉમ્મતકે લિએ રહમત બન ગયા ઔર સજદએ સહવકે મસાઈલ વાઝેહ હો ગએ. હઝરત અબૂબક્ર સિદ્દીક રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાયા કરતે થે કે નબી

અલયહિસ્સલામકો ઈસ સહવ પર વહ અજર મિલા કે અબૂબક્ર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકી પૂરી ઝિંદગીકી નેકિયાં ભી ઉસ્કે બરાબર નહીં હો સકતી. ચૂનાંચે આપકા મશ્હૂર કોલ હે یلیتنی کنت سهو محمد (એ કાશ મેં મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકા સહવ હોતા)

અદબ ૨૦ :– ઐબ જૂઈ, દૂસ્રોં પર તન્કીદ ઓર તબ્સરા ઉન લોગોંકી આદત હોતી હે જો ખુદા તઆલાકે કુર્બસે મેહરૂમ હોતે હૈં. વર્ના દોસ્તકો કબ ફુર્સત હોતી હે કે વહ અપને દોસ્તકી યાદ છોળ કર લાયા'ની બાતોંમેં વક્ત ઝાએ કરે. હઝરત શાહ ગુલામઅલી દેહલ્વી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ફરમાયા કરતે થે કે શૈખ સા'દી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને તસવ્વુફકો દો શેરોંમેં સમઝા દિયા :–

مرا پیر دانائے مرشد شہاب
دو اندر ز فرمود بر روئے آب
یکے آنکہ برخویش خود بیں مباش
دوم آنکہ درکس تو بدبیں مباش

(મેરે શૈખ મુર્શિદે કામિલ શૈખ શહાબુદીન સોહરવર્દી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને મુઝે દો નસીહતેં દરિયાકે કિનારે ખળે હો કર ફરમાઈ :–

૧. અપની નેકિયોં પર નિગાહ મત રખ્ખો.

૨. દૂસ્રોંકી ગલ્તિયોંમેં નિગાહ મત ડાલો ઓર દરગુઝર કરો.

ગોયા તસવ્વુફકા નિચોળ દો લફ્ઝોંમેં યૂં પેશ કિયા જા સકતા હે કે સાલિક અપનેપે "ખૂદબીં" ન હો ઓર દૂસ્રે પર "બદબીં" ન હો. યા'ની અપની અચ્છાઈયોં પર નઝર ન

જમાએ રખ્ખે ઔર દૂસરોંકી બુરાઈયોં પર નઝર ન લગાએ રખ્ખે.

અદબ ૨૧ :– મુર્શિદકે કરાબતદારોં ઔર અઝીઝોંસે મુહબ્બત વ મવદ્દત રખ્ખે. ઉસ્કે દોસ્તોં, મેહબૂબોં ઔર નીઝ પીરભાઈયોં ઔર તાલિબોંકી રિઆયત કરે, ઉસ્કી બદગોઈ ઔર ઉસ્કે મુખાલિફોંસે દૂર રહે તા કે ઈસ્તિકામત હાસિલ હો.

ફાઈદા :– મુર્શિદસે મુહબ્બતકી પેહચાન યહી હે કે મુરીદ અપને મુર્શિદકે કરાબતદારોં ઔર અઝીઝોંસે મુહબ્બત વ મવદ્દત રખ્ખે. યહી તા'લીમ કિતાબ વ સુન્નતસે મિલ્તી હૈં. કુર્આન મજીદમેં નબી અલય્હિસ્સલામકા કોલ નકલ કિયા ગયા :–

يَقَوْمُ لَا اَسْئَلُكُمْ عَلَيْهِ اَجْرًا اِلَّا الْمَوَدَّةَ فِى الْقُرْبٰى. [શૂરા : ૨૩]

(એ મેરી કૌમ મેં તુમ્સે ઈસ તબ્લીગ પર કોઈ અજર નહી માંગતા. સિવાએં અપને કરાબતદારોંસે મુહબ્બતકે.) તબ્રાની શરીફકી રિવાયત હે કે નબી અલય્હિસ્સલામને ફરમાયા :–

ادبوا اولادكم على ثلاث خصال، حب نبيكم و حب آل بيته و تلاوة القرآن.

(અપની ઔલાદકો તીન ચીઝોંકી તા'લીમ દો : પય્ગમ્બરે કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી મુહબ્બત, આપકે અહલે બય્તકી મુહબ્બત ઔર તિલાવતે કુર્આન.)

અદબ ૨૨ :– અપને અહવાલે બાતિની (અચ્છે હોં યા બૂરે) મુર્શિદકે સામને અર્ઝ કરે કયૂંકે મુર્શિદ તબીબે રૂહાની હે ઈત્તિલાકે બા'દ ઈસ્લાહ કરેગા. મુર્શિદકે કશ્ફ પર એ'તિમાદ કરકે સુકૂત ન કરે.

ફાઈદા :– જિસ તરહ કોઈ મરીઝ અપને હાલાતસે તબીબે જિસ્માનીકો બાખબર રખતા હૈં. અગર ન રખેગા તો

મૌતકે મુંહમેં ચલા જાએગા. ઈસી તરહ સાલિકકો ચાહિએ કે અપને મુર્શિદ યા'ની તબીબે રૂહાનીકો કૈફિયાત વ વારિદાતસે મુત્તલે કરતા રહે વર્ના દિલ મુર્દા હો જાએગા. ઈસ મુઆમલેમેં ઈફરાત વ તફરીતસે બચના લાઝમી હે. ઈફરાત યહ હે કે સાલિક અપની કૈફિયાત શેખકે અલાવા હર કે વમાકે સામને બતાતા ફિરે. હાલાંકે વારિદાત વહ કૈફિયાત અરાઈસે (બાતિનકી દુલ્હનેં) બાતિની હોતી હે ભલા કોઈ શખ્સ ગૈરકો અપની દુલ્હન દિખાતા હે. તફરીત યહ હે કે અપને હાલાત શેખકે સામને ભી ન કહે ઔર યહ સોચતા રહે કે મુર્શિદ સાહબે કશ્ફ હે ઉન્હેં ખૂદ હી પતા ચલ જાએગા. એ'તિદાલકી રાહ યહી હે કે અપને હાલાતસે મુર્શિદકો મુત્તલે' કરતા રહે. સુફિયાકા કોલ હે કે સાલિક અગર ઈત્તિલાઅ ઔર ઈત્તિબાઅ કરના અપના દસ્તુર બના લેગા તો ઉસ્કી તરક્કીમેં કોઈ ચીઝ રૂકાવટ નહીં બન સકતી.

અદબ ૨૩ :– ખ્વાબમેં જો કુછ દેખે વહ મુર્શિદકી ખિદમતમેં અર્ઝ કરે અગર ઉસ્કી તા'બીર ઝહનમેં આએ તો વહ ભી બયાન કરે.

ફાઈદા :– બા'ઝ સાલિકીન લતીફુત્તબા હોતે હૈં ઉન્હેં બહુત ખ્વાબ નઝર આતે હૈં ઔર બા'ઝ કષીબુત્તબા હોતે હૈં ઉન્હેં કમ ખ્વાબ નઝર આતે હૈં. ઝિયાદા ખ્વાબ નઝર આના ફઝીલતકી બાત નહીં ઔર કમ ખ્વાબ નઝર આના ભી ગિરાવટકી દલીલ નહીં. ખ્વાબ તીન તરહકે હોતે હૈં :–

૧. **હદીષે નફસ :–** સાલિક જો કુછ દિનમેં કરતા સોચતા હે યા ઉસ્કે લાશુઉરમેં હોતા હે વહી કુછ ખ્વાબમેં નઝર આ જાતા હે.

૨. **ઈઝગાસ વ અહલામ :–** ઊટ પટાંગ ખયાલાત

ખ્વાબકી શકલમેં નઝર આતે હેં.

૩. રૂઅ્યા સાલેહા :– સચ્ચે ખ્વાબ જિન્હેં નુબુવ્વતકા છત્તિસવાં હિસ્સા કહા ગયા હે.

ઈન તીનોં કિસ્મકે ખ્વાબોંમેં પેહચાન કરના એક મુશ્કિલ અમ્ર હે. બાતિની બસીરત રખનેવાલા હી યહ મુઅમ્મા હલ કર સકતા હે. સાલિકકો ચાહિએ કે જો કુછ ખ્વાબમેં દેખે વહ અપને શેખકી ખિદમતમેં બેકમ વ કાસ્ત અર્ઝ કર દે. મુર્શિદ અગર તા'બીર બતા દે તો ફબિહા, અગર ખામોશ રહે તો સમઝ લે કે તા'બીર બતાના મેરે લિએ બેહતર નહીં થા. યા ફિર યહ ખ્વાબ કાબિલે તા'બીર ન થા. તાબીરૂઅ્યાકે સિલ્સિલેમેં ચંદ બાતેં બળી અહમિયતકી હામિલ હે :–

૧. કઈ ખ્વાબ જિસ તરહ નઝર આએં ઉન્કી તા'બીર મન વ અન ઈસી તરહ હોતી હે.

૨. કઈ ખ્વાબોંકી તા'બીર ઉલટ હોતી હે, મષલન કિસીકો દેખા કે મર ગયા મગર હકીકતમેં લંબી ઝિંદગી પાઈ.

૩. કઈ ખ્વાબોંકી તા'બીર તમ્ષીલ પર મુન્હસિર હોતી હે. હઝરત યુસૂફ અલય્હિસ્સલામને મોટી ગાય દેખી તો તા'બીર રિઝકકી ફરાવાનીવાલા સાલ, પતલી ગાયકી તા'બીર કહતઝદા સાલ.

૪. એક હી ખ્વાબ દો મુખ્તલિફ આદમી દેખે તો દોનોંકે લિએ તા'બીર મુખ્તલિફ હોગી. નેક આદમીને ખ્વાબ દેખા કે અઝાન દે રહા હે. તો "અઝિઝન ફીન્નાસી બિલ્હજ્જ" કે તહત ઈઝઝત મીલી. કિસી ફાસિક શખ્સને ખ્વાબ દેખા કે અઝાન દે રહા હૂં. તો "ષુમ્મ અઝિઝન મુઅઝિઝન" કે તહત ચોરી કરતે પકળા ગયા, ઝિલ્લત મિલી.

૫. એક હી ખ્વાબ મુખ્તલિફ મૌસમોંમેં દેખે તો તા'બીર

મુખ્તલિફ. સર્દિયોંમેં આગ દેખેં તો ફાઈદા પહુંચે, ગર્મિયોંમેં આગ દેખેં તો નુકસાન હો.

૬. કઈ મર્તબા ખ્વાબ ઝાહિરમેં ઊટ પટાંગ મગર રૂયાએ સાલિહામેંસે હોતા હે. ઝુબેદા ખાતૂનને અપને આપકો બરહના દેખા ફિર ઈન્સાનોં, જાન્વરોં ઔર પરિંદોકો દેખા કે ઉસસે ઝિના કર રહે હેં. પરેશાન હો કે ઊઠ બેઠી, ડર ગઈ કે કહીં રૂસ્વાં ન હો જાઉં. મગર તા'બીર યહ થી કે ઉસ્ને નહર બનવાઈ જિસ્સે ઈન્સાનોં, જાન્વરોં, પરિંદોં ઔર ચરિંદોંને પાની પીયા. ઝુબેદા ખાતૂનકે લિએ સદકએ જારિયા બના.

એક શખ્સને ખ્વાબમેં દેખા કે અપની માંસે ઝિના કર રહા હૂં. બહુત પરેશાન હુવા, મગર માંસે મુરાદ ઝમીન ઔર ઝીનાસે મુરાદ ઉસ્સે ફાઈદા લેના. ચુનાંચે ઉસે અપની ખેતીસે બહુત ઝિયાદા ફાઈદા હુવા.

સાલિકીનકો એક ઉસૂલ ઝહનનશીન કર લેના ચાહિએ કે બિલ્ફર્ઝ સચ્ચા ખ્વાબ ભી નઝર આએ તો જબ તક પૂરા ન હો ક્યા ફાઈદા. મષલન ખ્વાબમેં દેખા કે બાદશાહ બન ગયા હૂં તો ક્યા ફાઈદા જબ તક હકીકતમેં ન બને. હઝરત યૂસુફ અલય્હિસ્સલામને સૂરજ, ચાંદ, સિતારોંકો સજદા કરતે દેખા મગર કુએમેં ગિરના પળા. મિસરમેં બિકના પળા. અઝીઝે મિસરકે ઘરકી ચાકરી કરની પળી. આઝમાઈશમેંસે ગુઝરના પળા, ૯ સાલ જેલ કાટની પળી ફિર બાદશાહત મિલી ઔર ખ્વાબ પૂરા હુવા. સબ સચ્ચે ખ્વાબોંકા ભી યહ હાલ હે તો ફિર ઊટ પટાંગ ખ્વાબોં પર ફરેફ્તા ક્યા હોના. બા'ઝ સાલિકીન તો હર વક્ત ખ્વાબ હી સુનાતે ફિરતે હેં. યૂં મા'લૂમ હોતા હે કે યહ ખ્વાબોંકી દુન્યાકે શહઝાદે હેં.

દર હકીકત શૈતાન ખ્વાબોંકે ઝરિએ બળે બળોંકો ગિરા

દેતા હે. ખૂદ પસંદી ઔર ઉજબ પેદા કરકે ફિત્નેમેં મુબ્તલા કર દેતા હે. મુર્શિદ હી કી ઝાત હે જો ઈન શૈતાની હથકંડોસે ખબરદાર કરતી હે તા કે ઈમાન બચ જાએ. જુનૈદ બગદાદી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકા એક મુરીદ રોઝાના ખ્વાબમેં જન્નતકી સૈર કરતા થા. સુબ્હ ઉઠ કર લોગોંમેં તઝકરે કરતા હત્તાકે ઉસ્કે કિસ્સે ઝુબાનેઝદ આમ હો ગએ. એક સાલ ઉસી હાલતમેં ગુઝર ગયા. એક મર્તબા હઝરત જુનૈદ બગદાદી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકી ખિદમતમેં હાઝિર હુવા. શેખને દેખા કે ખૂદ પસંદી ઔર ખુદ ફરેબીકે જાલમેં ફંસ ચુકા હે ફરમાયા "અબ જન્નત નઝર આએ તો (લા હવ્લ વલા કુવ્વત) પળ્હના." મુરીદ સમઝા કે શૈખ મુઝસે હસદ કરને લગે હેં. અગલી રાત ખ્વાબમેં જન્નતકી સૈર કરને લગા તો ખયાલ આયા કે શેખને કહા થા (દર હકીકત યહ શેખકી તવજ્જુહ ઔર બરકત થી) કે લા હવ્લ પળ્હના. જબ પળ્હા તો સબ નકશે ખત્મ ચંદ હડ્ડિયાં પળી દેખી. તબ એહસાસ હુવા કે શૈતાન તો મેરે ઈમાન પર ડાકા ડાલ્ના ચાહતા થા.

બા'ઝ સાલિકીનકો ખ્વાબમેં બુઝુર્ગ નઝર આતે હેં સાલિક સમઝતા હે કે મુઝે બાતિની ફાઈદા હો રહા હે. હકીકતન શૈતાન ઉસ્કા રાબ્તા શૈખસે કાટના ચાહતા હે. બા'ઝ સાલિકીનકો દેખા કે ખ્વાબ એકસે બળ્હ કર એક અજીબોગરીબ દેખતે હેં મગર પાબંદીએ શરીઅતમેં સુસ્ત હોતે ચલે જાતે હેં. યહ ફિત્નેમેં પળનેકી વાઝેહ અલામાત હે.

હદીષ શરીફમેં હે:—

من رانی فی المنام فقد رانی فان الشیطان لا یتمثل بی.

[બુખારી શરીફ કિતાબુલ્ઈમાન]

(જિસ્ને ખ્વાબમેં મુઝે દેખા ઉસને વાકઈ દેખા કયૂંકે શૈતાન

મેરી શકલ હરગિઝ નહીં બના સકતા)

ઈસ હદીષે પાકકે તહત હઝરત મુજદ્દિદે અલ્ફેષાની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ અપને મકતુબાતમેં લિખતે હૈં કે શૈતાન નબી અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ કી ઈસ સૂરત મુબારકમે જિસ્મેં આપ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ મદીનામેં પર્દા ફરમાં હૈં ઝાહિર નહીં હો સકતા. ઉસ્કે અલાવા વહ હર એક સૂરતમેં આ કર ધોકા દે સકતા હે. ચાહે વહ અહલુલ્લાહકી સૂરતમેં હો યા આબાઓ અજ્દાદકી. લિહાઝા જો સાલિકીન ખ્વાબોં પર અપની રૂહાનિયતકી બુન્યાદ રખતે હૈં વહ બળે ખત્રેમેં હોતે હૈં, બા'ઝ ખાનકાહોંકે તો સજ્જાદા નશીનકે હઝરાત બાત શુરૂઅ કરતે હૈં ખ્વાબસે ઔર ખત્મ કરતે હૈં તો ખ્વાબ પર :–

જો શાખે નાઝુક પે આશિયાના બનેગા ના પાયેદાર હોગા.

એક રિવાયતમેં હે કે નબી અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ નમાઝમેં સૂરતુન્નુજુમકી તિલાવત કરતે હૂએ જબ ઈસ જગા પહુંચે :–

اَفَرَئَيتُمُ اللّٰتَ وَ العُزّٰى وَ مَنَاةَ الثَّالِثَةَ الاُخرٰى.

(ભલા તુમ્ને લાત ઉઝઝા ઔર તીસ્રે મનાતકે હાલમેં ગૌર ભી કિયા હે) [સૂરહ નુજુમ આયત : ૨૦]

તો સહાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમકો ઐસા મેહસૂસ હુવા કે આપ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને ઉસ્સે આગે યહ કહા કે ઉન્કી ભી ઈબાદત કરો ઔર અલ્લાહ કી ભી. સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ બહુત હેરાન હૂએ. નમાઝસે ફરાગત પર અર્ઝ કિયા યા રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ યહ નઈ આયતેં ઉતરી હે જો આપ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને પળ્હી હૈં. નબીએ કરીમ

સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને ફરમાયા કે મેંને તો નહીં પળ્હી, ચૂનાંચે જિબ્રઈલ અલય્હિસ્સલામ નાઝિલ હૂએ ઔર આયાત ઉતરી القى الشيطان فى امنيته (શૈતાનને અપની ગુફતગુ (વક્ફા કે દોરાન) હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી કિરાઅતસે મિલા દી થી) [હજ આયત : પર]

ફિર પતા ચલા કે શૈતાનને અપની આવાઝ નબી અલય્હિસ્સલામકી મુબારક આવાઝકી માનિંદ બના કર યહ ઈબારત પળ્હી તા કે સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમકો ધોકા દે સકે. યહાં સોચનેકી બાત યહ હે કે હુઝૂરે અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી મૌજૂદગીમેં ફિર હાલતે નમાઝકી યકસૂઈમેં સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ જૈસે પાકિઝા હઝરાતકો ધોકા દેને સે શૈતાન બા'ઝ નહીં આયા તો ફિર હમ કિસ ખેતકી ગાજરમૂલી હેં કે બુલંદ વ બાંગ દા'વા કરેં. આજકા સાલિક ઈતની કમઝોર રૂહાનિયત, મિશ્કાતે નુબુવ્વતસે ઈતના બુઅદ (દૂરી), ફિત્નેવાલા દોર ફિર નીંદકી હાલતમેં તો શૈતાનકે લિએ બેહકાના કોનસા મુશ્કિલ કામ હે. સાલિકકો યૂં સોચના ચાહિએ કે હમે તો શૈતાન જીતે જાગતે બકાઈમી હોશો હવાસ બેહકા દેતા હે તો ખ્વાબકી હાલતમેં બેહકાના કોનસા મુશ્કિલ કામ હે. પસ ખ્વાબોં પર એ'તિમાદ હરગિઝ ન કરે, જો કુછ દેખે અપને મુર્શિદકી ખિદમતમેં અર્ઝ કર દે ઔર દુઆએં કરતા રહે.

اللهم انى اعوذ بك من همزات الشيطان و اعوذ بك رب ان يحضرون

(યા અલ્લાહમેં આપકી પનાહ પકળતા હૂં શૈતાન મર્દૂદકી ચોકિયોંસે ઔર ઈસ બાતસે કે વહ શૈતાન મેરે આ'માલમેં હાઝિર હો કર દખલ દેં.)

અદબ ૨૪ :– જો વિર્દ વઝીફા મુર્શિદ તા'લીમ કરે ઉસીકો અપના મા'મૂલ બનાએ ઉસ્કે અલાવા વહ તમામ વઝીફે છોળ દે ખ્વાહ અપની તરફસે શુરૂઅ કિએ હોં યા કિસી ઔરને બતાએં હો. અલબત્તા આ'માલે મસ્નૂના મુસ્તષ્ના હેં.

ફાઈદા :– યહ બાત આમ્મતુન્નાસમેં ભી મશહુર હે કે મરીઝકો એક વક્તમેં એક તબીબકી દવા ઈસ્તિઅમાલ કરની ચાહિએ ઈસી તરહ સાલિકકો ફકત અપને હી શેખકે બતાએ હુએ મા'મૂલાત પર અમલ કરના ચાહિએ. ઈસ્કી અસલ حرمنا عليه المرضع હે અપની મર્ઝીસે યા કિસી ઔરકે કહને પર મઝીદ વઝાઈફકો અપનાએગા વહ નુકસાન ઉઠાએગા. મુબ્તદીકે લિએ વઝાઈફ દવાકે માનિંદ ઔર મુન્તહીકે લિએ ગિઝાકે માનિંદ હોતે હેં. વઝાઈફમેં ષવાબકી નિય્યત કરના બુરા નહીં હે وَفِي ذَٰلِكَ فَلْيَتَنَافَسِ الْمُتَنَافِسُونَ (ઔર હિર્સ કરને વાલોંકો એસી ચીઝકી હિર્સ કરના ચાહિએ) ઉસ્કી દલીલ હે. સાલિકકો ચાહિએ કે અપને અમલકો ઈત્ના કામિલ ભી ન સમઝે કે નાઝ પૈદા હો ઔર ઈત્ના નાકિસ ભી ન સમઝે કે માયૂસી હો. يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَّ طَمَعًا (ઈમાનવાલે અપને રબકી ઈબાદત ખૌફ ઔર ઉમ્મીદકે દરમિયાન કરતે હેં મેં યહી રાઝ પોશીદા હે.) [સજદહ આયત : ૧૬]

ઔરાદ વઝાઈફ સુબ્હ શામ કરનેકી કુર્આની દલીલ يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ وَ الْاٰصَالِ હે.

અદબ ૨૫ :– શેખકે પાસ બેઠ કર વઝીફા વગૈરેમેં મશ્ગુલ ન હો અગર કુછ પળ્હના લાઝમી હો ઉસકી નઝરસે પોશીદા બેઠ કર પળ્હે.

ફાઈદા :– મુર્શિદકી મૌજૂદગીમેં સાલિકકો રાબ્તએ કલ્બીમેં જો ફાઈદા મિલ્તા હે વહ ઝિક્રો વઝાઈફમેં નહીં મિલ્તા.

મુર્શિદકી મિષાલ સૂરજકી માનિંદ ઔર મુરીદકી મિષાલ ફલ ફૂલકી માનિંદ હોતી હે. જિસ તરહ સૂરજકી હરારતસે ફલોંકા ઝાઈકા બેહતર હો જાતા હે યા ફૂલોંકી રંગતમેં ખૂશ્નુમાઈ આતી ચલી જાતી હે. ઈસી તરહ મુર્શિદકી તવજ્જુહાતસે સાલિકકે દિલમેં નૂરાનિયત આતી રહતી હે. અગર મુરીદ કોઈ વઝાઈફ કરના ચાહે તો શેખકી નઝરસે પોશીદા બેઠ કર કરે.

અદબ ૨૬ :– જો કુછ ફૈઝે બાતિની ઉસે પહુંચે ઉસે મુર્શિદકા તુફૈલ સમઝે અગર્ચે ખ્વાબ યા મુરાકબેમેં દેખે કે કિસી દૂસ્રે બુઝુર્ગસે ફૈઝ પહુંચ રહા હે તો યહ ખયાલ કરે કે મેરે મુર્શિદકા કોઈ લતીફા ઉસ બુઝુર્ગકી સૂરતમેં ઝાહિર હુવા હે.

ફાઈદા :– જિસ તરહ એક બલ્બ તારસે જુળા હુવા હોતા હે ઉસે જો ભી બિજલી પહુંચતી હે ઉસી તારકે ઝરીએસે પહુંચતી હે, ઉસ્સે કોઈ ફર્ક નહીં પળતા કે વહ બિજલી તર્બેલા ડેમસે આ રહી હે યા મંગલા ડેમસે, બિજલી જિસ પાવર ઈસ્ટેશનસે ભી આએગી ઉસી તારસે હો કર બલ્બકો મિલેગી. ઉસી તરહ મુરીદકો જો ભી બાતિની ફૈઝ પહુંચતા હે વહ શેખકે કલ્બસે હો કર પહુંચતા હે. અગર્ચે વહ ફૈઝ પીછે કિસી ભી બુઝુર્ગકી તરફસે આ રહા હો. ઈસી લિએ કોઈ મુરીદ ઝાહિરમેં કિસી દૂસ્રે બુઝુર્ગસે ફૈઝ મિલ્તા દેખે તો ભી યહી ગુમાન કરે કે મેરે શેખકા કોઈ લતીફા ઈસ શકલમેં ઝાહિર હો કર મુઝે ફૈઝ પહુંચા રહા હે. મુરીદકી તવજ્જુહકા કિબ્લા હમેશા એક હી હોના ચાહિએ ઉસ્કો કહતે હેં :–

یک گیر محکم بگیر

(એક હી શૈખ બના લો ઔર ઉન્કો હી મઝબૂત પકળ લો.)

હઝરત ખ્વાજા મુહમ્મદ સઈદ કુરૈશી એક મર્તબા સરહિંદ

શરીફ હઝરત ખ્વાજા અલ્ફેષાની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકે મઝાર અકદસ પર હાઝિર હુએ. આપકે ખુલફાઅમેંસે હઝરત સય્યિદ ઝવારહુસૈન શાહ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ, હઝરત મૌલાના મુહમ્મદ સઈદ કોહાની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ઔર મુરીદીનમેંસે ભી ચંદ હઝરાત રફીકે સફર થે. મઝાર મુબારક પર કાફી દેર મુરાકબા કરનેકે બા'દ હઝરત મુજદ્દિદે અલ્ફેષાની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિસે હમ કલામી નસીબ હૂઈ મુખ્તલિફ ઉમૂર પર ગુફતગુકે બા'દ, હઝરત મુજદ્દિદે અલ્ફેષાની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ફરમાઈશ કી કે અપને ખુલફાઅ (સય્યિદ ઝવારહુસૈન શાહ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ઔર મૌલાના મુહમ્મદ સઈદ ગોહાની વગૈરા) કો કુછ દિન યહીં મેરે પાસ છોળ જાએં. હઝરત ખ્વાજા સાહબ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને અપને ખુલફાઅસે ફરમાયા કે અબ મેં તો આગે સફરકે લિએ રવાના હો રહા હૂં. આપ હઝરાત ફેસ્લા કર લેં કે ક્યા કરના હે. મૌલાના મુહમ્મદ સઈદ ગોહાની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને પૂછા "હઝરત આપકા હુક્મ હે કે હમ યહાં ઠેહરેં યા હમારી મર્ઝી પર હે કે યહાં ઠહરે યા સાથ સફર પે જાએં" હઝરતને ફરમાયા "આપ હઝરાતકી મર્ઝી પર હે મેંને તો હઝરત મુજદ્દિદે અલ્ફેષાની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકા પય્ગામ પહુંચા દિયા હે." મૌલાના ગોહાનીને કહા "હઝરત ! હમ આપકે સાથ જાએંગે હમારે મુજદ્દિદ તો આપ હેં."

સુબ્હાનલ્લાહ. મુર્શિદકે સાથ વાબસ્તગી હો તો ઐસી. દા'વત દી જા રહી હે હઝરત મુજદ્દિદ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકી તરફસે જો અપને સિલ્સિલેકે સરખેલ બુઝુર્ગ હેં, પૈગામ પહુંચા રહે હેં અપને પીરો મુર્શિદ, તો ઈસ સબકે બાવજૂદ યહ કહના

કિત્ના અજીબ હે કે હઝરત ! હમારે મુજદિદ તો આપ હેં. ઈસી લિએ ઈન હઝરાતકો ઐસી ઐસી કૈફિયાત મિલ્તી થી આજકા સાલિક ઉન્કી ગર્દે રાહકો ભી નહીં પહુંચ પાતા. ﷲ اعلم بالصواب

હઝરત ખ્વાજા અબૂ સઈદ ખિઝાર રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકે ખાનદાનમેં આબાઓ અજદાદસે એક ખિર્કા (પેવંદ લગા હુવા લિબાસ) ચલા આ રહા થા, મશ્હૂર થા કે ખાનદાનકે મશાઈખને અપની તવજ્જુહાતકો ઈસ્મેં શામિલ કિયા હુવા હે. કઈ મર્તબા ઈસ ખિર્કેકી બરકાત ઝહૂરમેં આઈ. હઝરત ખ્વાજા સાહબ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકો ઉન્કે પીરો મુર્શિદને જબ ઈજાઝત વ ખિલાફત દી તો ઉન્હોંને ભી એક ખિર્કા અતા ફરમાયા. યહ દોનો ખિર્કે હઝરત રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકે ઈસ્તિઅમાલમેં રહે. જબ આપ પર મરઝુલ્મૌતકા ગલ્બા હુવા તો આપને એક ખાદિમસે કહા કે ખિર્કા લાકર મેરે ઊપર ડાલ દો તા કે મૈં ઉસ્કે ફુયૂઝાતસે મુસ્તફીઝ હોઉં. ખાદિમને પૂછા, હઝરત કૌનસા ખિર્કા ? હઝરતને ફરમાયા કે મુઝે અપને આબાઓ અજદાદકે ખિર્કેકા બહુત એહતિરામ થા, લેકિન ઈસ વક્ત મેરે પીરોં મુર્શિદકા અતા કર્દા ખિર્કા લાઓ. મૈં આખરી વક્તમેં અપને પીરોં મુર્શિદકે અન્વારાતમેં મુસ્તગ્રક હો કર મરના ચાહતા હૂં.

અદબ ૨૭ :– મુર્શિદકે કલામ દૂસ્રોંકે સામને ઈસ કદર બયાન કરે જિસ કદર લોગ સમઝ સકે, જિસ બાતકે બારેમેં યહ ગુમાન હો કે આમ લોગોંકી સમઝસે બાલાતર હે તો ઉસે હરગિઝ બયાન ન કરે. ક્યૂંકે બા'ઝ બાતેં સિર્ફ ખવાસકે લિએ હોતી હેં.

ફાઈદા :– સાલિકકો યહ બાત ઝેબા નહીં દેતી કે મુર્શિદકી સોહબતમેં સુની હૂઈ મા'રિફતકી બાતેં હર ખાસ વ

આમકો સુનાતા ફિરે. કુછ બાતેં સમઝનેકે લિએ ઈસ્તિઅદાદકી ઝરૂરત હોતી હે અગર ઈસ્તિઅદાદ ન હોતો ઐસી બાતેં ફાઈદેકી બજાએ નુકસાન દેતી હે. હદીષે પાકમેં આયા હે :– كلموا الناس على قدر عقولهم. (લોગોંસે ઉન્કી અકલોંકે મુતાબિક બાત કરો.)

અદબ ૨૮ :– અગર કોઈ મર્તબા યા મન્સબ ઈનાયત હો તો અલ્લાહ તઆલાકી રઝાકે લિએ કબૂલ કરે, દિલમેં કોઈ દુન્યવી ખયાલ ન આએ.

ફાઈદા :– અગર મુર્શિદ કોઈ મર્તબા યા મન્સબ અતા કરેં તો નેઅમતે ગૈર મુતરક્કબા સમઝતે હૂએ જાનો દિલસે કબૂલ કરે ઔર અલ્લાહ તઆલાકા શુક્ર અદા કરે. અલ્લાહ તઆલાકે હાં કાબિલીયત નહીં કબૂલિયત શર્ત હે. વહ ચાહે તો ખાકસે અફલાક તક પહુંચાએ. કિસીકી મજાલ હે કે કહે اهؤلاء من الله عليهم من بيننا. હઝરત ફુઝેલ બિન અયાઝ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકો રહઝનોંકે ગિરોહસે ચુના, વલિયોંકા સરદાર બના દિયા. ખાલિદ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકો બુત પરસ્તીસે નિકાલા ઔર સય્ફુલ્લાહકા તાજ પહના દિયા. વહ અગર મહેરબાનીકી નઝર ડાલે તો સબ ઐબ હુનર હે. મુટ્ઠી ભર ખાક કદમોંકે નીચે આનેવાલીસે કહા اِنِّى جَاعِلٌ فِى الْاَرْضِ خَلِيْفَةً લુત્ફે ઈલાહીકા ઝોંકા ચલતા હે તો મુર્દોંકો મકબૂલ બનને ઔર ખાકકો કીમિયાં બનતે દેર નહીં લગતી. વહ ચાહતા તો કુત્તેકો વલિયોંકી સફમેં બિઠા કર કુર્આનમેં ઉસ્કે તઝકરે કર દેતા હે, ઔર كلبهم باسط કે અલ્ફાઝ કહ કર મર્તબા બખ્શ દેતા હે કભી મૈખાનએ રહમત જોશમેં આતા હે તો મત્લૂબ ખૂદ તાલિબકો ખીંચતા હે ફિર મહરૂમ રહનેકા ક્યા સવાલ. ફિર તો મિટ્ટી ભી સોના બન જાતી હે રહી

બાત યહ કે સાલિક સોચે મેં ઈસ કાબિલ નહીં કાબિલ તો મરતે વક્ત તક નહીં હોંગે. જિસ્ને સોચા મેં અબ ઈસ કાબિલ હો ગયા હૂં યહી ઉસ્કી નાકાબિલિયતકી દલીલ હે.

અદબ ૨૯ :- અપને શેખકી ઈજાઝતકે બગૈર કિસી દૂસ્રે શેખકી તરહ બગર્ઝે બય્અત રૂજૂઅ ન કરે તા કે સઆદતમંદીકી દૌલતસે માલામાલ હો.

ફાઈદા :- સાલિકકો અપને મુર્શિદકે અલાવા દૂસ્રે મશાઈખસે ઈસ્તિફાદા કરનેકી દર્જે ઝેલ સૂરતેં પેશ આ સકતી હેં.

૧. બય્અતકા તઅલ્લુક એક શૈખસે થા મગર રોઝગાર યા તા'લીમકે સિલ્સિલેમેં કિસી દૂસ્રે મુલ્ક જાના પળા. વહાંકા માહોલ ઈન્તિહાઈ ખરાબ, શૈખસે રાબતા મુશ્કિલ મગર અપને હી સિલ્સિલેકે કિસી મુકામી બુઝુર્ગકી સોહબત મયસ્સર હે તો ઐસી સૂરતમેં અપને મુર્શિદકી ઈજાઝતસે ઉસ મુકામી બુઝુર્ગકો પીર બના લેં. પહલેવાલે શૈખ પીરે તરીકત હોંગે. દૂસ્રે પીરે તા'લીમ, એક વક્તમેં દો શુયૂખસે તઅલ્લુક કુતૂબમેં મન્કુલ હે.

૨. મુર્શિદસે બય્અતકા તઅલ્લુક તો બહુત અર્સા રહા મગર ફાઈદા નહીં હુવા તો ઉન્કા અદબ વ એહતરામ દિલમેં રખતે હૂએ ઉન્કી ઈજાઝતસે કિસી દૂસ્રી જગા બય્અત કર લે, મક્સૂદ તો ઈસ્લાહ હે.

૩. અપને શેખકે અકાબીરીનમેંસે કોઈ બુઝુર્ગ બકય્દે હયાત હો ઔર દિલ ઉન્સે બય્અતે બરકતકે લિએ આમાદા હો તો શેખકી ઈજાઝતસે બય્અતે બરકત કર સકતા હે. હઝરત ખ્વાજા મુહમ્મદ અબ્દુલ્માલિક સિદીકી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને હઝરત મુર્શિદે આલમ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકો

અસ્બાક તે કરવાએ ઔર મઝીદ તવજ્જુહાતકે લિએ અપને પીર ખાનએ મિસ્કીન પૂરશરીફ ભેજા. હઝરત સય્યિદ ફઝલ અલી કુરૈશી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને કઈ દિન તવજ્જુહાત દી ફિર ઈજાઝત વ ખિલાફત દી ઔર બય્અત કિયા યહ બય્અતે ષાની અપને પીરોં મુર્શિદકી રઝા વ ખૂશ્નૂદીસે હૂઈ.

અદબ ૩૦ :– જબ મુર્શિદ ઈસ દારે ફાનીસે રહલત (ઈન્તિકાલ) ફરમા જાએ તો ઉસ્કે લિએ દુઆએં મગ્ફીરત ઔર ઈસાલે ષવાબ કરે તા કે તઅલ્લુકે રૂહાની બાકી રહેં.

ફાઈદા :– સાલિકકા અંગ અંગ ઉસી હસ્તીકે એહસાનાતમેં ડૂબા હોતા હે જો વુસૂલ ઈલલ્લાહકા ઝરિઆ બને. અગર વહ વફાત પા જાએ તો ઈસાલે ષવાબકો યૂં સમઝે જૈસે રોઝાના તોહફા ભેજ રહે હોં. કુર્આન મજીદ પઢ્હ કર, સદકા વ ખૈરાત કરકે, ઝિક્ર વ મુરાકબા કરકે, દુરૂદેપાક વ ઈસ્તિગફાર કરકે, તસ્બીહાત પઢ્હ કર, નફલી રોઝા રખ્ખ કર, મસાજીદ વ મદારીસ બનવા કર, અપને મુર્શિદકો ષવાબ પહુંચાયા જા સકતા હે. અલ્લામા શામી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને લિખ્ખા હે કે જો શખ્સ કિસીકી તરફસે હજ કરે તો યહ ઉન્કે લિએ હજકા બદલ હો સકતા હે, ઉન્કી રૂહકો આસ્માનમેં ખૂશખબરી દી જાતી હે ઔર યહ કિસીકી તરફસે હજ કરનેવાલા શખ્સ અલ્લાહકે નઝદીક તાબિએ ફરમાન શુમાર હોતા હે.

બાબ ૭
ખાનકાહોંકા કયામ

ઈન્સાનકી ઝાહિરી આંખકી બીનાઈકો બસારત કહતે હેં ઔર બાતિની આંખકી બિનાઈકો બસીરત કહતે હેં. ખ્વાહીશાતે નફસાનીકી પેરવી કરનેસે ઈન્સાનકી બસીરત છીન જાતી હે ઔર દિલ અંધા હો જાતા હે. ઈર્શાદે બારી તઆલા હે :–

فَاِنَّهَا لَا تَعْمَى الْاَبْصَارُ وَ لٰكِنْ تَعْمَى الْقُلُوْبُ الَّتِیْ فِی الصُّدُوْرِ.

(બેશક આંખે અંધી નહીં હોતી, બલ્કે સીનોંમેં દિલ અંધે હો જાતે હેં.)

ઈમામ નસ્ફી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ઈસ આયતકી તફસીરમેં લિખતે હેં :–

ای فما عميت ابصارهم عن الابصار بل قلوبهم عن الاعتبار، و لكل انسان اربع اعين. عينان في الرؤس و عينان في القلب. فاذا ابصر ما في القلب و عمي ما في الرأس لم يضره. و ان ابصر ما في الرأس و عمي ما في القلب لم ينفعه.

(પસ ઉન્કી આંખે દેખનેસે અંધી નહીં હૂઈ, બલ્કે દિલ ઈબ્રત હાસિલ કરનેસે અંધે હૂએ ઔર હર ઈન્સાનકી ચાર આંખે હેં. દો સરમેં ઔર દો દિલમેં. જબ દિલકી આંખે દેખનેવાલી હોં તો સરકી આંખોકા અંધાપન નુકસાન દેહ નહીં ઔર અગર સરકી આંખે દેખનેવાલી હોં ઔર દિલકી અંધી હોં તો યહ નુકસાન દેહ હે.)

સચ હે કે દિલ અંધા હો તો ચમકદાર આંખે કુછ ફાઈદા નહીં દેતી. બકોલે શખ્સે :–

દિલે બિના ભી કર ખુદાસે તલબ
આંખકા નૂર દિલકા નૂર નહીં

ઝિકરૂલ્લાહ ઐસા તિરયાક હે જો અંધે દિલોંકો બિના,

બલ્કે મુર્દા દિલોંકો ઝિંદા કર દેતા હે. ઈર્શાદે બારી તઆલા હે :
اِعْلَمُوْا اَنَّ اللّٰهَ يُحْيِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْاٰيٰتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُوْنَ.
(જાન લો કે બેશક અલ્લાહ તઆલા ઝિંદા કરતા હે ઝમીનકો ઉસ્કે ખુશ્ક હોનેકે બા'દ, તેહકીક હમ્ને બયાન કર દી હેં તુમ્હારે લિએ નિશાનિયાં તા કે તુમ સમઝો.)
ઈસ આયતકી તફસીરમેં ઈમામ નસ્ફી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ લિખતે હેં :–
قيل هذا تمثيل لاثر الذكر فى القلوب و انه يحييها كما يحى الغيث الارض.
(કહા ગયા હે કે ઈસ આયતમેં એક તમ્સીલ બયાન કી જા રહી હે કે ઝિક્રકા દિલ પર અષર હોતા હે ઔર ઝિક્રસે દિલ ઈસી તરહ ઝિંદા હો જાતે હેં જિસ તરહ બારિશકે પાનીસે ઝમીન ઝિંદા હો જાતી હે.)
વહ જગ્હે જહાં ખ્વાબેદા દિલોંકો જગાનેકે લિએ યા'ની અંધે દિલોંકો બીના કરનેકે લિએ ઔર મુર્દા દિલોંકો ઝિંદા કરનેકે લિએ ઝિક્રુલ્લાહકી તા'લીમ દી જાતી હે. ખાનકાહેં કહલાતી હેં, કિતાબ વ સુન્નતસે ઈન ખાનકાહોંકે કિયામકે દલાઈલ બયાન કિએ જાતે હેં.
કુર્આન મજીદસે દલાઈલ :–
દલીલ નંબર ૧ :– ઈર્શાદે બારી તઆલા હે :–
فِيْ بُيُوْتٍ اَذِنَ اللّٰهُ اَنْ تُرْفَعَ وَ يُذْكَرَ فِيْهَا اسْمُهٗ يُسَبِّحُ لَهٗ فِيْهَا بِالْغُدُوِّ وَ الْاٰصَالِ رِجَالٌ لَّا تُلْهِيْهِمْ تِجَارَةٌ وَّلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللّٰهِ.
★ ઈસ આયતકા રબ્ત માકબ્લ આયતસે બયાન કરતે હૂએ હઝરત મૌલાના મુહમ્મદ ઈદ્રીસ સાહબ કાંધલ્વી

રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ લિખતે હૈં :–

"અબ આગે યહ બતલાતે હૈં કે વહ અહલે હિદાયત કોન લોગ હૈં ઔર નૂરે હિદાયત યા'નીકે વહ રોશની કહાં મિલ્તી હે ? સો બતલાતે હૈં કે રોશની મસ્જિદોં ઔર ખાનકાહોંમેં મિલ્તી જહાં સુબ્હો શામ અલ્લાહકા ઝિક્ર હોતા હે"

[મઆરિફુલ્કુર્આન જિ. ૫, સ. ૧૩૨]

★ ચંદ સુતૂરકે બા'દ લિખતે હૈં :–

وَ يُذْكَرَ فِيْهَا اسْمُهُ (ઉન ઘરોંમેં અલ્લાહ તઆલાકા નામ લિયા જાએ) ઉન્મેં તસ્બીહ વ તહલીલ ઔર તિલાવતે કુર્આને પાક ઔર દિગર અઝકાર સબ દાખિલ હૈં. ઉન ઘરોંસે મસ્જિદેં ઔર ખાનકાહેં મુરાદ હે. [મઆરિફુલ્કુર્આન જી. ૫ સ. ૧૩૨]

દલીલ નંબર ૨ :– ઈર્શાદે બારી તઆલા હે :–

لِلْفُقَرَآءِ الَّذِيْنَ اُحْصِرُوْا فِىْ سَبِيْلِ اللّٰهِ لَا يَسْتَطِيْعُوْنَ ضَرْبًا فِى الْاَرْضِ.

મુફસ્સિરીન ઈસ આયતકી વઝાહત બયાન કરતે હૂએ લિખતે હૈં :–

"اَلَّذِيْنَ اُحْصِرُوْا فِىْ سَبِيْلِ اللّٰهِ" هو الذين احصرهم الجهاد فمنعهم من التصرف، لا يستطيعون، لا شتغا لهم به، ضربا فى الارض، للكسب و قيل هم اصحاب الصفة. [તફસીરે નસ્ફી જી. ૧, સ. ૧૯૦]

★ શૈખ અબ્દુલ્હક મુહદ્દીષ દહેલ્વી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ લિખતે હૈં કે :–

"اَلَّذِيْنَ اُحْصِرُوْا فِىْ سَبِيْلِ اللّٰهِ" જૈસા કે આંહઝરત સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમસે તા'લીમ પાને શબરોઝ યાદે ઈલાહીમેં બહુતસે સહાબી ઘર બાર છોળ કર હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી ખિદમતમેં હાઝિર રહતે હૈં, જિન્કે ફૈઝને આંહઝરત સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકે બા'દ તમામ આલમકો મુનવ્વર કિયા. [તફસીરે હક્કાની જી. ૨ સ. ૧૮]

★ હઝરત મૌલાના મુહમ્મદ ઈદ્રીસ કાંધલ્વી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ લિખતે હૈં કે :– أُحۡصِرُوا۟ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ જો ખુદાકી રાહમેં મુકય્યદ ઔર પાબંદ હે યા'ની દીનકી ખિદમત ઔર ઉલૂમેં ઝાહિરી ઔર બાતિનીકે હાસિલ કરનેમેં મશ્ગૂલ હૈં. કુર્આને કરીમ હિફ્ઝ કરતે હૈં ઔર ઈલ્મે દિન સીખતે હૈં ઔર ઝાહિરી ઔર બાતિની દુશ્મનોંકે જિહાદમેં લગે હૂએ હૈં. ઝાહિરી દુશ્મનસે કુફ્ફાર મુરાદ હૈં ઔર બાતિની દુશ્મનસે નફ્સે અમ્મારા મુરાદ હે. જિસ તરહ કાફિરોંકી ગર્દનકશીકે લિએ જિહાદ વ કિતાલ બુઝુર્ગ તરીન ઈબાદત હે ઈસી તરહ નફસકશીકે લિએ મુજાહિદાત ઔર રિયાઝાત ભી અઝીમ તરીન ઈબાદત હૈં. હદીષમેં હૈં المجاهد من جاهد نفسه

[મઆરિફુલ્કુર્આન જિ. ૧ સ. ૪૧૨]

હઝરત કાઝી ષનાઉલ્લાહ પાનીપતી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ લિખતે હૈં :–

أُحۡصِرُوا۟ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ (ઈન ફુકરાકે લિએ જિન્કો રાહે ખુદામેં રોક દિયા ગયા હે. યા'ની ઝાહિરી ઔર બાતિની ઉલૂમકી તેહસીલ યા જિહાદમેં મશ્ગૂલ હૈં.)

[તફસીરે મઝહરી જિ. ૨, સ. ૭૭]

સય્યિદ અમીર અલી અપની તફસીરમેં લિખતે હૈં :–

"અરાઈસમેં કહા હે કે قوله لِلۡفُقَرَآءِ ٱلَّذِينَ أُحۡصِرُوا۟ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ ઉસ્મેં ઐસે લોગ ભી શામિલ હે જિન્હોંને અલ્લાહ અઝઝ વ જલ્લકી મજલીસે મુરાકબામેં અપને નફસોંકો રોક રખા હે. لَا يَسۡتَطِيعُونَ ضَرۡبًا فِى ٱلۡأَرۡضِ યા'ની અપની મઆશ વ હવાઈજે ઝરૂરિયા તલાશ કરનેકે વાસ્તે અપની મજાલીસે મુરાકબાસે જુદા નહીં હોતે હે. ઈસ જહતસે કે ઉન પર હાલકા ઝોર હે ઔર ઝિક્રે ઈલાહી ઉન પર ગાલિબ હે ઔર અપને મૌલાકે

મુશાહિદેમેં મુસ્તગરક હૈં ઔર મુહબ્બત ઉન પર શિદતસે ઔર ઈશ્ક કસ્રતસે તારી હે કે ઉન્કો કમાઈમેં મશક્કતકી ઈસ્તિતાઅત નહીં રહી.'' [મવાહિબુર્રહમાન જિ. ૧, સ. ૯૦]

દલીલ નંબર ૩ :– ઈર્શાદે બારી તઆલા હે :–

وَاصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِيْنَ يَدْعُوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَدٰوةِ وَ الْعَشِيِّ يُرِيْدُوْنَ وَجْهَهٗ وَلَا تَعْدُ عَيْنٰكَ عَنْهُمْ تُرِيْدُ زِيْنَةَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَ لَا تُطِعْ مَنْ اَغْفَلْنَا قَلْبَهٗ عَنْ ذِكْرِنَا وَ اتَّبَعَ هَوٰاهُ وَ كَانَ اَمْرُهٗ فُرُطًا. [સૂરએ કહફ : ૨૮]

(આપ અપનેકો ઉન લોગોંકે સાથ મુકય્યદ રખ્ખા કીજિએ જો સુબ્હ શામ (યા'ની અલદવામ) અપને રબકી ઈબાદત મહઝ ઉસ્કી રઝા જૂઈ કે લિએ કરતે હૈં ઔર દુન્યાકી ઝિંદગીકી રોનકકે ખયાલસે આપકી આંખે (યા'ની તવજ્જુહાત) ઉન્સે ન હટને પાએં ઔર આપ ઉસ શખ્સકી ઈતાઅત ન કરેં જિસ્કા દિલ હમને અપની યાદસે ગાફિલ કર દિયા ઔર વહ અપની ખ્વાહિશાતકી પેરવી કરતા હે ઔર ઉસ્કા મુઆમલા હદસે બઢ્હ ચુકા હે.)

ઈસ આયતમેં અલ્લાહ તઆલા અસ્હાબે સુફફા જૈસે દુર્વેશાને ઈસ્લામ ઔર અહલે ખિર્કા યા'ની ગુદળી ઔર કમ્બલપોશોંકી મજાલિસત, મુદારાત ઔર ખાતિરદારીકા હુકમ દેતે હૈં યહ દુર્વેશાને ઈસ્લામ સુબ્હો શામ અલ્લાહકે ઝિક્ર ઔર દુઆમેં મશ્ગૂલ હૈં ઔર હમારે મુખ્લીસ બંદે હૈં ઔર અસ્હાબે કહફકા નમુના હે.

તબ્રાની શરીફકી રિવાયત હૈં :–

عن عبد الرحمن بن سهل ابن حنيفؓ قال نزلت على رسول الله صلى الله عليه و سلم و هو في بعض ابياته و اصبر نفسك مع الذين يدعون ربهم بالغدوة و العشي. فخرج يلتمسهم فوجد قوما يذكرون الله فيهم ثائر الرأس و جاف الجلد و ذو الثوب الواحد فلما رآهم

جلس و قال الحمد لله الذى جعل فى امتى من امرنى ان اصبر نفسى معهم۔

(હઝરત અબ્દુર્રહમાન બિન સહલ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિસે રિવાયત હૈં કે હુઝૂરે અકદસ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ દૌલતકદામેં થે કે આયત واصبر نفسك નાઝિલ હૂઈ. હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ ઈસ આયતકે નાઝિલ હોને પર ઉન લોગોંકી તલાશમેં નિકલે. એક જમાઅતકો દેખા કે અલ્લાહકે ઝિક્રમેં મશ્ગૂલ હૈં બા'ઝ લોગ ઉન્મેં બિખરે હૂએ બાલોંવાલે હૈં ઔર ખુશ્ક ખાલોંવાલે ઔર સિર્ફ એક કપળેવાલે હૈં. જબ હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને ઉન્હેં દેખા તો ઉન્કે પાસ બેઠ ગએ ઔર ઈર્શાદ ફરમાયા કે "તમામ તારીફે અલ્લાહીકે લિએ હૈં જિસ્ને મેરી ઉમ્મતમેં ઐસે લોગ પૈદા ફરમાએ કે ખૂદ મુઝે ઉન્કે પાસ બેઠનેકા હુક્મ હે")

એક દૂસ્રી હદીષમેં હે કે ફરમાયા "તુમ્હી લોગોંકે સાથ ઝિંદગી હે ઔર તુમ્હારે હી સાથ મરના હે યા'ની મરને જિનેકે રફીક ઔર સાથી તુમ્હીં લોગ હોં." એક હદીષમેં હે કે હઝરત સલ્માન ફારસી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ વગૈરા હઝરાતે સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમકી જમાઅત ઝિક્રુલ્લાહમેં મશ્ગૂલ થી કે નબી અલય્હિસ્સલામ તશ્રીફ લાએ ઔર ફરમાયા મૈંને દેખા કે રહમતે ઈલાહી તુમ લોગોં પર ઉતર રહી હે તો મેરા ભી જી ચાહા કે આ કર તુમ્હારે સાથ શિર્કત કરૂં. ઈન્હીં જૈસે અહકામસે સુફિયાને ઈસ્તિમ્બાત કિયા હે કે ખાનકાહેં કાઈમ કી જાએ જહાં સાલિકીન ઉસી તરહ બેઠ કર ઝિક્ર કર સકે જિસ તરહ અસ્હાબે સુફ્ફા કિયા કરતે થે. હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુસે રિવાયત હે.

وقف رسول الله صلى الله عليه و سلم على اصحاب الصفة فرأى فقرهم و جهدهم و طيب قلوبهم فقال ابشروا يا اصحاب فمن بقى من امتى على النعت الذى انتم عليه راضيا بما فيه فانه من رفقائى فى الجنة.

(એક મર્તબા રસૂલે અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ અસ્હાબે સુફ્ફા પર તશરીફ લાએ આપને ઉન્કે ફક્ર ઔર મશક્કતકો મહસૂસ કિયા તો ફરમાયા એ અહલે સુફ્ફા! ખૂશ હો જાઓ જો શખ્સ મેરી ઉમ્મતમેંસે તુમ્હારી સિફત પર રહના પસંદ કરેગા વહ બહિશ્તમેં મેરા સાથી હોગા.)

ખાનકાહોંમે રહ કર અસ્હાબે સુફ્ફાકી તર્ઝ પર ઝિંદગી ગુઝારનેવાલે الذين يذكرون الله قياما و قعودا و على جنوبهم પર અમલ પૈરા હોનેવાલે ઔર واذكر اسم ربك و تبتل اليه تبتيلا કા મિસ્દાક બનનેવાલે ઝાકિરીનકે લિએ મુબારક બાદ હે. દરહકીકત કુલુબકે ઈજ્તિમાઅકો અલ્લાહ જલ્લ જલાલુહુકી રહમત ઔર રઅફતકે મુતવજ્જહ કરનેમેં ખાસ દખલ હે. ઈસી વજહસે જમાઅતકી નમાઝ મશ્રૂઅ હૂઈ ઔર યહી બળી વજા હે કે અરફાતકે મૈદાનમેં સબ હુજ્જાજ બયકહાલ એક મૈદાનમેં અલ્લાહકી તરફ મુતવજ્જહ કિએ જાતે હૈં ઈસી લિએ મશાઈખકો હુક્મ દિયા ગયા કે વહ ઐસે તાલિબીનકે સાથ બેઠનેમેં કોતાહી ન કરે. હઝરત કાંધલ્વી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ આયતે કરીમા واصبر نفسك કી તફસીરમેં લિખતે હૈં :–

"આલિમે શરીઅત ઔર શૈખે તરીકત પર લાઝિમ હે કે ફુકરાકી સોહબત ઔર મજાલિસતકો નેઅમત સમઝે ઔર અપની મજલીસકો આમ રખ્ખે."

[મઆરિફુલ્કુર્આન જિ. ૪ સ. ૪૧૨]

પસ ષાબિત હુવા કે ખાનકાહોંકે કિયામકા મક્સદ ઈન્હી અહકામ પર અમલ પેરા હોના હે,

خوشا مسجد و مدرسہ خانقاہے کہ دروے بود قیل و قال محمد صلی اللہ علیہ وسلم

અહાદીષસે દલાઈલ :-

દલીલ નંબર ૧ :- એક હદીષે પાકમેં વારિદ હે :-

عن ابی هريرة و ابی سعيد انهما شهدا علی رسول الله صلی الله عليه و سلم انه قال لا يقعد قوم يذكرون الله الا حفتهم الملائكة و غشيتهم الرحمة و نزلت عليهم السكينة و ذكرهم الله فيمن عنده.

(હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ઔર હઝરત અબૂ સઈદ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ દોનોં હઝરાત ઈસ્કી ગવાહી દેતે હેં કે હમને હુઝૂરે અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમસે સુના ઈર્શાદ ફરમાતે થે "જો જમાઅત અલ્લાહકે ઝિક્રમેં મશ્ગૂલ હો ફરિશ્તે ઉસ જમાઅતકો સબ તરફસે ઘેર લેતે હેં. રહમત ઉન્કો ઢાંપ લેતી હે ઔર સકીના ઉન પર નાઝિલ હોતી હે ઔર અલ્લાહ જલ્લ શાનુહુ ઉન્કા તઝકિરા અપની મજલીસમેં (તફાખુરકે તૌર પર) ફરમાતે હેં.")

દલીલ નંબર ૨ :- એક હદીષે પાકમેં વારિદ હે :-

عن انس عن رسول الله صلی الله عليه و سلم قال ما من قوم اجتمعوا يذكرون الله لا يريدون بذلك الا وجهه الاناداهم مناد من السماء ان قوموا مغفورا لكم قد بدلت سياتكم حسنات.

(હુઝૂરે અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકા ઈર્શાદ હે કે "જો લોગ અલ્લાહકે ઝિક્રકે લિએ મુજતમા હોં ઔર ઉન્કા મકસદ સિર્ફ અલ્લાહીકી રઝા હો તો આસ્માનસે એક ફરિશ્તા નિદા કરતા હે કે તુમ લોગ બખ્શ દિએ ગએ ઔર તુમ્હારી બુરાઈયાં નેકિયોંસે બદલ દી ગઈ.)

ખાનકાહી માહોલમેં રહનેવાલે લોગોંકે લિએ યહ હદીષ અઝીમ ખૂશખબરી હે.

દલીલ નંબર ૩ :– એક હદીષમેં વારિદ હે :–

عب ابی الدرداء قال قال رسول الله صلی الله علیه و سلم لیبعثن الله اقواما یوم القیامة فی وجوههم النور علی منابر اللؤلوء یغبطهم الناس لیسوا بانبیاء و لا شهداء فقال اعرابی حلهم لنا نعرفهم قال هم المتحابون فی الله من قبائل شتی و بلاد شتی یجتمعون علی ذکر الله یذکرونه.

(હઝરત અબૂ દર્દા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુસે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને ઈર્શાદ ફરમાયા કે "કિયામતકે દિન અલ્લાહ તઆલા બા'ઝ કોમોંકા હશ્ર ઐસી તરહ ફરમાએંગે કે ઉન્કે ચહરોં પર નૂર ચમકતા હોગા. વહ મોતિયોંકે મિમ્બરોં પર હોંગે, લોગ ઉન પર રશ્ક કરતે હોંગે. વહ અંબિયા ઓર શુહદાઅ નહીં હોંગે. કિસીને અર્ઝ કિયા યા રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ ! ઉન્કા હાલ બયાન કર દીજિએ કે હમ ઉન્કો પહેચાન લેં. હુઝૂરે અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને ફરમાયા કે વહ લોગ હોંગે જો (દુન્યામેં) અલ્લાહકી મુહબ્બતમેં મુખ્તલિફ જગહોં ઓર ખાનદાનોંસે આ કર એક જગા જમા હો ગએ હોં ઓર અલ્લાહકે ઝિક્રમેં મશ્ગૂલ હો ગએ હોં.")

શૈખુલ્હદીષ મૌલાના ઝકરિયા રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ઈસ હદીષકે હવાલેસે લિખતે હેં :–

"આજ ખાનકાહોંકે બેઠનેવાલોં પર હર તરહ ઈલ્ઝામ હે હર તરફસે ફકરે કસે જાતે હે. આજ ઉન્હેં જિત્ના દિલ ચાહે બુરા ભલા કહ લેં, કલ જબ આંખ ખુલેગી ઉસ વક્ત હકીકત મા'લૂમ હોગી કે યહ બોરિયોં પર બેઠનેવાલે ક્યા કુછ કમા કર લે ગએ. જબ વહ ઈન મિમ્બરોં ઓર બાલાખાનોં પર હોંગે."

[ફઝાઈલે ઝિક્ર સ. ૩૪]

فسوف ترى اذا انكشف الغبار   افرس تحت رجلك او حمار

(અન્કરીબ જબ ગુબાર હટ જાએગા તો મા'લૂમ હોગા કે આપ ઘોળે પર સવાર થે યા ગધે પર.)

અકલી દલીલ :- અગર દુન્યામેં તિબ્બે જિસ્માનીકી તા'લીમ ન હો ઔર ન કોઈ ઉસ્કી દર્સગાહ હો તો નતીજા યહ નિકલેગા કે દુન્યા જિસ્માની બિમારિયોંસે પૂર હો જાએગી ઔર કોઈ તબીબ ઔર મુઆલિજ નહીં મિલેગા. ઈસી તરહ અગર તિબ્બે રૂહનીકી કોઈ દર્સગાહ ન હો તો દુન્યા રૂહાની મરિઝોં યા'ની કુફ્ર, ઈલ્હાદ ઔર મઅસિયતવાલે લોગોંસે ભર જાએગી. ખાનકાહેં ઉન્હીં રૂહાની અમ્રાઝકે શિફાખાને હૈં. ઉન શિફાખાનોંસે દવાએ દિલ મિલ્તી હે દિલકી બિમારિયોંકા ઈલાજ તમામ પરેશાનિયોંકા હલ હે. બકોલે શખ્સે :-

દિલ મુર્દા દિલ નહીં હે ઉસે ઝિંદા કર દોબારા
કે યહી ઉમ્મતોંકે મર્ઝે કુહનકા ચારા

રહી યહ બાત કે કોઈ શખ્સ કુફ્ર વ મઅસિયતકી બિમારી હી ન સમઝતા હો તો ઉસ્સે હમારા ખિતાબ નહીં. ઐસે શખ્સકે લિએ દફતરોંકે દફતર બેકાર હૈં.

ઉન અહલુલ્લાહકો અલ્લાહ તઆલા અજરે અઝીમ અતા ફરમાએ જિન્હોંને આજકે ઝુલ્મત વ મઅસિયતકે દોરમેં ભી સહીહ ખાનકાહી નિઝામકો ઝિંદા રખ્ખા હે.

اللهم ثبتنا على طريقتهم وارزقنا من بركتهم و احشرنا فى زمرتهم.

(અય અલ્લાહ ! હમેં ઉન્કે તરીકે પર ષાબિત કદમ રખિયે ઔર ઉન્કી બરકાતસે હમેં નવાઝેં ઔર ઉન્હીકે સાથ હમારા હશ્ર વ નશ્ર ફરમાઈએ.)

બાબ ૮

એ'તિકાદાત

એ'તિકાદાત બરાએ મુરીદીન

૧. મસ્અલા :– અહલુલ્લાહકી શાન ઘટાના ઉન્મેં નુક્સ નિકાલના ઔર આદાબ ન બજા લાના હરામ હે.

ફાઈદા :– જો હઝરાત તક્વા વ તહારત ઔર ઝિક્ર વ ઈબાદતકી બિના પર કુર્બકી મંઝિલે તૈ કરકે મકબૂલીને બારગાહે ઈલાહીમેં શામિલ હો જાતે હે વહ બાખુદા હઝરાતે ઔલિયાઅલ્લાહ યા અહલુલ્લાહ કહલાતે હૈં. ઉન હઝરાતકો રાહત પહુંચાના અલ્લાહ તઆલાકો ખૂશ કરના ઔર ઉન હઝરાતકો ઈઝા પહુંચાના અલ્લાહ તઆલાકો ઈઝા પહુંચાનેકે મુતરાદિફ હે. અહલુલ્લાહકે આદાબકી રિઆયત કરના ઔર ઉન્સે અકીદત વ મુહબ્બતસે પેશ આનેકી તીન દલીલેં દી જાતી હૈં :–

★ મુફસ્સિરીનને શઆઈરૂલ્લાહકી તશ્રીહ કરતે હૂએ લિખ્ખા હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ, કલામુલ્લાહ, બૈતુલ્લાહ જહાં શઆઈરૂલ્લાહમેં શામિલ હે વહાં કામિલીને ઔલિયાઅલ્લાહ ભી શઆઈરૂલ્લાહ હોતે હૈં, બલ્કે ઉન કામિલીનકે જહાં કદમ લગ જાતે હૈં વહ જગહ ભી શઆઈરૂલ્લાહમેં શામિલ હો જાતી હે. ઈર્શાદિબારીતઆલાહે:–

إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللّٰهِ [બકરહ આયત : ૧૫૭]

(બેશક સફા ઔર મરવા શઆઈરૂલ્લાહમેંસે હૈં)

હાલાંકે સફા ઔર મરવાકી પહાળિયાં તો ઉસ વક્તસે મૌજૂદ હે જબસે દુન્યા બની. મગર યહ શઆઈરૂલ્લાહમેં તબ શુમાર કી ગઈ જબ એક નેક બંદી હાજરા સાબિરાકે કદમે મુબારક ઉન પર લગે. મા'લૂમ હુવા કે કામિલીને મકબૂલીનકે

જહાં કદમ પળ જાએં વહ જગહ શઆઈરૂલ્લાહ બન જાતી હેં તો ખૂદ યહ હસ્તિયાં તો બદર્જે ઉલા શઆઈરૂલ્લાહ હોતી હે. ઈર્શાદે બારી તઆલા હે :–

[હજ આયત : ૩૨] وَ مَنْ يُعَظِّمْ شَعَائِرَ اللّٰهِ فَاِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوْبِ.

(ઔર જો શઆઈરૂલ્લાહકી તા'ઝીમ કરે યહ ઉસકે દિલકે તકવાકી બિના પર હે.)

લિહાઝા અહલુલ્લાહકી તા'ઝીમ કરના ઔર આદાબકી રિઆયત કરના હુક્મે ઈલાહી હે.

★ હદીષે પાકમેં આતા હે કે જો બંદા નવાફિલકે ઝરિયે કુર્બે ઈલાહી હાસિલ કર લેતા હે તો ઐસી કૈફિયત હો જાતી હે કે અલ્લાહ તઆલા ઉસકે મુતઅલ્લિક ઈર્શાદ ફરમાતે હેં :–

كُنْتُ سَمْعُهُ الَّذِىْ يَسْمَعُ بِهٖ وَ بَصَرُهُ الَّذِىْ يُبْصِرُ بِهٖ وَ رِجْلِهِ الَّتِىْ يَمْشِىْ بِهَا.

(મેં ઉસકે કાન બન જાતા હૂં જિસ્સે વહ સુનતા હે. ઉસકી આંખ બન જાતા હૂં જિસ્સે વહ દેખતા હે ઔર ઉસકે પાઉં બન જાતા હૂં જિન્સે વહ ચલ્તા હે.)

જિન હઝરાતકી શાનમેં અલ્લાહ રબ્બુલ્ઈઝઝત યૂં ઈર્શાદ ફરમાતે હોં ઉન્કી ઈઝ્ઝત કરના અલ્લાહ તઆલાકે અહકામકી ઈઝ્ઝત કરના હે.

★ અહલુલ્લાહકી શાનમેં નુકસ નિકાલના નાપસંદીદા ફે'લ હે ઔર ઉન્કો ઈઝા પહુંચાના કબીહ અમલ હે. હદીષે કુદસીમેં હે :–

من عادى لى وليا فقد آذنته بالحرب.

-(જિસ્ને મેરે વલીસે દુશ્મની કી ઉસકે સાથ મેરા ઐલાને જંગ હે.)

પસ ઔલિયાઅલ્લાહકો ઈઝા પહુંચાના અલ્લાહ તઆલાસે ઐલાને જંગ કરનેકે મુતરાદિફ હે. જબ અલ્લાહ

તઆલા કિસીસે નારાઝ હોતે હૈં તો પઘળિયાં સરસે ઉતર જાતી હૈં, દુપટ્ટે ઉછલ જાતે હૈં, ઈન્સાન ઘર બેઠે બિઠાએ ઝલીલ વ ખ્વાર હો કર કિસીકો મુંહ દિખાનેકે કાબિલ નહીં રહતા.(અલ્લાહુમ્મહફઝના મિન્હુ)

વહ મુલ્લાએ .ખુશ્ક વ નાહમવાર જો અહલુલ્લાહકો અપને પર કયાસ કરતે હૈં ઔર જિન્હેં બદગુમાની ઔર બદઝુબાનીસે ફુરસદ નહીં, ઉન્કે લિએ લમ્હે ફિક્રિયા હે. ઐસી તોહિદ કે અદબકા દામન હાથસે છુટ જાએં યા ઐસા અદબ કે તોહિદકા દામન છૂટ જાએં, ઈફરાત વ તફરીતમેં દાખિલ હે. મુવહ્હિદ હોનેકે સાથ સાથ મુઅદબ હોના હી કમાલકી દલીલ હે.

મસ્અલા ૨ :– અહલુલ્લાહકી શાન હદસે બળ્હાના ભી ગુનાહ હે.

ફાઈદા :– બા'ઝ લોગ મશાઈખકે અદબ વ એહતિરામ ઈત્ના ગુલૂ કરના શુરૂઅ કર દેતે હૈં ઉન્કો તઅઝીમી સજદા કરતે હૈં યહ અમલ હરામ હે ઔર શિર્કમેં દાખિલ હે, ઈસાઈયોં ઔર યહૂદિયોંને ગલ્બએ મુહબ્બતમેં અપને પચ્ગમ્બરોંકો અલ્લાહકા બેટા બના લિયા થા. જિસ્કી કબાહત વ શનાઅત પર કુર્આનેપાકમેં જાબજા મહર લગાઈ ગઈ હે, બા'ઝ લોગ અપને પીરકો છોટા ખુદા બના લેતે હૈં ઔર ઉસે નફા' નુકસાનકા માલિક સમઝતે હૈં.

હદીષે પાકમેં હે કે નબી અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુસે ફરમાયા :–

یا غلام انی اعلمك كلمات احفظ الله يحفظك احفظ الله تجده
تجاهك اذا سئالت فاسئل الله و اذ استعنت فاستعن بالله و اعلم ان

الامة لو اجتمعت على ان ينفعوك بشيء لم ينفعوك الا بشيء قد كتبه الله لك و ان اجتمعوا على ان يضروك بشيء لم يضروك الا بشيء قد كتبه الله عليك رفعت الاقلام و جفت الصحف.

(એ લડકે ! મેં તુમ્હેં ચંદ કલિમાત સિખાતા હૂં. હક તઆલા (કે હુકૂક) કા ખયાલ રખો, હક તઆલા તુમ્હારી હિફાઝત ફરમાએંગે. હક તઆલાકા દિલમેં ધ્યાન રખો ફિર હર વક્ત હક તઆલાકો સામને પાઓગે, જબ કોઈ ચીઝ માંગો તો અલ્લાહસે માંગો, જબ ઈમ્દાદ માંગો તો અલ્લાહ તઆલાસે ઔર જાન લો કે સારી મખ્લૂક તુમ્હેં નફા' પહુંચાનેકે લિએ જમા' હો જાએ તો વહ સિર્ફ ઉસી ચીઝકા નફા' પહુંચા સકતે હેં જો અલ્લાહ તઆલાને તુમ્હારે લિએ રખ્ખી હે ઔર અગર વહ તુમ્હારે નુકસાન પર મુજતમા હો જાએ તો તુમ્હેં નુકસાન નહીં પહુંચા સકતી મગર ઈસ કદર જિત્ના લિખા ગયા હે, કલમ લિખ કર ખુશ્ક હો ચુકા ઔર દફતર સમેટ દિએ ગએ.)

અહલુલ્લાહકી શાન હદસે બળ્હાનેસે મુતઅલ્લિક એક મિષાલસે વઝાહત કરના મુનાસિબ હે. એક આદમી અપની બીવીસે કહતા હે કે મેરે વાલિદ સાહબકી ખિદમત કરો, ઉન્કા ખયાલ રખ્ખા કરો, અબ વહ બીવી જિસ કદર વાલિદ સાહબકી ખિદમત કરેગી ખાવિંદ ખૂશ હોગા. લેકિન બીવી ખિદમત કરતે હૂએ ઉસ્સે વહી મુઆમલા કરને લગે જો બીવી ખાવિંદસે કરતી હે તો યહ બાત ખાવિંદકો કભી ગવારા ન હોગી. ખાવિંદ બીવીકે ઈસ ગુનાહકો કભી મઆફ નહીં કરેગા. ઈસી તરહ અલ્લાહ તઆલાને અપને ઔલિયાકા અદબ કરનેકા હુકમ દિયા, મગર ઉસ્કી હુદૂદ વ કુયૂદ હેં. અગર એક આદમી ઈન ઔલિયાકી શાન હદસે બળ્હાએગા તો સઝા

પાએગા, અલ્લાહ તઆલા નારાઝ હોંગે.

મસ્અલા ૩ :– વહ તરીકત જિસે શરીઅત રદ કરે, ઝિંદિકા ઔર ઈલ્હાદ હે.

ફાઈદા :– શરીઅત ઔર તરીકતકો જુદા જુદા સમઝના જાઈઝ નહીં. દર હકીકત તરીકત શરીઅતકી લોંડી હે. બા'ઝ જાહિલ પીર અપને બૂરે આ'માલ પર પર્દા ડાલ્નેકે લિએ શરીઅત ઔર તરીકતકો જુદા જુદા ષાબિત કરનેકી કોશિશ કરતે હેં. યહ ખૂદ તો ગુમરાહ હોતે હી હેં અપને મુતઅલ્લિકીનકો ભી ગુમરાહ કર દેતે હેં. ઉન્મેંસે બા'ઝ નમાઝ નહીં પઢતે ઔર કહતે હેં "તહાડી પંજ વેલે સાડી હર વેલે." (તુમ્હારી પાંચ વક્ત નમાઝ હે હમારી હર વકત નમાઝ હે.)

સય્યિદુત્તાઈફા હઝરત જુનૈદ બગદાદી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિસે કહા ગયા કે બા'ઝ જાહિલ સુફયોંકી જમાઅત કહતી હેં :–

نحن وصلنا فلا حاجة لنا الى الصلوة و الصيام

(હમ તો વાસિલ હો ગએ અબ હમેં રોઝા નમાઝકી હાજત નહીં.)

હઝરત જુનૈદ બગદાદી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ફરમાયા :–

صدقوا فى الوصول و لكن الى سقر.

(સચ કહતે હેં વાસિલ હો ગએ મગર જહન્નમમેં)

મસ્અલા ૪ :– ઔલિયા અલ્લાહકો બા'ઝ બાતેં ખિલાફે આદત કશ્ફ ઔર ઈલ્હામ સે મા'લૂમ હો જાતી હેં.

ફાઈદા :– ઈસ્કા યહ મા'ના નહીં હે કે ઔલિયા અલ્લાહકો ઈલ્મે ગૈબ હાસિલ હોતા હે. ઈલ્મ ગૈબ ફકત અલ્લાહ તઆલાકો હે.

و عنده مفاتح الغيب لا يعلمها الا هو. [અન્આમ આયત : ૫૯]

(ઔર ઉસ્કે પાસ ગૈબકી કુંજિયા હૈં ઉન્કો અલ્લાહકે સિવા કોઈ નહીં જાન્તા)

અલબત્તા انباء الغيب (યા'ની ગૈબકી ખબરેં) અલ્લાહ તઆલા જબ ચાહે, જિસે ચાહે અપને અંબિયા ઔર ઔલિયાકો મા'લૂમ કરવા દેતે હૈં. યહ સમઝના કે પીરકો હર વક્ત હર બાતકા પતા હોતા હે સરીહ ગુમરાહી હે. આજ જહાલતકી ઈન્તિહા હો ચુકી કે બા'ઝ લોગ કહતે હૈં કે હમારે પીરખાનેકી બિલ્લિયાં ભી ગૈબ જાન્તી હૈં, હાલાંકે જિન હઝરાતકો કશ્ફૂલ કુલૂબ નસીબ હોતા હે ઉન્હેં ભી હર વક્ત હર બાત નહીં ખુલ્તી, બલ્કે અલ્લાહ તઆલા જબ ચાહતા હે પર્દે હટા દેતા હે. મઝીદબરાં ઝરૂરી નહીં કે કશ્ફ હમેશા સહીહ હોં ઉન્મેં ગલ્તીકા ઈમ્કાન ભી હોતા હે. હઝરત મૌલાના મુહમ્મદ કાસિમ નાનોત્વી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ એક મર્તબા અપને ખાદિમકે હમરાહ કહીં જા રહે થે કે ઉસ્ને સવાલ પૂછા "હઝરત કશ્ફ અંબિયાકો ભી હોતા હે મગર બિલ્કુલ ઠીક હે, કશ્ફ ઔલિયાકો ભી હોતા હે કભી ઠીક કભી ગલત. ઐસા ક્યૂં?" હઝરત રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ જિસ તરહ ચલ રહે થે ઈસી તરહ સામને એક મકાનકી તરફ ઈશારા કરકે કહને લગે કે વહ મકાન હમસે કિત્ને કદમકે ફાસ્લે પર હોગા ? ઉસ્ને કહા પંદરા કદમ. જબ ચલે તો ફાસ્લા કમોબેશ નિકલા. કરીબ પહુંચ કર હઝરત રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને પૂછા કિત્ના ફાસ્લા હોગા ઉસ્ને કહા હઝરત અબ તો સિર્ફ ચાર કદમ ફાસ્લા હે, જવાબ બિલ્કુલ ઠીક થા. હઝરત રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ફરમાયા "યહી ફર્ક હે અંબિયા અલય્હિસ્સલામકો એક ચીઝ દિખાઈ જાતી હે મગર કરીબસે. ઔલિયાકો ચીઝ દિખાઈ જાતી મગર દૂરસે. ઈસ લિએ અંબિયાકે કશ્ફ યકીની ઠીક હોતે હૈં. જબ કે

ઔલિયાકે કશ્ફ ઝન્ની હોતે હે કભી ઠીક કભી ગલત."

મસ્અલા ૫ :– ગૈરૂલ્લાહકી ઈબાદત હરામ હે ઉન્સે મદદ તલબ કરના જાઈઝ નહીં.

ફાઈદા :– ગૈરૂલ્લાહકી ઈબાદત કરના હરામ હે. ઈર્શાદે બારી તઆલા હે :–

فَاعْلَمْ اَنَّهٗ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ. [સૂરએ મુહમ્મદ : ૧૯]

(જાન લો કે નહીં હે કોઈ મઅબૂદ સિવાએ અલ્લાહકે)

અલ્લાહ તઆલાકી ઝાત વ સિફાતમેં કિસીકો શરિક કરના શિર્ક કહલાતા હે જો નાકાબિલે માફી જુર્મ હે, ફરમાયા ગયા :–

اِنَّ اللّٰهَ لَا يَغْفِرُ اَنْ يُّشْرَكَ بِهٖ وَ يَغْفِرُ مَا دُوْنَ ذٰلِكَ لِمَنْ يَّشَآءُ. [નિસાઅ:૪૮]

(અલ્લાહ ઉસ્કો મુઆફ નહીં કરેગા જિસ્ને શિર્ક કિયા ઉસ્કે અલાવા જો ચાહેગા માફ કર દેગા.)

હઝરત હસન બસ્રી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ફરમાયા કરતે થે કે હમને તોહીદ એક ધોબનસે સીખી. કિસીને પૂછા, હઝરત વહ કૈસે ? ફરમાયા કે એક દિન મેં છત પર બેઠા ઈબાદતમેં મશ્ગૂલ થા કે હમસાએમેં રહનેવાલે ધોબી ઔર ધોબનમેં બહષ હો રહી થી. ધોબી દૂસ્રી શાદી કરના ચાહતા થા જિસ્કે જવાબમેં ધોબન કહ રહી થી "મેંને તુમ્હારી ખાતિર ઈસ ઘરમેં તંગી બર્દાશ્ત કી, સખ્તી બર્દાશ્ત કી, ખાનેકો મિલા તો ખા લિયા વર્ના સબ્ર કિયા. હર તકલીફ મેંને બર્દાશ્ત કર લી ઔર તુમ્હારી ખાતિરમેં ઈસ્સે ભી ઝિયાદા તકલીફ બર્દાશ્ત કર સકતી હૂં, લેકિન અગર મેરી મુહબ્બતમેં કિસી ઔર કો શરીક કરોગે તો યહ મેં કભી બર્દાશ્ત નહીં કરૂંગી" હઝરત હસન બસ્રી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ફરમાને લગે જબ મેંને કુર્આનમેં નઝર ડાલી તો યહી આયત સામને આઈ. اِنَّ اللّٰهَ لَا يَغْفِرُ اَنْ يُّشْرَكَ بِهٖ

એક બુઝુર્ગ અકષર ફરમાયા કરતે થે કે હમ્ને તોહીદ એક ઓરતસે સીખી કિસીને પૂછા વહ કૈસે હઝરત ? ફરમાયા "એક મર્તબા એક ઔરત મસ્અલા દર્યાફત કરને આઈ ઔર કહને લગી કે મુઝે લીખ કર દેં કે મેરા ખાવિંદ દૂસ્રી શાદી નહીં કર સકતા. મેંને ઉસે સમઝાયા કે જબ શરીઅતને એકસે ઝિયાદાકી ગુંજાઈશ રખી હે તો મેં કૈસે લિખ કર દે સકતા હૂં. વહ બળી દેર તક ઈસ્રાર કરતી રહી મેં ઈન્કાર કરતા રહા. બિલ્આખિર ઉસ્ને ઠંડી સાંસ લી ઔર કહા "હઝરત ! શરીઅતકા હુક્મ માનેઅ હે. વર્ના મેં અગર અપના ચેહરા આપકે સામને ખોલ્તી હૂં ઔર આપ મેરે હુસ્ન વ જમાલકો દેખતે તો લિખને પર મજબૂર હો જાતે કે જિસ શખ્સકી બીવી ઈત્ની ખૂબ સૂરત હો ઉસે દૂસ્રી બીવી કરનેકી ઈજાઝત નહીં." યહ કહ કર વહ ઔરત તો ચલી ગઈ, લેકિન મુઝે તોહીદ સીખા ગઈ. મેં હેરાન હુવા કે અગર એક ઔરતકો અપને આરઝી હુસ્ન પર ઈત્ના નાઝ હે કે વહ અપને સાથ કિસી દૂસ્રી ઔરતકો બર્દાશ્ત નહીં કર સકતી તો ફિર અલ્લાહ તઆલા જો માલિકુલ્મુલ્ક ઔર અહકમુલ્હાકિમીન હે વહ કૈસે પસંદ કરેંગે કે ઉસ્કી ઝાત વ સિફાતમેં કિસીકો શરીક કિયા જાએ.

ગૈરસે મદદ માંગના જાઈઝ નહીં ઈસી લિએ દિનમેં કઈ મર્તબા ایاك نعبد و ایاك نستعين (તેરી હી હમ ઈબાદત કરતે હેં ઔર તુઝસે હમ મદદ તલબ કરતે હે) કા ઈકરાર લિયા ગયા الیس اللہ بکاف عبدہ (ક્યા અલ્લાહ અપને બંદેકે લિએ કાફી નહીં ઈમાનવાલોંકો ચાહિએ કે ડંકેકી ચોટ પર કહા કરેં.)

حسبنا الله و نعم الوكيل نعم المولى و نعم النصير.

(અલ્લાહ હમેં કાફી હે ઔર કિત્ના બેહતરીન કારસાઝ હે

કિત્ના અચ્છા મૌલા ઔર કિત્ના અચ્છા મદદગાર હે.)

મસ્અલા ૬ :– કબ્રોંકો સજદા કરના, માથા ટેકના યા કબરોંકા તવાફ કરના શિર્ક હે.

ફાઈદા :– અલ્લાહ તઆલાને ચરિંદો, પરિંદો, દરિંદો વગૈરા જાનવરોંકી સાખ્ત ઐસી બનાઈ હે કે ઉન્હેં ગિઝા ખાનેકે લિએ સર જુકાના પળતા હે. ઉસ્કે બરઅકસ અલ્લાહ તઆલાને અશ્રફુલ્મખ્લૂકાત યા'ની ઈન્સાનકી સાખ્ત ઐસી બનાઈ હે કે ગિઝા ખૂદબખૂદ ઉસ્કે હાથોંકે ઝરીએ મુંહ તક પહુંચતી હે. ઉસે સર ઝુકાનેકી ઝરૂરત નહીં પળતી. યહ ઈસ લિએ કિયા કે જો પેશાની મેરે સામને ઝુકનેકે લિએ બનાઈ ગઈ વહ ગૈરકે સામને ન ઝુકે. ઈસ લિએ ગૈરૂલ્લાહકો તા'ઝીમી સજદા કરના શરીઅતે મુહમ્મદિયા સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમમેં મના કિયા ગયા. કબરોંકો સજદા કરના, માથા ટેકના ભી ઈસી લિએ મના હે. બા'ઝ લોગ મઝારોંકી જાલિયોંકો ચૂમતે હેં યહ નાજાઈઝ હેં. સય્યિદના ઉમર ઈબ્ને ખત્તાબ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ એક મર્તબા તવાફ કરનેકે બા'દ હઝરે અસ્વદકો ચૂમને લગે તો ફરમાયા કે "એ હઝરે અસ્વદ ! તૂ એક પથ્થર હે મેં તુઝે ઈસ લિએ બોસા દે રહા હૂં કે નબી અલય્હિસ્સલામને તુઝે બોસા દિયા." કિસી શાઈરને ઈસ મઝમૂનકો ઈસ તરહ બયાન કિયા.

તરે બોસેકો હમ દેતે હેં બોસા હઝરે અસ્વદ પર
વર્ના કામ ક્યા થા હમ મુસલમાનોંકો પથ્થરસે

મસ્અલા ૭ :– બુઝુર્ગોંકે વાસ્તેસે દુઆ માંગના જાઈઝ હે.

ફાઈદા :– દુઆ ઈન અલ્ફાઝસે માંગની ચાહિએ. મષલન ઈલાહી ! હઝરત ખ્વાજા ગુલામ હબીબ રહમતુલ્લાહિ

અલય્હિ આપકે મકબૂલ બંદે હૈં મુઝે ઉન્સે મુહબ્બત હે ઈસ મુહબ્બતકે સદકે મેરી ફુલાં હાજત પૂરી ફરમા. તવસ્સુલ જાઈઝ હે તઅબ્બુદ જાઈઝ નહીં. અવામુન્નાસકા યહ હાલ હે કે શિર્કકો ભી તવસ્સુલ સમઝતે હૈં જબ કે ઉલમાએ ખુશ્કકા યહ હાલ હે કે તવસ્સુલકો ભી શિર્ક સમઝતે હૈં, હકીકત તો અહલુલ્લાહકી સોહબતમેં બેઠ કર હી સમઝ આતી હે.

મસ્અલા ૮ :– ઝિંદા યા ફોતશુદા ઔલિયાસે દુઆ (મુરાદ) માંગના જાઈઝ નહીં.

ફાઈદા :– મુરાદેં ફકત અલ્લાહ તઆલાસે માંગની ચાહિએ. બા'ઝ લોગ મઝારોં પર જા કર બેટે માંગતે હૈં ઔર કહતે હૈં "સાડી તહાડે આગે, તહાડી રબ આગે." (હમારી તુમ્હારે સામને ઔર તુમ્હારી અલ્લાહકે સામને) બા'ઝ જુહલાઅને તો ઘરોંમેં અપને પીરકી તસ્વીર લગા દી હે ઔર સુબ્હ સવેરે ઉઠ કર ઉસ્કે સામને સલામ કરતે હૈં ઔર કહતે હૈં "બાબાજી તહાડા ઈ દતા ખાંદે આં." (હમ આપ હી કા દિયા ખા રહે હૈં) ઐસે જુહલાઅકે મુતઅલ્લિક ફરમાયા ગયા :–

[ફુર્કાન આયત : ૬૩] وَ اِذَا خَاطَبَهُمُ الْجٰهِلُوْنَ قَالُوْا سَلٰمًا.

(ઔર જબ ઉન્સે જાહિલ મુખાતિબ હોતે હૈં તો કહતે હૈં સલામ સલામ)

મસ્અલા ૯ :– વલી ખ્વાહ કિત્ના હી બળ્હ જાએ કિસી નબી અલય્હિસ્સલામકે રૂત્બેકો નહીં પહુંચ સકતા.

ફાઈદા :– વિલાયત કસબી ચીઝ હે યા'ની રિયાઝતસે હાસિલ કી જા સકતી હે જબ કે નુબુવ્વત વહબી ઔર અતાઈ ચીઝ હે. મહબૂબકી અતા અપની કમાઈસે અફઝલ હોતી હે પસ નુબુવ્વત અફઝલ હે વિલાયતસે. ચાહે ઈસ નબી અલય્હિસ્સલામકી અપની વિલાયત હી કયૂં ન હો.

મસ્અલા ૧૦ :– કોઈ વલી શરીયતકે કામોંસે મુસ્તષ્ના નહીં હો સકતા. સિવાએ મજઝૂબકે કે ઈસ્સે અકલ લે લી જાતી હે.

ફાઈદા :– વિલાયતકી મંઝિલોંમેં કોઈ ભી એસા મુકામ નહીં આતા કે ઈન્સાન બકાઈમી હોશો હવાસ શરઅ શરીફકે હુક્મોંસે મુસ્તષ્ના કરાર દિયા જાએ. ખૂદ નબી અલય્હિસ્સલામકો હુક્મ દિયા જા રહા હે وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتّٰى يَأْتِيَكَ الْيَقِيْنُ (આપ રબકી ઈબાદત કીજિએ હત્તાકે મૌત આ જાએ.) આજ તો ઐસા વક્ત હે કે આધા નંગા આધા વલી ઔર પૂરા નંગા પૂરા વલી કહલાતા હે. બા'ઝ જાહિલ પીર તો અપને મુરીદોંકો યહ સબક પઢાતે હેં કે બેઅમલ હી સહી, મગર કિયામતકે દિન તુમ્હેં બખ્શવાએંગે ઔર દલીલ યહ દેતે હેં કે પેશાબ અગર્ચે નાપાક હોતા હે, મગર આગકો બુજા દેતા હે, યહ ભૂલ જાતે હેં કે ખૂદ હી બદઅમલીકી વજહસે ઝંજીરોંમેં બાંધ કર પેશ કિએ જાએંગે તો ઔરોંકો ક્યા બખ્શવાએંગે.

એક મર્તબા હઝરત શૈખ અબ્દુલકાદિર જીલાની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ જંગલમેં બેઠે મુરાકબા કર રહે થે કે એક રોશની ઝાહિર હૂઈ. આવાઝ આઈ કે હમ તુમ્હારી ઈબાદતસે ખૂશ હે, હમને તુમ્હારે અગલે પીછલે ગુનાહોંકો માફ કર દિયા અબ તુમ અમલ કરો યા ન કરો તુમ્હારે લિએ બરાબર હે. હઝરત શૈખ અબ્દુલ્કાદિર જીલાની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકે દિલમેં ફૌરન યહ બાત આઈ કે યહ હુક્મ અબૂબક્ર વ ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમા જૈસે હઝરાતકે લિએ ન ઉતરા મેરે લિએ કૈસે હો સકતા હે. હો ન હો યહ શૈતાન હે ચૂનાંચે આપને પઢા "લા હવ્લ વલા કુવ્વત ઈલ્લા બિલ્લાહ" યહ સુન્તે હી શૈતાન ભાગા, મગર જાતે જાતે દૂસ્રા વાર કર

ગયા. કહને લગા કે અબ્દુલ્કાદિર જીલાની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ! મૈંને ઈસ ફરેબસે કઈ લોગોંકો બેહકાયા મગર તૂ અપને ઈલ્મકી વજહસે બચ ગયા, હઝરતને ફૌરન "લા હવ્લ વલા કુવ્વત ઈલ્લા બિલ્લાહ" પળ્હા ઔર કહા મરદૂદ ! મૈં અપને ઈલ્મકી વજહસે નહીં, બલ્કે અલ્લાહ તઆલાકે ફઝલસે બચા હૂં. જબ ઈત્ને બળે કામિલ શૈખ ભી શૈતાનકે વારસે અલ્લાહકી પનાહ માંગતે હે તો ફિર કોઈ કૈસે દા'વા કર સકતા હે કે મુઝસે શરીઅતકી પાબંદી ઉઠા લી ગઈ. રહી બાત મજઝૂબકી વહ મીષ્લ દીવાનેકે હૈં. ઉસ્સે તો કલમ ઉઠા લી જાતી હે, મગર આમ લોગોંકો શરીઅત મના કરતી હે કે દીવાનોં ઔર મજઝૂબોંકી ઈત્તિબાઅ ન કરેં. લિહાઝા મજઝૂબોંકે પીછે લગનેવાલોંકો સોચના ચાહિએ કે દુન્યાદારીમેં કિસી પાગલકે પીછે લગ કર મંઝિલ પે નહીં પહુંચ સકતે તો ફિર આખિરતવાલે રાસ્તે પર મજઝૂબકે પીછે લગ કર મંઝિલ પે કૈસે પહુંચેંગે.

ایں خیال است ومحال است وجنوں

મસ્અલા ૧૧ :– અંબિયા ગુનાહોંસે મા'સૂમ હોતે હૈં, ઔલિયા ગુનાહોંસે મહ્ફૂઝ હોતે હૈં.

મસ્અલા ૧૨ :– સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ ઉમ્મતકે તમામ ઔલિયાસે અફઝલ હૈં.

ફાઈદા :– યહ અલ્લાહ તઆલાકે બર્ગુઝીદા બંદોંકી ચુની હૂઈ જમાઅત થી જિન્કે બારેમેં ફરમાયા ગયા. وَ اَلْزَمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوٰى وَ كَانُوْٓا اَحَقَّ بِهَا وَاَهْلَهَا. (ઔર ઉન્કો મઝબૂત કિયા તકવાકી બાત પર ઔર વહ ઉસીકે મુસ્તહિક ઔર ઉસીકે અહલ થે) [સૂરએ ફતહ : ૬૨] ઉસી જમાઅતકે મુતઅલ્લિક ફરમાયા ગયા, رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ وَ رَضُوْا عَنْهُ

(અલ્લાહ ઉન્સે રાઝી હુવા ઔર વહ અલ્લાહસે રાઝી હૂએ.)

[બય્યિનહ આયત : ૨૯]

★ ઈસી જમાઅતકી નિશાનિયાં તૌરાત ઔર ઈંજીલમેં થી. ذٰلِكَ مَثَلُهُمْ فِى التَّوْرَاةِ وَ مَثَلُهُمْ فِى الْاِنْجِيْلِ (ઉન્કી નિશાનિયાં થી તૌરાતમેં ઔર ઈંજીલમેં.) [સૂરએ ફતહ : ૨૯]

★ ઈસી જમાઅતકો યહ શર્ફ નસીબ થા કે જબ નબી અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ નમાઝમેં 'સમિઅલ્લાહુ લિમન્ હમિદહ્' કહતે હેં, તો વહ ઉસ્કે જવાબમેં 'રબ્બના લકલ્ હમ્દ્.' કહા કરતે થે.

★ ઈસી જમાઅતકે મુતઅલ્લિક જબ કુફ્ફારને 'سفهاء' કા લફ્ઝ ઈસ્તિઅમાલ કિયા قَالُوْا اَنُؤْمِنُ كَمَا آمَنَ السُّفَهَآءُ (કહતે હેં કે ક્યા હમ ઈમાન લે આએં, જૈસે યહ બેવકુફ ઈમાન લાએ) તો જવાબમેં અલ્લાહ તઆલાને ફરમાયા اَلَآ اِنَّهُمْ هُمُ السُّفَهَآءُ (જાન લો કે યહી ખૂદ બેવકુફ હેં.)

★ ઈસી જમાઅતકી તા'રીફમેં અલ્લાહ રબ્બુલ્ઈઝ્ઝતને ફરમાયા :–

رِجَالٌ صَدَقُوْا مَا عَاهَدُوا اللّٰهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُمْ مَنْ قَضٰى نَحْبَهٗ وَ مِنْهُمْ مَنْ يَّنْتَظِرُ وَ مَا بَدَّلُوْا تَبْدِيْلًا.

(વહ બંદે જિન્હોંને અલ્લાહસે કિયા હુવા અહદ સચ કર દિખાયા ઉન્મેંસે વહ ભી હે જો કુર્બાની દે ચુકે ઔર વહ ભી હેં જો કુર્બાની દેનેકે લિએ મુંતઝિર હેં ઔર વહ ઝર્રા બરાબર નહીં બદલે.) [અહ્ઝાબ આયત : ૨૩]

★ ઈસી જમાઅતકે બારેમેં નબી અલય્હિસ્સલામને ફરમાયા. الصحابة كلهم عدول (સહાબા સબકે સબ અદ્લવાલે હેં.)

★ ઈસી જમાઅતકે અફરાદકો ખૂશખબરી મિલી કે

اصحابی کالنجوم بایهم اقتدیتم اهتدیتم (મેરે સહાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ સિતારોંકે માનિંદ હેં ઉન્મેંસે જિસ્કી ભી ઈકિતદા કરોગે હિદાયત પાઓગે.)

મસ્અલા ૧૩ :- મુશાજરાતે (સહાબા રદિયલ્લાહુમકે ઈખ્તિલાફાત) સહાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમકે બારેમેં યહ અકીદા રહે કે હર દો ફરીક હક પર થે ઉનકી ખતા દર અષલ ખતાએ ઈજિતહાદી થી.

ફાઈદા :- મુશાજરાતે સહાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમકે બારેમેં હઝરત ઈમામ શાફઈ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિસે સવાલ કિયા ગયા તો ફરમાયા કે “જબ અલ્લાહ તઆલાને હમારે હાથોંકો ઉન્કે ખૂનસે આલૂદા નહીં હોને દિયા તો હમ અપની ઝુબાનોંકો ઈસ મુઆમલેમેં કયૂં આલૂદા કરેં.

બકોલે જનાબ અબ્દુસ્સત્તાર નજમ સાહબ દામત બરકાતુહુમ :-

સહાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ બાહમ જંગ ભી કરેં તો વહ સઈદ હે.

ઈધરકે ભી શહીદ હેં ઉધરકે ભી શહીદ હેં.

★ નબી અલય્હિસ્સલામકા ફરમાન હર વક્ત પેશે નઝર રહના ચાહિએ.

الله الله فی اصحابی لا تتخذوهم من بعدی غرضا فمن احبهم فبحبی احبهم و من ابغضهم فبیغضی ابغضهم.

(મેરે સહાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમકે બારેમેં ખુદાસે ડરો. મેરે બા'દ ઉન્કો નિશાના ન બનાના. જો ઉન્સે મુહબ્બત કરેગા વહ મેરી વજહસે મુહબ્બત કરેગા ઔર જો ઉન્સે બુગ્ઝ રખેગા વહ મુઝસે બુગ્ઝ રખેગા.)

મસ્અલા ૧૪ :- બા'ઝ સુફિયાકા મકોલા હે કે પીરકા

બાતિન હર જગા હોતા હે.

ફાઈદા :- ઉસ્કા યહ મત્લબ નહીં કે પીર હર જગા હાઝિર નાઝિર હોતા હે, બલ્કે ઉસ્કા મત્લબ યહ હે કે મુરીદ જહાં કહીં ભી હો પીરકી તવજ્જુહાત વહાં ભી ઉસે પહુંચતી હૈં.

મસ્અલા ૧૫ :- કિસી વલીકી કરામાત ઉસ્કી ફઝીલતકી દલીલ નહીં હૈં.

ફાઈદા :- કરામત કહતે હૈં ખિલાફે આદત બાત પેશ આનેકો ઔર ઉસ્કી તીન વુજૂહાત હોતી હૈં.

૧. બા'ઝ ઔકાત કામિલીનસે કરામાતકા સુદૂર હોતા હે તા કે અવામુન્નાસમેં ઉન્કી કબૂલિયત ઝિયાદા હો.

૨. બા'ઝ ઔકાત વલીસે કરામાતકા સુદૂર કિસી કોતાહીકી બિના પર હોતા હે તા કે સરઝિન્સ હો. જો ઔલિયા છુપે હોતે હૈં વહ કરામાતકો ઈસ તરહ છુપાતે હૈં જિસ તરહ અવામુન્નાસ અપને ઉયૂબકો છુપાતે હે.

૩. બા'ઝ ઔકાત કરામાત નાકિસીનસે ભી ઝાહિર હોતી હૈં ઉસ્કી તફસીલ દર્જે ઝેલ હે.

હર વલીકો કુર્બે ઈલાહીકે મદારિજ તે કરનેકે લિએ ચાર કદમ ઉઠાને પળ્તે હૈં. હર કદમકો સેર કહતે હૈં.

★ પહલા કદમ :- સેર ઈલલ્લાહ યા ઉરૂજ ભી કહલાતા હે. ઈસ મુકામમેં વલી આમ ખલ્ક યા આલમે અસ્બાબસે આલમે અમ્રકી તરફ જાતા હે.

★ દૂસ્રા કદમ :- સેર ફિલ્લાહ યા ફના ભી કહલાતા હે. ઈસ મુકામમેં વલીકો ઝાતે બારી તઆલા ઔર ઉસ્કી સિફાતમેં સેર નસીબ હોતી હે.

★ તીસ્રા કદમ :- સેર મીનલ્લાહ યા નુઝૂલ ભી કહલાતા

હે. ઈસ મુકામમેં સાલિક આલમે અમ્રસે આલમે અસ્બાબકી તરફ વાપસ હોતા હે.

★ ચોથા કદમ :– સેર ફીલ અશ્યાઅ યા બકાઅ કહલાતા હે. ઉસ્મેં સાલિકકે કુર્બકી તકમીલ હોતી હે. વહ આલમે અસ્બાબમેં ઝિંદગી ગુઝારતા હે. ઉસ્કા ઝાહિર મખ્લૂકકે સાથ ઔર બાતિન અલ્લાહકે સાથ હોતા હે.

એક બાત ઝહન નશીન કરનેકે કાબિલ હે કે જિસ સાલિકકા ઉરૂજ જિત્ના કામિલ હોગા ઉસ્કા નુઝૂલ ભી ઉત્ના હી કામિલ હોગા ઔર જબ નુઝૂલ કામિલ હોગા તો ઝાહિરી ઝિંદગી અસ્બાબકે માતહત હોગી, હત્તા કે ઝાહિરી નઝરસે આમ આદમી ઔર ઉસ વલીમેં ફર્ક કરના મુશ્કિલ હોગા. ઈસ લિએ કામિલીન હઝરાત આમ લોગોંમેં ઝિંદગી ગુઝારતે હેં, મગર ઉન્હેં પહચાન હી નહીં સકતે. અંબિયા અલય્હિસ્સલામકા નુઝૂલ ચૂંકે કામિલતરીન હોતા હે ઈસી લિએ ઉન્કી ઝાહિરી ઝિંદગી બિલ્કુલ આમ સી નઝર આતી હે. લોગ ઉન્કો દેખ કર કહતે હેં.

مَا هٰذَا الرَّسُوْلُ يَأْكُلُ الطَّعَامَ وَ يَمْشِىْ فِى الْاَسْوَاقِ. [ફુર્કાન : ૭]

(યહ કૈસે રસૂલ હેં કે ખાના ખાતે હેં ઔર બાઝારોંમેં ચલતે હેં.)

સય્યિદુલ્અમ્બિયા સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી ઝાહિરી ઝિંદગી ઈત્ની સાદા થી કે બા'ઝ અવ્કાત લોગોંકે લિએ પહચાનના મુશ્કિલ હોતા થા, બલ્કે કુફ્ફાર તો યહાં તક કહતે થે اَهٰذَا الَّذِىْ بَعَثَ اللّٰهُ رَسُوْلًا. (કયા યહી હેં જિન્કો અલ્લાહ તઆલાને રસૂલ બના કર ભેજા હે.) [ફુર્કાન આયત : ૧૬]

હિજરતકે વક્ત મદીના તય્યિબાકે લોગ ભી નબી અલય્હિસ્સલામકો ન પહચાન સકે ઔર સય્યિદના સિદ્દીકે

અકબર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુસે મૂસાફા કરને લગે. ઈસી તરહ એક મર્તબા એક એ'રાબી આયા તો નબી અલય્હિસ્સલામ સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમકે સાથ બેઠે થે વહ પહચાન ન સકા, હત્તા કે પૂછના પળા કે તુમમેંસે અલ્લાહકા નબી સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ કોન હે. કામિલીન ચૂંકે ઝાહિરી તૌર પર અસ્બાબમેં ઝિંદગી ગુઝારતે હેં, લિહાઝા انا عند ظن عبدی بی (મેં બંદેકે સાથ વહ મુઆમલા કરતા હૂં જૈસા કે વહ મેરે સાથ ગુમાન રખતા હે.) કે ઉસૂલકે તહત ઉન્કે સાથ અસ્બાબકા મુઆમલા કિયા જાતા હે. પસ ઉન્સે કરામાત કમ સાદિર હોતી હે. સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમકી જમાઅત અલ્લાહ તઆલાકી ચુની હૂઈ જમાઅત થી, મગર ચૂંકે સબકા ઉરૂજ ભી કામિલ થા. નુઝૂલ ભી કામિલ થા. લિહાઝા ઉન્સે કરામાત ઈત્ની કમ સાદિર હૂઈ હેં કે ઔલિયાએ ઉમ્મતકે મુકાબલેમેં ન હોનેકે બરાબર હે. યહ ઉન્કે નુકસકી દલીલ નહીં, બલ્કે કમાલકી દલીલ હે.

દૂસ્રી યહ બાત ઝહન નશીન કરનેકે કાબિલ હે કે જિસ સાલિકકા ઉરૂજ જિત્ના નાકિસ હોગા ઉસ્કા નુઝૂલ ભી ઈત્ના નાકિસ હોગા. જબ નુઝૂલ નાકિસ હોગા તો કઈ મર્તબા આલમે અસ્બાબસે ઉપર હી મુઆમલા અટકા રહેગા. જબ સાલિક આલમે અમ્રમેં હોગા તો ઉસ્કી નઝર માફૌકુલ્અસ્બાબ યા'ની અસ્બાબસે ઉપર હી રહેગી. ચૂનાંચે انا عند ظن عبدی بی (મેં બંદેકે સાથ ઉસ્કે ગુમાનકે મુતાબિક મુઆમલા કરતા હૂં.) કે ઉસૂલકે તહત ઉસ્સે ઐસે કામ સર્ઝદ હોંગે. જો અસ્બાબકે ખિલાફ હોં ઉન્હેં કરામાત કહતે હેં, યહ નુકસકી દલીલ હે. ચંદ મિષાલે દર્જે ઝેલ હેં તા કે બાતકી વઝાહત હો સકે.

મિષાલ ૧ :– હઝરત હસન બસ્રી રહમતુલ્લાહી અલય્હિ ઉમ્મતકે કામિલ ઔલિયામેંસે હેં ઈલ્મે ઝાહિરી વ ઈલ્મે બાતિનીકે હામિલ ઔર અપને હમ અસરોંસે બાઝી લે જાનેવાલોંમેંસે હેં. ઉન્હેં સય્યિદના અલી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુસે ખિલાફત નસીબ હૂઈ અઠારા બદ્રી સહાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમકી સોહબત નસીબ હૂઈ. ઉન્કા ઉરૂજ કામિલ થા, નુઝૂલ ભી કામિલ થા. લિહાઝા ઉન્કી ઝાહિરી ઝિંદગી અસ્બાબકે તહત થી.

★ હઝરત હબીબે અજમી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ હઝરત હસન બસ્રી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકે મુરીદ હે. ઝાહિરી ઈલ્મ ન થા ઔર ઉરૂજ વ નુઝૂલ ભી કામિલ ન થા. ઉન દોનોં હઝરાતકે વાકિઆત ગોર તલબ હે.

★ એક મર્તબા હઝરત હસન બસ્રી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકો પુલીસ તલાશ કર રહી થી તા કે ઉન્હેં સરકારી ઓહદા પેશ કિયા જા સકે, જિસે વહ કુબૂલ ન કરના ચાહતે થે. ચૂનાંચે હઝરત હસન બસ્રી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ભાગતે ભાગતે હબીબ અજમી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકે હુજરેમેં આ કર છૂપ ગએ ઔર કહા કે હબીબ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ! કિસીકો ન બતાના કે મેં યહાં છૂપા હુવા હૂં. ઈત્નેમેં પુલીસવાલે આ ગએ, ઉન્હોંને હબીબ અજમી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકો પૂછા કે હસન બસ્રી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકો દેખા હે ? ફરમાયા, હાં ઈસ હુજરેમેં છૂપે હૂએ હેં. ઉન્કી બાતેં હઝરત હસન બસ્રી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ સુન રહે થે ઉન્કે તો પાઉંકે નીચેકી ઝમીન નિકલ ગઈ. પુલીસવાલે હુજરેમેં દાખિલ હૂએ. મગર હસન બસ્રી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકો અલ્લાહ તઆલાને ઉન્કી નિગાહોંસે ઓજલ કર દિયા. જબ ઈધર ઉધર

દેખ કર પુલીસવાલે ચલે ગએ તો હઝરત હસન બસ્રી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ બાહર નિકલે ઔર ફરમાયા હબીબ અજમી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ! પુલીસવાલોંકો કયૂં બતા દિયા થા કે મૈં અંદર હૂં. અર્ઝ કિયા હઝરત ! વહ આપકો કોનસા દેખ સકે. અબ ઝાહિરમેં હબીબ અજમી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકા મર્તબા બુલંદ નઝર આતા હે દર હકીકત હઝરત હસન બસ્રી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકી સોચ માતહતુલ્અસ્બાબ થી ઔર હઝરત હબીબ અજમી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકી સોચ માફૌકુલ્અસ્બાબ થી.

★ એક મર્તબા હસન બસ્રી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ગલીમેં જા રહ થે. એક જગા હબીબ અજમી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકી પોસ્તીન (જેકેટ) પળી હૂઈ દેખી. હેરાન હૂએ કે હબીબ અજમી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ પોસ્તીન યહાં છોળ કર કહાં ચલે ગએ. ચૂનાંચે ઈન્તિઝારમેં ખળે હો ગએ થોળી દેર બા'દ હબીબ અજમી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ વાપસ આ ગએ. હઝરત હસન બસ્રી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને પૂછા હબીબ અજમી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ! યહ પોસ્તીન કિસ્કે હવાલે કર ગએ થે. અર્ઝ કિયા, હઝરત ! ઉસ્કે હવાલે કર ગયા થા જિસ્ને આપકો યહાં હિફાઝત પર ખળા કિએ રખ્ખા. ઈસ વાકિએસે ભી ષાબિત હુવા કે હબીબ અજમી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકી સોચ માફૌકુલ્અસ્બાબ થી જબ કે હસન બસ્રી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકી સોચ માતહતુલ્અસ્બાબ થી.

એક મર્તબા હબીબ અજમી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ દરિયાસે પાર જાના ચાહતે થે જબ કિનારે પર પહુંચે તો દેખા હસન બસ્રી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ બેઠે હૈં પૂછા હઝરત ! કેસે બેઠે હૈં ? ફરમાંયા, કશ્તીકે ઈન્તિઝારમેં હૂં વહ આએગી તો

દરિયા પાર કરૂંગા. દોનોં હઝરાત બાતેં કરને લગે, કાફી દેર બાત કરનેકે બા'દ હઝરત હબીબ અજમી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ અર્ઝ કરને લગે અચ્છા હઝરત ! ઈજાઝત દેં મેં જાતા હૂં. યહ કહા ઔર પાની પર ચલતે હૂએ દરિયા પાર કર ગએ જબ કે હઝરત હસન બસ્રી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ઈન્તિઝારમેં બેઠે રહે કશ્તી આને પર દરિયા પાર કિયા.

અબ તીનોં વાકિઆતસે ઝાહિરન્ યૂં નઝર આતા હે કે હબીબ અજમી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ બુલંદ મર્તબા કામિલ બુઝુર્ગ થે, જબ કે હકીકત ઉસ્કે બરઅકસ થી. હસન બસ્રી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ પીર થે, હબીબ અજમી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ મુરીદ થે. હસન બસ્રી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ કામિલ થે, હબીબ અજમી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ નાકિસ થે. હસન બસ્રી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકી ઝિંદગી માતહતુલ્અસ્બાબ થી, હબીબ અજમી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકી ઝિંદગી માફવ્કુલ્અસ્બાબ થી. હસન બસ્રી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકી ઝિંદગીકો નબીએ અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી ઝિંદગીસે ઝિયાદા કુર્બ ઔર મૂસાબહત નસીબ થી, જબ કે હબીબ અજમી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકી ઝિંદગીકો કમાલે મૂસાબહત નસીબ ન થી. પસ ષાબિત હુવા કે ખિલાફે આદત વાકિઆત (કરામાત) કા સાદિર હોના કમાલકી દલીલ નહીં હોતી.

મિષાલ ૨ :— એક બુઝુર્ગકા બેટા ફૌત હુવા. ઉન્હેં પરવા હી ન હૂઈ. કહને લગે "જિસ્કી અમાનત થી ઉસ્ને વાપસ લે લી." દૂસ્રી તરફ નબી અલય્હિસ્સલામકે બેટે ફૌત હૂએ તો નબી અલય્હિસ્સલામકી આંખોસે આંસુ જારી હેં ઔર ફરમા રહે હેં. القلب يحزن و العين تدمع و انا بفراقك يا ابرهيم لمحزونون.

(દિલ ગમગીન હે, આંખ રો રહી હે ઔર એ ઈબ્રાહીમ ! તેરે ફિરાકમેં હમ બહુત ગમ્ગીન હેં.) સય્યિદુલ્અંબિયા અલય્હિસ્સલામકી ઝાહિરી ઝિંદગી ચૂંકે માતહતુલ્અસ્બાબ થી, લિહાઝા આપ ગિરિયા ફરમા (રો) રહે થે. જબ કે ઉસ વલીકા મુઆમલા અભી રાહકે રાહી (મૂસાફિર) વાલા થા, લિહાઝા ઉન પર બેટેકી જુદાઈકા સદમા ન થા.

મિષાલ ૩ :—અલ્લાહ તઆલા કુર્આને પાકમેં ફરમાતે હેં:—

[યૂનુસ આયત : ૪૫] وَاللّٰهُ يَدْعُوْا اِلٰى دَارِ السَّلَامِ

(અલ્લાહ તઆલા તુમ્હેં સલામતીવાલે ઘરકી તરફ બુલાતા હે.)

ફરમાને ઈલાહીકી બિના પર નબી અલય્હિસ્સલામને ઉમ્મતકો તા'લીમ દી કે અલ્લાહ તઆલાસે જન્નત માંગા કરે ઔર જહન્નમસે પનાહ માંગા કરેં. اللهم انا نسئلك الجنة و نعوذ بك من النار (એ અલ્લાહ હમ આપસે જન્નત ચાહતે હેં જહન્નમસે પનાહ માંગતે હેં.)

ફરમાને ઈલાહી ઔર ફરમાને નબવી સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ તો યહ હે જબ કે રાબિયા બસ્રિયા રહમતુલ્લાહિ અલય્હા એક હાથમેં આગ લે કર ઔર દૂસ્રે હાથમેં પાની લે કર નીકલી કે મેં જન્નતકો જલાતી હૂં, જહન્નમકો બુઝાતી હૂં તા કે લોગ ખાલિસ અલ્લાહકે લિએ ઈબાદત કરેં તા કે ઉન્હેં જન્નતકી તમઅ (લાલચ) ઔર જહન્નમકા ખૌફ ન હો. એક તરફ ફરમાને નબવી સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ હે, દૂસ્રી તરફ રાબિયા બસ્રિયા રહમતુલ્લાહિ અલય્હાકા અમલ. ઈસી લિએ હઝરત મુજદ્દિદે અલ્ફેષાની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ અપને મક્તૂબાતમેં ફરમાતે હે કે રાબિયા બસ્રિયા રહમતુલ્લાહિ અલય્હાકા નુઝૂલ પૂરા ન

હુવા થા, લિહાઝા માફૌકુલ્અસ્બાબ થી. રાબિયા બસ્રિયા રહમતુલ્લાહિ અલય્હા બીચારી અગર રાઝસે વાકિફ હોતી તો એક હાથમેં પાની ઔર દૂસ્રે હાથમેં આગ લે કર ન નીકલતી.

ઈન તિનોં મિષાલોંસે યહ બાત વાઝેહ હો ગઈ કે બા'ઝ ઔલિયા જિન્કા નુઝૂલ કામિલ નહીં હોતા, ઉન્સે ખિલાફે આદત વાકિઆત બકષ્રત ઝાહિર હોતે હેં. ઈસ પૂરી તફસીલકા નતીજા યહ નિકલા કે કરામાત કભી તો કામિલીનકો અવામુન્નાસમેં કુબૂલિયત દેનેકે લિએ ઝાહિર કી જાતી હેં, કભી ઉકૂબત ઔર સઝાકે તૌર પર ઝાહિર હોતી હેં ઔર કભી નાકિસ નુઝૂલવાલોંસે ઝાહિર હોતી હેં. ચૂંકે ફર્ક કરના મુશ્કિલ હે ઈસ લિએ ઉસૂલ યહ બના દિયા ગયા કે કિસી વલીકી કરામાત ઉસ્કી ફઝીલતકી દલીલ નહીં હે.

મસ્અલા ૧૬ :- ઈસ્તિકામત કરામત પર ફાઈક હે.

ફાઈદા :- હર હાલમેં હર કામ શરીઅત વ સુન્નતકે મુતાબિક કરના, ઈસ્તિકામત કહલાતા હે. ઈસ્તિકામત હી સબસે બળી કરામત હે. એક શખ્સ હઝરત જુનૈદ બગદાદી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકી ખિદમતમેં કઈ સાલ રહા. એક દિન અર્ઝ કરને લગા કે હઝરત ! ઈજાઝત દેં તો મેં કિસી ઔર શેખકી ખિદમતમેં જા કર રહૂં, ફરમાયા વહ કયૂં ? કહને લગા મેં કઈ સાલ આપકી ખિદમતમેં રહા મગર મેંને એક ભી કરામત ન દેખી. હઝરત રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ફરમાયા બતાઓ કે ઈત્ને સાલોંમેં એક અમલ ભી સુન્નતકે ખિલાફ દેખા હે. ઉસ્ને કહા નહીં. ફરમાયા કે ઈસ્સે બળી ઔર કરામત કોનસી હો સકતી હે ?

હઝરત બાયઝીદ બુસ્તામી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકો એક બાકરામત બુઝુર્ગકા પતા ચલા. આપ મિલ્નેકે લિએ તશરીફ લે

ગએ, અભી દૂર હી થે કે દેખા ઉસ બુઝુર્ગકો થૂકનેકી ઝરૂરત પેશ આઈ તો ઉન્હોંને કિબ્લેકી તરફ થૂકા. હઝરત બાયઝીદ બુસ્તામી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ઉસી વક્ત બગૈર સલામ કિએ વાપસ તશ્રીફ લાએ ઔર કહા કે જો શખ્સ એક મુસ્તહબકી પાબંદી નહીં કર સકતા, વહ ઈત્ના બળા વલી કૈસે બન સકતા હે. ચૂંનાચે વલીકી પેહચાન યહી હે કે હર હાલમેં ઉસ્કા હર કામ શરીઅત વ સુન્નતકે મુતાબિક હો.

મસ્અલા ૧૭ :- ઔલિયા અલ્લાહકી કુબૂરકો આમ દસ્તૂરસે ઊંચા બનાના ઔર ઈન પર છત ડાલ્ના મના' હે.

ફાઈદા :- સહીહ હદીષકે મુતાબિક બિનાએ અલલ્કુબૂર જાઈઝ નહીં, લિહાઝા કબર પર છત ડાલ્ના, આમ દસ્તૂરસે ઊંચા બનાના મના' કિયા ગયા હે.

મસ્અલા ૧૮ :- બા'ઝ ઔલિયાસે મરનેકે બા'દ ભી તસર્રૂફ વ ખવારિક ઝાહિર હોતે હેં.

ફાઈદા :- અહલુલ્લાહ જબ ઈસ દુન્યાસે રૂખ્સત હોતે હેં તો ઉન્કા ફૈઝ મુન્કતઅ નહીં હોતા, બલ્કે રૂહાની સિલ્સિલા હમેશા હમેશા બાકી રહતા હે. બા'ઝ કામિલીનસે વફાતકે બા'દ તસર્રૂફાત વ ખવારિકકા ઝાહિર હો જાના બઈદ નહીં હે.

મસ્અલા ૧૯ :- અગર ખ્વાબમેં નબી અલય્હિસ્સલામકો દેખા ઔર કિસી ખિલાફે શરઅ કામકે બારેમેં ઉન્કી મર્ઝી મા'લૂમ હૂઈ તો ઉસ ખ્વાબકા એ'તિબાર નહીં.

ફાઈદા : નબી અલય્હિસ્સલામને ઈર્શાદ ફરમાયા કે શૈતાન મેરી સૂરતકો ઈખ્તિયાર નહીં કર સકતા. ઈસ્કી તફસીલ કરતે હૂએ હઝરત મુજદ્દિદે અલ્ફેષાની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ફરમાતે હેં કે યહ હદીષ સહીહ હે તા હમ શૈતાન વહ સૂરત ઈખ્તિયાર નહીં કર સકતા જિસ સૂરતમેં આપ સલ્લલ્લાહુ

અલય્હિ વ સલ્લમ મદીનામેં આરામ ફરમા હેં. મુમ્કિન હે શૈતાન ખ્વાબમેં સૂરત કોઈ ઔર દિખાએ મગર દિલમેં ઈન્કાઅ કરે કે મેં નબી અલય્હિસ્સલામકી ઝિયારત કર રહા હૂં તો કોન તસ્દીક કરેગા કે વાકઈ ઈસી સૂરત મુબારકાકી ઝિયારત હૂઈ યા કિસી ગૈર સૂરતકી. લિહાઝા હમારે લિએ હક વ બાતિલ ફર્ક કરનેકા મે'યાર શરીઅત વ સુન્નત હે. અગર ખ્વાબમેં કોઈ વલીયુલ્લાહ નઝર આએ ઔર ખિલાફે શરીઅતકા હુક્મ દે તો ઉસ્કા ભી કોઈ એ'તિબાર નહીં. બા'ઝ લોગ ખ્વાબમેં અપને આબાઓ અજદાદમેંસે કિસીકો દેખ લેતે હેં ઔર ઉન્સે ખિલાફે શરઅ કોઈ બાતકા હુક્મ પાતે હેં તો ખિલાફે શરઅ કામ કરના શુરૂઅ કર દેતે હેં. (અસ્તગફિરૂલ્લાહ) યહ સરાસર જહાલત હે કે દીને મુતઅય્યનકો ખ્વાબોંસે ભી કમ અહમિયત દી જાએ.

મસ્અલા ૨૦ :– જિન અફઆલકા ઝાહિરી કુવ્વતોંસે કરના મના' હે ઉન્કા બાતિની કુવ્વતોંસે કરના મના' હે.

ફાઈદા :– જિસ કામકો શરીઅતમેં કરનેકી ઈજાઝત નહીં દી ગઈ. ઉસ્કા ઝાહિરી યા બાતિની કુવ્વતોંસે કરના ભી મમ્નૂઅ હે. મષલન્ એક આદમી કિસી પર અપની બાતિની તવજ્જુહ ડાલ કર ઉસે અપના તાબેઅ બના લે ઔર ફિર ઉસ્સે ખિલાફે શરઅ કામ કરવાએ તો યહ મમ્નૂઅ હે યા કિસીસે દુશ્મની હો ઔર ઉસ પર બાતિની તસર્રૂફ કરકે ઉસે પાગ઼લ બના દે તો યહ મના' હે.

મસ્અલા ૨૧ :– વલીસે ઈત્તિફાકન કોઈ ગુનાહ સરઝદ હો જાના, ઉસ્કી વિલાયત ઔર કરામાતમેં નુકસ નહીં ડાલ્તા, બશર્તેકે ઈસ્રાર ન હો.

ફાઈદા :– ઈત્તિફાકન કોઈ ગલતી હો જાના બશરીયતકા તકાઝા હે. તા હમ કામિલીન ઈત્ની સચ્ચી તૌબા કરતે હેં કે

આમ લોગોંકો નેકિયોં પર વહ અઝર નહીં મિલતા જો ઉન્હેં ઈસ તૌબા પર મિલ્તા હે. અહલુલ્લાહસે ગલતી હો જાના મુમ્કિન હે, મગર ગલતી પર ઈસ્રાર નહીં હો સકતા. ક્યૂંકે યહ ફાસિકોંકી નિશાની હે.

મસ્અલા ૨૨ :– વલીકા બેઅમલ બેટા પીર નહીં બન સકતા.

ફાઈદા :– જિસ તરહ ડાકટરકા બેટા ઉસ વક્ત તક ડાકટર નહીં બન સકતા જબ તકકે વહ ડાકટરીકા ઈલ્મ ન પઢ્હે. ઈસી તરહ વલીકા બેટા વલી નહીં બન સકતા. જબ તક કે વહ તકવા વ તહારતકી ઝિંદગી ગુઝાર કર વિલાયતકે મુકામાત ન હાસિલ કરે. જુહલાઅમેં વિલાયતકા મઝાર કલાહ ઔર શજરહ પર હોતા હે. ચૂંનાચે બદઅમલ ફાસિક વ ફાજિર લોગ અપને બાપદાદાકી વજહસે લાખોં ઈન્સાનોંકે રૂહાની પેશ્વા બને ફિરતે હે, હાલાંકે વહ તો રૂહાનિયતકી 'રા'સે ભી વાકિફ નહીં હોતે ઔર યહ લોગ :–

فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ اَضَاعُو الصَّلٰوةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهَوَاتِ. [મર્યમ:૫૯]

(ફિર ઈન્કે બા'દ (બા'ઝે) ઐસે નાખલફ પૈદા હૂએ જિન્હોંને નમાઝ બર્બાદ કી ઔર (નફસાની નાજાઈઝ) ખ્વાહિશાતકી પેરવી કી) કા મિસ્દાક હોતે હેં. ઉન્કા કામ તો સાલાના ઉર્સ પર ચીરાગાં કરવાના યા મેલા ઠેલા લગા કર તબર્રૂક તકસીમ કરના હોતા હે. ન ખૂદ શરીઅત પર ચલતે હેં ન દૂસ્રોંકો કહનેકી તૌફિક નસીબ હોતી હે. યહ સરાસર ગુમરાહી હે. બકોલે શખ્સે :–

میراث میں آئی ہے انہیں مسند ارشاد
زاغوں کے تصرف میں عقابوں کے نشیمن

મસ્અલા ૨૩ :- તરીકતમેં કોઈ નઈ બાત (બિદઅત) પૈદા કરના દીનકી બિદઅતસે કમ નહીં.

ફાઈદા :- તરીકતકી બિદઅત શરીઅતકી બિદઅત હી કી માનિંદ હે. ઈસ બાતકો દિલમેં બિઠા લિયા જાએ તો જાહિલ પીરોંકી બિદઅતસે બચના આસાન હો જાએગા.

મસ્અલા ૨૪ :- હદીષે પાકકા મફહૂમ હે કે અગર મેરે સહાબામેંસે કોઈ એક મુદ જવ અલ્લાહકે રાસ્તેમેં સદકા કર દે તો ઉસે ઈત્ના અજર મિલેગા કે બા'દમેં આનેવાલે અગર ઉહદ પહાળકે બરાબર સોના ભી ખર્ચ કર દે તો વહ અજર ન પા સકેંગે. વલી કુર્બકી જિત્ની મંઝિલે તૈ કરતા ચલા જાએગા ઉસ્કો ઈબાદતકા ષવાબ ઝિયાદા મિલેગા. ઈસી લિએ કહા ગયા :-

حسنات الابرار سيئات المقربين.

(અબ્રારકી નેકિયાં મુકર્રીબીન કે તો ગુનાહ હોતે હેં.)

બાબ ૯

અસ્બાકે તસવ્વુફ

શરીઅતે મુહમ્મદીયા સલ્લલ્લાહુ અલયિહ વ સલ્લમકા હુસ્ન વ જમાલ :-

સયિયદિનલઅલઅવ્વલીન વલઆખિરીન, ખાતિમુન્નબિય્યીન, હઝરત મુહમ્મદ મુસ્તુફા અહમદે મુજતબા સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ દુન્યાકે આખરી નબી, ઉમ્મતે મુહમ્મદિયા સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ દુન્યાકી આખરી ઉમ્મત ઔર દીને ઈસ્લામ દુન્યાકા આખરી દીન હે. શરીઅતેં મુહમ્મદિયા અલય્હિસ્સલામકે અહકામ ચૂંકે કિયામત તકકે લિએ ઉતારે ગએ હેં, લિહાઝા બા'ઝ અહકામે શરઈય્યાકી અહમિયત તો વાઝેહ કર દી ગઈ, મગર ઉન્કે ઝરાએકો મુતઅય્યન નહીં કિયા ગયા. ઝરાએ વ વસાઈલકે તઅય્યુન ન કરનેમેં હિકમત યહ થી કે દીને ઈસ્લામ કિયામત તકકે લિએ કાબિલે અમલ રહે. વર્ના બદલતે હાલાતકે બદલતે તકાઝોંમેં એક જામિદ દીન નઝર આતા ઔર ઈસાઈયતકી માનિંદ નાકાબિલે અમલ કરાર દે કર મસ્જિદ ઔર મુસલ્લા તક મહદૂદ કર દિયા જાતા. મકાસિદકો મુતઅય્યન કરના ઔર વસાઈલકો હાલાતકે મુતાબિક અપનાનેકી ગુંજાઈશ દેના શરીઅતે મુહમ્મદિયા સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકે હુસ્ન વ જમાલકી દલીલ હે. ચંદ મિષાલેં દર્જે ઝેલ હેં.

મિષાલ ૧ :- ઈર્શાદે બારી તઆલા હે :-

وَ اَعِدُّوْا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَّ مِنْ رِّبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُوْنَ بِهٖ عَدُوَّ اللّٰهِ وَ عَدُوَّكُمْ.

[અન્ફાલ આયત : ૬૦]

(ઔર તય્યાર કરો ઉન્કી લળાઈકે વાસ્તે જો કુછ જમા' કર

સકો, કુવ્વત ઔર પલે હૂએ ઘોળોંસે, કે ઉસ્સે ધાક પંળે અલ્લાહકે દુશ્મનોં પર ઔર તુમ્હારે દુશ્મનોં પર.)

ઈસ આયતે કરીમામેં હસ્બે ઈસ્તિતાઅત કુવ્વત જમા' કરનેકા હુક્મ દિયા ગયા ઔર ઘોળે પાલનેકી મિષાલ દે કર સમઝાયા ગયા કે ઈસ્સે મુરાદ અસ્બાબે જિહાદ હેં. મઝીદ તફસીલાતકા તઅય્યુન નહીં કિયા ગયા અલબત્તા મકસુદકી વઝાહત વ સરાહત કર દી ગઈ કે ઈત્ની કુવ્વત જમા' કરો જિસ્સે તુમ્હારે ઔર અલ્લાહકે દુશ્મન મરઉબ રહે. અકલે સલીમ ઈસ બાતકી તાઈદ કરેગી કે આજકે ઝમાનેમેં સિર્ફ ઘોળે પાલને, તલ્વારેં ઔર નેઝે જમા' કરનેસે દુશ્મન નહીં ડરેગા, બલ્કે હવાઈ જહાઝ, બહરી બેળે, મીઝાઈલ ઔર નાઈટ્રોજન બમ વગૈરા બનાને હોંગે. પસ ષાબિત હુવા કે મકસદ તો મુતઅય્યન કર દિયા ગયા, મગર અસ્બાબ વ વસાઈલકે ઈખ્તિયાર કરનેમેં લચક રખ્ખી ગઈ તા કે વક્તકે તકાઝોંકી રિઆયત રખ્ખી જા સકે.

મિષાલ ૨ :– ઈર્શાદે બારી તઆલા હે :–

[હુજુરાત આયત : ૯] اِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَ اِنَّا لَهٗ لَحٰفِظُوْنَ.

(બેશક હમને કુર્આન ઉતારા હે ઔર હમ ખુદ ઉસ્કે નિગહબાન હે.)

કુર્આન મજીદકી હિફાઝત વ ઈશાઅત કિત્ના અહમ ઔર મુહત્તમબિશ્શાન ફરીઝા હે, લેકિન રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને ઈસ્કે મુતઅલ્લિક યહ નહીં બતલાયા કે ઈસ્કે લિએ ફુલાં ફુલાં તરીકે ઈખ્તિયાર કરના. હત્તાકે અહદે સિદ્દીકીમેં જંગે યમામા હૂઈ ઔર ચારસો હાફિઝે કુર્આન શહીદ હો ગએ તો હઝરત ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકો યહ ખયાલ હુવા કે કુર્આનકો સીનોંકે અલાવા સફીનોંમેં ભી મહફૂઝ

કરના ચાહિએ. ચુનાંચે એક સરકારી નુસ્ખા તય્યાર કરનેકી તજવીઝ હઝરત અબૂબક્ર સિદ્દીક રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકે સામને પેશ કર દી. ઈબ્તિદાઅન તો સિદ્દીકે અકબર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકો ઈસ તજવીઝકો માનનેમેં તઅમ્મુલ (શક) હુવા. ઉન્હોંને ફરમાયા કે જિસ ચીઝકો રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને ન તો ખૂદ કિયા ઔર ન હમેં ઉસ્કા હુક્મ દિયા ઉસે હમ ક્યૂં કરેં ? હઝરત ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ દલાઈલકે સાથ અપની બાત પર મિસ્ર (જમે) રહે. હત્તા કે હઝરત અબૂબક્ર સિદ્દીક રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ મુત્મઈન હો ગએ. ફિર ઉન્હોંને હઝરત ઝૈદ બિન ષાબિત અન્સારી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકી નિગરાનીમેં સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમકી એક જમાઅત તશ્કીલ દી. જિસ્ને પથ્થરોં પર, ચમળે પર, કપળે ઔર દરખ્તોંકે પત્તો પર લિખી હૂઈ આયાતકો યકજા કિયા. કુર્આને પાક જમા કરનેકા યહ કામ અહદે સિદ્દિકીમેં મુકમ્મલ હુવા. હઝરત ઉષ્માન ગની રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુને ઈસ સિલ્સિલેમેં એક કદમ આગે બળ્હાયા ઔર અપની નિગરાનીમેં ઈસ મસ્હફકી ચાર નકલેં કરા કર મુખ્તલિફ શહરોંમેં રવાના કી. ઉન્મેંસે એક તાશ્કંદમેં ઔર દૂસરી ઈસ્તંબૂલબકે અજાઈબ ઘરમેં આજ ભી મહફૂઝ હે. મઝીદબરાં સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમકે ઝમાનેમેં ફત્હ, ઝમ્મા, કસ્રા, તશ્દીદ વગૈરાકો લિખ્ખા નહીં જાતા થા, ન હી તા ઔર યા કે નુકતે લગાએ જાતે થે, મગર આજકે દૌરમેં ઝરૂરી હેં. પસ ષાબિત હુવા કે હિફાઝત વ ઈશાઅતે કુર્આનકા મકસદ મુતઅય્યન કર દિયા ગયા, મગર ઝરાએ વસાઈલકે ઈખ્તિયાર કરનેમેં વક્તી તકાઝોંકી રિઆયત રખ્ખી ગઈ. યહ મુઆમલા ઉલમાએ

ઉમ્મતકી સવાબદીદ પર છોળ દિયા ગયા.

મિષાલ ૩ :– રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકા ઈર્શાદ હે :–

طلب العلم فريضة على كل مسلم و مسلمة.

(ઈલ્મકા હાસિલ કરના હર મુસલમાન મર્દ ઔર ઔરત પર ફર્ઝ હે.)

હદીષે પાકમેં ઈલ્મેં દીન હાસિલ કરનેકી અહમિય્યત બતલા દી ગઈ, લેકિન કૈસે હાસિલ કિયા જાએ ? ઉસ્કી તફસીલ નહીં બતાઈ ગઈ. હઝરાતે મુહદ્દીષીનને અસ્માઉર્રિજાલકા ફન તર્તીબ દે કર અહાદીષકો મતન વ રિવાયતકે સાથ જમા' કિયા. હઝરાતે સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમકો તો સિહાઅ સિત્તાકે નામોંકા હી પતા ન થા, કયૂંકે ઉસ વક્ત ઈન કુતુબકા નામોનિશાન તક ન થા. મગર આજ ઈન કુતુબકે બગૈર ઈલ્મે હદીષકા પળ્હાના નામુમ્કિન હે. આજ ઉલમાએ કિરામને તહસીલે ઈલ્મકે લિએ દર્સે નિઝામી તર્તીબ દિયા હે ઔર વક્તી તકાઝોંકી રિઆયત કરતે હૂએ હુસૂલે ઈલ્મકે લિએ નિસાબ તજવીઝ કિયા હે. આજ કોઈ તાલિબે ઈલ્મ કુર્આન વ હદીષ પળ્હના ચાહે તો ઉસે સર્ફ વ નહવકે ફુનૂન પળ્હે બગૈર ચારા નહીં. પસ ષાબિત હુવા કે ઈલ્મ હાસિલ કરનેકી અહમિય્યત બતા દી ગઈ, મગર અસ્બાબ વ ઝરાએકો ઈખ્તિયાર કરનેકા બોઝ ઉલમાએ ઉમ્મતકે કંધો પર ડાલ દિયા ગયા. ઝાહિર હે કે ઉલમાએ ઉમ્મતને ઈસ ફરીઝેકો અદા કરનેકા હક અદા કર દિયા.

આમદમ બરસરે મત્લબ :– મુન્દર્જએ બાલા મિષાલોંસે યહ બાત રોઝે રોશનકી તરહ અયાં હો ગઈ કે શરીઅતે મુતહહરામેં બા'ઝ અહકામકી અહમિય્યત તો વાઝેહ

કર દી, મગર ઝરાએ વ વસાઈલકો મુતઅય્યન નહીં કિયા. યહી શરીઅતે મુસ્તફવી સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકે કમાલકી દલીલ હે. અબ ઈસ તનાઝિરમેં તરીકએ ઝિક્ર વ સુલૂકકા જાઈઝા લિયા જાતા હે.

રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકા ફરમાન હે :–

ان فی جسد بنی آدم لمضغة اذا فسدت فسد الجسد کله و اذا صلحت صلح الجسد کله الا و هی القلب.

(બેશક બની આદમકે જિસ્મમેં ગોશ્તકા એક ટુકળા હે. જબ વહ ખરાબ હો જાએ તો તમામ જિસ્મ ખરાબ હો જાના હે ઔર જબ વહ દુરૂસ્ત હો જાએ તો તમામ જિસ્મ દુરૂસ્ત હો જાતા હે સુન લો વહ ટુકળા ઈન્સાનકા દિલ હે.)

મા'લૂમ હુવા કે ઈન્સાનકી ઈસ્લાહકા દારોમદાર ઉસ્કે કલ્બકી ઈસ્લાહ પર હે. ઈસી લિએ અલ્લાહ રબ્બુલ્ઈઝઝતકી નઝર ઈન્સાનકી શકલો સૂરત ઔર માલો દૌલત પર નહીં હોતી, બલ્કે ઉસ્કે કલ્બ ઔર આ'માલ પર હોતી હે. ફરમાને નબવી સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ હે :–

ان الله لا ینظر الی صورکم ولا الی اموالکم و لکن ینظر الی قلوبکم و اعمالکم.

(બેશક અલ્લાહ તઆલા નહીં દેખતા તુમ્હારી સૂરતોંકો ઔર ન તુમ્હારે માલોંકો, લેકિન વહ દેખતા હે તુમ્હારે દિલોંકો ઔર તુમ્હારે આ'માલકો.)

અબ સવાલ યહ પૈદા હોતા હે કે સફાઈએ કલ્બ યા સલામતીએ કલ્બ કૈસે હાસિલ હો તો ઉસ્કી ભી નિશાનદહી ફરમા દી ગઈ. હદીષે પાકમેં હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુસે રિવાયત હે :–

لکل شیء صقالة و صقالة القلوب ذکر الله. [રવાહુ બય્હકી]

(હર ચીઝકો ચમકાનેકે લિએ એક પાલિશ હોતી હે ઔર દિલોંકી પાલિશ અલ્લાહકા ઝિક્ર હે.)

મુન્દર્જએ બાલા અહાદીષસે યહ બાત વાઝેહ હોતી હે કે કલ્બે સલીમકા હાસિલ કરના હર ઈન્સાન પર લાઝિમ હે. ગોયા મકસદ મુતઅય્યન કર દિયા ગયા. ઝરાએ વ વસાઈલકી ફકત નિશાનદહી કર દી ગઈ કે યહ નેઅમતે ઉઝમા ઝિક્રુલ્લાહસે નસીબ હો સકતી હે. તફસીલાત નહીં બતાઈ ગઈ કે તકબ્બુર, હિર્સ, બુખ્લ, ઉજબ ઔર હસદ જૈસી મુહલિક કલ્બી અમ્રાઝસે છુટકારા પાનેકે લિએ કોન કોનસા ઝિક્ર નફા' બખ્શ હે.

ઈજમાલન કહ દિયા ગયા ذكر الله شفاء القلوب (અલ્લાહકા ઝિક્ર બિમાર દિલોંકે લિએ શિફા હે.)

તફસીલાતકા બોઝ ઉમ્મતકે અહલેઝિક્ર હઝરાતકે કંધો પર રખ્ખ દિયા ગયા તા કે વહ તાલિબીનકી તબાઈઅ ઔર કૈફિયાતકે તકાઝોંકો સામને રખતે હૂએ ઉન્હેં ઝિક્રકી તા'લીમ દેં. ઈસ લિએ મશાઈખે ઈઝામ કિસીકો આયતે મુબારકા اكثروا من قول لا اله الا الله કી રોશનીમેં બકષ્રત કલિમા પળ્હનેકી તલ્કીન કરતે હે. કિસીકો આયતે કરીમા واذكر اسم ربك કે તહત લફ્ઝ અલ્લાહકે ઝિક્રકા નુસ્ખા તજવીઝ કરતે હેં તો કિસીકો હદીષે મુબારકા واذكر ربك في نفسك કે તહત ઝિક્રે કલ્બી યા'ની મુરાકબા કરના સિખાતે હેં તો કિસીકો دون الجهر من القول કે મુતાબિક ઝિક્ર લિસાની કરના તજવીઝ કરતે હેં, પસ ષાબિત હુવા કે અહલે ઝિક્રકે આ'માલ વ અશ્ગાલ યા'ની અસ્બાકે તસવ્વુફ અહલેઈલ્મકે દર્સે નિઝામીકી માનિંદ મકાસિદકો હાસિલ કરનેકા ઝરિઆ વ વસીલા હે. ઉસ્કી તાઈદમેં સલફકી ચંદ ઈબારાત પેશ કી જાતી હે.

સલફે સાલિહીનકી ઈબારાત :-

★ હઝરત મૌલાના રશીદ અહમદ ગંગોહી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ તહરીર ફરમાતે હૈં.

“મકસદે જુમ્લએ અશ્ગાલાતો મતલબ વ મુન્તહી જુમ્લા મુરાકબાતકા વહ હુઝૂરે કલ્બ બેકૈફ હે જો હક તઆલાને આપકો નસીબ ફરમાયા. નિસ્બતે સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ યહી હુઝૂર થા.” [મકાતિબે રશીદ સ. ૪૫]

હઝરત શાહ ઈસ્માઈલ શહીદ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ અપની કિતાબ ઈઝાહુલ્હક્કુસ્સરીહમેં લિખતે હૈં, “સુફિયાકે નફાબખ્શ અશ્ગાલકી હૈષિયત દવાએ મુઆલિજાકી હે કે બવક્તે ઝરૂરત ઈન્સે કામ લે ઔર બા'દમેં ફિર અપને કામમેં મશ્ગૂલ હો.” [ઈઝાહુલ્હક્કુસ્સરીહ : સ. ૭૮]

ઈમામે રબ્બાની હઝરત મુજદ્દિદે અલ્ફેષાની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ અપને મક્તૂબાતમેં લિખતે હૈં :–

“તરીકત વ હકીકતકી મંઝિલોંકો તૈ કરનેકા મકસદ તેહસીલે ઈખ્લાસકે સિવા કુછ નહીં હે, ઈખ્લાસ હી સે મકામે રઝા હાસિલ હોતા હે. કોતાહ અંદેશ અહવાલો મવાજીદકો મકસૂદ ઔર મુશાહિદાત વ તજલ્લિયાતકો મતલૂબ જાન્તે હૈં ઔર કમાલાતે શરીઅતસે મહરૂમ હૈં, બે શુબા મકામે ઈખ્લાસકા હુસૂલ ઔર મર્તબએ રઝા તક વસૂલ ઈન અહવાલો મવાજીદકો તૈ કરનેકે બા'દ હી હોતા હે ઈસ લિએ ઉન્કી હૈષિયત મકસૂદે હકીકીકે મુઆવિનકી હે.” “મક્તૂબ જી. અવ્વલ મક્તૂબે સૈ વ શશમ”

યહ હકીકત વાઝેહ હૂઈ કે મશાઈખકે આ'માલ વ અશ્ગાલ સફાઈએ કલ્બ હાસિલ કરનેકા ઝરિયા વ વસીલા હે. ઈસી લિએ વક્ત ઔર ઝમાનેકે બદલતે તકાઝોંકે પેશે નઝર

મશાઈખ ઈન્મેં તબ્દીલી ભી કર દેતે હૈં.

હઝરત શાહ ઈસ્માઈલ શહીદ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ લિખતે હૈં :–

"હર વક્ત ઔર હર કર્નકે અશ્ગાલ જુદા હોતે હૈં ઈસ લિએ હર તરીકકે મુહક્કિકીન તજદીદ વ અશ્ગાલકી કોશિશ ફરમાતે રહતે હૈં." [સિરાતે મુસ્તકીમ સ. ૭]

યહ તો કોઈ ભી દા'વા નહીં કરતા કે સફાઈએ કલ્બ ઈન અશ્ગાલકે સિવા ઔર કિસી તરહસે નસીબ નહીં હો સકતી.

હઝરત શાહ વલીયુલ્લાહ મુહદ્દીષે દહલ્વી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ફરમાતે હૈં :–

"મેરા ગુમાન ગાલિબ હે કે સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ નિસ્બતકો ઔર તરીકોંસે ભી હાસિલ ફરમાતે થે. મષલન નમાઝ ઔર તસ્બીહાત પર ઉન્કી શરાઈતકે સાથ મવાઝબત, તહારત, યાદે મૌત ઔર અઝાબો ષવાબકે ખયાલ પર મુદાવમત કે ઈન ચીઝોંસે માદ્દી લઝઝતોંસે બે તઅલ્લુકી પૈદા હોતી હૈં." [અલ્કવ્લુલ્જમીલ]

અગર કિસીકો મુરવ્વજએ આ'માલ વ અશ્ગાલકે અલાવા કિસી ઔર તરહસે સફાઈએ કલ્બ ઔર كَأَنَّكَ تَرَاهُ કી કૈફિયત નસીબ હો જાએ તો ઉસે મકસૂદ નસીબ હો ગયા. વહ મુબારકબાદકે લાઈક હે. અગર યહ કૈફિયતે કલ્બ ઔર હુઝૂરી નસીબ નહીં હૂઈ. નમાઝમેં દુન્યાકે ખયાલાત અપની તરફ મગ્ન કર લેતે હૈં હટાનેકે બાવજૂદ ખત્મ નહીં હોતે, રાસ્તા ચલ્તે નિગાહેં બે ઈખ્તિયાર ગૈર મેહરમકી તરફ ઉઠતી હે, દિલ પર શહવાની શૈતાની ખયાલાત હુજૂમ કરતે હૈં, લોગોંકી તા'રીફસે તબિયતમેં બશાશત પૈદા હોતી હે, જબ કે અપની ગલ્તિયોંકો દૂસ્રોંકે છુપાનેકે લિએ ગલત બયાની ભી હો જાતી

હે. યહ સબ મુહલિક બાતિની અમ્રાઝકી વાઝેહ નિશાનિયાં હૈં. ઐસે શખ્સકો મશાઈખે ઈઝામકે ઝેરે સાયા અપની કલ્બી બિમારિયોંકા ઈલાજ કરવાના ઝરૂરી હૈં. ઈસ્સે મુફર મુમ્કિન નહીં ચૂંકે કલ્બે સલીમ હી રોઝે મેહશર નજાતકા સબબ બનેગા. ઈર્શાદે બારી તઆલા હે :—

يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَّلَا بَنُوْنَ اِلَّا مَنْ اَتَى اللّٰهَ بِقَلْبٍ سَلِيْمٍ

[શુઅરા : ૮૮, ૯૮]

(જિસ દિન કામ ન આએગા માલ ઔર ન બેટે મગર જો કોઈ આયા અલ્લાહકે પાસ સાફ સુથરા દિલ લે કર.)

અસ્બાકે તસવ્વુફકા મકસૂદ કલ્બે સલીમ ઔર કલ્બે મુનીબકા હુસૂલ હૈ તા કે સાલિકકી ઝાહિરી વ બાતિની હાલત, સીરત વ અખ્લાક યા'ની આ'ઝા વ જવારિહકા ઈસ્તિઅમાલ تخلقوا باخلاق الله કે ઐન મુતાબિક હો જાએ.

ચુનાંચે ઈમામ ગઝાલી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ અપની કિતાબ المنقذ من الضلال મેં લિખતે હૈં :—

"મુઝે યકીની તૌર પર મા'લૂમ હો ગયા હે કે સુફિયા હી અલ્લાહકે રાસ્તેકે સાલિક હૈં, ઉન્કી સીરત બેહતરીન, ઉન્કા તરીક સબસે ઝિયાદા મુસ્તકીમ ઔર ઉન્કે અખ્લાક સબસે ઝિયાદા તર્બિયત યાફતા ઔર સહીહ હૈં. અગર ઉકલાકી અકલ, ઉલમાકી હિકમત ઔર શરીઅતકે રૂમુઝ શનાસોંકા ઈલ્મ મિલકર ભી ઉન્કી સિરત વ અખ્લાકસે બેહતર લાના ચાહે તો મુમ્કિન નહીં. ઉન્કે તમામ ઝાહિરી વ બાતિની હર્કાતો સકનાત મિશ્કાતે નુબુવ્વતસે માખૂઝ હૈં ઔર નૂરે નુબુવ્વતસે બઢ કર રૂએ ઝમીન પર કોઈ નૂર નહીં જિસ્સે રોશની હાસિલ કી જાએ."

અવ્રાદો વઝાઈફકે દલાઈલ :— મશાઈખે તરીકતને

કુર્આનો હદીષકી રોશનીમેં ચંદ ઔરાદ વ વઝાઈફકો તર્તીબ દિએ હૈં જો મુબ્તદીકે લિએ દવા ઔર મુંતહીકે લિએ ગિઝાકી માનિંદ હૈં. કિસી શૈખે કામિલકે ઝેરે સાયા ઈન વઝાઈફકો ચંદ દિન પાબંદીસે કિયા જાએ તો ઝિંદગીમેં ઈસ્લામી, ઈમાની, કુર્આની ઈન્કિલાબ પૈદા હો જાતા હે. મુહબ્બતે ઈલાહી ઈસ તરહ અંગ અંગમેં સમા જાતી હે કે આંખકા દેખના, ઝુબાનકા બોલના ઓર પાઉંકા ચલના બદલ જાતા હે. સાલિક યૂં મહસૂસ કરતા હૈ કે મેરે ઉપર મુનાફકત ઔર દોરંગીકા ગિલાફ ચળ્હા હુવા થા જો ઉતર ગયા હે ઔર અંદરસે એક સચ્ચા ઔર સુચ્ચા ઈન્સાન નિકલ આયા હે.

જિસ તરહ નુબુવ્વત નબી અલય્હિસ્સલામમેં પોશીદા થી كنت نبيا و آدم بين الروح و الجسد (મૈં નબી થા જબ કે આદમ અલય્હિસ્સલામ રૂહ ઔર જિસ્મકે દરમિયાન થે.)

મગર આલમે ઝાહિરમેં ઈઝહારે ખિલ્વત વ ઝિક્રકી ઝરૂરત પળી. (ગારે હિરાકી ઝિંદગી ઉસ્કી રોશન દલીલ હે.) ઈસી તરહ વિલાયત વલીમેં પોશીદા હોતી હે. મગર તકવા વ તહારત ઔર પાબંદીએ વઝાઈફકી ઝરૂરત પળતી હે. ઈસી રાઝકો ઈમામે રબ્બાની મુજદ્દિદે અલ્ફેષાની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ઈન અલ્ફાઝમેં બયાન ફરમાયા "હર ઈન્સાન વલી બિલ્કુવ્વત હોતા હે વલી બિલ્ફે'લ બનનેકે લિએ આ'માલકી ઝરૂરત હે." ગોયા હર ઈન્સાનમેં ઈત્ની ઈસ્તિઅદાદ રખ્ખ દી ગઈ હે કે અગર વહ અપની સલહિયતોંકો બરૂએ કાર લાએ તો વલી બન જાએ. શાહ અબૂલ્મુઆલી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકે ખલીફએ અજલ હઝરત શાહ ભીક રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ઈરશાદ ફરમાતે હૈં :–

بھیکا بھکھا نہیں ہر دی گٹھڑی لعل

گرہ کھول نہ جاندے تے ترت پھرن کنگال

(ભીકા ભૂકા કોઈ નહીં હે હર એકકી ગઠરીમેં લઅલ (સુર્ખ રંગકે ઝવાહિર) ઝવાહિર હેં, યહ ઉસ્કી ગિરહ ખોલના નહીં જાનતે બસ કંગાલ ફિરતે હેં.)

જિસ તરહ એક બીજમેં દરખ્ત બનનેકી સલાહિય્યત મૌજૂદ હોતી હે ઔર અગર ઉસ બીજકો કિસી માલીકી ઝેરે નિગરાની ચંદ દિન ઝરખેઝ ઝમીન પર પરવરીશ પાનેકા મૌકા મિલ જાએ તો ફલ ફૂલવાલા દરખ્ત બન જાતા હે. ઈસી તરહ સાલિક ચંદ દિન કિસી શૈખે કામિલકે ઝેરે સાયા ઈન ઔરાદો વઝાઈફકો કરે તો ઉસ્કી શખ્સિયત પર હુસ્નો અખ્લાલકકે ફૂલ લગતે હેં ઔર ઉસ્કા શજર ઉમ્મીદ બારઆવર ષાબિત હોતા હે, દુન્યાકે કરોળોં ઈન્સાનોંને અ઼બ તક ઈસ નુસ્એકો આઝમાયા ઔર ઉસ્સે ફાઈદા પાયા. જિસ તરહ એક કેમિશ્ટ કહતા હે કે ચીની ખાઓગે તો મીઠી મેહસૂસ હોગી ઈસી તરહ શૈખે કામિલ જબ ઔરાદો વઝાઈફકી તલ્કીન કરતા હે તો ઉસે યકીન હોતા હે કે સાલિકકો યકીની ફાઈદા હોગા, ઔર યહ બાતં કરતે હૂએ ઉસ્કે પાઉંકે નીચે ચટ્ટાન હોતી હે. હાં અગર કોઈ શખ્સ કિસી શૈખે નાકિસકે હાથ લગ જાએ યા શૈખ તો કામિલ મગર સાલિક ઔરાદો વજાઈફકી પાબંદી ન કરે તો વહ બહષસે ખારિજ હે. ઉસ્કી મિષાલ ઐસે મરીઝકીસી જો કિસી શહરએઆફાક (મશ્હૂર) તબીબસે નુસ્ખા લિખવાએ, મગર જેબમેં ડાલે ફિરે, ઈસ્તિઅમાલ ન કરે ઔર કુછ દિનોંકે બા'દ કહે ડાકટર સાહબ ! મુઝે ઈફાકા નહીં હુવા, ડાકટર પૂછેગા કે આપને નુસ્ખા ઈસ્તિઅમાલ કિયા તો કહેગા કે મેંને તો જેબમેં

ડાલા હુવા હે, ડાકટર કહેગા કમ્બખ્ત ઈસે તો પેટમેં ડાલ્ના થા ફિર ફાઈદા હોતા.

ઈન ઔરાદો વઝાઈફકી એક ખૂબસૂરતી યહ ભી હે કે કરનેમેં બહુત આસાન ઔર મિલ્તા હે ઉસ્સે તઝકિયા વ એહસાન. પસ પૂરીકી પૂરી શરીઅત પર ચલના આસાન હો જાતા હે. યહ બાત દો ઔર દો ચારકી માનિંદ ઠોસ હે. જિસે યકીન ન હો આઝમાકે દેખે દૂધકા દૂધ પાનીકા પાની હો જાએગા.

صدائے عام ہے یاران نکتہ داں کے لئے

અબ ઈન ઔરાદો વઝાઈફકી તફસીલ બયાન કી જાતી હે:-

૧. ઝિક્ર (વુકૂફે કલ્બી)

ઝિક્રકા લફઝી મા'ના હે યાદ તો ફિર ઝિક્રુલ્લાહકા મતલબ હુવા અલ્લાહકી યાદ. યહી અલ્લાહકા ઝિક્ર દિલોંકી દવા ઔર બાતિની બિમારિયોંકે લિએ શિફા હે. ઈમામ ઈબ્ને તૈમિયા રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને લિખ્ખા હે કે અલ્લાહકા ઝિક્ર દિલકે લિએ એૈસા હે જૈસે મછલીકે લિએ પાની. ઈસ ઝિક્રુલ્લાહકે ઝરીએ સાલિકકો فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ (પસ તુમ મુઝે યાદ કરો મેં તુમકો યાદ કરૂંગા) ઔર فَإِنْ ذَكَرَنِي فِي نَفْسِهِ ذَكَرْتُهُ فِي نَفْسِي (અગર વહ અપને દિલમેં મુઝે યાદ કરતા હે તો મેં અપને દિલમેં યાદ કરતા હૂં) કી બશારતેં ભી નસીબ હોતી હેં ઔર أَنَا جَلِيسُ مَعَ مَنْ ذَكَرَنِي (જો મેરા ઝિક્ર કરતા હે મેં ઉસ્કા હમ મજલીસ હોતા હૂં) કી સઆદતે ઉઝમા ભી નસીબ હોતી હે. હાફિઝ ઈબ્ને કય્યિમ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને الوابل الصيب મેં ઝિક્રકે સો ફાઈદે

ગિનવાએ હેં. ઝિક્ર દો તરહકા હોતા હે.

ઝિક્રે લિસાની ઔર ઝિક્રે કલ્બી. બકોલે શખ્સે :–

لسانی و قلبی یفرحان بذکرها

وما المرء الا قلبه و لسانه

(મેરી ઝુબાન ઔર મેરા દિલ ઉસ્કે ઝિક્રસે ખૂશ હે ઔર આદમીકે પાસ દિલ ઔર ઝુબાન તો હોતી હે.)

અહાદીષે નબવી સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમસે ષાબિત હે કે ઝિક્રે કલ્બીકો ઝિક્રે લિસાની પર સત્તર ગુના ફઝીલત હાસિલ હે. મષલન :–

ઝિક્રે કલ્બી હમાવક્ત કરના મુમ્કિન હે જબ કે ઝિક્રે લિસાની મુમ્કિન નહીં. મષલન જબ સાલિક ખાના ખા રહા હોતા હે, તકરીર કર રહા હોતા હે, યા દુકાન પર બેઠા ગાહકસે સોદા તૈ કર રહા હોતા હે તો વહ ઝુબાનસે એક વક્તમેં દો કામ નહીં કર સકતા. ગુફતગુ કરે યા ઝિક્રુલ્લાહ કરે. એક વક્તમેં એક કામ હી મુમ્કિન હે. જબ કે ઝિક્રે કલ્બી લેટે, બેઠે, ચલતે, ફિરતે હર ઘળી હર આન કિયા જા સકતા હે.

ઝિક્રે લિસાની કરતે હૂએ ઝુબાન હિલેગી, હોંટ હરકત કરેંગે, હર વક્ત યહ ડર રહેગા કે કિસીકો પતા ન ચલ જાએ જબ કે ઝિક્રે કલ્બીકા પતા યા તો કરનેવાલેકો હોતા હે યા જિસ્કા ઝિક્ર હો રહા હોતા હે ઉસે મા'લૂમ હોતા હે. એક રિવાયતમેં આતા હે કે ઝિક્રે કલ્બી ફરિશ્તે ભી નહીં સુન સકતે, ઉન્હેં એક ખૂશ્બૂ આતી મેહસૂસ હોતી હે. કિયામતકે દિન મુઆમલા ખુલેગા કે યહ તો યાદે ઈલાહીકી ખૂશ્બૂ થી.

میاں عاشق و معشوق رمزے است

کراما کاتبین را ہم خبر نیست

(આશિક વ મા'શૂકમેં કુછ ઈશારે ઐસે હોતે હેં કે વહ કિરામન કાતિબિનકો ભી મા'લૂમ નહીં હો પાતે.) ઈસી લિએ ઝિક્રે કલ્બીકો ઝિક્રે ખફી કહા જાતા હે.

દર હકીકત જિસ્મે ઈન્સાનીમેં યાદકા મુકામ કલ્બ હે જબ કે ઝુબાનસે ઈસ્કા ઈઝહાર હોતા હે. કભી કિસી માંને બેટેસે યહ નહીં કહા કે બેટા મેરી ઝુબાન તુમ્હેં બહુત યાદ કરતી હે, બલ્કે હમેશા યહી કહેગી કે બેટા મેરા દિલ તુમ્હેં બહુત યાદ કરતા હે. મા'લૂમ હુવા કે યાદકા મુકામ ઈન્સાનકા કલ્બ હે. પસ અકલી દલાઈલસે ભી ષાબિત હુવા કે ઝિક્રેખફી અફઝલ હે ઝિક્રે લિસાનીસે. બકૌલે શખ્સે :-

از دروں شو آشنا ووز بروں بیگانہ وش

ایں طریقہ زیبا روش کم تر بود اندر جہاں

(અંદરસે તૂ આશ્ના હો બાહરસે બેગાના હો, યહી તરીકા બેહતર હે ઔર દુન્યામેં બહુત કમ હે.)

ઈસી ઝિક્રે કલ્બીકો મશાઈખે તરીકત વુકૂફે કલ્બી કહતે હેં. કુર્આન વ હદીષમેં જાબજા ઉસ્કે કરનેકા હુક્મ દિયા ગયા હે.

કુર્આન મજીદસે દલાઈલ :-

ઈર્શાદે બારી તઆલા હે :-

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا. [અહ્ઝાબ : ૪૧]

(એ ઈમાનવાલો ! અલ્લાહકા ઝિક્ર કષ્રતસે કરો.)

ઈસ આયતમેં ઉઝકુરૂ જમાકા સેગા ભી ઔર અમ્રકા ભી. ગોયા મો'મીનકો ઝિક્ર કષીરકા હુક્મ દિયા જા રહા હે. મઝીદબરાં ઝિક્ર કષીર કરનેવાલોંકે સાથ મગ્ફિરત ઔર જન્નતકે વા'દે ભી કિએ જા રહે હેં.

وَالذَّاكِرِيْنَ اللّٰهَ كَثِيْرًا وَّ الذَّاكِرَاتِ اَعَدَّ اللّٰهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَّ اَجْرًا عَظِيْمًا.

(અલ્લાહકા ઝિક્ર કરનેવાલે મર્દ ઔર ઔરતેં, અલ્લાહને ઉન્કે લિએ મગ્ફિરત ઔર બળા અજર તય્યાર કર રખા હે.)

[અહ્ઝાબ : ૩૫]

અબ સવાલ પૈદા હોતા હે કે ઝિક્રે કષીરકા ક્યા મતલબ હે ? ક્યા હર નમાઝકે બા'દ થોળી દેર ઝિક્ર કર લિયા કરે ? યા સુબ્હ શામ ઝિક્ર કિયા કરેં યા ઈત્ના ઝિક્ર કરેં કે થક જાએં ? આખિર ક્યા કરેં ? ઈસ આયતકે તહત મુફસ્સિરીનમેંસે હઝરત મુજાહિદ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ઝિક્રે કષીરકી તા'રીફ યૂં બયાન કરતે હેં :–

اَلذِّكْرُ الْكَثِيْرُ اَنْ لَّا يَنْسَاءَهٗ بِحَالٍ

(ઝિક્રે કષીર યહ હે કે ઉસે કિસી હાલમેં ભી ન ભૂલે.)

કિસી હાલમેં ભી ન ભૂલ્નેસે મુરાદ ક્યા હે ? ઈન્સાનકી તીન બુન્યાદી હાલતેં હેં. યા વહ લેટા હોગા યા બેઠા હોગા યા ખળા હોગા. હર હાલમેં ઝિક્ર કરનેસે મુરાદ લેટે, બેઠે, ખળે અલ્લાહકો યાદ કરે, યહી અકલમંદોંકી નિશાની બતાઈ ગઈ હે. કુર્આને પાકમેં ઉલૂલ્અલ્બાબ (અકલમંદો) કે મુતઅલ્લિક ફરમાયા ગયા હે :–

اَلَّذِيْنَ يَذْكُرُوْنَ اللّٰهَ قِيَامًا وَّ قُعُوْدًا وَّ عَلٰى جُنُوْبِهِمْ. [આલે ઈમરાન]

(વહ બંદે જો ખળે ઔર લેટે અલ્લાહકા ઝિક્ર કરતે હેં.)

قال الصاوی تحت هذه الاية، و اعلم ان الله تعلی لم يفرض فريضة علی عباده الا جعل لها حدا معلوما و عذر اهلها فی حال العذر غير الذكر فلم يجعل له حدا و لم يعذر احدا فی تركه الا من كان مغلوبا علی عقله و لذا امرهم فی جميع الاحول قال الله تعالی يذكرون الله قياما و قعودا و علی جنوبهم ففيه اشارة الی ان الذكر امره عظيم و فضله جسيم.

(મુફસ્સિર સાવી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ઈસ અયતકે તહત ફરમાયા કે અલ્લાહ તઆલાને અપને બંદોં પર જો ચીઝ ફર્ઝ કી હે ઉસ્કે લિએ અલ્લાહ તઆલાને હદ મુકર્રર કર દી હે ઔર હાલતે ઉઝ્રમેં ઉન્કો મા'ઝૂર સમઝા ગયા હે, સિવાએ ઝિક્રકે કે ન તો કોઈ ઉસ્કે વાસ્તે હદ મુકર્રર કી હે ઔર ન કિસીકો ઉસ્કે તર્કમેં મા'ઝૂર સમઝા હે સિવાએ મજ્નૂનકે, ઈસી લિએ ઉસ્કા અમ્ર કિયા હે અલ્લાહને સાથ ઈસ ઝિક્રકે જમીઅ (તમામ) હાલાતમેં ઔર બતાયા હે કે મો'મિન યાદ કરતે હેં અલ્લાહકો ખળે હૂએ, બેઠે હૂએ ઔર અપની કરવટોં પર ઔર ઉસ્મેં ઈશારા હે ઈસ અમ્રકી તરફ કે ઝિક્રકી શાન ઔર ઉસ્કી ફઝીલત બહુત બળી હે.)

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ઈસ આયતકે તહત ફરમાતે હેં :–

الذين يذكرون الله قياما و قعودا و على جنوبهم اى باليل و النهار فى البر و البحر و السفر و الحضر و الغنى و الفقر و المرض و الصحة و السرور و الاعلانية.

(જો લોગ ખળે બેઠે ઔર લેટે અલ્લાહકો યાદ કરતે હેં યા'ની રાતમેં ઔર દિનમેં, ખુશ્કીમેં ઔર તરીમેં, સફરમેં ઔર હજરમેં, ગિનામેં ઔર ફક્રમેં, મર્ઝમેં ઔર સેહતમેં ખલ્વતમેં ઔર જલ્વતમેં.)

ઐસા ઝિક્ર તો ફિર ઝિક્રે કલ્બી ઔર ઝિક્રે ખફી હી હો સકતા હે જો હર હાલમેં કિયા જા સકે, પસ મા'લૂમ હુવા કે કુર્આન મજીદમેં ઝિક્રે કષીરકા હુક્મ દિયા ગયા હે ઉસ્કી તફસીર ઝિક્રે કલ્બી, ઝિક્રે ખફી યા સુફિયાકી ઈસ્તિલાહમેં વુકૂફે કલ્બી હી હે. ઉસ્કો કરનેકા કુર્આન મજીદમેં હુક્મ દિયા ગયા હે. ઈર્શાદે બારી તઆલા હે :–

وَاذْكُرْ رَبَّكَ كَثِيْرًا وَّ سَبِّحْ بِالْعَشِيِّ وَ الْإِبْكَارِ. [આલે ઈમરાન : ૪૧]

(ઔર યાદ કર અપને રબકો કષ્રતસે ઔર સુબ્હ શામ ઉસ્કી તસ્બીહ કર)

પસ ષાબિત હુવા કે વુકૂફે કલ્બી કરનેકે લિએ કુર્આન મજીદમેં હુક્મન ફરમાયા ગયા હે, ખૂશ નસીબ હે વહ હઝરાત જો ઉસ્કો સિખનેકે લિએ મશાઈખે ઈઝામકી સર પરસ્તીમેં વક્ત ગુઝારતે હૈં.

અહાદીષસે દલાઈલ :-

ઈર્શાદે નબવી સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ હે :-

عن ابی سعید رضی الله عنه سئل رسول الله صلی الله علیه و سلم ای العباد افضل درجة عند الله یوم القیمة قال الذاکرون الله کثیرا. قلت یا رسول الله و من الغازی فی سبیل الله قال لو ضرب بسیفه فی الکفار و المشرکین حتی ینکسروا یختضب و ما کان الذاکرون افضل منه درجة.

(રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમસે સવાલ કિયા ગયા કે કયામતકે દિન અલ્લાહકે યહાં કિન લોગોંકા દર્જા ઝિયાદા હોગા. ફરમાયા જો લોગ કષ્રતસે ઝિક્રુલ્લાહ કરતે હૈં. મૈંને અર્ઝ કી, યા રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ ! ઔર જો લોગ જિહાદ કરતે હૈં, ફરમાયા કે અગર્ચે મુજાહિદ, કુફ્ફાર ઔર મુશ્રિકીન પર તલ્વાર ચલાતા રહે યહાં તક કે વહ તલ્વાર ટૂટ જાએ ઔર ખૂન આલૂદ હો જાએ ફિર ભી ઝાકિરીનકા દર્જા અફઝલ હે.)

ઈસ હદીષે પાકમેં ઝિક્રે કષીર કરનેવાલોંકી ફઝીલત કિત્ની વઝાહતસે બયાન કી ગઈ હે. આઈએ અબ સુન્નતે નબવી સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમસે ભી ઈસ્કી દલીલ ઢૂંડે તો એક રિવાયતમેં હે :-

عن عائشة كان رسول ﷺ يذكر الله على كل احيانه.

(સય્યિદા આઈશા સિદ્દીકા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હાસે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ હર લમ્હે અલ્લાહકા ઝિક્ર કરતે થે.)

ઈસ હદીષે પાકમેં કુલ્અહયાના (હર લમ્હે) કા લફ્ઝ ગવાહી દે રહા હે કે યહ ઝિક્રે કલ્બી, ઝિક્રે ખફી હે. પસ આપ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી આદતે મુબારકા ઔર સુન્નતે બૈઝા' હમાવક્ત યાદે ઈલાહીમેં મશ્ગૂલ રહના થી. મશાઈખે ઈઝામ ઈસીકી ઈત્તિબાઅકે લિએ સાલિકીને તરીકતકો વુકૂફે કલ્બીકી મશ્ક કરવાતે હૈં. તા કે ઈન્સાનકા મુઆમ્લા "દસ્ત બકાર દિલ બયાર"(હાથ કામ કાજમેં ઔર દિલ અલ્લાહકી યાદમેં) કે મુતાબિક હો જાએ. વુકૂફે કલ્બી યહ હે કે ઈન્સાન હર વક્ત અપની તવજ્જુહ દિલકી તરફ ઔર દિલકી તવજ્જુહ અલ્લાહકી તરફ રખ્ખે ઔર લેટે બેઠે ચલતે ફિરતે હર ઘળી, હર આન દિલમેં રખ્ખે યહ ધ્યાન કે મેરા દિલ અલ્લાહ અલ્લાહ કહ રહા હે. યહી મુંદર્જએ બાલા આયાત વ અહાદીષકા મંશા હે. પસ ષાબિત હુવા કે વુકૂફે કલ્બીકી તા'લીમ કુર્આન વ હદીષકે એન મુતાબિક હે.

૨. ફિક્ર (મુરાકબા)

મુરાકબા માખૂઝ હે રકીબસે, જિસ્કે મા'ના હે મુંતઝિર, નિગહબાન, પાસબાન જૈસે ઈર્શાદ ફરમાયા ગયા :–

اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيْبًا. [અહ્ઝાબ આયત : પર]

(બેશક અલ્લાહ તઆલા તુમ પર નિગહબાન હે) તસવ્વુફકી ઈસ્તલાહમેં મુરાકબા કહતે હૈં અલ્લાહ તઆલાસે લૌ લગા કર બેઠનેકો. પસ સાલિક જબ મુરાકિબ હોતા હે તો વહ સારી દુન્યાસે યકસૂ હો કર, યકરૂ હો કર, કિબ્લા રૂહ હો

કર, બાવુઝુ હો કર બેઠ જાતા હે, આંખોકો બંદ કર લેતા હે, સરકો ઝુકા લેતા હે ઔર થોળી દેરકે લિએ યહ સોચતા હે ન ઝમીન, ન આસ્માન, ન ઈન્સાન, ન હેવાન, ન શૈતાન કુછ ભી નહીં હે. બસ અલ્લાહ તઆલાકી રહમત આ રહી હે ઔર મેરે દિલમેં સમા રહી હે. મેરે દિલકી ઝુલ્મત વ સિયાહી દૂર હો રહી હે ઔર મેરા દિલ અલ્લાહ અલ્લાહ અલ્લાહ કહ રહા હે. શુરૂઅ શુરૂઅમેં સાલિકકા દિલ ઝિક્રકી તરફ મુતવજ્જહ નહીં હોતા જૈસે હી સર ઝુકાયા દુન્યાકે ખયાલાત વ વસાવિસને હુજૂમ કિયા. મષલ મશ્હૂર હે كل اناء يترشح بما فيه (હર બર્તનમેંસે વહી કુછ નિકલતા હે જો ઉસ્મેં હોતા હે.) દિલમેં દુન્યા ભરી હોનેકી કિત્ની વાઝેહ દલીલ હે કે સર તો ઝુકાઉં યાદે ઈલાહીકી ખાતિર, મગર પરેશાન ખયાલાત શક કરને લગે. સાલિકકો ઈસ બાતસે ગભરાનેકી ઝરૂરત નહીં, બલ્કે યહ સોચનેકી ઝરૂરત હે કે મુઝે તો બહુત મેહનત કરની ચાહિએ. અગર દિલમેં યહી કુછ લે કર આગે મંઝિલ પર ચલા ગયા તો મેરી કિત્ની રૂસ્વાઈ હોગી.

ઈર્શાદે બારી તઆલા હે :–

[આદિયાત : આયત ૧૦] وَ حُصِّلَ مَا فِى الصُّدُوْرِ.

(જો સીનોંમેં હોગા નિકાલેંગે)

ઔર

[તારિક : આયત ૯] يَوْمَ تُبْلَى السَّرَآئِرُ.

(વહ દિન જબ ભેદ ખોલ દીએ જાએંગે.)

સાલિક મુરાકબેમેં બેઠતે વક્ત જબ યહ સોચતા હે, ગુમાન કરતા હે કે અલ્લાહકી રહમત આ રહી હે તો હદીષે પાક انا عند ظن عبدی بی (મેં બંદેકે સાથ ઉસ્કે ગુમાનકે મુતાબિક મુઆમલા કરતા હૂં) કે મુતાબિક રહમત દિલમેં સમા

જાતી હે. બિલફર્ઝ પહલે દિન સારા વક્ત દુન્યાકે ખયાલાત આએ ફકત એક લમ્હા અલ્લાહકા ખયાલ આયા તો દૂસ્રે દિન દુન્યાકે ખયાલાત નિસ્બતન કમ આએંગે. તીસ્રે દિન ઔર કમ. હત્તા કે વહ વક્ત આએગા કે જબ સર ઝુકાએંગે તો ફકત અલ્લાહકા ધ્યાન રહેગા દુન્યા કમીની દિલસે નિકલ જાએગી.

દિલકે આઈનેમેં હે તસ્વીરે યાર
જબ ઝરા ગરદન ઝુકાઈ દેખલી

મુરાકબાકે દોરાન બા'ઝ સાલિકીન પર ઉંઘસી તારી હો જાતી હે. યહ اذ يغشيكم النعاس (જબ તુમ્હારે ઉપર ઉંઘ તારી કર દી ગઈ) કે મિસ્દાક કસબે ફૈઝ હી કી અલામત હોતી હે. ગભરાનેકી ઝરૂરત નહીં, તરક્કી હોતી રહતી હે. સાલિકકી મિષાલ મુર્ઘીકી માનિંદ હે જો અંડો પર બેઠ કર ઉન્હેં ગર્મી પહુંચાતી હે. ઈબ્તિદામેં જો અંડે પથ્થરકી તરહ બેજાન મેહસૂસ હોતે હેં ઉન્મેં જાન પળતી હત્તા કે ચૂં ચૂં કરતે ચૂઝે નિકલ આતે હેં. ઈસી તરહ સાલિકકો ઈબ્તિદામેં અપના દિલ પથ્થરકી માનિંદ નઝર આતા હે, લેકિન મુરાકબામેં બેઠ કર ઝિક્રકી હરારત પહુંચાનેસે વહ વક્ત આતા હે જબ દિલ અલ્લાહ અલ્લાહ કરના શુરૂઅ કર દેતા હે. ઝાહિરમેં યહ અમલ જિત્ના હલ્કા ફુલ્કા સાદાસા લગતા હે ઉસ્કા અષર ઈત્ના હી ઝિયાદા હે. ચંદ દિન મુરાકબાકી પાબંદી કરનેસે તો યહ હાલત હો જાતી હે કે,

દિલ ઢૂંડતા હે ફિર વહી ફુરસતકે રાત દિન
બેઠે રહેં તસવ્વુરે જાના કિએ હૂએ

યાદકા યહ તરીકા આશિકોંકા તરીકા નહીં, બલ્કે મેહબૂબોંકા તરીકા હે. આશિક આહોઝારી ઔર નાલા વ ફરિયાદ કરતે હેં. જબ કે મેહબૂબ ફક્ત દિલમેં યાદ બસાતે હેં :

વહ જિન્કા ઈશ્ક સાદિક હે કબ ફરિયાદ કરતે હૈં
લબોં પર મહરે ખામોશી દિલોંમેં યાદ કરતે હૈં

ઈસ તરીકએ ઝિક્રકે વાઝેહ દલાઈલ કુર્આન વ હદીષમેં મૌજૂદ હૈં.

કુર્આન મજીદસે દલાઈલ :–

ઈર્શાદે બારી તઆલા હે :–

وَاذْكُرْ رَّبَّكَ فِيْ نَفْسِكَ تَضَرُّعًا وَّ خِيْفَةً وَّ دُوْنَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ.

(ઔર ઝિક્ર કરો અપને રબકા અપને નફસમેં ગિળગિળાતે હૂએ ખુફિયા તરીકેસે, મગર ઊંચી આવાઝસે નહીં.) [અઅરાફ આયત : ૨૦૫]

મુફસ્સીરનને فی نفسك કા મત્લબ فی قلبك હી કિયા હે. યા'ની અપને દિલમેં અપને રબકા ઝિક્ર કરો. મઝેકી બાત યહ હે કે 'વઝકુર' અમ્રકા શેગા હે ગોયા હુક્મ દિયા જા રહા હે કે ઝિક્ર કરો અપને રબકા. અગર ઈસ હુક્મકી તા'મીરમેં મશાઈખ રોઝાના ઝિક્ર વ મુરાકબા કરે તો ઉસે હુક્મકી તા'મીલ કહા જાએગા યા બિદઅત ? ઝાકિરીન પર એ'તિરાઝ કરનેવાલે ઝરા ઠંડે દિલ ઔર દિમાગસે સોચેં.

ખુર્દકા નામ જુનૂં પળ ગયા જુનૂંકા ખુર્દ
જો ચાહે આપકા હુસ્ન કરિશ્મા સાઝ કરે

વૈસે ભી فی نفسك કા તર્જમા અપને દિલમેં, અપને ધ્યાનમેં, અપની સોચમેં હી કિયા જા સકતા હે, અપની ઝુબાનસે તો નહીં કિયા જા સકતા. મુરાકબા પર તન્કીદ કરનેવાલોંકે મતીનકા દર્જા રખતી હે. મઆરિફુલ્કુર્આનમેં હઝરત મુફતી શફી' સાહબ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ફરમાતે હૈં કે ઈસ આયતમેં تضرعا و خيفة સે ઝિક્રે કલ્બી ઔર و دون الجهر من القول સે ઝિક્રે લિસાની મુરાદ હે. ઈસ્સે એક તો

ઝિક્રે કલ્બીકા ષુબૂત મિલા, દૂસ્રા ઝિક્રે કલ્બીકા ઝિક્રે લિસાની પર મુકદમ હોના ષાબિત હુવા.

બા'ઝ નાકિદીનકો યહ કહતે સુના ગયા કે ઝિક્રે કલ્બી કુર્આનસે કહાં ષાબિત હે ? પહલી બાત તો યહ કે હર ચીઝકા કુર્આનસે ષાબિત હોના ઝરૂરી નહીં. અગર ઐસા હોતા તો હદીષકી કોઈ ઝરૂરત હી નહીં થી. કુર્આન કાફી થા, બલ્કે ફિર તો સાહિબે કુર્આનકે આનેકી ભી ઝરૂરત ન થી. જિબ્રઈલ અલય્હિસ્સલામ કિતાબ લે આતે ઔર બસ يعلمكم دينكم વાલા મુઆમલા હો જાતા. હર ચીઝકો કુર્આનસે તલાશ કરનેવાલે મા'લૂમ નહીં હદીષે પાકકો ક્યા સમઝતે હેં ? લગતા હે ઉન્હેં નમાઝોંકી રકાતેં ઔર ઝકાતકી તફસીલ કુર્આને પાકસે મિલ ગઈ હે. લિહાઝા અબ સિર્ફ મુરાકબાકી દલીલ તલાશ કરના બાકી રહ ગઈ હે. ખૈર યહ તો થા ઈલ્ઝામી જવાબ. અબ તેહકીકી જવાબકી તરફ આએં.

ઈર્શાદે બારી તઆલા હે :—

وَ لَا تُطِعْ مَنْ اَغْفَلْنَا قَلْبَهٗ عَنْ ذِكْرِنَا. [કહફ આયત : ૨૮]

(ઔર ઉસ્કી ઈતાઅત ન કરેં જિસ્કે દિલકો હમને અપની યાદસે ગાફિલ કર દિયા)

ઈસ આયતમેં વાઝેહ દલીલ હે કે ઉન્કી ઈતાઅત ન કરે. જિન્કે દિલ હમારી યાદસે ગાફિલ હેં, દૂસ્રે લફઝોંમેં ઉન્કી ઈતાઅત કરેં જિન્કે દિલમેં હમારી યાદ હે, ઝિક્રે કલ્બીકે ષુબૂતમેં ઈસ્સે બળી દલીલ ઔર પેશ નહીં કી જા સકતી.

મુદઈ લાખ પે ભારી હે ગવાહી તેરી

ઈર્શાદે બારી તઆલા હે :—

وَاذْكُرِ اسْمَ رَبِّكَ وَ تَبَتَّلْ اِلَيْهِ تَبْتِيْلًا. [મુઝ્ઝમ્મિલ]

(અપને રબકો યાદ કરો ઔર તમામ મખ્લૂકસે કટ કર

(ઉસી એક કે હો રહો)

ઈસ આયતે મુબારકામેં દો બાતોંકા હુક્મ દિયા ગયા હે :–

૧. અપને રબકે નામકા ઝિક્ર કરો. યહાં કાબિલે ગોર નુકતા યહ હે કે યહ નહીં કહા ગયા રબકા ઝિક્ર કરો. ઝાહિરન યહ ભી કહ દિયા જાતા તો કાફી થા, મગર રબકે નામકા ઝિક્ર કરોકા મતલબ યહ હુવા કે રબ તો સિફાતી નામ હે. યહાં ઝાતી નામ "અલ્લાહ"કા ઝિક્ર કરનેકા હુક્મ હે. ચૂનાંચે અલ્ફાઝ "અલ્લાહ"કા ઝિક્ર કરના રબકે નામકા ઝિક્ર કરના હુવા. પસ ષાબિત હુવા કે કુર્આન મજીદમેં લફ્ઝ અલ્લાહકા ઝિક્ર કરનેકા હુક્મ દિયા ગયા હે.

૨. ઉસ (અલ્લાહ) કી તરફ تبتل ઈખ્તિયાર કરો. تبتل કહતે હૈં મેહબૂબકી ખાતિર માસિવાસે ઈન્કિતાઅ ઈખ્તિયાર કરનેકો. ગોયા ચાહતે હૈં મખ્લૂકસે તોળો ઔર રબસે જોળો. યહ ઈન્કિતાઅ અનિલ્મખ્લૂક બેઠે બિઠાએ તો નસીબ હોનેસે રહા, ઈસ્કે લિએ કુછ તો કરના પળેગા. સવાલ પૈદા હોતા હે કે ક્યા કરેં ? મશાઈખે ઈઝામને ઈસ્કા આસાન હલ બતા દિયા કે રોઝાના કુછ વક્ત ફારિગ કરે યકસૂ હો કર યકરૂ હો કર, બેઠ જાઓ. આખોંકો બંદ કર લો ઔર બંદ કરતે વક્ત યહ સોચો કે આજ તો મેં અપની મરઝીસે આંખે બંદ કર રહા હૂં. એક વક્ત આએગા કે યહ હમેશાકે લિએ બંદ હો જાએંગી. ઈસ્સે દુન્યાકી બેષબાતી દિલમેં બેઠેગી ઔર મખ્લૂકસે કટ કર ખાલિકે હકીકીસે જુળનેકા દાઈયા પૈદા હોગા. અગર તબીઅત ચાહે તો સર પર કપળા ડાલ લો ઔર યહ સોચો કે આજ તો અપની મરઝીસે સર પર કપળા ડાલ રહા હૂં એક વક્ત આએગાકે મુઝે કફન પહના દિયા જાએગા. ઈસ્સે تبتلકી કૈફિયતમેં મઝીદ ઈઝાફા હોગા. રોઝાના દસ પંદરા મિનટ, આધા ઘંટા ઈસ તરહ

બેઠનેસે યહ સબક રાસિખ હોતા જાએગા. પાનીકા કત્રા દેખનેમેં કિત્ના નરમ હોતા હે, લેકિન કિસી પથ્થર પર મુતાવાતિર ગિરતા રહે તો ઉસ્મેં ભી સૂરાખ હો જાતા હે. ઈસી તરહ ઈન્સાન અગર રોઝાના ઈસ હાલતમેં બેઠ કર અલ્લાહ અલ્લાહકા ઝિક્ર કરે તો એક વક્ત આતા હે કે અલ્લાહકી યાદ દિલમેં અપના રાસ્તા બના લેતી હે. યહ સારી કેફિયત મુરાકબા કહલાતી હે ઔર યહી ઈસ આયતે કરીમાકા મકસૂદ હે. ઈસ મશ્કકા નામ تبتل રખ્ખેં, મુહાસબા રખ્ખેં મગર ઈસ હકીકતસે મુફર મુમ્કિન નહીં કે ઈસ્કા કુર્આને પાકમેં હુક્મ દિયા ગયા હે. ષાબિત હુવા કે મુરાકબા કુર્આને પાકકી તા'લીમાતકે ઐન મુતાબિક હે.

અહાદીષસે દલાઈલ :-

બુખારી શરીફમેં کیف کان بدء الوحی કે બાબમેં મઝકૂર હે કે નબી અલય્હિસ્સલામ નુઝૂલે વહીસે પહલે કઈ કઈ દિનકા ઝાદ લે કર ગારે હિરામેં વક્ત ગુઝારતે થે. ઉસ વક્ત ન તો નમાઝ થી, ન કુર્આન થા ફિર વહાં બેઠ કર ક્યા કરતે થે ? મુહદ્દિષીનને લિખા હે કે ઝિક્રુલ્લાહમેં અપના વક્ત ગુઝારતે થે, મહખ્લૂકસે હટ કટકે અલ્લાહસે લૌ લગાનેકા નામ મુરાકબા હી તો હે. મશાઈખ ઉસી સુન્નતકો ઝિંદા કરતે હેં. અગર કોઈ જબ એ'તરાઝ કરે કે યહ તો ઐલાને નુબુવ્વતકે પહલેકી બાત હે તો ચલેં ઐલાને નુબુવ્વતકે બા'દકા વાકિઆ બયાન કિયા જાતા હે.

عن ابی هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه و سلم فيما يذكر عن ربه تبارك و تعالى اذكر فى بعد العصر و بعد الفجر ساعة اكفك فيما بينهما.

(હદીષે કુદસીમેં હે કે હક તઆલાને હુઝૂરે અકરમ

સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકો હુકમ ફરમાયા કે "અસ્ર ઔર ફજરકે બા'દ મેરા ઝિક્ર કિયા કરો ઈન દો વક્તોંકે દરમિયાનકી મેં કિફાયત કરૂંગા.")

મશાઈખે કિરામ સુબ્હો શામ ઈસી મુરાકબે હી કા તો હુકમ દેતે હેં.

દર્જે ઝેલમેં ઝિક્ર વ મુરાબાકે મુતઅલ્લિક અકષર પૂછે જાનેવાલે સવાલાતકે જવાબાત કલમબંદ કિએ જાતે હેં :-

સવાલ ૧ :- ઝિક્રકા લફઝ કુર્આને પાકકે લિએ ભી ઈસ્તિઅમાલ હુવા હે તો ક્યા યહ બેહતર નહીં કે જહાં ઝિક્ર કરનેકા હુકમ હે વહાં કુર્આને પાકકી તિલાવત મુરાદ લી જાએ?

જવાબ :- ગો કે ઝિક્રકા લફઝ કુર્આને પાકકે લિએ ભી ઈસ્તિઅમાલ હુવા હે તા હમ કુર્આને પાકકી તિલાવત ઔર ઝિક્રુલ્લાહ દો મુસ્તકિલ અલગ અલગ ઈબાદતેં હે. તબરાની શરીફકી રિવાયત હે :-

فی حدیث طویل لابی ذر اوصیك بتقوی الله فانه رأس الامر كله و علیك بتلاوة القرآن و ذكر الله فانه ذكر لك فی السماء و نور لك فی الارض.

[જામિઉસ્સગીર]

(એક તવીલ હદીષે પાકમેં હઝરત અબૂઝર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુસે નબી સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકા ફરમાન હે કે મેં તુમ્હેં તકવાકી વસિયત કરતા હૂં ક્યૂંકે યહ હર કામકી બુન્યાદ હે ઔર તુમ્હારે ઉપર તિલાવતે કુર્આન ઔર અલ્લાહકા ઝિક્ર લાઝિમ હે. બેશક યહ તુમ્હારે લિએ આસ્માનમેં ઝિક્ર ઔર ઝમીનમેં નૂર હે.)

ઈસ હદીષે પાકમેં તિલાવતે કુર્આન ઔર ઝિક્રુલ્લાહકા હુકમ દિયા ગયા. મા'લૂમ હુવા કે યહ દો મુસ્તકિલ અલગ અલગ ઈબાદતેં હેં, લિહાઝા જહાં ઝિક્રુલ્લાહકા હુકમ હે વહાં

તિલાવતે કુર્આન મુરાદ નહીં લી જા સકતી.

સવાલ ૨ :– મશાઈખ જો મા'મૂલાત બતાતે હૈં વહ સુબહ શામ કરને હોતે હે, ક્યા ઉસ્કી કોઈ અસલ ભી હે ?

જવાબ :– જી હાં ઈર્શાદે બારી તઆલા હે :–

وَاذْكُرْ رَبَّكَ كَثِيْرًا وَّ سَبِّحْ بِالْعَشِيِّ وَ الْإِبْكَارِ.

(ઝિક્ર કર અપને રબકા કષ્રતસે ઔર સુબહ શામ ઉસ્કી તસ્બીહ કરો.)

ઈસ આયતમેં વઝાહતકે સાથ સુબહ શામ તસ્બીહાત કરનેકા હુક્મ મૌજૂદ હે.

સવાલ ૩ :– ક્યા લેટ કર ભી મુરાકબા કિયા જા સકતા હે ?

જવાબ :– જી હાં, કોશિશ તો યહી હો કે બાઅદબ બેઠ કર મુરાકબા કરેં. કોઈ ઉઝર, બીમારી વગૈરાકા હો તો લેટ કર ભી મુરાકબા કર સકતે હેં. ઈર્શાદે બારી તઆલા હે :–

وَالَّذِيْنَ يَذْكُرُوْنَ اللّٰهَ قِيَامًا وَّ قُعُوْدًا وَّ عَلٰى جُنُوْبِهِمْ. [આલેઈમરાન:૧૯૧]

ઈસ આયતમેં "جنوبهم" કા લફઝ બતા રહા હે કે લેટ કર ભી અલ્લાહકો યાદ કરના જાઈઝ હે.

સવાલ ૪ :– બા'ઝ લોગ મુરાકબામેં ઉછલતે કૂદતે હૈં ક્યા જાઈઝ હે ?

જવાબ :– જઝબમેં આ જાના કુર્આન વ હદીષસે ષાબિત હૈં. ચૂનાંચે કિસી આયતમેં خروا للاذقان سجدا કે અલ્ફાઝમેં, કહીં. خروا سجدا و بكيا કા મઝમૂન હે. કિસી હદીષમેં فخر لله ساجدا કા બયાન ઈસ્કી દલીલ કરતા હૈં. મશાઈખકા ફરમાન હે કે સાલિક હત્તલ્વુસ્અ અપની કૈફિયાતકો ઝબ્ત કરે ઔર અગર બેકાબૂ હોને લગે ઔર કિસી સૂરતમેં કરાર ન આએ તો મુરાકબા ખત્મ કર દે યહી અવ્લા હે, ઉછલના કૂદના

મહમૂદ (પસંદીદા) નહીં.

સવાલ ૫ :– ઝિક્રસે તરક્કી ઝિયાદા હોતી હે યા ફિક્રસે ?

જવાબ :– સાલિકકે લિએ પહલે તરક્કી ઝિક્રસે હોતી હે હત્તા કે સાલિકકો ફનાએ નફસ નસીબ હોતી હે. ઈસ્સે આગે તરક્કી ફિક્રસે હોતી હે, ઈસ્કે બા'દ વહ મરહલા આતા હે કે સાલિકકી તરક્કી ન ઝિક્રસે હોતી ન ફિક્રસે, બલ્કે મહઝ ઈનાયતે ખુદાવંદીસે હોતી હે.

સવાલ ૬ :– કલ્બ જારી હોનેકા ક્યા મતલબ હે ?

જવાબ :– અવામુન્નાસકે નઝદીક કલ્બમેં નબઝ (રગ) કી માનિંદ નરમ મગર તેઝ હરકતકા મહસૂસ હોના, કલ્બકા જારી હોના કહલાતા હે ઔર ખવાસકે નઝદીક કલ્બકા જારી હોના યહ હે કે કલ્બ જવારિહ (આ'ઝા) પર જારી હો જાએ. યા'ની આ'ઝા વ જવારિહ પર કલ્બકા કંટ્રોલ હો જાએ ઔર વહ શરીઅત વ સુન્નતકે મુતાબિક ઈસ્તિઅમાલ હો.

સવાલ ૭ :– ઈમામ ઈબ્ને તૈમિયા રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને અપની કિતાબ "'અલ્અબૂદિયત" મેં લિખા હે :–

"અલ્લાહ અલ્લાહ"કે ઈસ્મે ઝાતકા ઝિક્ર બગૈર દૂસ્રે લફઝસે મુરક્કબ કિએ બિદઅત હે. અલ્લાહ તઆલાને કિસીકો ઈસ્મે મુફર્રદકે ઝિક્રકા હુક્મ નહીં દિયા ઔર ન હી મુસલમાનોંકે લિએ કોઈ ઈસ્મેં મુફરદ વ મુજર્રદ મશ્રૂઅ કિયા હે. ઈસ્મેં મુફરદ વ મુજર્રદ મુફીદે ઈમાન નહીં હો સકતા ? અહાદીષે નબવી સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમસે જુમ્લએ મુરક્કબકી તા'લીમ ષાબિત હે. મષલન સુબ્હાનલ્લાહ, અલ્હમ્દુલિલ્લાહ, અલ્લાહુ અકબર ક્યા યહ ઠીક નહીં હે ?

જવાબ :–

દલીલ નંબર ૧ :– "સુબ્હાનલ્લાહ" જુમ્લએ મુરક્કબ

નહીં, બલ્કે મુઝાફ, મુઝાફ ઈલયહી હે. ચૂનાંચે તફસીરે બય્ઝાવીમેં سبحانك لا علم لنا الا ما علمتنا કે તહત લિખા હે.

سبحان مصدر لا يكاد يستعمل الا مضافا منصوبا باضمار فعله.

(સુબ્હાન મસ્દર હે, યહ હમેશા મુઝાફ ઔર મન્સૂબ હો કર મુસ્તઅમલ હોતા હે ઔર ઉસ્કા આમિલ હમેશા મુકદર હોતા હે) લિહાઝા સુબ્હાનલ્લાહકે સાથ 'سبحت' યા 'اسبح' ફે'લે પોશીદા સમઝા જાએગા.

ઈસ તમ્ષિલકો સામને રખ્ખ કર હમ કહતે હેં કે ઈસ્મેંઝાત મુનાદા હે ઔર ઈસ્સે હર્ફે નિદા હઝફ કરના જાઈઝ હે.

કુર્આને પાકમેં ઈસ્કી દલીલ 'يوسف اعرض عن هذا' હે. કાફિયામેં મુનાદાકી તા'રીફ ઈસ તરહ કી ગઈ હે :–

هو المطلوب اقباله بحرف نائب مناب ادعوا

(મુનાદા વહ હે જિસ્કા રૂબરૂ હોના મત્લૂબ હે એક હર્ફકે વાસ્તેસે જો લફઝ 'ادعوا'કા કાઈમ મુકામ હે. પસ 'الله' દર હકીકત 'ادعوا الله' બન કર કલામે તામ બન જાતા હે.)

દલીલ નંબર ૨ :– કલામે અરબમેં જુમ્લા ઈસ્મિયામેં કભી કભી મુબ્તદાકો ઝિક્ર કર દિયા જાતા હે જબ કે ખબર મહઝૂફ હોતી હે. યહાં ભી અલ્લાહકા લફઝ મુબ્તદા હે ઔર ખાલિક, રાઝિક, કાદિર વગૈરા ખબર મહઝૂફ હે.

લગતા હે કે ઈમામ ઈબ્ને તૈમિયા રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ કિસી ઉન્વાન પર લિખતે હૂએ રવાનીમેં યહ એ'તિરાઝ કર ગએ હેં વર્ના મુન્દર્જએ બાલા દલાઈલકે બા'દ કિસી ઈશ્કાલકી ગુંજાઈશ નહીં રહતી.

દલીલ નંબર ૩ :– કઈ કુર્આની આયાતસે ઝિક્રે ઈસ્મેં ઝાત બિલા ઝમ્મ ઝમીમાકા ષુબૂત મિલ્તા હે. મષલન,

[દહ્ર : ૨૫] ١. وَاذْكُرِ اسْمَ رَبِّكَ بُكْرَةً وَّ اَصِيْلاً.

[મુઝઝમ્મિલ : ૮] ٢. وَاذْكُرِ اسْمَ رَبِّكَ وَ تَبَتَّلْ اِلَيْهِ تَبْتِيْلاً.

ઈન આયાતે મુબારકામેં રબકે નામકા ઝિક્ર وَاذْكُرِ اسْمَ رَبِّكَ કરનેકા હુક્મ દિયા ગયા હે. અગર કોઈ શખ્સ પૂછે કે રબકા નામ ક્યા હે ? તો કહા જાએગા.... "અલ્લાહ." ઈલ્મે કલામકી તમામ કુતૂબમેં અલ્લાહ તઆલાકે ઈસ્મે ઝાતકે બારેમેં હે :–

الله، الله علم لذات الواجب الوجود المستجمع بجميع الصفات الكمال المنزة عن النقص و الزوال.

(લફઝ અલ્લાહ નામ હે ઉસ ઝાતકા જિસ્કા વુજૂદ ઝરૂરી હે ઔર તમામ સિફાતે કમાલિયાકો જામેઅ હે ઔર કમઝોરિયોં ઔર ઐબોંસે પાક હે.)

ગોયા ઈન આયાતસે લફઝ અલ્લાહ અલ્લાહકા ઝિક્ર કરનેકા ષુબૂત મિલતા હે. ઈસીકો ઝિક્રે ઈસ્મેઝાત કહા જાતા હે. સાલિકીને તરીકત લેટે બેઠે ચલતે ફિરતે હર ઘળી હર આન ઈસી ઝિક્રમેં મશ્ગૂલ રહતે હેં.

બકોલે શખ્સે :– ઢોલકી થાપ તો રૂક સકતી હે. ગિટારકા તાર તો ટૂટ સકતા હે, મગર કોયલકો ગીત ગાનેસે કોઈ નહીં રોક સકતા. ઈસી તરહ મુહિબ્બકો મહબૂબકા નામ લેનેસે કોઈ નહીં રોક સકતા. મઝીદ વઝાહતકે લિએ મુહિબ્બ વ મહબૂબકે તઅલ્લુકકા કુર્આનકે હવાલેસે જાઈઝા લિયા જાતા હે.

મુહબ્બત બેકરાર કર દેનેવાલી ઔર શદીદતર હો.

وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اَشَدُّ حُبًّا لِّلّٰهِ. ઈસ્કી દલીલ હે.

મહબૂબકે હુસ્નોં જમાલકી બાતેં સુન કર મુહિબ્બમેં ઈઝાફા હો.

اِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ اٰيَاتُهٗ زَادَتْهُمْ اِيْمَانًا ઈસ્કી દલીલ હે.

મુહિબ્બકો મહબૂબકે સિવા કોઈ તલબ ન હો.

اَلَيْسَ اللّٰهُ بِكَافٍ عَبْدَهٗ ઈસ્કી દલીલ હે.

મહબૂબકે ઝિક્રસે દિલકો તમાનિયત નસીબ હો.

اَلَا بِذِكْرِ اللّٰهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوْبُ. ઈસ્કી દલીલ હે.

મહબૂબકા તઝકિરા સુનતે હી દિલ મચલ ઉઠે.

الَّذِيْنَ اِذَا ذُكِرَ اللّٰهُ وَجِلَتْ قُلُوْبُهُمْ ઈસ્કી દલીલ હે.

જબ મુહિબ્બકો મહબૂબકે ઝિક્રસે રોકા જાએ તો વહ સારી દુન્યાકો લાત માર કર પીછે ધકેલ દે.

قُلِ اللّٰهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ فِيْ خَوْضِهِمْ يَلْعَبُوْنَ ઈસ્કી વાઝેહ દલીલ હે.

દલીલ નંબર ૪ :– મુસ્લિમ શરીફકી રિવાયત હે કે નબી અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને કયામતકે મુતઅલ્લિક ફરમાયા :–

لَا تَقُوْمُ السَّاعَةُ حَتّٰى يُقَالُ اَللّٰهُ اَللّٰهُ.

(કયામત કાઈમ નહીં હોગી જબ તક અલ્લાહ અલ્લાહ કહા જાતા રહેગા.)

અગર મુફરદ મુજર્રદ ઈસ્મકા ઝિક્ર જાઈઝ ન હોતા તો નબી અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ ભી ફકત એક હી મર્તબા અલ્લાહકા લફઝ કહતે. દો મર્તબા કહના ઝિક્ર ઈસ્મેઝાતકે મશ્રૂહ ઔર મુફીદે ઈમાન હોનેકી ઠોસ નબવી દલીલ હે.

અકલી દલીલ :– જબ કિસીસે મુહબ્બત હો તો ઉસ્કા નામ સુનતે હી મુહિબ્બ તળપ ઉઠતા હે. બકોલે શખ્સે

એક દમ ભી મુહબ્બત છૂપ ન સકી જબ તેરા કિસીને

નામ લિયા

જિસ તરહ મહબૂબકા નામ સુનનેસે કાનોંમેં રસ ઘુલ જાતા હે, ઈસ તરહ મહબૂબકા નામ લેનેસે સુકૂન વ આરામ મિલતા હે.

કિત્ની તસ્કીન હે વાબસ્તા તરે નામકે સાથ
નીંદ કાટોં પે ભી આ જાતી હે આરામકે સાથ

સાલિક જબ બાર બાર ઈસ્મેઝાતકા ઝિક્ર કરતા હે તો ઉસ્કે અંગ અંગમેં મુહિબ્બે ઈલાહીકી મસ્તી છા જાતી હે.

اللہ اللہ ایں چہ شیریں است نام شیر و شکر می شود جانم تمام

(અલ્લાહ અલ્લાહ કિત્ના શીરીં નામ હે કે ઉસ્કો લેનેસે મેરા બદન મીઠે દૂધકી માનિંદ હો ગયા.)

રહા યહ એ'તિરાઝકે ફકત અલ્લાહ અલ્લાહકે નામકી માલા જપનેમેં ક્યા ફાઈદા ઔર ઉસ્કો રટનેકા ક્યા મતલબ ? તો અર્ઝ હે કે,

હમ રટેંગે ગરચે મતલબ કુછ ન હો
હમ તો આશિક હે તુમ્હારે નામકે

૩. દુરૂદ શરીફ

સય્યિદુસ્સાદાત ઔર મઅદિનુસ્સઆદત નબી અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકે ઉમ્મત પર ઈસ કદર એહસાનાત હે કે ન તો ઈન્કા હક અદા હો સકતા હે ન હી શુમાર હો સકતા હે. લિહાઝા સાલિક જિત્ની બાકાઈદગી ઔર મુહબ્બત વ ઈખ્લાસસે દુરૂદ શરીફ પઢે વહ કમ હે, યે જાએ કે અલ્લાહ તઆલાને અપને લુત્ફ કરમસે ઈસ પર સેંકળો અજરો ષવાબ અતા ફરમા દિએ. નબી અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ પર દુરૂદ શરીફ ભેજના ઔલિયાએ

કિરામકા સુબ્હ શામકા મા'મૂલ રહા હે. દલાઈલ વ ફઝાઈલકે લિએ આયાત વ અહાદીષ બ કષ્રત હેં ઈખ્તિસારકી વજાસે ચંદ એક દર્જે ઝેલ હેં.

કુર્આન મજીદસે દલાઈલ :-

ઈર્શાદે બારી તઆલા હે :-

اِنَّ اللّٰهَ وَ مَلٰٓئِكَتَهٗ يُصَلُّوْنَ عَلَى النَّبِيِّ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا صَلُّوْا عَلَيْهِ وَ سَلِّمُوْا تَسْلِيْمًا. [અહ્ઝાબ આયત : ૫૬]

(બેશક અલ્લાહ તઆલા ઔર ઉસ્કે ફરિશ્તે રહમત ભેજતે હેં ઈન પૈગમ્બર સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ પર. અય ઈમાનવાલોં ! તુમ ભી આપ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ પર દુરૂદ ભેજા કરો ઔર ખૂબ સલામ ભેજા કરો.) ઈસ આયતે શરીફાકો (ઈન્ન) કે લફઝસે શુરૂઅ ફરમાયા ગયા હે જો નિહાયત તાકીદકી દલીલ હે. મઝીદબરાં મુઝારેઅકા સેગા ઈસ્તિઅમાલ કિયા ગયા જો ઈસ્તિમરાર ઔર દવામકી દલીલ હે. મફહૂમ યહ હુવા કે યહ કત્ઈ ચીઝ હે કે અલ્લાહ ઔર ઉસ્કે ફરિશ્તે હમેશા દુરૂદ ભેજતે હેં નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ પર, ઈસ્સે બઢ્હ કર ઈઝઝત અફઝાઈ ક્યા હોગી કે અલ્લાહ તઆલાને દુરૂદ ભેજનેકી નિસ્બત પહલે અપની તરફ કી, ફિર ફરિશ્તોંકી તરફ, ફિર મો'મિનોંકો હુક્મ દિયા કે તુમ ભી દુરૂદ ભેજો, એહસાનકા બદલા ચુકાના મુકારિમેં અખ્લાકમેંસે હે ઔર નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ હમારે મોહસીને આ'ઝમ હેં, પસ અલ્લાહ તઆલાને હમેં ઉસ્કી મુકાફાતકા તરીકા બતા દિયા. નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી શાને મહબૂબિય્યતકા અજબ આલમ હે કે અલ્લાહ તઆલાને કલિમએ શહાદતમેં આપ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકે નામકો અપને નામકે

સાથ ઝિક્ર ફરમાયા. આપ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી ઈતાઅતકો અપની ઈતાઅતકે સાથ. આપ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી મુહબ્બતકો અપની મુહબ્બતકે સાથ ઔર આપ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ પર દુરૂદકો અપને દુરૂદકે સાથ શરીક ફરમાયા. હઝરત શાહ અબ્દુલ્કાદિર રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ લિખતે હૈં :–

"અલ્લાહસે રહમત માંગની અપને પૈગમ્બર સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ પર ઔર ઈન્કે ઘરાને પર બળી કુબૂલિય્યત રખતી હે. ઉન પર ઉન્કી શાનકે લાઈક રહમત ઉતરતી હે ઔર માંગનેવાલે પર એક દફા' માંગનેસે દસ રહમતેં ઉતરતી હે. અબ જિસ્કા જિત્ના ભી જી ચાહે ઈત્ના હાસિલ કરે."

અલ્લામા સખાવી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને 'કૌલેબદીઅ'મેં ઈમામ ઝૈનુલ્આબિદીન રહમતુલ્લાહિ અલય્હિસે નકલ કિયા હે કે નબીએ અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ પર કષ્રતસે દુરૂદ ભેજના અહલે સુન્નત હોનેકી નિશાની હે.

અહાદિષસે દલાઈલ :–

નબીએ અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકા ફરમાન હે :–

عن ابی هريرة ان رسول الله صلى الله عليه و سلم قال من صلى على صلوة واحدة صلى الله عليه عشرا.

[મુસ્લિમ, અબૂદાઉદ]

(હુઝુરે અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકા ઈર્શાદ હે કે જો શખ્સ મુઝ પર એક દફા' દુરૂદ પળ્હે અલ્લાહ જલ્લ શાનુહુ ઉસ પર દસ દફા' સલાત ભેજતે હે.)

તબ્રાનીકી રિવાયતસે યહ હદીષ નકલ કી ગઈ હે કે જો મુઝ પર એક દફા' દુરૂદ ભેજતા હે અલ્લાહ તઆલા ઉસ પર

દસ દફા' દુરૂદ ભેજતા હે ઔર જો મુઝ પર દસ દફા' દુરૂદ ભેજતા હે અલ્લાહ તઆલા ઉસ પર સો દફા' દુરૂદ ભેજતા હે ઔર જો મુજ પર સો દફા' દુરૂદ ભેજતા હે અલ્લાહ તઆલા ઉસ્કી પેશાની પર ''બરાઅતુમ્મિનન્નિફાક વ બરાઅતુમ્મિનન્નાર'' લિખ દેતે હૈં.

ઈમામ મુસ્તગ્ફરી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકા ઈર્શાદ નકલ કિયા જો કોઈ હર રોઝ મુઝ પર સો દફા' દુરૂદ ભેજે ઉસ્કી સો હાજતેં પૂરી કી જાએં. તીસ દુન્યાકી, બાકી આખિરતકી. મશાઈખે નક્શબંદી ઈસી લિએ સાલિકીને તરીકતકો સુબહ શામ સો સો દફા' દર્જે ઝેલ દુરૂદે પાક પળ્હનેકી તલ્કીન ફરમાતે હૈં.

اللهم صل على سيدنا محمد و على ال سيدنا محمد و بارك و سلم

યહ દુરૂદે પાક નિહાયત મુખ્તસર ઔર જામે' હે.

અલ્લામા સખાવી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને હુઝૂરે અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકા ઈર્શાદ નકલ કિયા હે કે તીન આદમી કિયામતકે દિન અર્શકે સાએમેં હોંગે. એક જો મુસિબતઝદાકી મુસિબતકો હટાએ, દૂસ્રે જો મેરી સુન્નતકો ઝિંદા કરે, તીસ્રે જો મેરે ઉપર કષ્રતસે દુરૂદ ભેજે. કષ્રતે દુરૂદકે ષમ્રાતમેંસે હે ખતાઓંકા કફ્ફારા હોના, દર્જાતકા બુલંદ હોના, આ'માલકા બળી તરાઝુમેં તુલના, ષવાબકા ગુલામોંકે આઝાદ કરનેસે ઝિયાદા હોના, ખત્રાતસે નજાત પાના, નબી અલય્હિસ્સલામકી શફાઅત નસીબ હોના, આપ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકા ગવાહ બનના, અર્શકા સાયા બનના, હૌઝે કૌષર પર હાઝિરી નસીબ હોના, મરનેસે પહલે મુકર્રબ ઠીકાના દેખ લેના, ષવાબકા બીસ જિહાદોંસે ઝિયાદા હોના, નાદારકે લિએ સદકેકે કાઈમ મુકામ હોના, માલમેં બરકત

હોના, પઢનેવાલેકે બેટે ઔર પોતેકા મુન્તફા હોના, દુશ્મનોં પર ગલબા હોના, નિફાકસે બરી હોના, દિલકા ઝંગ દૂર હોના, લોગોંકે દિલોંમેં મુહબ્બત પૈદા હોના, જો શખ્સ સારી દુઆઓંકો દુરૂદ બનાએં ઉસ્કી દુન્યા વ આખિરતકે સારે કામોંકી કિફાયત હોના, ખ્વાબમેં નબી અલય્હિસ્સલામકી ઝિયારત નસીબ હોના, સાલિકીને તરીકતકો ચાહિએ કે સુબહ શામ મુહબ્બત વ અદબકે સાથ બારગાહે નબવીમેં દુરૂદકા હદિયા ભેજા કરેં. બકોલે શખ્સ :–

બેમાયા સહી લેકિન શાયદ વહ બુલા ભેજે
ભેજી હે દુરૂદોંકી કુછ હમને ભી સૌગાતેં

દુરૂદ શરીફકે મુતઅલ્લિક પૂછે જાનેવાલે ચંદ ઉમુમી સવાલાતકે જવાબાત દર્જે ઝેલ હેં :–

સવાલ ૧ :– જબ અલ્લાહ ઔર ઉસ્કે ફરિશ્તેં નબી અલય્હિસ્સલામ પર દુરૂદ ભેજતે હેં તો ફિર હમારે દુરૂદકી ક્યા ઝરૂરત હે ?

જવાબ :– હમારા નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ પર દુરૂદ ભેજના ઈસ વજહસે નહીં કે નબી અલય્હિસ્સલામકો ઉસ્કી એહતિયાજ હે અગર ઐસા હોતા તો અલ્લાહ તઆલાકે દુરૂદકે બા'દ ફરિશ્તોંકે દુરૂદકી ભી ઝરૂરત નહીં થી. હમારા દુરૂદ તો નબીએ અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી અઝમતકે ઈઝહારકે લિએ હે. મઝીદબરાં હમારા દુરૂદ શરીફ પઢના તો અપને ગુનાહકા કફફારા ઔર દર્જાતકી બુલંદીકા ઝરીઆ હે.

સવાલ ૨ :– સુના હે કે એક ગુનહગાર ઉમ્મતીકે પલડેમેં નબી અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ છોટાસા પર્ચા ડાલેંગે તો પલડા ઝુક જાએગા. વહ કૈસે ?

જવાબ :– અલ્લાહ તઆલાકે નઝદીક ઈખ્લાસકી કદર હે જિત્ના ઈખ્લાસ ઝિયાદા હોગા ઈત્ના હી વઝન ઝિયાદા હોગા.

હદીષુલ્બતાકા યા'ની એક ટુકળા કાગઝકા જિસ પર શહાદત લિખા હોગા નિન્નાનવે દફતર ગુનાહોંકે હોંગે ઔર હર દફતર મુન્તહાએ નઝર તક ફેલા હોગા ઈસ પર ગાલિબ આ જાએગા. ઈસ્કી દલીલ હે.

સવાલ ૩ :– ક્યા દુરૂદ શરીફમેં صليت على محمد યા اصلى على محمد પળ્હ સકતે હેં ?

જવાબ :– નહીં પળ્હ સકતે. નબીએ અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી ઝાતે બાબરકત ઐબસે પાક હે. જબ કે હમ સરાપા ઉયૂબો નકાઈસ હેં પસ જો સરાપા ઐબ હો વહ સરાપા પાકકી ક્યા ષના બયાન કર સકતા હે? બકોલેશખ્સ :–

هزار بار بشویم دهن ز مشک و گلاب
هنوز نام تو گفتن کمال بے ادبی است

લિહાઝા اللهم صلى على محمد મેં હમ અલ્લાહ તઆલાસે દરખ્વાસ્ત કરતે હેં તા કે રબ્બે તાહિરકી તરફસે નબીએ અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ પર દુરૂદો સલાત હો.

સવાલ ૪ :– ક્યા હાઈઝા (હેઝવાલી ઔરત) દુરૂદ પળ્હ સકતી હે ?

જવાબ :– હાઈઝા ઔરત અલ્લાહ તઆલા ઔર નબીએ અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકા નામ લે સકતી હે, કલિમા પળ્હ સકતી હે, દુરૂદ ઔર ઈસ્તિગ્ફાર પળ્હ સકતી હે, સિર્ફ કુર્આને પાકકી તિલાવત નહીં કર સકતી. ફુકહાને લિખ્ખા હે કે અગર કોઈ મુઅલ્લિમા અપની શાગિર્દાકો ઈસ હાલતમેં સબક દેના ચાહે તો કુર્આને પાકકા

એક એક લફઝ જુદા જુદા કરકે પઢહાએ, મગર કુર્આનકો હાથ ન લગાએ.

સવાલ ૫ :– ક્યા બેવુઝૂ દુરૂદ શરીફ પઢહના જાઈઝ હે ?

જવાબ :– જાઈઝ હે, મગર બાવુઝૂ પઢહના 'નુરૂનઅલા નૂર' હે.

સવાલ ૬ :– નબીએ અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ પર જુમ્આકે દિન કષ્રતસે દુરૂદ ભેજનેમેં ક્યા હિકમત હે ?

જવાબ :– બા'ઝ અહાદીષમેં આયા હે કે નબીએ અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ જુમ્આકે દિન અપને વાલિદકી પુશ્તસે માં કે પેટમેં તશ્રીફ લાએ. નબીએ અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ જિસ તરહ નબિયોંકે સરદાર હેં જુમ્આકા દિન બાકી દિનોંકા સરદાર બના. પસ જુમ્આકે દિન દુરૂદકી કષ્રતકો મુનાસબત હૂઈ.

સવાલ ૭ :– દુરૂદે ઈબ્રાહીમીમેં اللهم صلی علی محمد કે સાથ كما صليت على ابراهيم કહના ઝાહિર કરતા હે કે ઈબ્રાહીમ અલય્હિસ્સલામકો ફઝીલત નસીબ હે ?

જવાબ :– અરબીદાં હઝરાત જાનતે હેં કે 'ک' કા લફઝ કભી આ'લાકે લિએ ઈસ્તિઅમાલ હોતા હે કભી અદનાકે લિએ. જૈસે કુર્આને પાકમેં ફરમાયા ગયા હે :–

مثل نوره كمشكوة فيها مصباح

[નૂર આયત : ૩૫]

(ઉસ્કે નૂરકી મિષાલ ઉસ તાક કી સી હે જિસ્મેં ચિરાગ હો.)

હાલાં કે અલ્લાહ જલ્લ શાનુહુકે નૂરકો ચિરાગોંસે ક્યા નિસ્બત, હાફિઝ ઈબ્ને હજર રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને 'ફત્હુલ્બારી' મેં ઈસ સવાલકે દસ જવાબ લિખ્ખે હેં, મક્તૂબે

ઈમામે મુજદ્દિદે અલ્ફેષાની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિમેં ભી ઈસ્કી તફસીલાત બયાન કી ગઈ હેં.

૪. ઈસ્તિગ્ફાર

રોઝાના સુબ્હો શામ એકસો મર્તબા ઈસ્તિગ્ફાર પઢના, મશાઈખે નક્શબંદ એક નિહાયત મુખ્તસર ઔર જામે' ઈસ્તિગ્ફાર પઢતે હેં استغفر اللـه ربی من کل ذنب و اتوب الیـه કુર્આન વ હદીષસે ઈસ્કે દલાઈલ દર્જે ઝેલ હે :–

દલીલ ૧ :– ઈર્શાદે બારી તઆલા હે :–

اِسْتَغْفِرُوْا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوْبُوْا اِلَيْهِ [હૂદ આયત : ૫૨]

(તુમ ઈસ્તિગ્ફાર કરો અપને રબકે સામને ઔર તૌબા કરો.) ઈસ આયતે કરીમામેં ઈસ્તિગ્ફાર કરનેકા હુક્મ દિયા ગયા હે. પસ મશાઈખે નક્શબંદ ઈસી હુક્મકી રોઝાના તા'મીલ કરતે હૂએ નિહાયત નદામતસે ઈસ્તિગ્ફાર પઢતે હેં ઔર યહી તા'લીમ અપને સાલિકીનકો ભી દેતે હેં.

દલીલ ૨ :– હઝરત નૂહ અલય્હિસ્સલામને અપની કૌમસે ફરમાયા :–

فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوْا رَبَّكُمْ اِنَّهٗ كَانَ غَفَّارًا. يُرْسِلِ السَّمَآءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا وَّ يُمْدِدْكُمْ بِاَمْوَالٍ وَّ بَنِيْنَ وَ يَجْعَلْ لَّكُمْ جَنّٰتٍ وَّ يَجْعَلْ لَّكُمْ اَنْهٰرًا. [નૂહ આયત : ૧૦ સે ૧૨]

(પસ મેંને ઉન્સે કહા કે અપને પરવરદિગારસે મગ્ફિરત તલબ કરો, બેશક બખ્શિસ ઉન્કી દાઈમી સિફત હે. વહ તુમ પર બારિશ નાઝિલ ફરમાતે હેં ઔર બારિશ ભી મૂસ્લાધાર ઔર માલ વ ઔલાદ દે કર તુમ્હેં બઢાતે હેં ઔર તુમ્હારી ખાતિર બાગાત ઔર નહરોંકા ઈન્તિઝામ કર રખા હે.)

દલીલ ૩ :– ઈર્શાદે બારી તઆલા હે :–

مَا كَانَ اللّٰهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَ اَنْتَ فِيْهِمْ وَ مَا كَانَ اللّٰهُ مُعَذِّبُهُمْ وَ هُمْ يَسْتَغْفِرُوْنَ.

(હક તઆલા આપકી મૌજૂદગીમેં ઈન્કો અઝાબ નહીં દેંગે ઔર (ઈસી તરહ) જબ વહ ઈસ્તિગ્ફાર કર રહે હોં તો ભી ઉન્કો અઝાબ નહીં હોગા.) [અન્ફાલ આયત : ૩૩]

ઈસ આયતકી તફસીરકે ઝિમ્નમેં હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાતે હૈં :–

كان فيهم امنان النبى صلى الله عليه و سلم و الاستغفار فذهب النبى صلى الله عليه و سلم و بقى الاستغفار. [ઈબ્નેકષીરજિ.૨,સ.૩૧૨]

(ઉમ્મતમેં અઝાબસે બચનેકે લિએ દો ઝરિએ થે નબીએ અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ ઔર ઈસ્તિગ્ફાર, નબીએ અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ તો ઈસ દુન્યાસે રૂખ્સત હૂએ અલબત્તા ઈસ્તિગ્ફાર અબ ભી બાકી હે.)

દલીલ ૪ :– ઈર્શાદે બારી તઆલા હે :–

كَانُوْا قَلِيْلاً مِّنَ الَّيْلِ مَا يَهْجَعُوْنَ، وَ بِالْاَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُوْنَ.

(યહ હઝરાત રાતકો કમ સોતે હૈં ઔર સહરકે ઓકાતમેં મગ્ફિરત તલબ કરતે હૈં.) [અઝ્ઝારિયાત આયત : ૧૭, ૧૮]

અહાદીષસે દલાઈલ :–

દલીલ ૧ :– બુખારી શરીફકી રિવાયત હે :–

عن ابى هريرة قال سمعت رسول الله صلى الله عليه و سلم يقول و الله انى لاستغفر الله و اتوب اليه فى اليوم اكثرين من سبعين مرة.

(હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુસે રિવાયત હે વહ કહતે હૈં કે મૈંને હુઝૂરે અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમસે સુના હુઝૂરે અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને ફરમાયા "મૈં અલ્લાહ તઆલાસે મગ્ફિરત તલબ કરતા હૂં ઔર ઉસીકી તરફ રૂજૂ' કરતા હૂં, યહ અમલ દિનમેં

સત્તર મર્તબાસે ભી બળ્હ જાતા હે.)

દલીલ ૨ :– તફસીરે બેઝાવી સ. ૫૨૧ ૫૨ મરકૂમ (લિખ્ખા હુવા) હે :–

وروى عنه صلى الله عليه و سلم انى لاستغفر الله فى اليوم و اليلة مائة مرة. [રવાહુલ્ બુખારી વન્નસાઈ વ ઈબ્ને માજહ]

(હુઝૂરે અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને ફરમાયા "મેં બા'ઝ ઔકાત દિન ઔર રાતમેં સો સો મર્તબા ભી ઈસ્તિગ્ફાર કરતા હૂં.")

મુહદ્દિષીનને લિખ્ખા હે કે નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકા રોઝાના સત્તર મર્તબા યા સો મર્તબા ઈસ્તિગ્ફાર પળ્હના ઈઝહારે અબૂ દિયત ઔર તા'લીમે ઉમ્મતકે લિએ થા. હાલાંકે આપ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમતોબખ્શેબખ્શાએથે. ليغفر لك الله ما تقدم من ذنبك و ما تأخر. ઈસ પર કવી દલીલ હે.

દલીલ ૩ :–

عن ابى بكرؓ عن رسول الله صلى الله عليه و سلم انه قال، عليكم بلا اله الا الله و الاستغفار فاكثر منها فان ابليس قال انما اهلكت الناس بالذنوب و اهلكوانى بلا اله الا الله و الاستغفار الى اخره.

[તફસીરે મઝ્હરી જિ. ૧૦, સ. ૪૮૪]

(હઝરત અબૂબક્ર સિદ્દીક રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ હુઝૂરે અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમસે નકલ કરતે હેં કે આપ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને ફરમાયા તુમ પર 'લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહુ' ઔર 'ઈસ્તિગ્ફાર'કી કષ્રત ઝરૂરી હે, કયૂંકે ઈબ્લિસને કહા હે કે મેંને લોગોંકો ગુનાહોંસે હલાક કિયા ઔર વહ મુઝે લાઈલાહ ઔર ઈસ્તિગ્ફારસે હલાક કર રહે હેં.

દલીલ ૪ :– "અલ્લામા ઈબ્ને કષીર રહમતુલ્લાહિ

અલય્હિ અપની તફસીર જિ. ૨, સ. ૪૬૦" પર ઈસ્તિગ્ફારકે મુતઅલ્લિક લિખતે હેં :–

عن ابن عباس قال قال رسول الله صلى الله عليه و سلم من لزم الاستغفار جعل الله له من كل هم فرجا و من كل ضيق مخرجا و رزقه من حيث لا يحتسب.

(હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકા ફરમાન નકલ કરતે હે કે જિસ્ને ઈસ્તિગ્ફાર પર દવામ ઈખ્તિયાર કિયા હક તઆલા ઉસ્કો હર ગમ ઔર તકલીફસે ખલાસી અતા ફરમાતે હેં ઔર ઉસ્કો ઐસે તૌર પર રિઝક દેતે હેં જિસ્કા ઉસ્કો ગુમાન ભી નહીં હોતા.)

દલીલ ૫ :– હઝરત ફુઝાલા બિન ઉબૈદ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ હુઝૂરે અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમસે રિવાયત કરતે હૂએ ફરમાતે હેં :–

العبد آمن من عذاب الله ما استغفر الله عز و جل. [ઈબ્નેકષીરજિ.૨,સ.૩૧૨]

(બંદા જબ તક ઈસ્તિગ્ફાર કરતા રહતા હે, અઝાબે ખુદાવંદીસે મહફૂઝ રહતા હે.)

પસ સાલિકકો ચાહિએ કે રોઝાના ઈસ્તિગ્ફાર પળ્હના ઔર અપને ગુનાહોંસે તૌબા તાઈબ હોના લાઝમી સમઝે. 'ઈકમાલુશ્શિયમ' મેં લિખ્ખા હે, અય દોસ્ત ! તેરા તૌબાકી ઉમ્મીદ પર ગુનાહ કરતે રહના ઔર ઝિંદગીકી ઉમ્મીદ પર તૌબાકો મુઅખ્ખર કરતે રહના તેરી અકલકા ચિરાગ ગુલ હોનેકી દલીલ હે.

અલ્લાહ રબ્બુલ્ઈઝઝત ઈર્શાદ ફરમાતે હેં :–

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا تُوْبُوْۤا اِلَى اللّٰهِ تَوْبَةً نَّصُوْحًا. [તહ્રીમ : ૮]

(અય ઈમાનવાલોં ! હક તઆલાકી તરફ પક્કી સચ્ચી તૌબા ઈખ્તિયાર કરો.)

દૂસ્રી જગા ઈર્શાદ ફરમાયા ગયા :–

[નૂર : ૩૧] وَ تُوْبُوْا اِلَى اللّٰهِ جَمِيْعًا اَيُّهَا الْمُؤْمِنُوْنَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُوْنَ.

(અય ઈમાનવાલોં ! હક તઆલાકી તરફ રૂજૂઅ કરો, તા કે તુમ કામ્યાબ હો જાઓ.)

અઈમ્માએ કિરામ રહિમહુમુલ્લાહ અલય્હિકા ઈજ્માઅ હે તૌબાકે વાજિબ હોને પર, અલ્લાહ તઆલાને હર ઈન્સાનકે લિએ તૌબાકે દરવાઝોંકો ખુલા રખ્ખા હે. હત્તા કે ગરગરએ મૌત આ જાએ યા ફિર સૂરજ મગ્રિબકી તરફસે તુલૂઅ હો જાએ.

★ તિર્મિઝી શરીફકી રિવાયત હે :–

ان الله عز و جل يقبل توبة العبد ما لم يغر غر.

(હક તઆલા બંદેકે સકરાતુલ્મૌતમેં મુબ્તલા હોનેસે કબ્લ ઉસ્કી તૌબા કુબૂલ ફરમા લેતે હેં.)

★ મુસ્લિમ શરીફકી રિવાયત હે :–

من تاب قبل ان تطلع الشمس من مغربها تاب الله عليه.

(હક તઆલાકી તરફસે તૌબાકા દરવાઝા ખુલા હે જબ તક સૂરજ મગ્રિબસે તુલૂઅ નહીં કરતા.)

★ ચૂનાંચે તૌબા કરનેવાલેકે ગુનાહોંકો ઈસી તરહ બખ્શા જાતા હે કે જૈસે ઉસ્ને ગુનાહ કિયા હી નહીં :–

التائب من الذنب كمن لا ذنب له.

(ગુનાહોંસે તૌબા કરનેવાલા ઉસ શખ્સકી તરહ હે જિસ્ને કોઈ ગુનાહ ન કિયા હો.)

★ અગર અલ્લાહ તઆલાકો પ્યાર આ જાએ તો ન સિર્ફ ગુનાહોંકો બખ્શતે હેં, બલ્કે ગુનાહોંકો નેકિયોંમેં તબ્દીલ કર

દિયા જાતા હે.

[ફુર્કાન : ૭૦] فَاُولٰٓئِكَ يُبَدِّلُ اللّٰهُ سَيِّاٰتِهِمْ حَسَنَاتٍ.

(પસ યહી લોગ હેં જિન્કી બુરાઈયોંકો હક તઆલા નેકિયોંસે બદલ દેંગે.)

હઝરત ઈમ્રાન ઈબ્ને હુસૈન રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુસે મુસ્લિમ શરીફકી રિવાયત હે કે એક સહાબી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુને ઐસી સચ્ચી તૌબા કી કે હુઝૂરે અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને ઈર્શાદ ફરમાયા :–

لقد تاب توبة لو قسمت بين سبعين من اهل المدينة لو سعتهم

(ઉસ શખ્સને ઐસી સચ્ચી તૌબા કી હે કે અગર સત્તર આદમી જો મદીના હી કે રહનેવાલે હેં, તકસીમ કર દી જાએ તો ઉન્કો કાફી રહે.)

રિવાયત હે કે એક આદમી સહરામેં સફર કર રહા થા કે એક જગા થક કર સો ગયા. જબ જાગા તો દેખા કે ઊંટની કહીં ચલી ગઈ હે. તલાશ બસયારકે બાવજૂદ ન મિલી હત્તા કે ઉસે યકીન હો ગયા કે મુઝે ઈસ સહરામેં શિદ્દતે ભૂક વ પ્યાસસે મૌત આ જાએગી. ઐન ઈસ માયૂસીકે આલમમેં ઊંટની આ ગઈ તો વહ શખ્સ કહને લગા اللّٰهم انت عبدى و انا ربك (યા અલ્લાહ તુ મેરા બંદા મેં તેરા રબ) اخطاء من شدة الفرح (વહ શખ્સ સદીદ ખૂશીકી વજહસે ગલત કહ બેઠા) જિત્ની ખૂશી ઈસ મૂસાફિરસે ઉસ્સે ઝિયાદા ખૂશી અલ્લાહ તઆલાકો હોતી હે જબ કોઈ બંદા તૌબા તાઈબ હોતા હે.

★ બા'ઝ મશાઈખસે મન્કૂલ હે કે જબ શૈતાનકો મર્દૂદ બના દિયા ગયા તો ઉસ્ને મોહલત માંગી رَبِّ فَاَنْظِرْنِىْ اِلٰى يَوْمِ يُبْعَثُوْنَ (યા અલ્લાહ મુઝે કિયામત તક મોહલત દે દે) અલ્લાહ તઆલાને ફરમાયા فَاِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِيْنَ اِلٰى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُوْمِ (જા

તુઝે વક્તે મુઅય્યન તક મોહલત દી ગઈ) પસ સોચનેકી બાત હે શૈતાન મલઉનકો મોહલત મિલ સકતી હે તો ઉમ્મતે મુહમ્મદિયા સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકે ગુનાહગારકો કયૂં નહીં મિલ સકતી ?

★ "તફસીર ઈબ્ને કષીર જિ. ૪, સ. ૧૭૮" મેં લિખા હે :–

و فی روایة قال ابلیس و عزتك و جلالك لا ازال اغوینهم مادامت ارواحهم فی اجسادهم فقال الله عز و جل عزتی و جلالی لا ازال اغفر لهم ما استغفرونی.

(શૈતાનને કસમ ખા કર કહા કે અય અલ્લાહ ! મેં તેરે બંદોંકો બહકાઉંગા.)

[અઅ્રાફ આયત : ૧૭] وَلَا تَجِدُ اَكْثَرَهُمْ شٰكِرِيْنَ.

(ઔર આપ ઉન્મેંસે અકષરોંકો એહસાન માનનેવાલા ન પાએંગે.)

જબ શૈતાનને બહકાનેકી કસમેં ખાઈ તો રહમતે ખુદાવંદી જોશમેં આઈ. ફરમાયા "શૈતાન તૂ મેરે બંદોંકો વર્ગલાનેકી કસ્મેં ખાતા હે અબ મેરી બાત ભી સુન લે, મેરે બંદે બતકાઝએ બશરિયત ગુનાહ કરતે રહેંગે. અગર મૌતસે પહલે તૌબા કર લેંગે તો فبعزتی و جلالی (મુઝે અપની ઈઝઝત વ જલાલકી કસમ મેં ઉન્કે ગુનાહોંકો મુઆફ કરૂંગા.)"

★ એક બુઝુર્ગ મિયાં કહીં જા રહે થે કે રાસ્તેમેં ચંદ નૌજવાન આપસમેં બહષ મુબાહષા કરતે નઝર આએ. કરીબસે ગુઝરને લગે તો એક નૌજવાનને કહા બાબાજી ! હમેં એક મસ્અલા બતા દો. એક શખ્સ જિસ્ને કોઈ ગુનાહ ન કિયા હો વહ અલ્લાહકે નઝદીક અફઝલ હે યા વહ શખ્સ જો બળા ગુનહગાર હો, મગર ઉસ્ને સચ્ચી તૌબા કર લી હો. દોનોંમેંસે કિસ્કે દિલ પર અલ્લાહ તઆલાકી ખાસ નઝર હોતી હે. બુઝુર્ગે

મિયાંને કહા બચ્ચોં ! મેં કપળા બુન્તા હૂં મેરે લંબે લંબે ધાગે હોતે હેં જબ કોઈ તૂટે તો મેં ઉસ્કો ગિરહ લગાતા હૂં. તાહમ ઉસ પર નઝર રખતા હૂં કે વહ દૂબારા ન તૂટ જાએ. મુમ્કિન હે કે જિસ ગુનહગારને ગુનાહોંકી વજહસે અલ્લાહકે રિશ્તા તૂટનેકે બા'દ સચ્ચી તૌબાસે ગાંઠ બાંધી ઉસ્કે દિલ પર અલ્લાહકી ખાસ નઝર રહતી હે, કે યહ બંદા કહીં ફિર ન તૂટ જાએ. "સુબ્હાનલ્લાહ"

ફરમાયા ગયા કે અય મેરે બંદે ! અગર્ચે તેરે ગુનાહ આસ્માનકે સિતારોંકે બરાબર હેં, અગર્ચે તેરે ગુનાહ સારી દુન્યાકે દરખ્તોંકે પત્તોંકે બરાબર હેં, અગર્ચે તેરે ગુનાહ સારી દુન્યાકી રેતકે ઝર્રાતકે બરાબર હેં યા સમુંદરોંકી ઝાગકે બરાબર હે ફિર ભી તેરે ગુનાહ થોળે હે, મેરી રહમત ઝિયાદા હે તૂ આજા તૌબા કર લે મેં તેરી તૌબાકો કુબૂલ કર લૂંગા, બલ્કે યહાં તક ફરમાયા કે અય મેરે બંદે ! અગર તુને તૌબા કી ફિર તોળ બેઠા, ફિર તૌબા કી ફિર તોળ બેઠા, ફિર તૌબા કી ફિર તોળ બેઠા, સદબાર અગર તૌબા શિકસ્તી બાઝ આ. અય મેરે બંદે તુને સો દફા' તૌબા કી ઔર સો દફા' તોળ બેઠા મેરા દરબાર અભી ખુલા હે આજા તૌબા કર લે મેં તેરી તૌબાકો કુબૂલ કર લૂંગા. સચ કહા ગયા હે :–

امة مذنبة و رب غفور.

(ઉમ્મત ગુનહગાર હે ઔર રબ્બે કરીમ બખ્શનહાર હે.)

૫. તિલાવતે કુર્આને મજીદ

રોઝાના એક પારા યા નિસ્ફ પારા કુર્આને પાકકી તિલાવત કરના.

કુર્આન મજીદસે દલાઈલ :–

દલીલ નં. ૧ :– ઈર્શાદે બારી તઆલા હે :–

فَاقْرَؤُوْا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْآن.

(કુર્આને પાકકી તિલાવત કરો જિસ કદર તુમસે હો સકે.)

ઈસ આયતે કરીમામેં કુર્આને પાકકો પઢનેકા હુકમ દિયા ગયા હે. ઉસીકી તા'મીલમેં મશાઈખ હઝરાત સાલિકીને તરીકતકો તિલાવતે કુર્આને પાકકી તલ્કીન કરતે હે.

દલીલ નં. ૨ :– ઈર્શાદે બારી તઆલા હે :–

[બકરહ આયત : ૧૨૧] اَلَّذِيْنَ اٰتَيْنٰهُمُ الْكِتٰبَ يَتْلُوْنَهٗ حَقَّ تِلَاوَتِهٖ.

(જિન લોગોંકો હમને કિતાબ અતા ફરમાઈ હે, વહ ઉસ્કી તિલાવતકા હક અદા કર રહે હેં.)

અહાદીષસે દલાઈલ :–

દલીલ ૧ :– તબ્રાનીને "જામીઉસ્સગીર"મેં રિવાયત નકલ કી હે કે નબી અલય્હિસ્સલામને એક સહાબીકો નસીહત કી :–

اوصيك بتقوى الله فانه رأس الامر كله و عليك بتلاوة القرآن و ذكر الله فانه ذكر لك فى السماء و نور لك فى الارض.

(મેં તુઝે ખુદાસે ડરનેકી વસિય્યત કરતા હૂં, કયૂંકે યહ તમામ ઉમૂરકી જળ હે. ઔર તિલાવતે કુઆન ઔર ઝિક્રુલ્લાહકો લાઝિમ રખ્ખ. કયૂંકે યહ આસ્માનમેં તેરે ઝિક્રકા સબબ હેં ઔર ઝમીનમેં તેરી હિદાયતકા.)

દલીલ ૨ :– એક હદીષ હઝરત અબૂઝર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુસે મન્કૂલ હે :–

عن ابى ذر قال قال رسول الله صلى الله عليه و سلم عليك بتلاوة القرآن فانه نور لك فى الارض و ذخر لك فى السماء.

"ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને તુમ પર તિલાવતે કુર્આન ઝરૂરી હે, કયૂંકે યહ તેરે લિએ ઝમીનમેં હિદાયતકા સબબ હે ઔર આસ્માનમેં તેરા ઝખીરા

(જમા' હો રહા) હે."

عن ابی ذر قال قال رسول الله صلى الله عليه و سلم ان هذه القلوب تصداء كما يصد الحديد اذا اصابه الماء قيل يا رسول الله ﷺ و ما جلائها قال كثرة ذكر الموت و تلاوة القرآن.

(ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને, દિલોં પર ઝંગ લગ જાતા હે જિસ તરહ પાની લગનેસે લોહા ઝંગ આલૂદ હો જાતા હે. અર્ઝ કિયા ગયા, યા રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ ! ઉન્કો સાફ કરનેકા ક્યા તરીકા હે ? આપ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને ફરમાયા મૌતકા ઝિક્ર કષ્રતસે કરો ઔર તિલાવતે કુર્આન કષ્રતસે કરો.)

દલીલ નં. ૩ :– ઈમામ અબૂ દાઉદ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ યહ હદીષ નકલ કી હે :–

عن عبد الله بن عمرو بن العاصؓ قال قال رسول الله صلى الله عليه و سلم من قام بعشر ايات لم يكتب من الغافلين و من قام بمأة اية كتب من القانتين و من قام بالف اية كتب من المقنطرين.

(હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્ર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુસે રિવાયત હે કે હુઝૂરે અકદસ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને ફરમાયા જિસ આદમીને નફલોંમેં ખળે હો કર દસ આયાત પળ્હીં, ઐસા શખ્સ ગાફિલીનમેં શુમાર નહીં હોગા ઔર જિસ શખ્સને સો આયાત પળ્હી ઐસા શખ્સ ઈબાદત ગુઝાર લોગોંમેં શુમાર હોગા ઔર જિસ્ને એક હઝાર આયાત પળ્હી વહ અજરકે ખઝાનેકો જમા' કરનેવાલોંસે હોગા.)

[અબૂ દાઉદ જિ. ૧, સ. ૨૦૫]

દલીલ ૪ :– ઈમામ બુખારી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને યહ હદીષ નકલ કી હે :–

عن عبد الله ابن عمر رواية طويلة و فيه قال عليه الصلوة و السلام اقرء القرآن في كل شهر.

(હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુસે એક લંબી રિવાયત હે ઔર ઉસ્મેં હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને ફરમાયા "કમ અઝ કમ" એક માહમેં કુર્આન ખત્મ ઝરૂર કરો.)

[બુખારી જિ. ૧, સ. ૭૫૫, અબૂ દાઉદ જિ.૧ સ. ૨૦૫]

૬. રાબ્તએ શૈખ

તમામ મા'મૂલાતકા અસલ ઉસૂલ રાબ્તએ શૈખ હે. દીન સીખનેકે લિએ શૈખસે રાબ્તા રખના યા'ની ગાહે ગાહે હાઝિરે ખિદમત હો કર, યા ખતો કિતાબત યા ટેલીફોન વગૈરાકે ઝરિએ અપને હાલાતસે શેખકો બાખબર રખના ઔર ઉન્કી હિદાયતકે મુતાબિક અપની ઝિંદગી બસર કરના.

કુર્આન મજીદસે દલીલ :– ઈર્શાદે બારી તઆલા હે :–

وَاتَّبِعْ سَبِيْلَ مَنْ اَنَابَ اِلَيَّ. [લુકમાન આયત : ૧૫]

(ઉન લોગોંકે રસ્તે પર ચલો, જો મેરી તરફ રૂજૂઅ કર ચુકે હોં.)

પીરો મુર્શિદમેં ચૂંકે ઈનાબત ઈલલ્લાહ કૂટ કૂટ કર ભરી હોતી હે લિહાઝા ઉન્કી પેરવી કરના આયાતે બાલાકે મુતાબિક હુક્મેં ઈલાહીકી તા'મીલ હે. ઈત્તિબાઅકે લિએ ઈત્તિલાઅ ઝરૂરી હોતી હે ઔર ઉસીકો રાબ્તએ શૈખ કહતે હેં.

અહાદીષસે દલાઈલ :–

દલીલ નંબર ૧ :– હદીષે પાકમેં હે :–

عن ابى هريرة ان النبى صلى الله عليه و سلم قال الرجل على دين خليله فلينظر احدكم من يخالل. [અબૂ દાઉદ, તિર્મિઝી]

(હર શખ્સ અપને દોસ્તકે તરીકે પર હોતા હે પસ ઉસ્કો

દેખ લેના ચાહિએ કે વહ કિસ શખ્સસે દોસ્તી કર રહા હે.)

હદીષે બાલાકે મુતાબિક ઈન્સાન અપને ખલીલકે દીન પર હોતા હે પસ સાલિકકો ચાહિએ કે વહ શેખકી મુહબ્બતકો લાઝિમ પકળે ઉન્કો અપના ખલીલ ઔર અપના રહબર વ રહનૂમા જાને તા કે ઉન્કી માનિંદ દીનકે રંગમેં રંગ જાના આસાન હો, તિર્મિઝી શરીફકી રિવાયત હે કે નબી અલય્હિસ્સલામને ફરમાયા لا تصاحب الا مؤمنا (ઈમાનદારકે અલાવા કિસી ઔરકો દોસ્ત મત બનાઓ.) યહી સોહબતે શૈખ ઔર રાબ્તએ શૈખ હે.

દલીલ નંબર ૨ :– હદીષે પાકમેં હે :–

المرء مع من احب.
[બુખારી, મુસ્લિમ]

(હર શખ્સકા હશ્ર વ નશ્ર અપને મહબૂબકે સાથ હોગા.)

યહ હદીષે મુબારકા સાલિકીને તરીકતકી તસલ્લીકે લિએ કાફી, વાફી, શાફી હે. સાલિક અપને શૈખસે રાબ્તા અગર મઝબૂત બનાએગા, તો મુહબ્બત ભી શદીદ પાએગા. યહી અલામત હે કિયામતકે દિન المرء مع من احب. કા મુઝદએ જાંફિઝા સુનને કી. હઝરત અનસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુસે રિવાયત હે કે انت مع من احببت (તૂ ઉસ્કે સાથ હોગા જિસ્કે સાથ તૂને મુહબ્બત કી હે.) પસ રાબ્તએ શૈખ હી તમામ મા'મૂલાતકા ખુલાસા ઔર નિચોળ ઠહરા ઔર યહી صِرَاطَ الَّذِيْنَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ કી તફસીર હે.

દલીલ નંબર ૩ :– હદીષે પાકમેં હે :–

عليكم بمجالسة العلماء و استماع كلام الحكماء فان الله تعالى يحيى القلب الميت بنور الحكمة كما تحى الارض الميت بماء المطر.
[અત્તર્ગીબ વત્તહ્રીબ]

(ઉલમાઅકી મજલીસમેં બેઠા કરો ઔર દાના લોગોંકી

બાતેં સુના કરો, કયૂંકે અલ્લાહ તઆલા હિકમતકે નૂરકે સાથ મુર્દા દિલોંકો ઝિંદા ફરમાતે હૈં. જિસ તરહ બંજર ઝમીનકો બારિશકે પાનીસે ઝિંદા કરતે હૈં.)

સોહબતે શેખમેં વક્ત ગુઝારના ઈસી ફરમાને નબવી સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ પર અમલ પેરા હોના હે.

દલીલ નંબર ૪ :– હઝરત અબૂ સઈદ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુસે એક હદીષે પાકમેં બની ઈસ્રાઈલકે એક કાતિલકા કિસ્સા મન્કૂલ હે જિસ્ને ૧૦૦ કત્લ કિએ ફિર નાદીમ વ શર્મિંદા હુવા તો કિસીને ઉસે સુલ્હાકી બસ્તીમેં જાનેકે લિએ યૂં કહા :–

انطلق الی ارض کذا و کذا فان بها اناسا یعبدون الله تعالی فاعبد الله معهم

[રિયાઝુસ્સાલિહીન]

(ફુલાં ફુલાં ઈલાકેમેં જાઓ, ઉન્મેં અલ્લાહકી ઈબાદત કરનેવાલે લોગ હોંગે, તુમ ભી ઉન્કે સાથ ઈબાદતમેં શરીક હો જાઓ.)

સાલિક જબ અપને શેખકી ખાનકાહમેં હાઝિર હોતા હે તો વહાં મુરિદીનકા મજમા اناسا یعبدون الله تعالی કા મિસ્દાક બન કર મૌજૂદ હોતા હે પસ ઉસે فاعبد الله معهم પર અમલ પેરા હોનેકી સઆદત નસીબ હોતી હે.

અકલી દલીલ :– જબ કોઈ મરીઝ ડાક્ટરકે પાસ જાતા હે તો ડાક્ટર મર્ઝ તશખીસ કરનેકે બા'દ નુસ્ખા લિખ કર દેતા હે ઔર કહતા હે કે આપ ઘર જાએં ઔર ઈત્ને ઈત્ને દિન યહ દવાઈ ઈસ્તિઅમાલ કરેં. ફિર મુઝે આકર હકીકતસે આગાહ કરેં. ઈસી તરહ મુર્શિદ અપને મુરીદકો બય્અત કરનેકે બા'દ મા'મૂલાતકા રૂહાની નુસ્ખા બતાતે હૈં ઔર કહતે હૈં કે ઘર જા કર મા'મૂલાતકી પાબંદી કરેં ઔર ગાહે બગાહે અપને

હાલાતસે મુત્તલઅ કરતે રહેં ઉસીકા નામ રાબ્તએ શૈખ હે.

અશઆરસે દલાઈલ :- શુઅરાએ ઉમ્મતને રાબ્તએ શેખકી અહમિયતમેં જો અશઆર કહે હેં ઉન્મેંસે ચંદ એક હદિયએ કારિઈન કિએ જાતે હેં :-

ہر کہ خواہد ہمنشینی با خدا او نشیند در حضور اولیاء

(જો અલ્લાહ તઆલાકી હમનશીની ચાહતા હે વહ ઔલિયાકે હુઝૂરમેં બેઠ જાએ.)

صحبت صالح ترا صالح کند صحبت طالح ترا طالح کند

(નેક લોગોંકી સોહબત તુઝે નેક કરેગી ઔર બૂરોંકી સોહબત બૂરા બના દેગી.)

گرتو سنگ خارہ و مرمر شوی چوں بصاحب دل رسی گوہر شوی

(અગર તૂ ખારહ ઔર મરમર પથ્થર બન જાએ જબ કિસી સાહબે દિલકી ખિદમતમેં પહુંચ જાએગા તો મોતી બન જાએગા.)

قال را بگزار مرد حال شو پیش مرد کاملے پامال شو

صد کتاب و صد ورق در نار کن جاں و دل را جانب دلدار کن

(કાલકો છોળો હાલ પૈદા કરો, કિસી કામિલ શૈખકે સામને પામાલ હો જાઓ તો સાહિબે હાલ બન જાઓગે સો કિતાબ ઔર સો વર્કકો આગમેં ડાલ, દિલ ઔર જાનકો દિલદારકી તરફ મુતવજ્જહ કર.)

گلے خوشبوئے در حمام روزی رسید از دست محبوبے بدستم

بدو گفتم تو مشکی یا عنبری کہ از بوئے دل آویز تو مستم

بگفتا رمن گل نا چیز بودم   ولیکن مدتے با گل نشستم
جمال ہمنشیں درمن اثر کرد   وگرنہ من ہماں خاکم کہ ہستم

(એક દિન હમ્મામમેં ખૂશબૂદાર મિટ્ટી એક મહબૂબકે હાથસે મુઝે મિલી. મૈંને ઈસ મિટ્ટીસે કહા કે તૂ મુશ્ક હે યા અંબર કે મેં તેરી પ્યારી ખૂશબૂસે મસ્ત હૂં. ઉસ્ને જવાબ દિયા કે મેં તો નાચીઝ મિટ્ટી થી, લેકિન એક મુદ્દત તક ફૂલકી હમનશીની રહી હૂં મેરે હમનશીંકે જમાલને મુઝ પર અષર કિયા વર્ના મેં વહી હકીર હૂં જો પહલે થી.

જલા દેતી હે શમ્અ ફુનહકો મોજે નફસ ઉન્કી
ખુદાયા ક્યા છુપા હોતા હે અહલે દિલકે સીનોંમેં
ન પૂછ ઈન ખિર્કા પોશોકી ઈરાદત હો તો દેખ ઉન્કો
યહ બેઝા લિએ બેઠે હેં અપને આસ્તીનોંમેં
તમન્ના દર્દે દિલકી હો તો કર ખિદમત ફકીરોંકી
નહીં મિલ્તા હે ગોહર બાદશાહોંકે ખઝીનોંમેં

-: મુદ્રક :-
કુરૈશી ગ્રાફિક્સ, ભાવનગર.
મો. ૯૮૨૪ ૭૮૬ ૮૬૪, ૯૯૦૪ ૭૩૫ ૭૬૬

બાબ ૧૦

મા'મૂલાતે શબો રોઝ

સાલિકકો ચાહિએ કે રાતકે આખરી હિસ્સેમેં તહજ્જુદકે લિએ ઉઠે, હઝરત સય્યિદના સિદ્દીકે અકબર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકા કૌલ હે "સહર ખૈઝિમેં મુર્ગાને સહરકા તુઝ પર સબ્કત લે જાના તેરે લિએ બાઈષે નદામત હે."

હઝરત જુનૈદ બગદાદી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ અપની વફાતકે બા'દ કિસીકો ખ્વાબમેં નઝર આએ ઔર ફરમાયા "સબ કશ્ફ વ કરામાત ઉળ ગએ. બસ રાતકે આખરી હિસ્સેકે ચંદ નફલ કામ આએ."

હઝરત ખ્વાજા અબૂ સઈદ અબૂલ્ખૈર રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકી રૂબાઈ તહજ્જુદકે બારેમેં મશ્હૂર હે.

شب خیز کہ عاشقاں بشب راز کنند　　گرد در و بام دوست پرواز کنند

ہر جا کہ درے بود بشب در بندند　　الا در دوست را کہ بشب باز کنند

(રાતકો ઉઠો ઈસ લિએ કે ઉશ્શાક રાતકો રાઝો નિયાઝ કરતે હેં, દોસ્તકે દરવાઝે ઔર છતકે ઈર્દ ગિર્દ પરવાઝ કરતે હેં. હર જગાકે દરવાઝે રાતકો બંદ કર દિએ જાતે હેં, સિવાએ દોસ્તકે દરવાઝેકે જિસે રાતકો ખોલ દેતે હેં.)

★ ખ્વાબસે બેદાર હોનેકે બા'દ મસ્નૂન દુઆ પળ્હે. બંદ જુતા હો તો જાળ લે પહલે દાયાં પહને ફિર બાયાં પહને ઔર મસ્નૂન દુઆઓંકી રિઆયત કરતે હૂએ બૈતુલ્ખલા ઔર વુઝૂસે ફારિગ હો (મુખ્તલિફ ઔકાતકી મસ્નૂન દુઆઓંકા પળ્હના બહુત અહમ હે ઉન્મેં હરગિઝ સુસ્તી ન કરેં. ઈસ્સે વુકૂફે કલ્બી રખનેમેં તકવિયત મીલ્તી હે.)

★ હઝરત ખ્વાજા ઉબૈદુલ્લાહ અહરાર રહમતુલ્લાહિ

અલય્હિસે મન્કૂલ હે કે બા'દ અઝવુઝૂ તીન બાર કહે,

خداوندا! آنحضرت تو باز گشتم از ہر یدی و تقصیرے کہ من گزشتہ است

(એ અલ્લાહ મેંને હર ઉસ ગુનાહ ઔર ખતાસે તૌબાકી જિસ્કા મેં મુર્તકિબ હો ચુકા હૂં.)

ઈસ દુઆકા મકસૂદ તૌબા વ ઈસ્તિગ્ફાર હે તાકે ઝાહિરી વુઝૂકે સાથ બાતિની તહારત ભી નસીબ હો ઈસ્સે નમાઝમેં اَنْ تَعْبُدَ اللّٰهَ كَاَنَّكَ تَرَاهُ فَاِنْ لَّمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَاِنَّهٗ يَرَاكَ કી કૈફિયાત નસીબ હોનેમેં આસાની હોતી હે. સુફિયાકા મુન્તહાએ મકસદ યહી હે.

★ હર મર્તબા વુઝૂ કરનેકે બા'દ દો રકઅત સલાતે તહિય્યતુલ્વુઝૂ પઢ્હા કરે. મન્કૂલ હે કે મેઅરાજકે વક્ત નબી અલયિહસ્સલામને જન્નતમેં હઝરત બિલાલ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકે ચલ્નેકી આવાઝ સુની. વાપસી પર દર્યાફ્ત કિયા તો પતા ચલા કે તહિય્યતુલ્વુઝૂ પાબંદીસે પઢ્હતે હેં. પહલી રકઅતમેં સૂરતુલ્કાફિરૂન ઔર દૂસ્રી રકઅતમેં સુરતુલ્ઈખ્લાસ પઢ્હે.

★ નિહાયત ખુશૂઅ વ ખુઝૂઅકે સાથ ચાર રકઅત, આઠ રકઅત યા બારા રકઅત તહજ્જુદ અદા કરે. હઝરત ખ્વાજા અબૂ યૂસુફ હમ્દાની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકા મા'મૂલ થા કે પહલે દોગાનામે આયતુલ્કુર્સીવાલા રૂકૂઅ ઔર સૂરએ બકરાકા આખરી રૂકૂઅ પઢ્હતે. ફિર આઠ રકઅતમેં દસ દસ આયાત પઢ્હ કર સૂરએ યાસીન મુકમ્મલ કરતે. આખરી દો રકઅતમેં તીન તીન બાર સૂરએ ઈખ્લાસ પઢ્હતે. (હઝરત ખ્વાજા અબૂ યૂસુફ હમ્દાની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકી સોહબતમેં હઝરત શૈખ અબ્દુલ્કાદિર જીલાની રહમતુલ્લાહિ અલયિહ ઔર ખ્વાજા મુઈનુદ્દીન ચિશ્તી અજમેરી

રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ફેઝાન પાયા. આપ ઈન દોનોં હઝરાતકે પીરે તા'લીમ કહલાતે હૈં.)

★ હઝરત ખ્વાજા અઝીઝાનેઅલી રામૈતની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ફરમાયા કરતે થે "તહજ્જુદકી નમાઝમેં સૂરએ યાસીન પળ્હને પર તીન દિલ મિલ્તે હૈં."

"રાતકા દિલ યા'ની આખરી પહર, કુર્આન દિલ યા'ની સૂરએ યાસીન, ઈન્સાનકા દિલ, ઈન તીન દિલોંકા ઈજતિમા કબૂલિયતે દુઆકા સબબ બનતા હે."

★ હઝરત ખ્વાજા ઉબૈદુલ્લાહ અહરાર રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકા કોલ હે "અગર કભી તહજ્જુદ તર્ક હો જાએ તો દૂસ્રે દિન નિસ્ફુન્નહારસે પહલે નફલ પળ્હ લે. જિસ સાલિકકો ઉઠનેકા યકીન ન હો વહ નવાફિલ પળ્હ કર સોએ."

★ હઝરત ખ્વાજા બહાઉદ્દીન નકસબંદ બુખારી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ તવજ્જુદકી દુઆમેં દર્જે ઝેલ અશ્આર ભી પળ્હા કરતે થે.

چوں بدرگاہ تو خود را در پناہ آوردہ ام یا الٰہ العالمین بار گناہ آوردہ ام

بردرت زیں بار خود پشت دوتاہ آوردہ ام عجز وزاری بر در عالم پناہ آوردہ ام

من نمی گویم کہ بودم سالہا در راہ تو ہستم آں گمراہ اکنوں روبراہ آوردہ ام

چار چیز آوردہ ام شاہا کہ رگنج تو نیست نیستی وحاجت وعذر وگناہ آوردہ ام

دل و درویش و دلریشی و بےخویشی بہم ایں ہمہ بر دعوئ عشقت گواہ آوردہ ام

چشم رحمت برکشا موئے سفید من بہ بیں زاں کہ از شرمندگی روئے سیاہ آوردہ ام

(ચૂંકે આપકી દર્ગાહમેં અપને આપકો પનાહમેં લે આયા હૂં. યા ઈલાહલ્આલમીન ગુનાહકા બોઝ લે આયા હૂં. તેરે દર પર અપને ઈસ બોઝકી વજહસે અપની કમર ટૂકળે કરકે લે

આયા હૂં. આલમકો પનાહ દેનેવાલેકે દર પર અજઝો ઝારી લે કર આયા હૂં. મેં યહ નહીં કહતા કે સાલહા તેરી રાહમેં થા મેં વહી ગુમરાહોંકે અબ રાહકી તરફ રૂખ કરકે આયા હૂં. ચાર વહ ચીઝેં લે કર આયા હૂં, અય બાદશાહ ! જો આપકે ખઝાનેમેં નહીં હે. અદમ હાજત વ ઉઝરો ગુનાહ લે કર આયા હૂં. દિલ ઔર ફકીરી ઔર ઝખ્મિ દિલ ઔર બેયારો મદદગારી ઈન સબકો તેરે ઈશ્કકે દા'વા પર ગવાહ લે કર આયા હૂં. રહમતકી નિગાહ ફરમાએં ઔર મેરે સુફેદ બાલોંકો દેખેં, ઈસ લિએ કે શરમિંદગીસે સિયાહ ચહરા લે કર આયા હૂં.) કભી કભી હઝરત સય્યિદના સિદીકે અકબર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુસે મન્સૂબ "દુઆએં સિદીકી" યા "મુનાજાતે સિદીકી" ભી પઢ લિયા કરો.

દુઆસે ફરાગત પર સો મર્તબા ઈસ્તિગ્ફાર ઔર સો મર્તબા દુરૂદ શરીફ પઢે. કિસીને શૈખુલ્અરબ વલ્અજમ હઝરત મૌલાના અબ્દુલગફૂર અબ્બાસી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિસે પૂછા ઈસ્તિગ્ફાર પહલે પઢે કે દુરૂદ શરીફ ? "ફરમાયા કે ઈસ્તિગ્ફારકી મિષાલ કપળે ધોનેવાલે સાબુન કી સી હે. જબ કે દુરૂદ શરીફકી મિષાલ કપળે પર લગાનેવાલે ઈત્ર કી સી હે. આપ યહ બતાએં કે કપળેકો પહલે ઈત્ર લગાએંગે યા સાબૂનસે ધોના ચાહિએ ફિર ઈત્ર લગાના ચાહિએ ?" ફરમાયા બસ ઈસી તરહ પહલે ખૂબ નાદિમ વ શરમિંદા હો કર ઈસ્તિગ્ફાર પઢેં તા કે દિલ ધુલ જાએ ફિર મુહબ્બત વ અકીદતસે દુરૂદ શરીફ પઢેં તા કે ઈત્ર લગે ઔર મુહબ્બતે રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી ખૂશ્બૂ અંગ અંગમેં આ જાએ."

તસ્બીહાતકે બા'દ ઝિક્ર વ મુરાકબા યા'ની જો સબક

શૈખમેં તલ્કીન કિયા હો ઉસ્મેં મશ્ગૂલ હો જાએ ઔર ખત્રાતકો દૂર કરતે હૂએ પૂરી તવજ્જુહસે મુરાકબા કરે. હઝરત ખ્વાજા બહાઉદ્દીન નક્શબંદ બુખારી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને હઝરત મૌલાના મુહંમદ યાકૂબ ચરખી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકો નસીહત કી થી.

پیش از صبح بسبق باطن مشغول باشی

(સુબ્હસે પહલે બાતિની સબકમેં મશ્ગૂલ હો જાયા કરેં.)

★ નમાઝે ફજરકી દો સુન્નતે ઘર પર અદા કરે કે યહ ભી સુન્નત હે, ફિર ફર્ઝ નમાઝ બાજમાઅત તકબીરે ઉલાસે અદા કરનેકે લિએ મસ્જિદ જાએ. ફર્ઝ નમાઝોંમેં તકબીરે ઉલાકી હિફાઝત કરના અપને ઉપર લાઝિમ સમઝે કે સુલ્હાકા શિઆર હે. હમારે સિલ્સિલએ આલિયાકે મશાઈખકી તકબીરે ઉલા કઈ કઈ માહ તક ફોત નહીં હોતી થી.

★ મસ્જિદમેં મસ્નૂન દુઆએં પળ્હ કર દાખિલ હો. એતિકાફકી નિય્યત કર લિયા કરે, મસ્જિદમેં દુન્યાકી બાતેં કરના સખ્ત બૂરા સમઝે, હર નમાઝકો ઝિંદગીકી આખરી નમાઝ સમઝ કર પળ્હે તા કે કામિલ યક્સૂઈ નસીબ હો.

★ હર નમાઝકે બા'દ તસ્બીહે ફાતિમા, તીસ્રા કલ્મા એક મર્તબા, આયતુલ્કુર્સી, ફજર ઔર મગ્રીબકે બા'દ 'અલ્લાહુમ્મ અજિર્ની મિનન્નાર' દસ મર્તબા, 'અલ્લાહુમ્મગ્ફિર લી વ લિલ્મુઅ્મિનીન વલ્મુઅ્મિનાતિ વલ્મુસ્લિમીન વલ્મુસ્લિમાતિ' હઝરત મુર્શિદે આલમ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ઈસ મા'મૂલકી પાબંદી ફરમાતે થે.

★ ઉસ્કે બા'દ એક પારા કુર્આને પાકકી તિલાવત કરે. હુફ્ફાઝ અપની મંઝિલકે હિસાબસે પળ્હે. સૂરએ યાસીન

રોઝાના પળ્હનેકા મા'મૂલ બનાએ.

★ જબ સૂરજ એક યા દો નેઝેકી કદર બુલંદ હો જાએ તો ચાર રકઅત નમાઝ ઈશ્રાક અદા કરે. ઈસ પર એક હજ ઔર એક ઉમ્રેકા ષવાબ મિલ્તા હે. હઝરત મૌલાના મુહંમદ યાકૂબ સાહબ ચરખી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ફરમાતે થે. ઈશ્રાકકે બા'દ દસ મર્તબા 'લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહુ વહ્દહુ લા શરીક લહુ લહુલ્મુલ્કુ વ લહુલ્હમ્દુ વહુવ અલા કુલ્લિ શય્ઈન્ કદીર્.' પળ્હેં યહ વસિયત ઉન્હેં હઝરત સૈફુદીન બાખૂઝી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને કી થી. [રિસાલહુસ્સિનિયા સ. ૩૩]

★ મશાઈખે બુખારાકા મા'મુલ હે કે ઈશ્રાકકે નવાફિલમેં ઈસ્તિખારાકી નિય્યત ભી શામિલ કરતે હેં. બા'દમેં થોળી દેર નિંદ કરતે હેં તાકે અલ્લાહ તઆલા પૂરે દિનકે મુઆમલાતકો વાઝેહ ફરમાએ. મઝીદબરાં હર નમાઝકે બા'દ સૂરએ ફાતિહા, આયતુલ્કુર્સી, ચારો કુલ પળ્હ કર નબી અલય્હિસ્સલામ ઔર જમીએ (તમામ) મુઅ્મિનીન વ મુઅ્મિનાતકો ઈસાલે ષવાબ કરતે હેં.

★ ઈસ્કે બા'દ જો શખ્સ ઈલ્મ પળ્હને યા પળ્હાનેકા શુગ્લ રખતા હો વહ ઉસ્મેં મશ્ગૂલ હો જાએ. અગર તાજિર યા મુલાઝીમ હો તો શરઈ મસાઈલકા લિહાઝ રખતે હૂએ અપને કારોબારમેં મશ્ગૂલ હો જાએ. હક તઆલાકી યાદકો લાઝિમ પકળે તા કે رِجَالٌ لَّا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَّلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللهِ પર અમલ નસીબ હો. ઈસ્કો વુકૂફે કલ્બી કહતે હે. યા'ની હાથ કામ કાજમેં મશ્ગૂલ, દિલ યાદે ખુદામેં મશ્ગૂલ.

★ જબ સૂરજ ખૂબ ઊંચા હો જાએ તો ચાર રકઅત નવાફિલ ચાશ્ત અદા કરે. હઝરત ખ્વાજા ઉબૈદુલ્લાહ અહરાર રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકા ફરમાન હે :–

ચાશ્તકી પહલી રકઅતમેં وَالشَّمْسِ وَضُحٰهَا દૂસરીમેં وَالَّيْلِ اِذَا يَغْشٰى તીસરીમેં وَالضُّحٰى ઔર ચૌથીમેં اَلَمْ نَشْرَحْ પઢે.

[રિસાલએ અન્ફાસ નફસિયા સ. ૭]

★ જો હઝરાત દુન્યવી મશાગિલકી વજહસે યા દફતરી પાબંદીકી વજહસે બઅમ્રે મજબૂરી નમાઝે ચાશ્ત ન પઢ સકતે હોં વહ ઈશ્રાકકે વક્ત દો રકઅત નમાઝે ઈશ્રાક ઔર ચાર રકઅત નમાઝે ચાશ્તકી નિય્યતસે પઢ લે. ફીઝમાના યહી મા'મૂલ બેહતર હે.

★ દોપહરકા ખાના ખાનેકે બા'દ ગુંજાઈશ હો તો કૈલૂલાહ કરે, કયૂંકે સુન્નતે રસૂલે મકબૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ હે. ઈસ્સે તહજ્જુદકી પાબંદી આસાન હો જાતી હે. જબ આફતાબ ઢલ જાએ તો ઝોહરકી ચાર સુન્નતે ઘર પર પઢે જબ કે ફર્ઝ બાજમાઅત અદા કરે.

★ હઝરત ખ્વાજા ઉબૈદુલ્લાહ અહરાર રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકા ફરમાન હે કે ઝોહરકે બા'દ તીન મર્તબા કલિમા બાઝગશ્ત પઢે :–

خداوندا مقصود من توئی و رضاء تو مرا محبت و معرفت ذوق وشوق خود بده

[રિસાલએ અન્ફાસ નફસિયા સ. ૮૪]

ઝોહરકે બા'દ ફિર કામકાજમેં મશ્ગૂલ હો જાએ. ફુરસત હો તો હસ્બે ઈજાઝત શૈખ દલાઈલુલ્ખૈરાત યા હિઝબુલ્બહર વગૈરા પઢ કર એક મર્તબા શજરા શરીફ પઢ લે. વક્તમેં ગુંજાઈશ હો તો હદીષે વકફાકે કુતૂબ યા તસવ્વુફકી કિતાબે ખુસૂસન મકતુબે ઈમામે રબ્બાની ઔર મકતુબે મઅસૂમિયા વ હાલાતે મશાઈખ સિલ્સિલએ નકશબંદિયા વગૈરા પઢે. બા'ઝ મશાઈખકા મા'મૂલ ઝોહરકે બા'દ સૂરએ ફત્હ પઢનેકા ભી હે.

★ નમાઝે અસ્રકે બા'દ ઔરાદો વઝાઈફમેં મશ્ગૂલ હો જાએ. હઝરત ખ્વાજા દોસ્તમુહંમદ કંદહારી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકા ફરમાન હે કે સાલિક અપની લતાઈફ પર હસ્બે ઝૈલ તર્તીબસે મુરાકબા કરે :–

લતીફએ કલ્બ પર ઈસ્મે અલ્લાહ ૫૦૦૦,
લતીફએ રૂહ પર ૧૦૦૦ મર્તબા,
લતીફએ સર પર ૧૦૦૦ મર્તબા,
લતીફએ ખફી પર ૧૦૦૦ મર્તબા,
લતીફએ અખ્ફી પર ૧૦૦૦ મર્તબા,
લતીફએ નફસ પર ૨૦૦૦ મર્તબા,
લતીફએ કાલિબ પર ૧૦૦૦ મર્તબા યા'ની કુલ ૧૨૦૦૦, મર્તબા ઝિક્ર ઈસ્મે ઝાત કરે.''

★ નમાઝે મગ્રિબ બાજમાઅત અદા કરકે છે (૬)સે બારહ (૧૨) રકઅત અવ્વાબિનકી નિય્યતસે પળ્હે. ઉસ્કે બા'દ સૂરએ વાકિઆ ઔર સૂરએ અલિફ લામ મીમ સજ્દા, સૂરએ દુખાનકી તિલાવત કરે.

★ ફિર ખાને પીનેસે ફારિગ હો કર ઈશાકી નમાઝ બાજમાઅત અદા કરે. ૧૦૦ મર્તબા ઈસ્તિગ્ફાર ઔર ૧૦૦ મર્તબા દુરૂદ શરીફ પળ્હે. ફિર સૂરએ મુલ્ક પળ્હે.

★ હઝરત મુર્શિદે આલમ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકા મા'મૂલ થા કે એક મર્તબા દુરૂદ શરીફ એક મર્તબા ફાતીહા, એક મર્તબા આયતુલ્કુર્સી, એક એક મર્તબા ચારો કુલ, ફિર એક મર્તબા દુરૂદ શરીફ પળ્હ કર અપને ગિર્દ હિસાર (ગોલ દાયરા) બનાતે, ફિર રાતકો સોયા કરતે થે, યહ હિફાઝતકે લિએ બહુત મુફીદ હે.

★ સાલિકકો ચાહિએ કે હર ફર્ઝ નમાઝકે બા'દ

આયતુલ્કુર્સી, મુઅવ્વઝતીન ઔર તસ્બીહાતે ફાતિમાકા એહતિમામ કરે. જુમ્આકે દિન સલાતુત્તસ્બીહ પઢે. અખીર અશ્રએ રમઝાનમેં એતિકાફકી કોશિશ કરે. નિસ્ફ શા'બાન, લયલતુલ્કદ્ર, ઈદુલ્ફિત્ર ઔર ઈદુઝઝુહાકી રાતોંકા કયામ કરનેકી કોશિશ કરે.

★ અય્યામે બૈઝ (૧૩/ ૧૪/ ૧૫) માહે કમરી હિસાબસે રોઝા રખના, શવ્વાલકે છે રોઝે, માહે ઝિલ્હિજ્જાકી નવ્વીં તક નવ રોઝે, યૌમે આશૂરા, પંદરવીં શા'બાન, આઠ રોઝે અવ્વલ માહે રજબ વ શા'બાનકે રખનેકી કોશિશ કરે. મુજર્રદ હો તો નફલી રોઝે ખૂબ રખ્ખે. એક દિન રોઝા એક દિન ઈફતાર બેહતરીન અમલ હે. હમેશા રોઝા રખના મકરૂહ હે.

★ અગર કઝા નમાઝેં ઔર રોઝે વગૈરા ઝિમ્મા બાકી હો તો પહલે અદા કરને લાઝમી હૈં. મુખ્તલિફ મવાકેકી મસ્નૂન દુઆએં યાદ કરકે મૌકા બમૌકા પઢતા રહે.

અપની રૂહાની સિહતકે સાથ સાથ જિસ્માની સિહતકા ખયાલ રખ્ખે. હદીષે પાકમેં હે કે અલ્લાહ તઆલાકો કવી મો'મિન કમઝોર મો'મિનસે ઝિયાદા પસંદદીદા હે. હમારે મશાઈખ સુબ્હ યા શામ જો વક્ત મુનાસિબ હોતા ચહલ કદમી કિયા કરતે હૈં.

★ અગર મા'મૂલાતમેં કમીબેશી ચાહે તો અપને શૈખકી ઈજાઝતસે કરે.

બાબ ૧૧
મઆરિફો હકાઇક

નોટ :- સાલિકીને તરીકતકી ઈફાદિયતકે લિએ તસવ્વુફકી મો'તબર કિતાબોંસે અખઝશુદા મઆરિફો હકાઈક કલમ બંદ કિએ ગએ હેં.

દુન્યા :-

★ એક શખ્સને રાબિયા બસ્રિયા રહમતુલ્લાહિ અલય્હાકે પાસ દુન્યાકી બુરાઈકા તઝકિરા કિયા, ફરમાયા "આઈંદા મેરે પાસ ન આના તુમ્હેં દુન્યાસે બહુત મુહબ્બત હે."

★ જો માદ્દી દુન્યાકા સફર કરે ઉસ્કે પાઉં પે આબલે ઔર જો રૂહાની દુન્યાકા સફર કરે ઉસ્કે દિલ પે આબલે

★ દુન્યાસે ઈત્ના તઅલ્લૂક રખ્ખો જિત્ના બૈતુલ્ખલાસે હાજતકે વક્ત રખ્ખા જાતા હે.

★ તાલિબે દુન્યા સમંદરકા પાની પીનેવાલેકી માનિંદ હે જિત્ના પીએ ઈત્ની હી પ્યાસ બળતી હે.

★ એક બાદશાહને કહા એ ફકીર ! માંગ ક્યા માંગતા હે ? ફકીરને કહા "મેં અપને ગુલામકે ગુલામસે ક્યા માંગુ ?" બાદશાહને પૂછા "ક્યા મતલબ ?" કહા "દુન્યા મેરી ગુલામ હે ઔર આપ દુન્યાકે ગુલામ."

★ બા'ઝ લોગોંને ઝુન્નૂન મિસ્રી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિસે કહા ફુલાં જમાઅત શુગ્લો તર્બમેં મશ્ગૂલ હે, બદદુઆ કરે. ફરમાયા યા અલ્લાહ ! જૈસે ઉન્હેં દુન્યામેં ખુશિયાં દી આખિરતમેં ભી ખૂશિયાં અતા ફરમા.

★ દુન્યાકી હકીકત ઐસે હે જૈસે પાખાનેકો ચાંદીકા વર્ક લગા દે યા બુળ્હિયાં ઝર્ક બર્ક કપળે પહના દેં.

★ અગર કોઈ સાલિક અહલે દુન્યાકી તા'ઝીમ કરે તો

કોનસી અજીબ બાત હે લોગ તો સાંપ ઔર બિચ્છુકો દેખ કર ભી ખળે હો જાતે હેં.

★ અગર કિસીકા દીન દેખના હો તો ઉસ્કી દુન્યા દેખો, અગર દુન્યા ઠીક હોગી તો દીન ભી ઠીક હોગા.

દિલ :-

★ દિલ ગૈરસે ખાલી ઔર પેટ હરામસે ખાલી તો હર ઈસ્મ "ઈસ્મેં આ'ઝમ" હોતા હે.

★ લુકમાન હકીમ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ફરમાયા "મેં ચાંદ ઔર સૂરજકી રોશનીમેં પરવરીશ પાતા રહા, મગર દિલકી રોશનીસે બળ્હ કર કિસીકો સૂદમંદ ન પાયા."

★ દિલ સિયાહ હો તો ચમકતી આંખે કુછ ફાઈદા નહીં દેતીં.

★ જિસ ઘરમેં આરાઈશ ન હો બિગળ જાતા હે ઈસી તરહ દિલમેં ગમ ન હો વહ બિગળ જાતા હે.

★ યહ્યા બિન મુઆઝ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુને ફરમાયા "દિલ હંડિયાકે માનિંદ હે જબ કે ઝુબાન ચમચેકી માનિંદ. ચમચા વહી નિકાલતા હે જો હંડિયામેં હોતા હે."

★ હઝરત અલી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુસે પૂછા ગયા અફઝલ ચીઝ ક્યા હે ? ફરમાયા "ગિનાએ કલ્બ" યા'ની દિલ ગની હોના ચાહિએ.

★ કિયામતકે બાઝારમેં કિસી સૌદેકી ઈત્ની કીમત ન હોગી જિત્ના મોમીનકા દિલ ખૂશ કરનેકી.

ઈબાદત :-

દો ચીઝેં પહલે ઈબાદત થી અબ આદત બન ગઈ હે. એક નિકાહ દૂસ્રા તઆમ.

★ નમાઝમેં જી ન લગનેકી વજહ ઐસે હે જૈસે ચમળેકે

કારખાનેમેં કામ કરને વાલા ઈત્રકી દુકાન પર જાએ તો ઉસ્કા દમ ઘુટને લગતા હે.

★ અવ્વલ હુઝૂરી નમાઝકી યહ હે કે મઆની સમઝ કર નમાઝ પઢે.

★ એક બક્કાલ (સબ્ઝી બેચનેવાલા) ને ૨૩/સાલ રોઝે રખ્ખે ઘરવાલે સમઝતે દિનકા ખાના દુકાન પર ખાતા હોગા. દુકાનવાલે સમઝતે થે ઘરસે ખા કર આતા હોગા. કિસીકો પતા ન ચલ્ને દિયા. ઈસે ઈખ્લાસ કહતે હેં.

★ જો ઈબાદત દુન્યામેં મઝા ન દેગી વહ આખિરતમેં ક્યા જઝા દેગી.

★ તેરા એક નમાઝકે બા'દ દૂસરી નમાઝકે લિએ મસ્જિદમેં આ જાના પહલી નમાઝકે કુબૂલ હોનેકી અલામત હે.

★ ખયાલાતે મહમૂદા, મષલન અઝમતે ઈલાહી, કબર, હશ્ર ઔર જન્નત વગૈરાકા ખયાલ નમાઝમેં આએ તો ખુશુઅકે મનાફી નહીં હઝરત ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ નમાઝમેં જિહાદકી સફેં દુરૂસ્ત કરતે થે.

★ હઝરત નાનોત્વી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ફરમાતે થે કે હજરે અસ્વદ કસોટી હે. હજ વ ઉમરાહકે બા'દ નેકી ગાલિબ હો તો ખૈર અગર સર ગાલિબ હો તો તબાહી હે.

★ નમાઝમેં ઈન્સાન અશરફુલઆ'ઝા (ચેહરે) કો અખસ્સુલ્આ'ઝા (બદનકે આ'ઝા) ઝમીન પર ટેક દેતા હે. ઈસી લિએ નમાઝકો મેઅરાજે મો'મિન કહા ગયા હે.

તૌબા :-

★ ગુનાહકા આગાઝ મકળીકે જાલેકી તરહ ઔર અંજામ જહાઝકે લંગરકી તરહ હોતા હે.

★ જો ગુનાહ પર પછતાએ ઉસે વલી સમઝો. જો પર્વાહ ન કરે ઉસે ગુનહગાર ઈન્સાન સમઝો, જો ગુનાહ કરકે ઈતરાએ ઉસે શૈતાન સમઝો.

★ ગુનાહકો ન દેખો કે ગુનાહ છોટા હે, બલ્કે અલ્લાહ તઆલાકી અઝમતકો સામને રખ્ખો કે કિસ્કી નાફરમાની કી જા રહી હે.

★ અગર તુમ ગલ્તિયોંકો છુપાનેકે લિએ દરવાઝેં બંદ કરોગે તો સચ ભી બાહર હી રહ જાએગા.

★ ઈનાયતે ઈલાહીકી દો સૂરતે હૈં, અવ્વલ મઅસિયતસે પહલે અસ્મત દૂસ્રા મઅસિયતકે બા'દમેં તૌબા નસીબ હોના.

★ અલ્લાહ તઆલાકી બારગાહમેં વહ બદી જો તુમ્હેં રંજીદા કરે ઉસ નેકીસે બેહતર હે જો તુમ્હેં નાઝાં કરે.

★ સિદ્કે દિલસે તૌબાકી અલામત યહ હે કે ઉસ જુર્મમેં મુત્તહમ નહીં કિયા જાતા હે.

★ કોઈ શખ્સ ઐસા નહીં કે જિસ્ને મકરૂહ ચીઝ છોળી હો ઔર ઉસે શરીફ ચીઝ ન મિલી હો.

★ હઝરત ઈબ્રાહીમ તૈમી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને કહા "ઈખ્લાસ યહ હે કે અપની નેકિયોંકો ઈસ તરહ છુપાએ જિસ તરહ અપની બુરાઈયોંકો છુપાતા હે.

★ ઈસ નિય્યતસે ગુનાહ કરના કે દો ચાર દફા' કરકે છોળ દૂંગા બહુત બળી ગલતી હે.

★ જિસ તરહ દરખ્તકો અપને ફલ ભારી નહીં લગતે, ઈસી તરહ ઈન્સાનકો અપની બુરાઈયાં વઝની મા'લૂમ નહીં હોતી.

★ વાઈઝકો ચાહિએ કે લોગોંકો અલ્લાહકી નેઅમતેં યાદ દિલાએ તા કે શુક્ર કરેં, અપને ગુનાહ યાદ દિલાએ તા કે તૌબા

કરે. નફસ વ શૈતાનકી અદાવત યાદ દિલાએ તા કે બચ સકે.

★ નફસમેં દિયા સલાઈકી તરહ સારે ખબાઈષ પોશીદા હોતે હૈં. રગળ લગાનેકી દેર હોતી હે, ગુનાહોંકી આગ ભળક ઉઠતી હે.

શૈખ ઔર મુરીદ :-

★ મુરીદે સાદિકકો મુર્શિદકી ખામોશીસે ઝિયાદા ફાઈદા હોતા હે બનિસ્બત ગુફતાર (બાતચીત) કે.

★ બા'ઝ મર્તબા મશાઈખ પર હાલ વારિદ હોતા હે તો ફૌરન તવજ્જુહ દેતે હૈં જૈસે આમ્લા પકાએં તો જોશ દેતે વક્ત એક લમ્હા ઐસા આતા હે કે ઉસ્મેં કુવ્વત પૈદા હોતી હે ઉતાર લો તો ઠીક વર્ના કુવ્વત કમ હો જાતી હે.

★ એક શૈખકે મુરીદ ઝિયાદા દૂસ્રેકે કમ, મિષાલ ઐસે હી હે જૈસે દોનોં જવાન એક સાહબે ઔલાદ ઔર દૂસ્રા બાંજ મગર રજૂલિયત (કુવ્વતે મર્દમી) દોનુંમેં એક જૈસી.

★ મુરીદ પીરસે ઐસે ફૈઝ હાસિલ કરતા હે જૈસે લોગ શહદકી મખ્ખીસે શહદ નિકાલતે હૈં.

★ શૈખકો ચાહિએ કે દો બાતોંકી તલ્કીન કરે ૧. અખ્લાકકી દુરૂસ્તગી. ૨. બકદ્રે ઝરૂરત ઈલ્મ.

★ બદનઝરી કરતે વક્ત સોચેકે અગર શૈખ દેખ રહે હોતે તો ફિર ન કરતા, ઈસી તરહ અલ્લાહકા લિહાઝ કરે.

★ એક ગાફિલને કિસી શૈખસે કહા કે આપકા મુરીદ રિયાઈ ઝિક્ર કરતા હે. ફરમાયા ઉસ્કે પાસ ટિમટિમાતા ચિરાગ હે લિહાઝા બખ્શિસકી ઉમ્મીદ હે. આપકે પાસ તો યહ ભી નહીં.

★ જિસ્ને મા'મૂલાતમેં પાબંદી હાસિલ કર લી ઉસ પર રહમત હો ગઈ. ફરહતે કલ્બ ઈસ્કી લૌંડી હે જો ખૂદબખૂદ

મિલ જાએગી.

★ સાલિકકો ચાહિએ કે ઝરૂરતકો પૂરી કરે લઝઝતકે પીછે ન પળ્હે. જૈસે કિસીને ખૂબસૂરત ઔરત દેખી તો હુકમ હે કે બિવીસે હમબિસ્તરી કરો ઝરૂરત પુરી હૂંઈ અલ્લાહ અલ્લાહ ખૈર સલ્લા.

★ મજઝૂબ ગો મકબૂલ, મગર કામિલ નહીં હોતા.

★ નબી અલય્હિસ્સલામકા ફરમાન હે કે મેં તુમ્હારે લિએ બમંઝલિએ વાલિદકે હૂં લિહાઝા શૈખ રૂહાની બાપ ઔર ઉસ્કી બીવી માંકી માનિંદ હોતી હે.

★ હઝરત હાજી ઈમ્દાદુલ્લાહ મુહાજિરે મક્કી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ફરમાતે થે કે "જો શખ્સ બય્અતકી તમન્ના ઝાહિર કરે મેં ઉસ્કો ઈસ લિએ મુરીદ કર લેતા હૂં કે પીરકો કિયામતકે દિન જહન્નમમેં જાતા દેખ કર મુરીદ તર્સ ખાએગા. શાયદ ઉસી બરકતસે બખ્શા જાઉં."

★ એક શખ્સને કિસી બુઝુર્ગકો હદિયા દે કર દુઆકી દરખ્વાસ્ત કી, ફરમાયા "હદિયા વાપસ લે જાઓ" યહ દુઆકી દુકાન નહીં હે.

★ શૈખકી મુઠ્ઠીચાપી કરતે હૂએ સુન્નતકી નિય્યત કી જાએ, ક્યૂંકે અહાદીષસે ષાબિત હે જબ કે સર પર તેલ લગાના રિવાયતસે ષાબિત નહીં, લિહાઝા બદનકી ઝરૂરતકી નિય્યત કરની બેહતર હે.

★ શૈખ ગુનહગાર મુરીદકો યૂં સમઝે કે કિસી હસીનાને ચહરે પર સિયાહી લગાલી હે અગર ધોએ તો ચાંદસા ચેહરા નિકલ આએગા.

★ આરીફ હક તઆલાકી શય્વન વ તજલ્લિયાતકી પૂરી રિઆયત કરતા હે. નબી સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને

તજલ્લિએ મેહબૂબિય્યતકા ગલ્બા દેખા કે હક તઆલા ચાહતે હૈં કે મૈં નાઝ કરૂ. તો ફરમાયા اللهم ان تهلك هذه العصابة لم تعبد بعد اليوم (એ અલ્લાહ ! અગર તૂને ઈસ જમાઅતકો હલાક કર દિયા તો આજકે બા'દ તેરી ઈબાદત નહીં કી જાએગી.)

★ હઝરત અય્યૂબ અલયહિસ્સલામને દેખા કે હક તઆલા સબ્ર દેખના ચાહતે હૈં શિફાકી દુઆ ન કી. જબ ઈન્કશાફ હુવા કે ઈઝહારે અબ્દિયત ચાહતે હૈં ફૌરન કિયા.

انی مسنی الشیطان بنصب و عذاب

(શૈતાનને મુઝકો રંજ ઔર આઝાર પહુંચાયા હે.)

★ શૈખકો ઝુબાન બનના ચાહિએ ઔર મુરીદકો કાન. મશાઈખકો ચાહિએ કે આમ મુરીદોંકો ખાનગી મુઆમલાતસે મુત્તલાઅ ન કરે નફાકે બજાએ નુકસાન હોતા હે.

★ અલ્ફાની લાયુરિદ (ફાની વાપસ નહીં લોટતા) કી મિષાલ ઐસે હે જૈસે બાલિગ આદમી નાબાલિગ નહીં હો સકતા ઔર પકા હુવા ફલ કચ્ચા નહીં હો સકતા.

તકવા :-

★ તકવા યહ હે કે રોઝે મેહશર કોઈ તુમ્હારા ગિરેબાન ન પકળે.

★ તકવા યહ હે કે દિલકી તમન્નાઓંકો મુજસ્સમ કરકે તશ્તરીમેં રખ્ખે ઔર સરે બાઝાર ફિરાએં તો નદામત ન હો.

★ હમ ઐસે ઝમાનેમેં પૈદા હુવે હૈં કે સલફે સાલિહીનને અપને ઈલ્મ વ તકવાકે બાવજૂદ ઈસ્સે પનાહ માંગી થી.

★ વસાવિસકા આના રહમત હે ખિલાફે તકવા નહીં હે હિકમત યહ હે કે ઉજબકી જળ કટતી હે. ذلك صريح الايمان

★ વિલાયતકા તઅલ્લૂક ઈમાન વ તકવાસે ઔર દોનોંકા તઅલ્લૂક દિલસે હે.

★ તકવાકે બગૈર તરક્કીકા હોના બેરૂહે જિસ્મ ફૂલનેકી માનિંદ હે, લાશ ફૂલ કર ફટતી હે તો પૂરી બસ્તીકો બદબૂદાર બના દેતી હે.

ઝિક્ર વ મુરાકબા :–

★ સાલિકકો મુરાકબેમેં ઈસ તરહ સુકૂન મિલ્તા હે જૈસે બચ્ચેકો માંકી ગોદમેં જા કર મિલ્તા હે.

★ કુવાં ખોદે તો પહલે મિટ્ટી રેત નિકલતી હેં ફિર બા'દમેં પાની. ઈસી તરહ મુબ્તદીકો મુરાકબેમેં પહલે વસાવીસ આતે હેં ફિર યક્સૂઈ હાસિલ હોતી હે.

★ સાલિકકા હાલ ખવાબેદા શખ્સકી માનિંદ હોતા હે જિસે જાગને પર પતા ચલતા હે કે મહબૂબે હકીકી પાસ હી થા.

★ ઝિક્રકી મસ્તી ખયાલે હસ્તીકો કમ કર દેતી હે.

★ અઝાનકે વક્ત ઝિક્રસે હટ કર અઝાનકે કલિમાતકા જવાબ દેના અફઝલ હે.

★ અગર મુરાકબામેં જી ન લગે તો એક દિન મુરાકબા ઔર એક દિન નાગાહ કરે.

દુઆ :–

★ હકીકી દુઆ વહ હે જો જિસ્મકે અંગ અંગસે નિકલે.

★ શૈખ ઉષ્માન ખૈરાબાદી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ગ્રાહકોંકો ખોટે સિક્કોંકે બદલેમેં ભી માલ દેતે થે. મરતે વક્ત દુઆ માંગી કે મેંને લોગોંકે ખોટે સિક્કે કુબૂલ કિએ. એ અલ્લાહ ! તૂ મેરે ખોટે અમલોંકો કુબૂલ ફરમા. પસ દુઆ કુબૂલ હૂઈ.

★ શૈખ શહાબુદ્દીન ખતીબ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ દુઆ માંગતે હેં કે યા અલ્લાહ ! મરતે વક્ત કોઈ પાસ ન હો, ન

અપના, ન પરાયા, ન હી મલેકુલ્મૌત. બસ મેં ઔર તૂ.

★ મુનાસિબ વક્ત પર દુઆ બલાકો ટાલતી હે નુઝૂલકે બા'દ મુસીબત ખત્મ નહીં હોતી કમ હોતી હે.

★ અગર તૂ જઝબએ કામિલકે સાથ સમંદરકે કિનારે દુઆ કરેગા તો મૌજે તેરે સામને મોતિયોં ભરી હૂઈ સદફ લાએંગી.

★ દુઆકા એક ફાઈદા યહ ભી હે કે કિયામતકે દિન કહેગા એ અલ્લાહ ! મેંને તો દુઆ કી થી મુઝે નેક બના, પસ મા'ઝૂર સમઝા જાએગા.

★ જિસ્સે હસદ હુવા ઉસ્કે લિએ બુલંદિએ દર્જાતકી દુઆ કરના હસદકા બેહતરીન ઈલાજ હે.

ઈલ્મોં અમલ :-

★ ઈખ્લાસ યહ હે કે ઈન્સાન આ'માલકા બદલા ન લે.

★ બેઅમલ આલિમ પારસકી તરહ હે જો ઔરોંકો તો સોના બનાતા હે ખૂદ પથ્થર રહતા હે.

★ બેઅમલ આલિમ ઉસ મરીઝકી માનિંદ હે જિસ્કે પાસ દવા હો ઈસ્તિઅમાલ ન કરે.

★ જિસ તરહ ચિરાગ જલાએ બગૈર રોશની નહીં દેતા, ઈલ્મ ભી અમલકે બગૈર ફાઈદા નહીં દેતા.

★ આલિમે બેઅમલ ચમચકે માનિંદ હે જો રંગ બિરંગ ખાનોંમેં રહે, મગર ઝાએકેસે નાવાકિફ રહતા હે.

★ ઈલ્મકા પઢના ઔર ઉસ્કા પઢાના બેફાઈદા હે જબ તક ખૌફે ખુદા ભી ન બઢે.

★ મેહનત હમારે હાથમેં હે નસીબ ખુદાકે હાથમેં. હમેં ઉસીસે કામ લેના ચાહિએ જો હમારે હાથમેં હે.

★ બેકાર ઈન્સાન મુર્દેસે ભી બદતર હે, કયૂંકે મુર્દા કમ

જગહ રોકતા હે.

★ હઝરત બાયઝીદ બુસ્તામી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકા કોલ હે કે મેંને તીન સાલ મુજાહિદા કિયા, મગર ઈલ્મ પર અમલસે ઝિયાદા સખ્ત કોંઈ ચીઝ નહીં દેખી.

★ કાઝી બૈઝાવી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને શીરાઝકી કઝાકે લિએ કિસી બુઝુર્ગસે શિફારિશ કરવાઈ. ઉન્હોંને સિફારિશી રૂકએમેં લિખ્ખા યહ મર્દે સાલેહ આલીમ ફાઝિલ હે. જહન્નમમેં એક મુસલ્લેકી જગા ચાહતા હે.

★ જિસ તરહ મખ્લુકકે લિએ અમલ કરના રિયા હે, ઈસી તરહ મખ્લૂકકે લિએ અમલ તર્ક કરના ભી રિયા હે.

★ આલિમ બદઅમલ પર એ'તિરાઝકા હક નહીં, ઈસી લિએ કે વહ ઈલ્મકા મુદઈ હે, અમલકા નહીં.

★ હઝરત ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુને ફરમાયા "હમારે બાઝારોંમેં ખરીદો ફરોખ્ત વહ કરે જો ફકિહ હો, સુબ્હાનલ્લાહ, સારે મુલ્કકો દર્સગાહ બના દિયા.

બરાએ ઉલમાએ કિરામ :-

★ નફસકી સરકશીકો તોળના اماطة الاذى عن الطريق મેં દાખિલ હે.

★ આજકા આમ રૂહાની મર્ઝ હે :-

يا ليت لنا مثل ما اوتى قارون انه لذو حظ عظيم

★ 'અલ્બિદાયહ્ વન્નિહાયહ્'મેં હે કે લોગ સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમકી બળી કરામત ઉસે સમઝતે હેં કે હઝરત સઅદ બિન અબીવક્કાસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકા લશ્કર દરિયએ દજલા ઉબૂર કર ગયા. મુહક્કિકીનકે નઝદીક સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમકી બળી કરામત યહ હે કે જબ ઉન્કે સામને કૈસરો

કિસ્રાકી દૌલતકે દરિયા બહે તો વહ ઉસ્મેંસે ઈમાનકો બચા કર ગુઝર ગએ.

★ નકશબંદી, ચિશ્તી વગૈરહ નિસ્બત કરનેમેં હરજ નહીં હે. હઝરત યૂસુફ અલય્હિસ્સલામને ફરમાયા وَاتَّبَعْتُ مِلَّةَ اٰبَائِيْ اِبْرَاهِيْمَ وَ اِسْحَاقَ وَ يَعْقُوْبَ હાલાંકે વહ તો અલ્લાહ તઆલાકી તરફસે ભેજી હૂઈ શરીઅતકે મુત્તબિઅ થે.

★ قل ان كان ابائكم કી તફસીર યહ હે કે જબ આ'લા સામને આએ તો અદનાસે તવજ્જુહ હટ જાતી હે.

★ જિસ્સે મુહબ્બત હો ઉસ્કા નામ આએ તો નબ્ઝ (રગ) તેઝ હો જાતી હે. યહી મા'ના وجلت قلوبهم કા હે.

★ وَ مَنْ يَّعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَ هُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا كُفْرَانَ لِسَعْيِهٖ وَ اِنَّا لَهٗ كَاتِبُوْنَ ઈસ આયતે કરીમામેં અલ્લાહ તઆલાને નેકિયાં લિખનેકી નિસ્બત અપની તરફ કી. કુર્બાન જાએં ઈસ ઈઝઝત અફઝાઈ પર.

★ બગૈર મઅસિયતકે કોઈ નેઅમત છિન જાએ તો બેહતર મિલ્તી હે مَا نَنْسَخْ مِنْ اٰيَةٍ اَوْ نُنْسِهَا نَاْتِ بِخَيْرٍ مِّنْهَا اَوْ مِثْلِهَا ઉસ્કી દલીલ હે.

★ કિસીને હઝરત ખ્વાજા બાયઝીદ બુસ્તામી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિસે કહા આપ ભૂકકી ઈત્ની તારીફ કયૂં કરતે હેં? ફરમાયા "અગર ફિરઓન ભૂકા હોતા તો اَنَا رَبُّكُمُ الْاَعْلٰى ન કહતા."

★ ઉલમાકા દર્સે નિઝામીકા નિસાબ આઠ સાલા હોતા હે સનદ યહ હે કે હઝરત શુએબ અલય્હિસ્સલામકી ખિદમતમેં હઝરત મૂસા અલય્હિસ્સલામકે રહનેકા અહદ આઠ સાલા હે, લેકિન તખ્સીસકે લિએ اتممت عشرا فمن عندك

★ નાનાકી તરફ ઔલાદકી નિસ્બત જાઈઝ હે

وَ مِنْ ذُرِّيَّتِهٖ دَاوٗدَ وَ سُلَيْمَانَ وَ اَيُّوْبَ وَ يُوْسُفَ وَ عِيْسٰى وَ اِلْيَاسَ

كُلٌّ مِّنَ الصَّالِحِيْنَ

★ બા'ઝ અસ્લાફકે ચિરાગકે તેલકા ખર્ચા ઝિયાદા હોતા થા ઓર ખાનેકા ખર્ચા કમ હોતા થા.

★ બેઅમલ ઉલમાકે લિએ અજીબ તંબીહા હે ફરમાયા :–

نبذ فريق من الذين اوتوا الكتاب، كتاب الله وراء ظهورهم.

★ ઈમામ બાકર રહમતુલ્લાહિ અલય્હિસે فَمَنْ يَّكْفُرْ بِالطَّاغُوْتِ وَ يُؤْمِنْ بِاللّٰهِ કી તફસીર પૂછી ગઈ કહા كل من شغلك من مطالعة الحق فهو طاغوتك.

(હઝરત હબીબે અજમી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકા કોલ હે. "ખુદાકી રઝા ઐસે દિલમેં હે ليس فيه غبار النفاق (જિસ્મેં નિફાકકા ઝર્રા ભી ન હો.)

★ હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મુબારક રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ફરમાયા السكون حرام على قلوب الاولياء

★ من كثر صلوته بالليل حسن وجهه بالنهار (જો રાતમેં કષ્રતસે નમાઝ પઢેગા દિનમેં ઉસ્કે ચેહરે પર નૂર ભી ઝિયાદા હોગા.)

★ અબૂદિયતકી શાન હે انى ظلمت نفسى ઓર મા'બૂદકી શાન હે يا عباد لا خوف عليكم اليوم

★ ખ્વાજા બાયઝીદ બુસ્તામી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ફરમાયા "મુહબ્બત યહ હે કે જો કુછ મુહિબ્બ દે ઉસે થોળા જાને ઓર જો કુછ મેહબૂબ દે ઉસે ઝિયાદા જાને મષલન અલ્લાહ તઆલાને દુન્યાકો قليل متاع الدنيا કહા ઓર والذكرين الله كثيرا યહ અલ્લાહ તઆલાકો અપની મખ્લૂકસે મુહબ્બતકી દલીલ હે."

★ و يزيد فى الخلق ما يشاء સે મુરાદ ખૂશ આવાઝી હે.

★ શાહમીના શર્હે વકાયા પળ્હતે થે જબ કિતાબુઝ્ઝકાત પર પહુંચે તો છોળ દિયા. ઉસ્તાદને પૂછા કયૂં? કહા ઈલ્મકા મકસદ અમલ હે. સોમો સલાત ફર્ઝ હે, પસ ઉન્કા ઈલ્મ ઝરૂરી હે. જબ ઝકાત ફર્ઝ હોગી તો મસાઈલ સીખ લૂંગા. સુબ્હાનલ્લાહ પહલે લોગ જિત્ના પળ્હતે જાતે થે ઈત્ના અમલ ભી કરતે જાતે થે.

★ એક મર્તબા શૈખુલ્ઈસ્લામ ઈઝ્ઝુદીન ઈબ્ને અબ્દુસ્સલામસે કિસીને કહા કે બાદશાહકે હાથ ચૂમેં. હઝરતને ફરમાયા "ખુદાકી કસમ, ઈસ પર ભી રાઝી નહીં હૂં કે વહ મેરા હાથ ચૂમેં ચે જાએ કે મેં ઉસ્કે હાથ ચૂમૂં."

★ હઝરત મિર્ઝા મઝહર જાનેજાના રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકો બાદશાહે વક્તને બળી જાગીર પેશ કી ફરમાયા "અલ્લાહ તઆલાને સારી દુન્યાકો متاع الدنيا قليل કહા ઈસી કલીલમેંસે થોળાસા હિસ્સા આપકો મિલા. અબ ઈસ્મેંસે ભી થોળાસા હિસ્સા આપ મુઝે દેંગે તો ઈત્ના થોળા લેતે હૂએ મુઝે શર્મ આતી હે."

★ એક બુઝુર્ગ કિસી અમીરકે સામને પાઉં ફેલા કર બેઠે થે. અમીરને કહા ઉન્હેં દિનાર ભરી થેલી દે દો. ફરમાયા જો પાઉં ફેલાતા હે વહ હાથ સમેટ લિયા કરતા હે.

★ ઈત્ર લગાતે હૂએ યહ નિય્યત કરની ચાહિએ કે અલ્લાહ તઆલા ખૂશ હો ફરમાયા ગયા હે من تطيب لله فله اجر (જો અલ્લાહકે લિએ ખૂશ્બૂ લગાએ ઉસ્કે લિએ અજર હે.)

★ اِنَّ الَّذِيْنَ اتَّقَوْا اِذَا مَسَّهُمْ طَآئِفٌ مِّنَ الشَّيْطَانِ تَذَكَّرُوْا فَاِذَاهُمْ مُّبْصِرُوْنَ મેં અહલે સુલૂકકે લિએ બળી તસલ્લી હે.

★ એક કકળી બેચનેવાલેને આવાઝ લગાઈ الخيار العشرة بدانق હઝરત શિબ્લી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ચીખ મારી કે જબ

દસ ખયારકી યહ કિંમત હે તો હમ અશ્રાર (બૂરે આદમિયોં) કી ક્યા કિંમત હોગી.

★ અહવાલ વ મવાજીદકે મુતઅલ્લિક હઝરત જુનૈદ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકા કોલ હે تلك خيالات تربى بها اطفال الطريقة

★ એક સહાબી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકી ઝુબાનસે નિકલા ما شاء الله وشئت નબી અલય્હિસ્સલામને ફરમાયા جعلتنى لله ندا بل ما شاء الله وحده.

★ تِلْكَ اٰيَاتُ الْكِتٰبِ وَ قُرْاٰنٌ مُّبِيْنٌ પહલે હિસ્સેમેં કિતાબકી હિફાઝત ઔર દૂસ્રેમેં સમઝ કર પળ્હનેકી તલ્કીન. યહ કહના ગલત હે કે બેદૂને સમઝે પળ્હના બેફાઈદા હે.

★ અલ્લાહ તઆલાકો બંદેકા યુસ્ર (આસાની) મત્લૂબ હે ઔર يُرِيْدُ اللّٰهُ بِكُمُ الْيُسْرَ કા ભી યહી મત્લબ હે.

★ يَدْعُوْنَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَّ طَمَعًا મેં અજીબ તા'લીમ દી યા'ની ઈબાદતકો ઐસા કામિલ ન સમઝો કે નાઝ કરને લગો ન ઐસા નાકિસ કે બેકાર સમઝને લગો.

★ ઈન્સાનકો આઈદાકી ખબર ન દેના હક તઆલાકી રહમત હે. وَلَوِ اتَّبَعَ الْحَقُّ اَهْوَاءَ هُمْ لَفَسَدَتِ السَّمٰوٰتُ وَ الْاَرْضُ

★ એક શઅર સુન કર હઝરત અબૂલ્હસન નૂરી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ પર હાલ પળા લોગોંને હઝરત જુનૈદ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિસે કહા આપ પર હાલ ક્યૂં ન હુવા ફરમાયા وترى الجبال تحسبها جامدة

★ انزل من السماء ماء فسالت اودية بقدرها (ઉસ્ને આસ્માનસે પાની નાઝિલ ફરમાયા. ચુનાંચે ઉસ્કે મુતાબિક વાદિયાં બહને લગીં.)

★ ઈસ આયતમેં ચારોં સલાસિલકે લિએ તમ્સીલ હે.

★ મુહિમ્માત (બળે કામોં) મેં એક દોકા મશ્વરા કાફી

હુવા કરતા હે. ان تقوموا الله مثنى و فرادى ثم تتفكروا ما بصاحبكم من جنة

★ و لئن شئنا لنذهبن بالذى او حينا اليك મેં અમલ પર નાઝ ખત્મ ઔર ولولا ان ثبتناك لقد كدت تركن اليهم મેં અમલ પર નાઝકી જળ ઉખાળ દી ઈસ આયતકો સમઝનેવાલા ન ઈલ્મપે નાઝ કર સકતા હે ન અમલ પર.

★ અખ્બાર પળ્હનેકી ઝરૂરત પર દલીલ દી જા સકતી હે. كان رسول الله صلى الله عليه و سلم يتفقد اصحابه

★ اذا حضر العشاء و العشاء فابدوا بالعشاء (જબ ઈશા ઔર ખાના એક વક્ત પેશ હોં તો પહલે ખાના ખાઓ ફિર નમાઝ પળ્હો.)

★ કસબે દુન્યા જાઈઝ, હુબ્બે દુન્યા મના, બલ્કે કમાલે રહમત યહ કે અહલિયત (મહબૂબિયત) મના હે. قل ان كان ابائكم و ابنائكم મેં યહી બતાયા ગયા.

★ મોમિન પુલસિરાતસે ગુઝરેંગે તો જહન્નમ કહેગી يا مؤمن اسرع فان نورك اطفاء نارى

★ મોમિન અહલે દુન્યા રોઝે મહશર ગુર્બાકો અજર મિલ્તા દેખેંગે તો કહેંગે :–

يا ليتنا جلودنا فرضت بالمقاريض فنعطى مثل ما اوتوا.

★ એક દિન આવાઝ આએ انك من اهل الجنة દૂસરે દિન આવાઝ આએ انك من اهل النار તો ભી ઈબાદતમેં ફર્ક ન આએ.

★ નાદાનોંકી બાત પર તહમ્મુલ અકલકી ઝકાત હે.

★ બહૂત ઝિયાદા ખા કર બિમાર હોનેવાલોંકી તા'દાદ ફાકાકશીસે બિમાર હોનેવાલેસે ઝિયાદા હે.

★ હર બચ્ચેકી પૈદાઈશ ઈસ બાતકી અલામત હે કે ખુદા અભી બંદેસે માયૂસ નહીં હુવા.

★ સચ પર ચલનેવાલોંકા હર કદમ શૈતાનકે સીને પર

હોતા હે.

★ હેરત હે કે ઈન્સાન હાથ તો દુન્યાકે આગે ફેલાતા હે મગર ગિલા (શિકાયત) ખુદાસે કરતા હે.

★ બુરી આદાતકી તાકતકા અંદાઝા ઉસ વક્ત હોતા હે જબ ઉન્હેં છોળનેકી કોશિશ કી જાતી હે.

★ જિત્ની મેહનતસે લોગ જહન્નમ ખરીદતે હે ઉસ્સે આધી મેહનતસે જન્નત મિલ્તી હે.

★ કિસીસે કિનારાકશીકે લિએ ભી મઅઝરત ઝરૂરી હે ولا تنسوا الفضل بينكم

★ તર્કે તબ્લીગકે લિએ મુખાતબકી નાગવારી ઉઝર નહીં فانصرف عنكم الذكر صفحان ان كنتم قوما مسرفين

★ الاثم ما حاك فى صدرك (ગુનાહ વહ હે જો દિલમેં ખટક પૈદા કરે.)

★ મક્કાકી હકીકત તજલ્લીએ ઉલૂહિય્યત, મદીનાકી હકીકત તજલ્લીએ અબ્દિય્યત, અરફાતકી હકીકત હાઝરીકી અહમિય્યત.

★ મુસ્લિમ શરીફકી હદીષ હે اماتهم الله اماتة (મો'મિનોંકો જહન્નમમેં એક કિસ્મકી મૌત દી જાએગી. જિસ્સે તકલીફ હો જાએગી.)

મુતફર્રિકાત :-

★ જન્નતમેં હૂરેં, શરાબ ઔર કુર્બે ખુદાવંદી જમા' હોગા ચૂંકે હુક્મે ઈલાહી હોગા.

★ એક અમલ એક વક્ત નાજાઈઝ ઔર દૂસ્રે વક્ત જાઈઝ હો સકતા હે. જૈસે નિકાહસે પહલે લળકીકો દેખના હરામ બા'દમેં દેખના ષવાબ, ચૂંકે બીવી બન ગઈ હે.

★ નીચી ડાળ્હીસે ઝિયાદા તાકિદ ઊંચે પાજામેકી હે.

★ ઝુબાનસે અષર ન હોનેકી મિષાલ ઐસે હે જૈસે એક આમ આદમી પૂલિસવાલેકો કહે કે તુમ બરતરફ હો. સો દફા' ભી કહે તો ક્યા અષર. ઉલ્ટા પૂલિસવાલા ગર્દન નાપેગા જબ કે વઝીર એક દફા' કહે તો બરતરફ. લિહાઝા પહલે ઈન્દલ્લાહ મુકામ પાઓ ફિર જો ઝુબાનસે નિકલેગા ઉસ્કા અષર હોગા.

★ હઝરત શાહ અબૂ સઈદ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને સલાસિલે અરબઆકી મિષાલ "અર્બઉન્નહાર"મેં ઈસ તરહ દી હે કે સુહરવર્દિયાકી પાનીકી નહરસે, નકશબંદિયાકી દૂધકી નહરસે, ચિશ્તિયાકી શરાબસે, કાદરિયાકી શહદસે.

★ તિબ્બે જિસ્માનીમેં મે'દે ઔર તિબ્બે રૂહાનીમેં દિમાગકી અહમિય્યત હોતી હે.

★ અંગ્રેઝી પળ્હ કર દીનદાર બનના અરબી પળ્હ કર બેદીન બનનેસે બેહતર હે.

★ સબ્રકી હકીકત યહ હે કે બળે આરામકે લિએ છોટી તકલીફ બર્દાશ્ત કરના આસાન હોતી હે.

★ શરીઅતમેં આ'ઝા વ જવારિહકો આમાદા કરના પળતા હે. તરીકતમેં આ'ઝા વ જવારિહ આદમીકો આમાદા કરતે હૈં.

★ જિસ્ને અપની ઝિંદગીમેં અપની ઝાતકો મુશ્તહર (મશ્હૂર) કિયા વહ મરનેકે બા'દ ગુમનામ, જિસ્ને ઝિંદગીમેં ગુમનામીકી કોશિશ કી વહ મરનેકે બા'દ મુશ્તહર.

★ હૈઝકે દરમિયાન તુહરકા એક દિન ભી હૈઝ સમઝા જાતા હે. ઈસી તરહ ઝૂટે આદમીકા સચ ભી ઝૂટ સમઝા જાતા હે.

★ યહ તજરુબાશુદા બાત હે કે જો બચ્ચા પહલે સૂરએ યૂસુફ યાદ કરે ઉસે કુર્આન જલ્દી યાદ હો જાતા હે.

★ મુર્શિદકી દુઆકા અષર બહુત ઝિયાદા હોતા હે. હઝરત અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ વફાતે નબવી સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમસે તીન સાલ પહલે ઈમાન લાએ મગર હાફિઝા ઈત્ના કે સબસે ઝિયાદા. ચૂંકે નબી અલય્હિસ્સલામને દુઆ દી થી.

★ જિસ તરહ શહવત બગૈર મહલ હરામ હે ઈસી તરહ ગુસ્સા ભી બગૈર મહલ હરામ હે.

★ શૈખ અબૂ સઈદ અબૂલ્ખૈર રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકો એક મુખાલિફને થપ્પળ મારા. આપને ઉસ્કી તરફ દેખા તો ઉસ્ને કહા و القدر خيره و شره من الله تعالى આપને ફરમાયા, દેખના યહ ચાહતા હૂં કિસ્કે ચેહરે પર સિયાહી લગી હે.

★ બુઝુર્ગોંકા કલામ નકલ કરનેસે ક્યા હોતા હે, દેખો તોતા કૈસે હૂબહૂ આદમીકી તરહ બોલતા હે ક્યા વહ આદમી હો જાતા હે, હરગિઝ નહીં.

★ હકીકી સબ્ર યહ હે કે બલા આનેકો ઐસા સમઝે જૈસે બલા જાનેકો સમઝતા હે.

★ અકલમંદ વહ હે જો મુસીબત નાઝિલ હોનેકે પહલે દિન વહી કરે જો તીસ્રે દિન કરેગા.

★ અગર સારે જહાંકા લુકમા બના કર મેહમાનકે મુંહમેં રખદો તો ભી હકે મેહમાન અદા ન હોગા.

★ સચ્ચાઈકી મશ્અલ જહાં જલ્તી દેખો ફાઈદા ઉઠાઓ યહ ન દેખો કે મશ્અલ બર્દાર કૌન હે.

★ હર બચ્ચેકી પૈદાઈશ ઈસ બાતકી અલામત હે કે ખુદા અભી બંદેસે માયૂસ નહીં હુવા.

★ મુસલમાનકો ફાઈદા ન પહુંચા સકો તો નુકસાન ન દો. ખુશ ન કર સકો તો રંજીદા ન કરો. તા'રીફ ન કર સકો તો

ગીબત ન કરો.

★ સિર્ફ રિયાઝી હી મેં નહીં અખ્લાકિયાતમેં ભી ખતે મુસ્તકિમકા ફાસલા સબસે કમ હોતા હે.

★ સો સાલકી ઉમ્રમેં એક લમ્હેકી ગલ્તી ઈન્સાનકા રૂખ મશ્રિકસે મગ્રિબકી તરફ બદલ દેતી હે.

★ ગલ્તીકે બા'દ ચેહરેકો બહાનેકી ચાદરસે ન છુપાઓ, ક્યૂંકે ચાદર ચેહરેસે ઝિયાદા મૈલી હે.

★ કમીને આદમીસે દોસ્તી ન કરો, ક્યૂંકે ગરમ કોયલા હાથ જલાતા હે ઔર ઠંડા કોયલા હાથકો કાલે કરતા હે.

★ જબ જિસ્મ સેર હો જાતા હે તો તમામ આ'ઝા શહવતકે ભૂકે હો જાતે હૈં.

★ હૈવાનાતમેં મખ્ખી સબસે ઝિયાદા હરીસ ઔર મકળી સબસે ઝિયાદા કનાઅત પસંદ. પસ અલ્લાહ તઆલાને મખ્ખીકો મકળીકી ગિઝા બના દિયા.

★ અગર ઈન્સાનકે ખયાલાત શરઈ ગવાહ હોતે તો કઈ પારસા બદમઆશ હોતે.

★ નઝર ઉસ વક્ત તક પાક હે જબ તક ઉઠાઈ ન જાએ.

★ હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મુબારક રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુને નસીહત ફરમાઈ,"બુરી નઝર છોળ દો ખુશૂઅકી તૌફિક મિલેગી. બેહૂદા ગોઈ છોળ દો દાનાઈ નસીબ હોગી."

★ ફહશ કલામી કરને પર એક નવજવાનકો કિસી બુઝુર્ગને કહા "દેખ તૂ ખુદા તઆલાકે નામકે સાથ કૈસા ખત ભેજ રહા હે."

★ અગર ગુરૂર કોઈ ઈલ્મ હોતા તો ઉસ્કે કઈ સનદ યાફતા હોતે.

★ અગર તૂ હક તઆલાસે રાઝી હે તો યહ નિશાની હે

ઈસ બાતકી કે વહ તુઝસે રાઝી હે.

★ જો શખ્સ કિસી દૂસ્રેસે ફાઈદા ઉઠાતે હૂએ શુક્રિયા અદા કરતા હે વહ કર્ઝેકી પહલી કિસ્ત અદા કરતા હે.

★ ઈન્કિસારીકા સહારા લે કર ચલો વર્ના ઠોકર ખા કર ગિર પળોગે.

★ અય્યારી છોટે કમ્બલકી તરહ હે ઉસસે સર છુપાઓગે તો પાઉં નંગે હો જાએંગે.

★ મૂસા અલય્હિસ્સલામને દુઆ કી, ખુદાયા ! મખ્લૂકકી ઝૂબાન મુઝસે રોક દે, ફરમાયા : અગર મેં ઐસા કરતા તો અપને લિએ કરતા.

★ "કુલૂ વશ્રબૂ" ઠીક હે મગર કુલૂ તા ગુલૂ ગલત હે.

★ પેટકા ધુંધ ન હોતા તો કોઈ જાનવર જાલમેં ન ફંસતા.

★ સંદલકા દરખ્ત ઉસ કુલ્હાળેકે મુંહકો ભી ખૂશ્બૂદાર બના દેતા હે જો ઉસે કાટતા હે.

★ એક મર્તબા નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને સહાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમસે ફરમાયા "મેં તુમ્હેં ઈબાદત કરતે દેખતા હૂં, મગર હલાવતમેં કમી પાતા હૂં." સહાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમને પૂછા હલાવત ક્યા હોતી હે ? ફરમાયા "ઈન્કિસારી."

★ હઝરત મુજદિદ અલ્ફેષાની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ફરમાયા : અબ સિવાએ ઈત્તિબાએ સુન્નતકે કોઈ આરઝૂ બાકી નહીં રહી.

★ ઈશ્રાફે નફસકે બગૈર જો હદિયા મિલે ઉસ્મેં બરકત હોતી હે.

★ લિબાસકે તીન દર્જે હેં એક આસાઈશકા જો ઝરૂરી હે દૂસ્રા ઝેબાઈશકા જો જાઈઝ હે, તીસ્રા નુમાઈશકા જો મના હે.

★ મુવહિહદ હોતે હૂએ મુઅદ્દબ હોના ઔર મુઅદ્દબ હોતે હૂએ મુવહિહદ હોના બળી સઆદત હે.

★ શાહ શુજાઅ કિરમાની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ૪૦ સાલ રાતકો જાગકર ઈબાદત કરનેકા મા'મૂલ રખ્ખા. એક રાત સો ગએ તો અલ્લાહ તઆલાકી ઝિયારત નસીબ હૂઈ. અર્ઝ કી "યા અલ્લાહ ! મૈંને જાગનેમેં આપકો ઢૂંડા, મગર આપ સોનેમેં મિલે. ફરમાયા, જાગનેકી બરકતસે સોનેમેં મિલા.

★ અગર મુર્ઘીકે નીચે બતખકા અંડા રખ્ખ દેં તો બચ્ચા મુર્ઘીકા હી કહલાએગા અગર્ચે મુર્ઘીસે બળા હોગા. ઈસી તરહ મુરીદ કિત્ના હી તરક્કી કર જાએ રૂહાની બેટા અપને મુર્શિદ હી કા રહેગા.

★ ગલ્તી હોને પર નફસકો સઝા દી જા સકતી હે. જૈસે હાલતે હેઝમેં જિમાઅ કરે તો સદકા નિકાલનેકા હુકમ હે.

★ તવસ્સુલકી હકીકત યહ હે કે દુઆ માંગે "એ અલ્લાહ ! ફુલાં શખ્સ આપકા મકબૂલ બંદા હે ઔર મુઝે ઉસ્સે મુહબ્બત હે પસ ઈસ મુહબ્બતકે સદકેમેં રહમત ફરમા."

★ અફઝલ અમલકી હિમ્મત ન હો તો જાઈઝ અમલ કર લેના બેહતર હે. મા'લૂમ હુવા કે તહજ્જુદમેં ઉઠનેકી હિમ્મત ન હો તો પળ્હ કર સોએ.

★ એ દોસ્ત ! તૂ અપને અસલ મકાનકી તરફ જા રહા હે, લેકિન સુસ્ત રફતારકે સાથ, અસલ મકાનકી તરફ તો જાનવર ભી તેઝ ચલતે હૈં.

★ શૈતાનકે વસાવિસકી મિસાલ બિજલીકે તારકી તરહ હે. કરીબ યા દૂર કરનેકે લિએ પકળો ચિમટ જાએગી.

★ બીવીકી મુહબ્બત અગર ગફલત અનિદીનકા સબબ ન બને તો મહમૂદ બલ્કે મત્લૂબ હે.

★ ઈમામ અબૂ હનીફા રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ઈમામ યૂસુફ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકો નસીહત કી કે કોઈ પુશ્તસે પુકારે તો જવાબ ન દો પુશ્તસે જાનવરોંકો પુકારતે હેં.

★ હુઝૂરે અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમસે બની ષકીફકે એક વફદને અર્ઝ કિયા કે "હમ ઈસ્લામ લાનેકો તય્યાર હેં, મગર ઝકાત દેંગે ન જિહાદ કરેંગે. ફરમાયા : મંઝૂર હે, જબ ઈસ્લામ લાએ તો સંબ આ'માલ કિએ. યહ નબી અલય્હિસ્સલામકી હિકમત થી.

★ નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને એક બીબીકો નૌહાસે તૌબા કરાઈ. કહને લગી "એક નૌહાકા કર્ઝા હે ઉતાર કર તૌબા કરૂંગી." ફરમાયા ઠીક હે. ઉઠ કર ગઈ રાસ્તેસે લોટ આઈ, હિકમત યહ હે.

★ એસી બાત ન કરો જિસે દૂસ્રોંકો તકલીફ પહુંચે યહ નિસ્ફ સુલૂક હે.

★ મન્સૂર હિલાજ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકો સૂલી ચળ્હાનેસે પહલે મુરીદૈનને પૂછા હમારે ઓર પથ્થર મારનેવાલોંકે બારેમેં આપકી ક્યા રાઈ હે ? ફરમાયા : તુમ્હેં એક ષવાબ ઉન્હેં દો ષવાબ. તુમ્હેં મુઝસે હુસ્નેઝન હે ઉન્હેં શરીઅતકા ખયાલ હે. હુસ્નેઝન ફુરૂઅ હે શરીઅત અસલ હે.

★ મુહબ્બતે શૈખ ખયાલે ગૈરમેં શામિલ નહીં હે. હઝરત ઈબ્રાહીમ અલય્હિસ્સલામને ચાંદ દેખ કર કહા "હાઝા રબ્બી" યહ ઝાહિર તો શિર્ક હે, લેકિન હકીકતમેં શિર્કકા ઈબ્તાલ હે.

★ ઈમામ બાકર રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકા ફરમાન હે કે મુર્દા દિલી નફસાની ખ્વાહિશાતસે પૈદા હોતી હે. ઝિંદા ઈન્સાન હી ગોરસે સુનતે હેં.

★ જો નેઅમતકી કદ્ર નહીં કરતા નેઅમત ન મા'લૂમ તરીકેસે છીન લી જાતી હે.

★ વઅઝ ગોઈસે ઉજબ પૈદા હો તો લિખ કર વઅઝ કરે, ઈસ તરહ લોગ કહેંગે બેચારા દેખ દેખ કર બોલ રહા હે.

★ અપને ઈખ્તિયાર વ કસ્દસે કિસીકી બુરાઈ દિલમેં રખના ઔર ઉસે ઈઝા પહુંચાનેકી તદબીર કરના કિના હે. અગર કિસીસે રંજકી બાત પેશ આએ ઔર તબિઅત મિલનેકો ન ચાહે યહ ઈન્કિબાઝ હે દૂર હોનેકી દુઆ કરે.

★ માલે દુન્યાકી કમી પર નઝર રહના હુબ્બે દુન્યાકી અલામત હે.

★ અહલુલ્લાહકે નઝદીક માલ પર ફખર કરનેવાલોંકી મિષાલ ઐસી હે જૈસે ભંગી આપસમેં ગંદગીકે ટોકરોં પર ફખર કરે.

★ હઝરત ઈબ્રાહીમ અદહમ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિસે કોઈ ફાકેકી શિકાયત કરતા તો ફરમાતે "તુમ ફાકેકી કદર કયા જાનો, હમને સલ્તનત દે કર ખરીદે હે, હમસે પૂછો."

★ ઔરતકે લિએ ઝેવર વ લિબાસકી મુહબ્બત કમ કરનેકા તરીકા યહ હે કે ઘરમેં અચ્છે કપળે પહને દૂસ્રી જગા જાએ તો મા'મૂલી કપળે પહને.

★ ઈબ્ને અતા સિકંદરીકો ઈલ્હામ હુવા કે મેં ઐસા રઝ્ઝાક હૂં અગર તૂ દુઆ કરે કે રિઝક ન મિલે તો ફિર ભી દૂંગા અગર રો રો કર માંગેગા તો કયૂં ન દૂંગા.

★ ઈમામ માલિક રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકે હાં ઈમામ શાફઈ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ મેહમાન હૂએ. ઈમામ માલિક રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને પહલે હાથ ધોએ ઔર ખાના શુરૂ કિયા તા કે મેહમાન બેતકલ્લૂફ હો જાએ.

★ દરિયાકે પાની ઔર આંખોકે પાનીમેં સિર્ફ જઝબાતકા ફર્ક હોતા હે.

★ હમારી મશ્‌રિકી ઔરતેં આમ તૌર પર (આશિકાતુલ્અઝવાજ) ઔર કાસિરાતુત્તર્ફ (દૂસ્રોંકી તરફ ન દેખનેવાલિયાં) હોતી હે. ઔરતેં ફિતરતન્ મર્દકે તાબે, મગર મર્દ મુહબ્બતકી વજહસે ઔરતકા તાબે હોતા હે.

★ બૂઢ્હા આદમી ચીરાગે સહર હે તો જવાન આદમી ચીરાગે શામ હે.

★ હુકૂકુલ્ઈબાદકો હુકૂકુલ્લાહ પર તર્જીહ દેનેમેં ઈષારકી તા'લીમ મકસૂદ હે.

★ અલ્લાહ તઆલાને કુર્આન મજીદમેં હમારે જઝબાતકા લિહાઝ ફરમાયા હે, સાત ઝમીને સાત આસ્માન, મગર સાત આસ્માનકા તઝકિરા બાર બાર સાત ઝમીનકા એક હી બાર.

★ હુઝૂરે અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકો જબ ઈખ્તિયાર દિયા જાતા દો બાતોંમેં, તો આપ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ આસાન શકકો ઈખ્તિયાર ફરમાતે, ઈસ્મેં આજિઝી વ કમાલે અબ્દિયત હે.

★ એક સાહબને હઝરત હાજી ઈમ્દાદુલ્લાહ મુહાજીરે મક્કી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિસે મક્કાકે કિયામકી ઈજાઝત તલબ કી. ફરમાયા "તુમ હિંદુસ્તાનમેં રહો દિલ મક્કામેં યહ બેહતર હે ઈસ્સે કે તુમ મક્કામેં રહો ઔર દિલ હિંદુસ્તાનમેં."

★ શુજાઅત ઔર તદબીર ઈકટ્ઠી હો સકતી હેં શેર કિત્ના બહાદુર, મગર છૂપ કર શિકાર કરતા હે.

★ અવામકા યહ હાલ કે શિર્ક કો ભી તવસ્સુલ સમઝતે હેં, ઉલમાએ ખુશ્કકા યહ હાલ કે તવસ્સુલકો ભી શિર્ક સમઝતે હેં.

★ હરમ શરીફકી ખાસિયત રહમ કી સી હોતી હે બચ્ચા બળા હોતા હે તો રહમ ભી બળા હો જાતા. ઈસી તરહ હુજ્જાજકે ઝિયાદા હોને પર હરમમેં વુસ્અત હોતી હે.

★ ઈલાહી ! મેં અગર્ચે તેરી નાફરમાની કરૂં, મગર તુઝસે ઉમ્મીદેં તો મુન્કતે નહીં હોતી. દુન્યાકી બેવફાઈને તેરી તરફ ધકેલ દિયા ઔર તેરે લુત્ફો કરમકે ઈલ્મને તેરે દરવાઝે પર જમા દિયા.

★ ઈલાહી ! તૂને અપના એહસાન કમ નહીં કિયા ફિર કિસ તરહ તેરે સિવા કિસી દૂસ્રેકી ઉમ્મીદ કી જાવે ઔર તૂને અપની બંદા નવાઝીકી આદતકો નહીં બદલા તો તેરે ગૈરસે કયૂં કર સવાલ કિયા જાવે.

★ ઈલાહી ! જિસ્ને તુઝકો પાયા ઉસ્ને ક્યા ન પાયા ઔર જિસ્ને તુઝકો ન પાયા ઉસ્ને ક્યા પાયા.

★ ઈલાહી ! હવાએ નફસાનીને શહવતકી મઝબૂત રસ્સિયોમેં મુઝકો જકળ લિયા તૂ મેરા મદદગાર હો કે મેરી ભી મદદ ફરમા ઔર મેરે મુતઅલ્લિકીનકી ભી મદદ ફરમા.

★ ઈલાહી ! કબરમેં ઉતરનેસે પહલે હમેં શકસે, શિર્કસે ઔર નિફાકસે બરી ફરમા. એ અલ્લાહ ! મેં હવાએ નફસી ઔર વસાવીસે શૈતાની પર તેરી મદદ ચાહતા હૂં.

★ ઈલાહી ! તૂ જાનતા હે કે યકીનન મુઝસે તાઅતકી બજાઆવરી પર મદાવમત નહીં હૂઈ તાહમ તાઅતકી મુહબ્બત દિલમેંસે કભી નહીં નિકલી.

★ ઈલાહી ! મેં ન બહુત તાઅતેં બજા લાયા ઔર બહુતસી હાલતોંકો મૈંને પુખ્તા ઔર રાસિખ કિયા, મગર તેરે અદલને ઈન પર મેરે એ'તમાદકો ઢા દિયા. નહીં બલ્કે તેરે ફઝલને મુઝકો ઈન પર એ'તમાદ કરનેસે ફેર દિયા.

★ ઈલાહી ! જિસ્કી નેકિયાં ભી બુરાઈયાં હે તો ભલા ઉસ્કી બુરાઈયાં ક્યૂં કર બુરાઈયાં ન હોગી ઔર જિસ્કે ઉલૂમ વ હકાઈક ભી મહઝ દા'વે હૈં તો ભલા ઈસ્કે દા'વે ક્યૂં કર દા'વે ન હોંગે.

★ ઈલાહી ! જબ કભી મેરી બદીને મેરી ઝુબાન બંદ કી તેરે કરમને મુઝકો ગોયા કર દિયા ઔર જબ કભી મેરે બૂરે ઔસાફને મુઝે માયૂસ કિયા તેરે એહસાનને મેરી ઉમ્મીદ બંધા દી.

★ ઈલાહી ! બાવજૂદ મેરી નાઆકિબત અંદેશીકે તૂ મુઝ પર કિસ કદર મહેરબાન હે ઔર બાવજૂદ મેરે અફઆલકી કબાહતકે તૂ મુઝ પર કિસ કદર રહમ કરનેવાલા હે.

★ ઈલાહી ! જબ મેરા હાલ તુઝસે મખ્ફી નહીં તો મેં તુઝસે ઉસ્કા શિકવા ક્યૂં કરૂં. ઈલાહી તૂ મેરા કફીલ હે તૂ મુઝે નફસ વ શૈતાનકે હવાલે ન ફરમા ઔર જબ તૂ મેરા મદદગાર હે તો મુઝે ઝલીલ વ રૂસ્વા ન ફરમા ઔર જબ તૂ મુઝ પર મહેરબાન હે તો રોઝે મેહશરકી નાકામીસે બચા.

★ ઈલાહી ! તુને મેરી નાતવાનીકે વુજૂદસે પહલે અપને આપકો મેરે સાથ લુત્ફ વ મહેરબાનીસે મુત્તસિફ ફરમાયા તો ક્યા મેરી નાતવાનીકે વુજૂદકે બા'દ મુઝકો અપને લુત્ફ વ મહેરબાનીસે મેહરૂમ ફરમાએગા.

★ ઈલાહી ! મુઝસે વહ હે જો મેરી બદી ઔર કમીનગીકે લાઈક હે ઔર તુઝસે વહ હે જો તેરે કરમકો સઝાવાર હે.

★ ઈલાહી ! જબ મેં અપને ગિનાકી હાલતમેં ભી મોહતાજ હૂં તો અપને ફકરકી હાલતમેં ક્યૂં કર ફકીર વ મોહતાજ ન હોઉંગા.

★ જિસ્ને નેઅમતોંકી કદર ઉન્કી મૌજુદગીમેં ન પેહચાની

વહ ઉસ્કે ફુકદાન (ધુમ હો જાને)કે બા'દ ઉસ્કી કદર પહેચાનેગા.

★ જો શખ્સ-અલ્લાહ તઆલાકી તરફ ઉસ્કી મહેરબાનિયોં ઔર એહસાનાતસે મુતવજજેહ ન હુવા તો વહ આઝમાઈશકી ઝંજીરોંમેં ઉસ્કી તરફ ખીંચા જાએગા.

★ જો કલામ કિસી મુતકલ્લિમસે ઝાહિર હોતા હે ઝરૂર ઉસ પર ઉસ કલ્બકા નૂરાની યા તારીક લિબાસ હોતા હે જિસ્સે વહ પૈદા હુવા હે.

★ તાઅતકે ફુકદાન પે ગમ ન હોના ઔર ઉસ્કે સાથ તાઅતકી તરફ ન ઉઠના ધોકેમેં પળનેકી અલામત હે.

★ જબ તૂ અપની કદર ઉસ્કે નઝદીક મા'લૂમ કરના ચાહે તો યહ દેખ કે ઉસ્ને તુઝકો કિસ કામમેં લગા રખ્ખા હે.

★ જિસ્ને અપને અમલકા ષમરા લઝઝત વ હલાવતકી શકલમેં દુન્યામેં પા લિયા તો ઉસ્કે આખિરતમેં કુબૂલ હોનેકી દલીલ હે.

★ જિસ્કે સુલૂકકી ઈબ્તિદા ઔરાદકે ઈલ્તિઝામસે મુનવ્વર હોગી, ઉસ્કે સુલૂકકી ઈન્તિહા અન્વાર વ મઆરિફકે સાથ રોશન હોગી.

★ જિસ્કો તૂ હર સવાલકા જવાબ દેનેવાલા, હર મુશાહીદેકા ઝાહિર કરનેવાલા ઔર હર ઈલ્મકા બયાન કરનેવાલા દેખે તો ઉસ્સે ઉસ્કા જહલ સમઝ લે.

★ આરીફ વહ હે કે જિસ્કી બેકરારી કભી ઝાઈલ ન હો ઔર માસિવાએ અલ્લાહ તઆલાકે ઉસ્કો કભી કરાર ન આએ.

★ ગૈરકે બકાકી તરફ તેરા નઝર ઉઠાના ઔર માસિવાકે ફુકદાનસે તેરા વેહશતનાક હોના તેરે ઉસ તક ન પહુંચનેકી

દલીલ હે.

★ જબ તક મખ્લૂકાતમેં ખાલિકકા મુશાહિદા ન કરે ઉન્કા તાબે હે ઔર જબ તૂ ઉસ્કા મુશાહિદા કરે તો મખ્લૂકાત તેરે તાબે હે.

★ બળા સખ્ત તઅજ્જુબ હે કે જિસ્સે કિસી તરહ જુદા નહીં હો સકતા ઉસ્સે ભાગતા હે ઔર જિસ્કે સાથ કિસી તરહ નહીં રહ સકતા ઉસ્કો તલબ કરતા હે ફિલ્હકીકત આંખે અંધી નહીં હોતી, બલ્કે દિલ અંધે હોતે હેં જો સીનોંમેં હેં.

★ તૂ અપની ઉબૂદિયતકે ઔસાફમેં પુખ્તા હો. વહ અપને ઔસાફકે સાથ તેરી ઈમ્દાદ ફરમાએગા, તૂ અપની ઝિલ્લતમેં પુખ્તા હો વહ અપની ઈઝઝતસે તેરી ઈઆનત કરેગા. તૂ અપને ઈજ્ઝ (કમઝોરી)મેં પુખ્તા હો વહ અપની કુદરતસે તેરી મદદ કરેગા તૂ અપની નાતવાનીમેં પુખ્તા હો વહ અપની તાકત કુવ્વતકે સાથ તેરી દસ્તગીરી ફરમાએગા.

★ જો ચીઝ તેરી નહીં દૂસ્રેકી હે ઉસ્કા દા'વા તેરે લિએ હરામ કર દિયા તો ક્યા અપને વસ્ફકા દા'વા તેરે લિએ મુબાહ કર દેગા હાલાંકે વહ તમામ આલમકા પરવરદિગાર હે.

★ તૂ અપને દિલકો અગ્યારસે ખાલી કર અલ્લાહ તઆલા ઉસે મઆરિફ વ અસ્રારસે પુર કરેગા.

★ બસા અવ્કાત કબ્ઝકી તારીક રાતમેં વહ ઉલૂમ વ મઆરિફ તુઝકો દિએ જો તવસ્સુદકે રોઝે રોશનમેં નહીં પા સકતા.

★ ઈબ્તિદાએ સાલિક ઉસ્કી ઈન્તિહાકા આઈના ઔર તજલ્લીગાહ હે. જિસ્કી હિદાયત અલ્લાહ તઆલાકે સાથ હોગી ઉસ્કી નિહાયત ભી ઉસ તક હોગી.

★ જિસ્કી ઉમ્રમેં બરકત દી જાતી હે વહ થોળે ઝમાનેમેં

ઈસ કદર અલ્લાહ તઆલાકે અલ્તાફ વ એહસાનાત પા લેતાં હે જો ન ઈબારત ઔર બયાનકે ઈહાતેમેં આ સકેં ન ઈશારા વહાં પહુંચ સકે.

★ પર્દાપોશીકી દો કિસ્મેં હેં એક તો ગુનાહકે સુદૂરસે પર્દાપોશી દૂસ્રા ગુનાહ હોનેકે બા'દ ખલ્કસે પર્દાપોશી.

★ ઉલૂમ વ હકાઈક તજલ્લીકે વક્ત મુજમલ વારિદ હોતે હેં ફિર હિફ્ઝ વ નિગહદાશ્તકે બા'દ તફસીલ હોતી હે. لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ

★ ઈમ્દાદે ઈલાહીયાકા વરૂદ બકદર કાબિલિય્યત ઔર ઈસ્તિઅદાદકે હોતા હે ઔર અન્વારકી રોશની બકદ્ર સફાઈ અસ્રારે બાતિનસે હોતી હે.

★ વિર્દકા તો તેરા મૌલા તુઝસે તલબગાર હે ઔર વારિદકા તૂ ઉસ્સે ખ્વાહાં હે તો ભલા તેરે મત્લૂબકો ઉસ્કે મત્લૂબસે ક્યા નિસ્બત હો સકતી હે.

★ મૌલા તઆલાકે એહસાન ઔર અપને ઈસ્યાન (નાફરમાની)સે ડર કે મુબાદા યહ તેરે લિએ ઈસ્તિદરાજ હો, ચૂનાંચે અલ્લાહ તઆલા ફરમાતા હે હમ દર્જા બદર્જા ઉસ્કો ઉતારેંગે ઐસી તરહ કે વહ ન જાનેંગે.

★ سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُوْنَ

★ હકીકતમેં મુતવાઝેઅ વહ નહીં હે કે જબ કોઈ તવાઝુકા કામ કરે તો અપને આપકો ઉસ્સે બુલંદ ઔર બાલાતર સમઝે, બલ્કે મુતવાઝેઅ વહ હે કે જબ તવાઝુ કરે તો અપને આપકો ઉસ્સે કમતર ઔર પસ્ત ખયાલ કરે.

★ જિસ ચીઝસે તૂ માયૂસ હે ઉસ્સે આઝાદ હે ઔર જિસ્કા તામેઅ (લાલચ રખનેવાલા) હે ઉસ્કા બંદા હે.

★ દરહકીકત તેરા હમનર્શી વહ હે જો તેરા એબ જાન કર

ભી તેરા સાથી રહા ઔર બજુઝ તેરે મૌલાએ કરીમકે ઐસા ઔર કોઈ નહીં હે.

★ ગાહે તૂ બદકાર હોતા હે, લેકિન તુઝકો તુઝસે બદતરકી સોહબત નેકોકાર દિખલાતી હે.

★ ઐસે શખ્સકી મજાલિસત ન કર કે ન જિસ્કા હાલ તુઝકો અલ્લાહ તઆલાકી તરફ બરઅંગેખ્તા કરે ઔર ન ઉસ્કા કલામ તુઝકો અલ્લાહ તઆલાકી તરફ રહનુમાઈ કરે.

★ જબ તૂ યહ જાન્તા હે કે શૈતાન તુઝસે ગાફિલ નહીં હોતા તો તૂ ભી અપને ઐસે મૌલાસે કે તેરી પેશાની ઉસકે કબ્ઝે કુદરતમેં હે ગાફિલ ન હો.

★ ન તેરી તાઅત ઉસ્કો કુછ નફા બખ્શતી હે ઔર ન તેરી મઅસિયત ઉસ્કો કોઈ નુકસાન પહુંચા સકતી હે તુઝકો તાઅતકા હુકમ કિયા ઔર મઅસિયતસે રોકા કે ઉસ્કા નફા તેરી તરફ ઔદ કરે (લોટાએ).

★ અપની ઈનાયતે ખાસ્સા ઔર તવજ્જુહકે ભેદકે ઝુહુરકી તરફ અપને બંદોકો નિગરાં પાયા તો ફરમાયા "અલ્લાહ તઆલા જિસ્કો ચાહે અપની રહમતકે સાથ મખ્સૂસ કરે" ઔર જબ દેખા કે ઉન્કો ઈસીકે સાથ છોળ દિયા જાએગા કે સરેઈનાયત વહી હે તો તકદીરે અઝલી પર એ'તિમાદ કરના છોળ દેંગે તબ ફરમાયા "અલ્લાહકી રહમત નેકો કારોંકે કરીબ હે."

★ જિસ્ને તેરી તા'ઝીમ કી ઉસ્ને દર હકીકત તેરે પરવરદિગારકી સત્તારીકી તા'રીફ કી.

★ જબ અપના ફઝલ વ એહસાન તુઝ પર ઝાહિર કરના ચાહતે હેં આ'માલે સાલેહા તુઝમેં પૈદા કરકે મદહકે મૌકેમેં તેરી તરફ નિસ્બત કર દેતા હે.

★ જબ તુજકો માસિવાસે મુતહહિશ ઔર દિલ બર્દાશ્ત કર દિયા તો તુ સમઝ લે કે વહ તેરે લિએ અપને સાથ દિલ લગી ઔર ઉન્સકા દરવાઝા ખોલ્ના ચાહતા હે.

★ અવ્વલ તુઝ પર ઈજાદકી નેઅમત મબ્ઝૂલ ફરમાઈ ઔર દૂસ્રે હર લહઝ પે દર પે ઝાહિરી વ બાતિની બકાકી નેઅમત પહુંચાઈ.

★ જબ અતાસે તુઝે ફરાખ દિલી હો ઔર મના'સે દિલ તંગી હો તો સમઝ લે કે તૂ અબૂદિયતમેં સચ્ચા નહીં.

★ ખલ્કકા દેના તેરે લિએ હિરમાન હે ઔર અલ્લાહ તઆલાકા ન દેના ભી એહસાન હે.

★ ન દેના સિર્ફ ઈસી વજહસે તુઝકો તકલીફ રસાં હે કે તુઝકો ન દેનેમેં અલ્લાહ તઆલાકી હિકમત વ લુત્ફકી ફહમ નહીં.

★ જબ તુઝકો દિયા તો અપના જુદો કરમ દિખલાયા ઔર જબ ન દિયા તો અપના કહર વ ગલ્બા મુશાહદા કરાયા પસ વહ બહરહાલ મા'રિફતસે તુઝકો બહરાવર ફરમાતા હે ઔર અપને લુત્ફ વ એહસાનકે સાથ તેરી તરફ મુતવજ્જહ હે.

★ સિર્ફ દારે આખિરત હી કો અપને મોઅમિન બંદોંકે આ'માલકે લિએ મહલ્લે જઝા મુકર્રર કિયા એક તો ઈસ વજહસે કે જો કુછ દેના ચાહતા હે દારે દુન્યા ઉસ્કો સમા નહીં સકતી, દૂસ્રે યહ કે દારે બકામેં બદલા દેનેસે ઉન્કી કદ્રકો બરતર બાલા ઠહરાયા.

★ જિસ્ને યહ ગુમાન કિયા કે મુસીબત ઔર તકાલિફમેં ઉસ્કા લુત્ફ વ મહેરબાની જુદા રહે તો યહ ઉસ્કી નઝર અકલકા કુસૂર હે.

★ જબ તક તૂ ઈસ દારે દુન્યામેં હે કદૂરતોંકે પેશ આનેકો

અજીબ ન ખયાલ કર, કયૂંકે દુન્યાને ઈસી ચીઝકો કિયા ઝાહિર જો ઉસ્કા વસ્ફ ઝરૂરી હે ઔર નેઅમત લાઝમી હે.

★ જબ સુબ્હ હોતી હે તો ગાફિલ ફિક્ર કરતા હે કે આનેમેં કયા કામ કરૂંગા ઔર દાનિશમંદ ઈન્તિઝાર કરતા હે અલ્લાહ તઆલા મેરે સાથ કયા મુઆમલા ફરમાએગા.

★ ઉસ્મેં તેરી કોશિશ જિસ્કા વહ તેરે લિએ કફીલ હો ચુકા ઔર ઉસ્મેં તેરી કોતાહી જિસ્કા વહ તુઝસે તાલિબ હુવા તેરી અકલકા ચિરાગ ગુલ હોનેકી દલીલ હે. પેશ કદમી કરનેવાલી હિમ્મતેં તકદીરકી દીવારોંકો નહીં ફાળ સકતી.

★ અલ્લાહ તઆલાસે યહ તલબ ન કર કે તુઝકો તેરી મૌજૂદા હાલત શુગ્લે દીની યા દુન્યવીસે નિકાલ કર ઉસ્કે સિવા કિસી દૂસ્રી હાલતકે કામમેં લગા દે, કયૂંકે અગર વહ ચાહતા તો બગૈર નિકાલેકે કામમેં લગાતા.

★ દુઆ વ ઈબાદતસે તેરા મત્લૂબ હુસૂલે બખ્શિશ વ અતા ન હોના ચાહિએ, બલ્કે અપની ઉબૂદિયતકે ઈઝહાર પર ઉસ્કી રૂબૂબિયતકે હુકૂકકો કાઈમ કરના હોના ચાહિએ.

★ અકષર ઔકાત આરિફ અપને મૌલાકી મશિયત (ચાહત) પર ઈકિતફાઅ કરકે ઉસ્કી તરફ અપની હાજત પેશ કરનેસે હયા કરતા હે તો ભલા વહ ઉસ્કી મખ્લૂકકી તરફ હાજત લે જાનેમેં હયા કયૂં નહીં કરેગા.

★ સવાલકે સાથ યાદ તો ઉસ્કો દિલાયા જાએ જિસ પર ગફલત વ સહવ જાઈઝ હો ઔર તલબકે સાથ મુતનબ્બા ઉસ્કો કરેં જિસ્કો સાઈલસે બેપરવાઈ મુમ્કિન હો.

★ અપને મૌલાસે દુઆ વ સવાલ કરના કુછ ઉમ્દા ઔર મોઅતબર હાલ નહીં. પસંદીદા હાલ યહ હે કે તુઝકો હુસ્ને અદબ અતા હો જાએ.

★ અય સાલિક ! અપની હિમ્મતકો અપને મૌલાએ કરીમકે ગૈરકી તરફ ન બળ્હા કયૂંકે કરીમસે ઉમ્મીદે તજાવુઝ નહીં કરતી.

★ બાવજૂદ ગિળગિળાનેકે દુઆમેં અતાકે વક્તમેં તાખીરકા હોના તુઝકો કબૂલિયતે દુઆસે માયૂસ ન કર દે, કયૂંકે વહ તેરી ઈજાબતકા કફીલ ઈસ અમ્રમેં હુવા હે જિસ્કો વહ તેરે લિએ પસંદ ફરમાતા હે.

★ શહવતે નફસાનિયાકો દિલમેંસે બજુઝ રોકનેવાલે ખૌફકે યા બેકરાર કરનેવાલે શોકકે કોઈ ચીઝ નહીં નિકાલ સકતી.

★ જબ તૂ યહ ચાહે કે ઉમ્મીદકા દરવાઝા તેરે લિએ મફતૂહ હો તો અપની તરફ અપને મૌલાકે એહસાનાતકા મુશાહદા કર ઔર જબ ચાહે કે ખૌફકા દરવાઝા તુઝ પર ખુલે તો જો કુછ નાફરમાનિયાં ઔર બેઅદબિયાં ઉસ્કી જનાબમેં સાદિર હૂઈ હેં ઉન્કા મુશાહદા કરે.

★ અગર તુઝકો તેરે નફસકી તરફ લોટા દિયા તો તેરી મઝમ્મતોંકી ઈન્તિહા નહીં ઔર અગર અપના વુજૂદો કરમ તુઝ પર ઝાહિર ફરમાયા તો તેરી ખુબિયોંકી ઈન્તિહા નહીં.

★ લગ્ઝિશ ઔર મઅસિયત સાદિર હોનેકે વક્ત અફ્વકી ઉમ્મીદમેં નુકસાનકા હોના અપને આ'માલે પસંદીદા પર એ'તિમાદકી અલામત હે.

★ જબ તુઝ પર દો અમ્ર મુશ્તબા હો જાએં કે કોનસા અવ્લા હે ઉન્મેં નફસ પર જો ઝિયાદા શાક હો ઉસ્કો દેખ કર ઉસ્કી પેરવી કર, કયૂંકે નફસ પર વહી શાક હોતા હે, જો હક હોતા હે.

★ મઅસિયતમેં ખતે નફસાની ખુલ્લમ ખુલ્લા હે ઔર

તાઅતમેં ખતે નફસાની પોશીદા હે જો બીમારી પોશીદા હો ઉસ્કા ઈલાજ સખ્ત હોતા હે.

★ જબ તેરા મૌલા તેરી ઐસી તા'રીફમેં ખિલ્કતકી ઝુબાનકો ગોયા કર દે જિસ્કે તૂ લાઈક નહીં તો તૂ અપને મૌલાકી તા'રીફમેં જો ઉસ્કે લાઈક હે તરઝુબાન હો.

★ સબ્સે ઝિયાદા જાહિલ વહ શખ્સ હે જો અપની નિસ્બત લોગોંકે ખયાલી ઔસાફ ગુમાન કરને પર અપને યકીની ઉયૂબકા ખયાલ છોળ દે.

★ મો'મિન હકીકીકી જબ મદહ હોતી હે તો વહ અલ્લાહ તઆલાસે ઉસ પર શર્માતા હે કે ઉસ્કે ઐસે વસ્ફમેં તા'રીફ હોતી હે જિસ્કા મુશાહિદા અપને નફસમેં નહીં કરતા.

★ લોગ બસબબ ઈસ ઔસાફે હમીદાકે જો તુઝમેં ગુમાન કરતે હૈં તેરી તૌસિફ કરતે હૈં તૂ બસબબ ઈન બુરી ખસ્લતોંકે જો અપને અંદર પાતા હે અપને નફસકી મઝમ્મત કર.

★ ખ્વાહીશે નફસાનીકી હલાવત વ લઝઝતકા કલ્બમેં મુસ્તહકમ હો જાના સખ્ત લાઈલાજ બીમારી હે.

★ તુઝસે ખવારિકે આદાત (કરામતેં) ક્યૂં કર ઝાહિર હો અભી તક તૂને નફસાની આદતોંકો તર્ક કિયા હી નહીં.

★ હર એક મઅસિયત ઔર ગફલત ઔર નફસાની શહવતકી જળ અપને નફસસે રઝામંદી હે.

★ અપને ઉયૂબે બાતિનાકી તરફ તેરા નીગાહ કરના ઈન અશ્યાકે હુસૂલકી તરફ નઝર કરનેસે જો તુઝમેં પોશીદા ઔર ગાઈબ હે ઝિયાદા બેહતર હે.

★ મખ્લૂકસે લેનેકી તરફ હાથ ન ફેલા, મગર જબ ઉન્મેં ભી મૌલા હકીકીકો હી દેનેવાલા મુશાહદા કરે.

★ તેરે ઔકાતમેં બેહતર ઔર ઉમ્દા વક્ત વહ હે જિસ્મેં

તૂ અપની હાજતમંદીકા મુશાહદા કરે ઔર અપની ઝિલ્લત વ ખ્વારીકી તરફ લોટે.

★ અગર મવાહિબે ઈલાહીકા નુઝૂલ અપને ઉપર ચાહતા હે તો ફક્રો ફાકાકો અપને ઉપર રાસ્ત કરે, કયૂંકે હક તઆલા ફરમાતા હે સદકે ફુકરાહીકે વાસ્તે હેં.

★ ફાકોંકા નાઝિલ હોના મુરીદોંકી ઈદ હે.

★ અગર તૂ દાઈમી ઈઝઝતકા ખ્વાહાં હે તો ફાની ઈઝઝતકો ઈખ્તિયાર ન કર.

★ અગર યકીનકા નૂર તુઝ પર રોશન હો જાતા તો દુન્યાકે મુહાસિને ફનાંકે ગહનકો ઝાહિર દેખ લેતા.

★ અલ્લાહ તઆલા જાન્તા થા કે તૂ સિર્ફ નસીહત કુબૂલ ન કરેગા તો ઈસ લિએ દુન્યાકે મસાઈબકી ચાશ્નીકા એૈસા ઝાઈકા ચખાયા જો તુઝ પર દુન્યાકી મુફારિકત (જુદાઈ) સહલ કર દે.

★ અગર તૂ ચાહે કે ગમસે મહફૂઝ રહે તો બેબકા ઔર નાપાએદાર વિલાયતે દુન્યવી ઈખ્તિયાર ન કર.

★ જો અમલ તારીકુદુન્યાકે કલ્બસે હો વહ થોળા નહીં ઔર જો અમલ દુન્યાકે હરીસ ઔર અલ્લાહ તઆલાસે ગાફિલકે કલ્બસે હો વહ ઝિયાદા નહીં.

★ ઝિક્ર કલ્બકા ચિરાગ હે જબ વહ ન રહેગા તો કલ્બકી રોશની ભી જાતી રહેગી.

★ ઝિક્રમેં હુઝૂર ન હોનેકે સબબ ઝિક્રકો ન છોળ, કયૂંકે ઈબ્નાએ ઝિક્રમેં (ઝિક્રકે દરમિયાન) ગફલત હોનેકે બનિસ્બત નફસે ઝિક્રસે ગફલતકા હોના ઝિયાદા સખ્ત હે ઔર કુછ બઈદ નહીં કે તુઝકો અલ્લાહ તઆલા ઝિક્રે ગફલતસે ઝિક્રે બેદારી તક ઔર ઝિક્રે બેદારસે ઝિક્રે હુઝૂર તક ઔર ઝિક્રે હુઝૂરેસે ઉસ

ઝિક્ર તક જિસ્મેં અલ્લાહકે સિવા સબસે ગૈબત (ગૈર હાઝરી) હો જાએ બુલંદ ફરમા દેવે ઔર અલ્લાહ તઆલા પર કુછ દુશ્વાર નહીં હે.

★ ઉમ્ર ગુઝિશ્તાકા એવઝ નહીં ઔર ઉમ્ર મૌજૂદા બેબહા હે.

★ તેરા આ'માલકી બજાઆવરીકો ફારિગે વક્ત પર ટાલના તેરે નફસકી હિમાકતોંસે હૈં.

★ અગ્યારસે ખાલી હોનેવાલે વક્તકા ઈન્તિઝાર ન કર, કયૂંકે યહ તુઝકો ઉસ્કે મુરાકબે ઔર નિગેહદાશ્તસે જિસ હાલમેં તુઝકો ઠહરા રખ્ખા હે જુદા કર દેગા.

★ બકદ્રે એક સાંસ કે ભી તેરા વક્ત નહીં ગુઝરતા, મગર ઉસ્મેં તેરે લિએ ખુદાકા અમ્ર મુકદ્દર કિયા હુવા ઝાહિર હોતા હે.

★ તંઝિયા હે ઉસ ઝાતકે વાસ્તે જિસ્ને અપને ઔલિયાકી તરફ રાહયાબીકા વહી તરીકા રખ્ખા જો અપની તરફ રાહયાબીકા તરીકા ઠહરાયા ઔર અપને ઔલિયા તક ઉસીકો પહુંચાયા જિસ્કો અપની તરફ પહુંચાના ચાહા.

★ ગુમ્નામીકી ઝમીનમેં અપને વજૂદકો દફ્ન કર દે, કયૂં કે જો દાના ઝમીનમેં દફ્ન નહીં હોતા ઉસ્કા નશોનુમા કામિલ નહીં હોતા.

★ કલ્બકે લિએ કોઈ ચીઝ ઉસ ગોશાનશીનીકે બરાબર નાફેઅ નહીં જિસ્કે સાથ સિફાતે ઈલાહી વ નુઅમાશનાસીકે મેદાનમેં દાખિલ હો.

★ તુઝ પર અપની ખિદમત વ તાઅતકો વાજિબ ફરમાયા ઔર હકીકતમેં ઉસ્કી વજહસે તેરે જન્નતમેં દાખિલ હોનેકો વાજિબ ફરમાયા.

★ જબ હક જલ્લ વ અલાને અપને બંદોંકી કોતાહી વઝાઈફે અબ્દીયતકી બજાઆવરીકી તરફ ઉઠનેમેં મા'લૂમ ફરમાઈ તો અપની તાઅત વ ઈબાદતકો ઉન પર વાજિબ ફરમા કર ગોયા ઉન્કો અપને ઈજાબકી ઝંજીરોંકે સાથ અપની તાઅતકી તરફ હાંકા. તેરા પરવરદિગાર ઉન લોગોં પર તઅજ્જુબ ફરમાતા હે કે જો ઝંજીરોંમેં બાંધ કર જન્નતમેં ભેજે જાતે હૈં.

★ તેરે લિએ તાઅતકો ઔકાતે મુઅય્યિનાકે સાથ ઈસ લિએ મુકય્યદ કર દિયા તા કે કસ્લ (સુસ્તી) ઔર લૈત વ લઅલ્લ (ટાલ મટોલ) માને ન હો ઔર વક્ત ફરાખ રખા તા કે કુછ હિસ્સા ઈખ્તિયારકા ભી તેરે લિએ બાકી રહે.

★ તેરા ઝોઅફ વ નાતવાની મા'લૂમ કરકે નમાઝકી તા'દાદ ઘટા દી ઔર ફઝલે ખુદાવંદીકા મોહતાજ જાન કર ઈમ્દાદે ષવાબ બળ્હા દી.

★ નમાઝે હકીકી દિલોંકો અગ્યારકે મેલ કુચેલસે પાક કરનેવાલી ઔર પોશીદા અસ્રારકા દરવાઝા ખોલનેવાલી હે. નમાઝ સરગોશીકા મહલ ઔર મુહબ્બત વ ઈખ્લાસકી જગા હે. ઈસ્મેં કુલૂબકે મેદાન અસ્રારોંકે લિએ ફરાખ હોતે હૈં ઔર ઉસ્મેં અન્વારકે સિતારે ચમકતે હૈં.

★ ઉસ્કે સદકે કિએ હૂએ અમલ પર તૂ કયૂં કર એવઝકા તાલિબ હો સકતા હે યા ઉસ્કી તોહફા ભેજી હૂઈ રાસ્તી પર કિસ તરહ જઝાકા તાલિબ હો સકતા હે.

★ મુહિબ્બ વહ નહીં હે જો અપને મહબૂબસે એવઝકા ઉમ્મીદવાર હો યા હુસૂલે ગર્ઝકા તલબગાર હો.

★ જિસ ચીઝકો તૂ મહબૂબ બનાએગા ઉસ્કા બંદા હોગા ઔર અલ્લાહ તઆલા ઉસ્કો પસંદ નહીં કરતા કે ઈસ્કે સિવા

તૂ કિસીકા બંદા બને.

★ હક જલ્લ વ તઆલા જિસ તરહ અમલે મુશ્તરકકો પસંદ નહીં ફરમાતા ઈસી તરહ કલ્બે મુશ્તરકકો ભી પસંદ નહીં ફરમાતા.

★ તેરા ખ્વાહિશ કરના કે લોગ તેરે આ'માલ ઔર બાતિની એહવાલકી ખુસૂસિયત જાન લેં ઉબૂદિયતકે અંદર તેરા સચ્ચા ન હોનેકી દલીલ હે.

★ ગુનાહ ઔર નાફરમાની કરનેકે વક્ત જિસ કદર તૂ હિલ્મે ખુદાવંદીકા મોહતાજ હે. બંદગી ઔર તાઅત કરનેકે વક્ત ઉસ્સે ઝિયાદા ઉસ્કે હિલ્મકા મોહતાજ હે.

★ અપને કિસી અમલ પર જિસ્કા તૂ ફાઈલે હકીકી નહીં હે એવઝકા ગલબગાર મત હો. ઐસે અમલ પર તુઝકો યહી એવઝ કાફી હે કે ઉસ્કો કુબૂલ ફરમાયા ઔર ઉસ પર મુવાખઝા નહીં કિયા.

★ જબ તૂ કિસી અમલ પર એવઝકા ખ્વાહાં હોગા તો તુઝસે ઉસ્મેં સિદક ઔર ઈખ્લાસકા મુતાલબા હોગા.

★ અમલ કરનેવાલોંકે લિએ જઝાએ મુઅજ્જલ યહી કાફી હે જો ઈબ્નાએ તાઅતમેં ઉન કુલૂબ પર ઈલ્હામાત ઔર લઝઝતે મુનાજાતકે દરવાઝે ખોલતા હે.

★ હમારા પરવરદિગાર ઈસ્સે બરતર ઔર બાલાતર હે કે બંદા તો ઉસ્કે સાથ અપની તાઅતોંસે નકદકા મુઆમલા કરે ઔર વહ ઉસ્કા બદલા કિયામતકે ઉધાર પે છોળ દે.

★ કોઈ અમલ બારગાહે ખુદાવંદીમેં ઈસ અમલસે ઝિયાદા કુબૂલિય્યતકે લાઈક નહીં જિસ્કા મુશાહદા તેરી નઝરસે ગાઈબ હો ઔર તેરે ખયાલમેં ઉસકા વજૂદ હકીર હો.

★ ચક્કીકે ગધેકી સેરકી ઈબ્તિદા ઔર સેરકી ઈન્તિહા

એક હોતી હે તો મખ્લૂકકી તરફ સફર ન કર, બલ્કે મખ્લૂકસે ખાલિકકી તરફ જા.

★ તાઆત વ ઈબાદાતકે ફોત હો જાને પર ગમ ન હોના ઔર મઆસી વ સય્યિઆતકે વાકેઅ હોને પર પશેમાનીકા ન હોના મૌતે કલ્બકી અલામત હે.

★ જબ તુઝસે કોઈ ગુનાહ સાદિર હો જાએ તો તુઝકો તેરે પરવરદિગારકે સાથ હુસૂલે ઈસ્તિકામતસે માયૂસ ન કર દે કયૂંકે શાયદ યહ આખરી ગુનાહ હો જો તુઝ પર મુકદ્દર હુવા હે.

★ અગર ઉસ્કે અદલ વ ઈન્સાફસે મુડભેળ હો ગઈ તો કોઈ ગુનાહ સગીરા નહીં ઔર અગર ઉસ્કે ફઝલકા સામના હૂઆ તો કોઈ ગુનાહ કબીરા નહીં.

★ જબ તક કલ્બ નાઝેબા હરકતોંસે બા'ઝ ન આએ ઉસ્મેં હકાઈક વ અસ્રારકો સમઝનેકી સલાહિય્યત પૈદા નહીં હોતી.

★ ઈલ્મ ફાઈદા બખ્શ વહી હે જિસ્કી શુઆએં સિના ઔર દિલમેં ફેલ જાએં ઔર દિલ પરસે શુકૂક વ અવ્હામકે પર્દે ઉઠા દે.

બાબ ૧૨
અખ્લાકે હમીદા

સય્યિદુલ્અવ્વલીન વલ્આખિરીન હઝરત મુહમ્મદ મુસ્તુફા સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકે અખ્લાકે હમીદાકી ગવાહી રબ્બે કા'બાને ઈન અલ્ફાઝમેં દી હે. وَ اِنَّكَ لَعَلٰى خُلُقٍ عَظِيْمٍ (ઔર બેશક આપ આ'લા અખ્લાક પર ફાઈઝ હેં.) ઉમ્મતે મુહમ્મદિયા સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકો હુક્મ દિયા ગયા કે لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِىْ رَسُوْلِ اللّٰهِ اُسْوَةٌ حَسَنَةٌ (તુમ્હારે લિએ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી ઝિંદગીમેં ઉસ્વએ હસના હે.)

ઈન આયાતે મુબારકાકે પેશે નઝર સાલિકકો અખ્લાકે રઝીલાસે છુટકારા પાને ઔર અખ્લાકે હમીદાસે મુત્તસિફ હોનેકે બગૈર ચારા નહીં. યહી પૈગામ હદીષે પાકમેં ઈસ તરહ દિયા ગયા تخلقوا باخلاق الله تعالى (અપને આપકો અલ્લાહ તઆલાકે અખ્લાકસે મુઝય્યન કરો.) ઈસ્લામને અખ્લાકે હમીદાકો ઈમાન લાનેકે બા'દ તમામ આ'માલ પર ફઝીલત દી ગઈ હે ઈર્શાદે નબવી સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ હે :– اكمل المؤمنين ايمانا احسنهم خلقا (ઈમાનવાલોંમેં સબસે કામિલ વહ હે જો અખ્લાકમેં આ'લા હે.) ઈસ બારેમેં હેરાનકુન બાત તો યહ હે કે મુકારિમુલ્અખ્લાક (અચ્છે અખ્લાક)કી તા'લીમકો બઅષતે નબવી સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકા મકસદ બતાયા ગયા ઈર્શાદે ગિરામી હે بعثت لا تمم مكارم الاخلاق (મેં મકારિમુલ્અખ્લાકકી તકમીલકે લિએ મબઉષ હુવા હૂં.)

એક રિવાયતમેં હે الدين النصيحة (દિન સરાસર ખૈર ખ્વાહી હે) લિહાઝા મો'મિન કિસીકા બદખ્વાહ નહીં હો સકતા. સાલિકકો ચાહિએ કે જહાં તક હો સકે દૂસ્રોંકો ફાઈદા

પહુંચાએ દીનકા હો યા દુન્યાકા. ઈમાન લાનેકે બા'દ અફઝલ તરીન નેકી મખ્લૂકકો આરામ પહુંચાના હે. બદઅખ્લાક આદમીસે ન તો ખાલિક ખૂશ હોતા હે ઔર ન હી મખ્લૂક. એક રિવાયતમેં હે કે જિસ્કે દિલમેં મો'મિનકા ગમ નહીં વહ મેરી ઉમ્મતમેંસે નહીં. એક મર્તબા હઝરત મૂસા અલય્હિસ્સલામને અલ્લાહ તઆલાસે પૂછા "યા અલ્લાહ ! તેરી મખ્લૂકમેં સબસે બેહતરીન કોન હે ? ફરમાયા : કિસી દૂસ્રેકો કાંટા ચુભે તો યહ ગમગીન હો." પસ બારગાહે રૂબૂબિયતમેં ઉમ્દા સિરત હી સબસે બળી સિફારિશ હે.

મકારિમુલ્અખ્લાક :-

સય્યિદા આઈશા સિદીકા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હાસે મર્વી હે કે મુકારિમુલ્અખ્લાક દસ હેં :

૧. સચ બોલના ૨. સચકા મુઆમલા કરના ૩. સાઈલકો અતા કરના ૪. એહસાનકા બદલા દેના ૫. સિલારહમી કરના ૬. અમાનતકી હિફાઝત કરના ૭. પળોસીકા હક અદા કરના ૮. સાથીકા હક અદા કરના ૯. મેહમાનકા હક અદા કરના ૧૦. ઈન સબકી જળ ઔર અસલ ઉસૂલ હયા હે.

એક બુઝુર્ગકા કોલ હે "રોશન દિલ વહ હે જિસ્મેં ખલ્ક ન હો ઔર સિયાહ દિલ વહ હે જિસ્મેં ખુલ્ક ન હો." મશાઈખે કિરામને દર્જ ઝેલ દસ બાતોંકો ખૂશ ખલ્કીકી અલામત કરાર દિયા હે :-

૧. લોગોંસે ખંદા પેશાનીસે મિલના ૨. લોગોંકી ગમ ખ્વારી કરના ૩. હાજતમંદોકે કામ આના ૪. લોગોંકે અચ્છે કામકી મુખાલફત ન કરના ૫. ઐબ જૂઈ વ ઐબ ગોઈસે બચના ૬. અપને ઉયૂબ પર નઝર રખના ૭. કોઈ મઝમ્મત કરે તો નેક તાવિલ નિકાલના ૮. ગુનાહગારકી માઅઝરત કુબૂલ

કરના ૯. મિયાના રવી ઈખ્તિયાર કરના ૧૦. લાયા'નીસે પરહેઝ કરના.

સાલિકકો ચાહિએ કે હત્તલ્વુસ્અ કિસીકી દિલ આઝારી ન કરે. બીમારીમેં સબસે બુરી દિલકી બીમારી હે ઔર દિલકી બીમારિયોંમેં સબસે બુરી દિલ આઝારી હે.

મસ્જિદ ઢા દે, મંદિર ઢા દે, ઢાદે જો કુછ ઢીંદા
પર કિસે દિલ દિલ ન ઢાવેં રબ દિલા વિચ રહેંદા

અખ્લાકે સાલિહીન :–

હઝરત ખ્વાજા અબૂલ્હસન ખિરકાની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકા કોલ હે "જિસ્ને કોઈ રાત ઔર દિન મો'મિનકો તકલીફ દિએ બગૈર ગુઝારા ઉસ્ને વહ રાત નબી અલય્હિસ્સલામકે સાથ બસર કી સાલિકકો ચાહિએ કે બુરાઈકે જવાબમેં હત્તલ્મકદૂર અચ્છાઈકા મુઆમલા કરે.

ફરમાને બારી તઆલા હે :–

[હા મીમ આયત : ૩૪] اِدْفَعْ بِالَّتِیْ هِیَ اَحْسَنُ

(આપ નેક બર્તાવસે (બદીકો) ટાલ દિયા કિજિએ.)

કાનૂને ફિત્રત ભી યહી હે કે સંદલકા દરખ્ત ઉસ કુલ્હાળેકે મુંહકો ભી ખૂશ્બૂદાર બના દેતા હે જો ઉસે કાટતા હે. ફૂલકી પત્તિયાં ઉન હાથોંકો ભી ખૂશ્બૂદાર બના દેતી હે જો હાથ ઉન્હેં મસલ દેતે હેં. હઝરત ખ્વાજા નિઝામુદ્દીન ઔલિયા રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકા કોલ હે. "અય દોસ્ત ! અગર કોઈ તેરે રાસ્તેમેં કાંટે બીછાએ તો તૂ ઉસ્કે રાસ્તેમેં કાંટે ન બિછાના વર્ના સારી દુન્યામેં કાંટે હી કાંટે હો જાએંગે."

હુસ્ને ખુલ્કકે ફઝાઈલ :–

હઝરત ખ્વાજા મુહમ્મદ મા'સૂમ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ અપને મકતૂબાતમેં હુસ્ને ખુલ્કકે મુતઅલ્લિક ફરમાતે હેં :–

અય શફકતકે અત્પારવાલે ! દુન્યવી ઝિંદગી નિહાયત કલીલ હે ઔર અબદી વ દાઈમી મુઆમલાત ઉસ્કે સાથ વાબસ્તા હે, સઆદતમંદ વહ શખ્સ હે જો ઈસ થોળી ફુર્સદકો ગનીમત જાન કર ઉસ્મેં આખિરતકે કામ બનાએ ઔર તવીલ સફરકા તોશા મુહય્યા કરે ઔર ચૂંકે હક તઆલાને આપકો લોગોંકી એક જમાઅતકી ઝરૂરિયાતકા મુરજ્જાઅ બનાયા હે. (ઈસ લિએ) અલ્લાહ તઆલા જલ્લ સુલ્તાનુહુકા શુક્ર બજા લા કર મખ્લૂકે ખુદાકી હાજતરવાઈમેં અચ્છી તરહ કમરહિમ્મત બાંધે ઔર અપને માલિક અલ્લાહ તઆલાકે બંદો ઔર બંદિયોંકી ખિદમતગારીકો દુન્યા વ આખિરતકે દર્જાત હાસિલ કરનેકા વસીલા તસવ્વુર ફરમાએં ઔર મખ્લૂકકે સાથ નેક સુલૂક ઔર એહસાન કરને ઔર ઉન્કે સાથ કુશાદા રૂઈ વ ખૂશ ખુલ્કીસે પેશ આને ઔર ઉન્કે મુઆમલાતમેં નરમી વ સહૂલત ઈખ્તિયાર કરનેકો મૌલાએ હકીકી જલ્લ સુલ્તાનુહુકી રઝામંદીકા દરીચા (ખિળકી) જાને ઔર નજાતકા સબબ ઔર તરક્કીએ દર્જાતકા ઝરીઆ સમઝેં. હદીષ શરીફમેં આયા હે કે મખ્લૂક અલ્લાહ તઆલાકા કુમ્બા હે પસ અલ્લાહ તઆલાકે નઝદીક સબસે મેહબૂબ વહ શખ્સ હે જો ઉસ્કે કુમ્બેકે સાથ અચ્છા સુલૂક કરે. મુસલમાનોંકી ઝરૂરિયાત પૂરી કરને, ઉન્કો ખૂશ કરને, હુસ્નેખુલ્ક, નરમી કરને, મોહલત દેને ઔર બુર્દબારીકી ફઝીલતકે બારેમેં ચંદ હદીષે તહરીર કી જાતી હૈં અચ્છી તરહ ગૌર ફરમાએં ઔર અગર કિસી હદીષકે મઅના (સમઝને)મેં કોઈ પોશીદગી રહ જાએ તો કિસી દીનદાર તાલિબે ઈલ્મસે ઈસ્કા હલ તલબ કરેં.

પૈગમ્બર સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને ફરમાયા કે, "મુસલમાન મુસલમાનકા (દીની) ભાઈ વહ હે જો ઉસ પર

ઝુલ્મ નહીં કરતા ઔર ઉસ્કો કિસી દુશ્મન યા હલાકતકે સુપુર્દ નહીં કરતા ઔર જો શખ્સ અપને ભાઈકી હાજતરવાઈમેં રહતા હે, અલ્લાહ તઆલા ઉસ્કી હાજતરવાઈમેં રહતા હે ઔર જિસ શખ્સને કિસી મુસલમાનકા કોઈ ગમ દૂર કિયા અલ્લાહ તઆલા ઉસ્સે કિયામતકે ગમોંમેસે કોઈ ગમ દૂર કર દેગા ઔર જિસ શખ્સને કિસીકે (બદન યા ઐબ)કી પર્દાપોશી કી અલ્લાહ તઆલા કિયામતકે દિન ઉસ્કી પર્દાપોશી ફરમાએગા. ઈસ્કો બુખારી વ મુસ્લિમને રિવાયત કિયા હે ઔર મુસ્લિમકી રિવાયત હે કે જબ તક બંદા અપને કિસી ભાઈકી મદદ કરનેમેં રહતા હે અલ્લાહ તઆલા ઉસ બંદેકી મદદમેં રહેગા ઔર નીઝ હદીષ શરીફમેં હે કે ''બેશક અલ્લાહ તઆલાકી કુછ મખ્લૂક હે જિન્કો લોગોંકી હાજાત (પૂરી કરને)કે લિએ હી પૈદા કિયા ગયા હે લોગ અપની હાજાતમેં ઉન્કી તરફ રૂજૂઅ કરતે હેં યહ લોગ અલ્લાહ તઆલાકે અઝાબસે મામૂન હે.'' ઈસ્કો તબ્રાનીને રિવાયત કિયા ઔર નીઝ હદીષ શરીફમેં આયા હે'' બેશક અલ્લાહ તઆલાકી કુછ કૌમેં (લોગ) હેં જિન્કો ઉસ્ને બંદોકે ફાઈદોંકે લિએ નેઅમતોંકે સાથ મખ્સૂસ કિયા હે ઔર જબ તક વહ ઈન નેઅમતોંકો (અલ્લાહકે બંદો પર) ખર્ચ કરતે રહેંગે અલ્લાહ તઆલા ઉન્કો નેઅમતોંમેં બરકરાર રખ્ખેગા, લેકિન જબ વહ ઈન નેઅમતોંકો (ખર્ચ કરનેસે) રોક લેંગે તો અલ્લાહ તઆલા ઈન નેઅમતોંકો ઉન લોંગોસે છિન લેગા ઔર દૂસ્રોંકી તરફ મુન્તકિલ કર દેગા. ઈસ્કો ઈબ્ને અબીદુન્યાન વ તબ્રાની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને રિવાયત કિયા હે. નીઝ હદીષ શરીફમેં હે ''જો શખ્સ અપને ભાઈકી હાજત પુરી કરનેકે લિએ ચલા (યા'ની કોશિશ કી) તો યહ અમલ ઉસ્કે લિએ દસ સાલ એ'તિકાફસે બેહતર હે ઔર

જિસ શખ્સને અલ્લાહ તઆલાકી ખૂશ્નૂદી હાસિલ કરનેકે લિએ એક દિનકા એ'તિકાફ કિયા અલ્લાહ તઆલા ઉસ્કે ઔર દોઝખકે દરમિયાન તીન ખંદકકા ફાસલા કર દેગા. હર ખંદક દૂસ્રી ખંદકસે ઈત્ને ફાસ્લે પર હોગી જિત્ના કે ઝમીનકે એક કિનારેસે દૂસ્રે કિનારે તક (મશ્રિકસે મગ્રિબ તક) ફાસ્લા હે." ઈસ્કો તબ્રાની ઔર હાકિમને રિવાયત કિયા ઔર કહા હે કે ઈસ્કી અસ્નાદ સહીહ હે ઔર નીઝ હદીષ શરીફમેં હે કે "જિસ શખ્સને અપને (મુસલમાન) ભાઈકી ઝરૂરત (પૂરી કરને)મેં કોશિશ કી યહાં તક કે ઉસ્કો ઉસ્કે લિએ પૂરા કર દિયા અલ્લાહ અઝ્ઝ વ જલ્લ ઉસ્કે લિએ પછહત્તર હઝાર ફરિશ્તોંકા સાયલ કરેગા જો ઈસ પર અગર વહ સુબ્હકા વક્ત હોગા તો શામ તક ઔર શામકા વક્ત હોગા તો સુબ્હ તક રહમત તલબ કરતે ઔર ઉસ્કે લિએ દુઆ કરતે રહેંગે ઔર વહ કોઈ કદમ નહીં ઉઠાયેગા, મગર યહ કે અલ્લાહ તઆલા ઉસ્કે સાથ ઉસ્કા એક ગુનાહ મિટા દેગા ઔર ઉસ્કે સાથ ઉસ્કા એક દર્જા બુલંદ કર દેગા." ઉસ્કો ઈબ્ને હિબાન વગૈરાને રિવાયત કિયા હે ઔર નીઝ હદીષ શરીફમેં હે કે, "જિસ શખ્સને અપને કિસી મુસલમાન ભાઈકી હાજત (પૂરી કરને)મેં કોશિશ કી, અલ્લાહ તઆલા ઉસ્કે હર કદમ પર સત્તર નેકિયાં લિખેગા ઔર ઉસ્કે સત્તર ગુનાહ મિટા દેગા. યહાં તક કે વહ જહાંસે ચલા થા વહાં વાપસ આ જાએ પસ અગર ઉસ ભાઈકી હાજત ઉસ્કે હાથ પર પૂરી હો ગઈ તો વહ (કોશિશ કરનેવાલા શખ્સ) અપને ગુનાહોંસે ઐસા પાક હો ગયા જૈસા કે ઉસ દિન પાક થા જબ ઉસ્કી માંને ઉસ્કો જના થા ઔર અગર ઈસ (કોશિશ)કે દોરાન હલાક હો ગયા તો વહ જન્નતમેં બગૈર હિસાબ કિતાબ દાખિલ હો જાએગા." ઈસ્કો ઈબ્ને અબિદુન્યા

રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને રિવાયત કિયા ઔર નીઝ હદીષ શરીફમેં હે કે, "જો શખ્સ અપને મુસલમાન ભાઈકે લિએ કિસી નેક મકસદકો હાસિલ કરને ઔર કિસી તંગીકો આસાન કરનેકે બારેમેં કિસી સાહિબે ઈક્તિદારકી તરફ પહુંચા તો અલ્લાહ તઆલા કિયામતકે રોઝ પુલસિરાતસે ગુઝરનેકે વક્ત ઉસ્કો મદદ ફરમાએગા જબ કે લોગોંકે કદમ લળ ખળા રહે હોંગે." ઈસ્કો તબ્રાનીને રિવાયત કિયા હે ઔર નીઝ હદીષ શરીફમેં આયા હે કે, "સબસે અફઝલ અમલ કિસી મો'મિનકો ખૂશ કરના હે યા'ની તૂ ઉસ્કી સતરપોશી કરે યા ઉસ્કી ભૂકકો દૂર કરે યા ઉસ્કી હાજત પૂરી કરે." ઈસ્કો તબ્રાની ઔર અબૂશૈખને રિવાયત કિયા હે. નીઝ હદીષ શરીફમેં હે કે, "અલ્લાહ તઆલાકે નઝદીક ફરાઈઝ (કી અદાઈગી)કે બા'દ સબસે પસંદીદા અમલ કિસી મુસલમાનકો ખૂશ કરના હે. ઈસ્કો તબ્રાનીને રિવાયત કિયા હે, નીઝ હદીષ શરીફમેં આયા હે કે, " જબ કોઈ આદમી કિસી મો'મિનકો ખૂશ કરતા હે તો અલ્લાહ તઆલા ઈસ ખૂશીસે એક ફરિશ્તા પૈદા કરતા હે જો કે અલ્લાહ અઝઝ વ જલ્લકી ઈબાદત કરતા હે ઔર ઉસ્કી તૌહીદ બયાન કરતા હે (યા'ની લાઈલાહ ઈલ્લલ્લાહ કહતા હે) પસ જબ બંદા અપની કબરમેં મુન્તકિલ હો જાતા હે તો વહ ખૂશી ઉસ્કે પાસ આતી હે ઔર કહતી હે કે, "કયા તૂ મુઝકો નહીં પેહચાનતા તો વહ ઉસ્કો કહતા હે કે, " તૂ કોન હે પસ વહ કહતી હે કે મેં વહ ખૂશી હૂં કે તૂને મુઝે ફુલાં શખ્સ પર દાખિલ કિયા થા આજમેં તેરી વેહશતકો ઉન્સમેં તબ્દીલ કરૂંગી ઔર તુઝકો હુજ્જત (દલીલ)કી તલ્કીન કરૂંગી ઔર તુઝકો કોલે ષાબિત (કલ્મએ શહાદત) પર ષાબિત રખ્ખૂંગી ઔર યૌમે કિયામતકી હાઝરીકે મુકામાતમેં તેરે સાથ હાઝિર રહુંગી

ઔર તેરે લિએ તેરે રબકી તરફ શફાઅત કરૂંગી ઔર તુઝકો જન્નતમેં તેરી મંઝિલ દીખાઉંગી.'' ઉસ્કો ઈબ્ને અબીદુન્યા રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ઔર અબૂશ્શૈખને રિવાયત કિયા હે ઔર નીઝ હદીષ શરીફમેં હે કે, ''રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમસે ઈસ ચીઝકે મુતઅલ્લિક દર્યાફત કિયા ગયા જિસ્કે ઝરિએ અકષર લોગ જન્નતમેં દાખિલ હોંગે તો આપને ફરમાયા (વહ ચીઝ) અલ્લાહ તઆલાસે ડરના (તકવા) ઔર અચ્છે અખ્લાક હેં ઔર આપ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમસે ઈસ ચીઝકે મુતઅલ્લિક દર્યાફત કિયા ગયા જિસ્કી વજહસે અકષર લોગ દોઝખમેં દાખિલ હોંગે તો આપ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને ફરમાયા વહ મુંહ ઔર શર્મગાહ હે. ઈસ્કો તિર્મિઝી, ઈબ્ને હબ્બાન ઔર બયહકીને રિવાયત કિયા ઔર નીઝ હદીષ શરીફમેં હે કે, '' ઈમાનકે એ'તિબારસે સબસે કામિલ મો'મિન વહ હે જો અખ્લાકમેં સબસે અચ્છા હો ઔર અપને અહલો અયાલકે સાથ સબસે ઝિયાદા મહેરબાન હો.'' ઈસ્કો તિર્મિઝી ઔર હાકિમને રિવાયત કિયા હે ઔર નીઝ હદીષ શરીફમેં હે કે, ''બેશક બંદા ઝરૂર અપને હુસ્ને અખ્લાકકી વજહસે આખિરતકે બહુત બળે દર્જે ઔર બહુત બુલંદ મંઝિલ પર પહુંચેગા ઔર બેશક યહ (ઉસ્કી) ઈબાદત (કે ષવાબ)કો કઈ ગુના કર દેગા ઔર બેશક વહ ઝરૂર અપની બદઅખ્લાકીકી વજહસે જહન્નમમેં સબસે નીચેકે દર્જેમેં પહુંચેગા.'' ઈસ્કો તબરાનીને રિવાયત કિયા હે ઔર નીઝ હદીષ શરીફમેં હે કે, ''ક્યા તુમકો ઐસી ઈબાદતકી ખબર ન દૂં જો કે આસાન હો ઔર બદન પર હલ્કી હો, (વહ) ખામોશી ઔર હુસ્ને ખુલ્ક.'' ઈસ્કો ઈબ્ને અબીદુન્યા રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને રિવાયત કિયા હે ઔર નીઝ હદીષ

શરીફમેં હે કે, ''એક શખ્સ નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી ખિદમતમેં આપ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકે ચેહરે મુબારકકી જાનિબસે આયા ઔર કહા યા રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ કોનસા અમલ અફઝલ હે ? આપ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને ફરમાયા, હુસ્ને ખુલ્ક. ફિર વહ શખ્સ આપ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી દાઈ જાનિબસે આયા ઔર અર્ઝ કિયા યા રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ કોનસા અમલ અફઝલ હે ? પસ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ ઉસ શખ્સકી તરફ મુળે ઔર ફરમાયા તુઝકો ક્યા હો ગયા હે તૂ સમઝ નહીં રહા. (વહ અમલ) હુસ્ને ખુલ્ક હે (ઔર વહ) યહ હે કે અગર તુઝસે હો સકે તો ગુસ્સા ન કિયા કર.'' ઉસ્કો મુહમ્મદ બિન નસ્રુલ્મુરવ્વઝી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને રિવાયત કિયા ઔર નીઝ હદીષ શરીફમેં હે કે, ''મેં ઉસ શખ્સકે લિએ જન્નતકે ઈહાતેમેં ઘર દિલાનેકા ઝામિન હૂં જો ઝગળા કરના તર્ક કર દે અગર્ચે વહ હક પર હી ક્યૂં ન હો ઔર ઉસ શખ્સકે લિએ જન્નતકે વસ્તમેં ઘર દિલાનેકા ઝામિન હૂં, જો ઝૂટ બોલના તર્ક કર દે અગર્ચે ઝૂટ બોલના મિઝાહ (મઝાક)કે તોર પર હી હો ઔર ઉસ શખ્સકે લિએ જન્નતકે આ'લા દર્જેમેં ઘર દિલાનેકા ઝામિન હૂં જો અપને અખ્લાકકો અચ્છા બનાએ.'' ઈસ્કો અબૂ દાઉદ, ઈબ્ને માજા ઔર તિર્મિઝી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને રિવાયત કિયા હે ઔર નીઝ હદીષે કુદસીમેં આયા હે ''બેશક યહ વહ દીન હે જિસ્કો મેંને અપને લિએ પસંદ કિયા હે ઔર સખાવત વ હુસ્ને ખુલ્કકે સિવા ઔર કોઈ ચીઝ ઉસ્કે લિએ સઝાવાર નહીં, પસ જબ તક તુમ ઈસ (દીન) પર કાઈમ રહો, ઈન દોનોં ઔસાફસે ઈસ (દીન)કા ઈકરામ કરો.'' ઈસ્કો

તબ્રાની વ બઝ્ઝાર રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને રિવાયત કિયા ઔર નીઝ હદીષ શરીફમેં હે હુસ્ને ખુલ્ક ગુનાહોંકો ઈસ તરહ પિઘલા (મિટા) દેતા હે જિસ તરહકે પાની બરફકો પિઘલાતા હે ઔર બદઅખ્લાકી અમલકો, ઈસ તરહ ફાસિદ કર દેતી હે જિસ તરહકે સુર્કા શહદકો ફાસિદ કર દેતા હે. ઈસ્કો તબ્રાની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને રિવાયત કિયા હે. ઔર નીઝ હદીષ શરીફમેં હે કે, “બેશક અલ્લાહ તઆલા નરમી કરનેવાલા હે ઔર તમામ કામોંમેં નરમી પર ઐસી મદદ કરતા હે જો વહ સખ્તી પર નહીં કરતા.” ઈસ્કો બુખારી વ મુસ્લિમ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને રિવાયત કિયા હે. ઔર નીઝ હદીષ શરીફમેં હે કે, “બેશક અલ્લાહ તઆલા નરમી કરતા હે ઔર નરમી કરનેવાલેસે રાઝી હોતા હે ઔર નરમી કરનેકો પસંદ કરતા હે. ઔર બુખારી વ મુસ્લિમ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને રિવાયત કિયા હે. ઔર નીઝ હદીષ શરીફમેં હે કે બેશક અલ્લાહ તઆલા નરમી કરનેવાલા હે ઔર તમામ કામોંમેં નરમી પર ઐસી મદદ કરતા હે જો વહ સખ્તી પર નહીં કરતા. ઈસ્કો તબ્રાની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને રિવાયત કિયા હે. ઔર નીઝ હદીષ શરીફમેં હે કે ક્યા મેં તુમકો ઉસ શખ્સકે બારેમેં ખબર ન દૂં જો દોઝખકી આગ ઉસ પર હરામ કર દિયા જાતા હે યા (યૂં ફરમાયા) જિસ પર દોઝખકી આગ હરામ કર દી જાતી હે (સુનો) યહ હર ઉસ શખ્સ પર હરામ કર દી જાતી હે જો આસાની, નરમી ઔર સહૂલતવાલા હે. ઉસ્કો તિર્મિઝી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને રિવાયત કિયા હે. ઔર નીઝ હદીષ શરીફમેં હે કે ઢીલ દેના અલ્લાહ તઆલાકી તરફસે ઔર જલ્દી કરના શૈતાનકી તરફસે હે ઔર અલ્લાહ તઆલાસે ઝિયાદા ઉઝર કુબૂલ કરનેવાલા કોઈ નહીં હે ઔર અલ્લાહ તઆલાકે

નઝદીક (બુર્દબારી)સે ઝિયાદા પસંદીદા કોઈ ચીઝ નહીં હે." ઈસ્કો અબૂ યઅ્લા રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને રિવાયત કિયા હે. ઔર નીઝ હદીષ શરીફમેં હે કે, "બેશક બંદા હિલ્મ (બુર્દબારી)કે ઝરિએ સાઈમ વ કાઈમ (દિનકો રોઝા રખને ઔર રાતકો નમાઝ પઢનેવાલે)કા દર્જા પા લેતા હે. ઈસ્કો ઈબ્ને હબ્બાન રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને રિવાયત કિયા હે. ઔર નીઝ હદીષ શરીફમેં હે કે, "જિસ શખ્સકો ગુસ્સા આયા ફિર ઉસ્કો ઉસ્ને ઝબ્ત કિયા તો અલ્લાહ તઆલા ઉસ્સે ઝરૂર મુહબ્બત કરેગા." ઈસ્કો અસ્ફહાની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને રિવાયત કિયા. ઔર નીઝ હદીષ શરીફમેં હે કે, "ક્યા તુમકો ઉસ ચીઝકી ખબર ન દૂં જિસ્કે બાઈષ અલ્લાહ તઆલા (જન્નત)મેં મકાનકો ઊંચા કરતા હે ઔર જિસ્કી વજહસે દર્જાતકો બુલંદ કરતા હે સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમને અર્ઝ કિયા, હાં યા રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ ! (ઝરૂર ઈર્શાદ ફરમાઈએ) આપ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને ફરમાયા (વહ યહ હે કે) જો શખ્સ તુઝસે જહાલત (કા બરતાવ) કરે તૂ ઉસ્સે બુર્દબારી કર ઔર જો શખ્સ તુઝ પર ઝુલ્મ કરે તૂ ઉસ્કો મુઆફ કર દે ઔર જો શખ્સ તુઝકો મેહરૂમ કરે તૂ ઉસ્કો અતા કરે ઔર જો તુઝસે કત્અ તઅલ્લુક કરે તૂ ઉસ્સે મેલજોલ કરે." ઈસ્કો તબ્રાની વ બઝ્ઝાર રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને રિવાયત કિયા હે. ઔર નીઝ હદીષ શરીફમેં હે, "કિસીકો પછાળ દેનેસે તાકતવર નહીં હોતા. દર હકીકત તાકતવર વહ હે જો ગુસ્સેકે વક્ત અપને આપ પર કાબૂ રખ્ખે." ઈસ્કો બુખારી વ મુસ્લિમ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને રિવાયત કિયા હે. ઔર નીઝ હદીષ શરીફમેં હે કે, "બેશક યહ ભી એક કિસ્મકા સદકા (નેકી) હે

કે તૂ કુશાદા રૂંઈકે સાથ લોગોંકો સલામ કરે. ઈસ્કો ઈબ્ને અબીદુન્યા રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને રિવાયત કિયા હે. ઔર નીઝ હદીષ શરીફમેં હે કે અપને મુસલમાન ભાઈકે સામને તેરા તબસ્સુમ કરના, તેરે લિએ સદકા (નેકી) હે ઔર તેરા અમ્ર બિલ્મઅરૂફ વ નહીં અનિલ્મુન્કર કરના સદકા હે ઔર રાસ્તા ભટકનેકી ઝમીન (જગા)મેં તેરા કિસીકો રાસ્તા બતાના તેરે લિએ સદકા હે ઔર તેરા રાસ્તેસે પથ્થર, કાંટા યા હડ્ડીકો દૂર કરના તેરે લિએ સદકા હે. ઔર તેરા અપને ડોલમેંસે અપને ભાઈકે ડોલમેં પાની ડાલ દેના તેરે લિએ સદકા (નેકી) હે.'' ઈસ્કો તિર્મિઝી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને રિવાયત કિયા. ઔર નીઝ હદીષ શરીફમેં હે કે, ''બેશક જન્નતમેં એક ઐસા બાલાખાના હોગા જિસ્કે બાહરકા હિસ્સા ઉસ્કે અંદરસે ઔર અંદરકા હિસ્સા ઉસ્કે બાહરસે (શફ્ફાફ હોનેકી વજહસે) નઝર આએગા તો અબૂ માલિક અશ્અરી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુને અર્ઝ કિયા યા રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ વહ (બાલાખાના) કિસ્કે લિએ હોગા ? આપ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને ફરમાયા ઉસ શખ્સકે લિએ હોગા જિસ્ને અચ્છા કલામ કિયા ઔર (લોગોંકો) ખાના ખિલાયા ઔર રાતકો જબ લોગ સો રહે હેં વહ નમાઝકે લિએ ખળા હુવા.'' ઈસ્કો તબ્રાની વ હાકિમ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને રિવાયત કિયા હે.

યહ હદીષેં કિતાબ તર્ગીબ વ તહીબસે લી ગઈ હેં. જો કે ઈલ્મે હદીષકી મો'તબર કિતાબોંમેંસે હે અલ્લાહ તઆલા ઈન અહાદીષકે મન્શા પર અમલ અતા ફરમાએ. અપને હાલકો સફહાકો ઈન અહાદીષકે મઝમૂનકે સાથ મવાઝના કરેં જો કુછ હાલકે મુવાફિક મા'લૂમ હો ઉસ પર અલ્લાહ તઆલા જલ્લ

સુલ્તાનુહુકા શુક્ર બજા લાના ચાહિએ ઔર જો કુછ ઐસા ન હો તો હકસુબ્હાનુહુસે આજિઝી વ ઝારીકે સાથ અપના હાલ ઈન (અહાદીષ)કે મુવાફિક હોનેકી દુઆ કરની ચાહિએ. અગર કિસીકો ઈન પર અમલ કરનેકી તૌફિક સરદસ્ત હાસિલ ન હો તો બહરહાલ અપની કોતાહીકા એતિરાફ તો ઉસ્કો હાસિલ હોના ચાહિએ. ઔર યહ (એતિરાફ) ભી એક નેઅમત હે અલ્લાહ તઆલા ઈસ બાતસે અપની પનાહમેં રખ્ખે કે કિસીકો અમલકી તૌફિક ભી હાસિલ ન હો ઔર અપને આપકો કુસૂરવાર ભી ન જાને કયૂંકે ઐસે શખ્સકો ઈસ્લામસે બહુત કમ હિસ્સા હાસિલ હે.

ہر کس کہ بیافت دولتے یافت عظیم

واں کس کہ نیافت درد نایافت بس است

(જિસ શખ્સને પા લિયા ઉસ્ને એક બળી દોલત પા લી ઔર જિસ શખ્સને નહીં પાયા ઉસ્કો ન પાનેકા દર્દ હી કાફી હે.) [મક્તૂબાતે મા'સૂમિયા દફતર અવ્વલ મક્તૂબ ૧૪૭]

ખૈર ખ્વાહીકી લાજવાબ મિષાલેં :-

૧. રિવાયત હે કે એક મર્તબા હઝરત સુલૈમાન અલયહિસ્સલામ અપને લશ્કરકે હમરાહ જા રહે થે કે રાસ્તેમેં ચ્યૂંટિયાં ફિર રહી થી. એક ચ્યૂંટીને દૂસરી ચ્યૂંટિસે કહા :-

يٰٓاَيُّهَا النَّمْلُ ادْخُلُوْا مَسٰكِنَكُمْ [નમ્લ આયત : ૧૮]

(એ ચ્યૂંટિયો ! અપને અપને સુરાખોંમેં જા ઘુસો)

અલ્લાહ તઆલાકો ચ્યૂંટિયોકી ખૈર ખ્વાહી ઈત્ની પસંદ આઈ કે ન સિર્ફ ઉસ્કા તઝકિરા કુર્આન મજીદમેં કિયા, બલ્કે એક સૂરતકા નામ સૂરએ નમલ રખ્ખ કર હમેશાકે લિએ ચ્યૂંટીકે નામકો ઈઝઝત બખ્શી. સોચનેકી બાત હે કે એક

ચ્યૂંટીકે સાથ અલ્લાહકા યહ મુઆમલા હે તો અગર એક મો'મિન દૂસરોંકી ખૈર ખ્વાહી કરેગા તો ઉત્ના ઝિયાદા અજરોષવાબ પાએગા. અલ્લાહુ અકબર કબીરા.

૨. કાનૂને ફિત્રત હે કે અગર કિસી ખેતમેં હૈવાનોંકા ગોબર ઔર ઈન્સાનોંકી નજાસત ડાલ દી જાએ તો યહ ગંદગી ઔર નજાસત ખાદકા કામ કરતી હે ઔર ઉસ ખેતકી ફસલ અચ્છી પૈદા હોતી હે.

ઠંડે દિલ વ દિમાગસે સોચનેકી બાત હે કે ગંદકી અગર સાથ રહનેવાલી ફસલકો ફાઈદા પહુંચા સકતી હે ઔર હમ અશ્રફુલ્મખ્લૂકાતકે સાથ રહનેવાલે ઈન્સાનોંકો ફાઈદા નહીં પહુંચાતે તો ફિર હમ ગંદગી વ નજાસતસે ભી ગએ ગુઝરે બન ગએ.

૩. હઝરત ઉમર બિન અબ્દુલ્અઝીઝ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ગર્મિયોંકી દૂપહરમેં સોએ હૂએ થે ઔર એક બાંદી પંખા કર રહી થી. ઉસ બાંદીકો નીંદ આઈ તો વહ વહીં બેઠે બેઠે સો ગઈ. હઝરત ઉમર બિન અબ્દુલ્અઝીઝ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકી આંખ ખૂલી તો આપને ઈસ બાંદીકો સોએ હૂએ પાયા. આપને ઉસ્કે હાથસે પંખા લે કર ઉસે પંખા કરના શુરૂઅ કર દિયા વહ બાંદી થકી હૂઈ થી કાફી દેર તક ગહરી નીંદ સોઈ રહી. જબ આંખ ખૂલી તો ઉસ્ને દેખા કે અમીરૂલ્મુઅમિનીન ઉસે પંખા કર રહે હેં વહ ચોંક ઉઠી આપને ફરમાયા ગબરાઓ નહીં જૈસે મેં ઈન્સાન હૂં વૈસે હી તુમ ભી ઈન્સાન હો. મેંને તુમકો સોતે દેખા તો સોચા કે પંખા કરકે અલ્લાહકી રઝા હાસિલ કરૂં.

૪. હઝરત ઈમામ આ'ઝમ અબૂ હનીફા રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ અપની જવાનીમેં કપળેકી દુકાન કિયા કરતે થે. એક

દિન આપ ઝોહરકે બા'દ દુકાન બંદ કરકે ઘર જા રહે થે. એક દોસ્તને સૂરતે હાલ દર્યાફત કી તો ફરમાયા કે આજ મોસમ અબર આલૂદ હે ઈસ કેફિયતમેં ગાહકકો કપળેકે રંગ વ મેઅયારકી સહીહ શનાખ્ત (પહચાન) નહીં હોતી. મેંને દુકાન બંદ કર દી તા કે કોઈ ગાહક કમ કિમત કપળેકો અચ્છા સમઝ કર ધોકા ન ખાએ.

૫. ફાતિહે મિસર હઝરત અમ્ર ઈબ્નુલ્આસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ જબ મિસર ફતહ કરનેકે બા'દ અપને ખેમેમેં આએ તો દેખા કે એક કબૂતરને અંડા દે રખ્ખે હેં ઔર ઘોંસલા બના રખ્ખા હે. આપને લશ્કરકો કૂચ કરનેકી ઈજાઝત દે દી, મગર અપને ખેમેકો વહીં લગા રહને દિયા તા કે કબૂતરીકો તકલીફ ન પહુંચે. અરબી ઝુબાનમેં કબૂતરીકો ફસ્તાત કહતે હેં. આજ ઉસી ફસ્તાત નામી જગહ શહર આબાદ હે ઔર અમ્ર ઈબ્નુલ્આસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકી અઝમતકી ગવાહી દેતા હે.

૬. હઝરત મૌલાના રૂમ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ અપને શાગિર્દોકે હમરાહ એક પગડંડી પર જા રહે થે કે દેખા એક કુત્તા સો રહા હે. આપને મઅ જમાઅત ઉસ વકત તક વહીં ખળે રહે જબ તક કુત્તા અઝખૂદ વહાંસે ઉઠ કર એક તરફકો ન ચલા ગયા. યહ ઈસ લિએ કે મેરી વજહસે કુત્તેકી નીંદમેં ખલલ ન આએ.

૭. હઝરત ખ્વાજા બાકીબિલ્લાહ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ એક રાત તહજ્જુદકે લિએ ઉઠ, સખ્ત સર્દી થી. આપને તહજ્જુદ પળ્હી ફિર અપને બિસ્તરકી તરફ બળ્હે તા કે લિહાફમેં લિપટ કર બેઠેં દેખા કે એક બિલ્લી કહીંસે આ કર લિહાફમેં ઘુસ ગઈ હે. ચૂંનાચે આપ સારી રાત મુસલ્લે પર બેઠે

ઠહરતે રહે, મગર બિલ્લીકો લિહાફસે નિકાલના પસંદ ન કિયા.

૮. હઝરત ખ્વાજા બહાઉદ્દીન નકશબંદ બુખારી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને સતરા દિન એક ઝખ્મી બિમાર કુત્તેકી ખિદમતકી. જબ કુત્તા સેહતયાબ હો ગયા તો અલ્લાહ તઆલાને ઉન્હેં ઐસે ઉલૂમો મઆરિફ અતા ફરમાએ કે આપ સિલ્સિલએ આલિયા નકશબંદિયાકે સરખેલ ઈમામ બને. એક બત્કાર ઔરતને પ્યાસે કુત્તેકો પાની પિલાયા તો ઉસ્કી મગ્ફિરત હો ગઈ. પસ સાલિકકો ચાહિએ કે દૂસ્રોંકી ખૈરખ્વાહીકો અપને લિએ ઝરીઅએ નજાત સમઝે. સલફે સાલિહીનને હેવાનોંકે સાથ હુસ્ને ખુલ્કકા ઈસ કદર મુઝાહરા કિયા તો હમેં ઈન્સાનોંકે સાથ ખૂશ ખુલ્કીકા મુઆમલા ક્યૂં નહીં કરના ચાહિએ. દિને ઈસ્લામને તો મો'મિનીનકો મુવાખાતકી માલામેં પરોયા હે.

ઉખુવ્વતે ઈસ્લામીકે ફઝાઈલ :-

ઈર્શાદે બારી તઆલા હે :-

[હુજુરાત આયત : ૧૦] اِنَّمَا الْمُؤْمِنُوْنَ اِخْوَةٌ

(બેશક ઈમાનવાલે ભાઈ ભાઈ હે.)

હદીષે પાકમેં હે :- "અલ્લાહ તઆલા જિસ્કે સાથ ભલાઈ કરના ચાહે ઉસ્કો નેક દોસ્ત અતા કર દેતા હે, અગર ભૂલ જાએ તો યાદ કરા દે ઔર અગર યાદ હો તો ઉસ્કી મદદ કરેગા."

એક રિવાયતમેં હે :-

"દો ભાઈયોંકી મિષાલ ઐસી હે જૈસે દો હાથ હોં. જબ હાથ મિલ્તે હેં તો એક હાથ દૂસ્રેકો ધોતા હે. જબ ભી દો મો'મિન મીલે તો અલ્લાહ તઆલાને એકકો દૂસ્રેસે ભલાઈ અતા કી."

જનાબે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમસે મર્વી હે :–

"જિસ્ને અલ્લાહ તઆલાકી ખાતિર કિસીકો ભાઈ બનાયા અલ્લાહ તઆલા જન્નતમેં ઉસ્કે લિએ ઈસ કદર દર્જા બુલંદ કરેગા કે વૈસા દર્જા વહ અપને કિસી ઔર અમલકે ઝરીએ નહીં લે સકતા હે."

ફરમાને ઈલાહી હે :–

وَ يَسْتَجِيْبُ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَ عَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ وَ يَزِيْدُهُمْ مِنْ فَضْلِهٖ

(ઔર દુઆ સુનતા હે ઈમાનવાલોંકી જો ભલે કામ કરતે હેં ઔર ઝિયાદા દેતા હે ઉન્હેં અપના ફઝલ.)

و یزیدھم કે બારેમેં મુફસ્સિરીન ફરમાતે હેં :–

"ઈન ભાઈયોંકે બારેમેં ઉન્કી સિફારિશ કુબૂલ કરેગા ઔર ઉન્હેં ઈન્કે સાથ જન્નતમેં દાખિલ કરેગા."

હઝરત સઈદ બિન મુસય્યિબ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ, શોઅબી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ, ઈબ્ને અબી લૈલા રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ, હિશામ બિન ઉર્વા રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ, ઈબ્ને શબ્રમા રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ, શરીજ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ, શરીક ઈબ્ને અબ્દુલ્લાહ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ, ઈબ્ને ઐનિયા અબ્દુલ્લાહ બિન મુબારક રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ, ઈમામ શાફઈ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ, ઈમામ અહમદ બિન હંબલ ઔર ઉન્કે મુવાફિકીનકા યહી મઝહબ હે.

હુઝૂરે અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકા ફરમાન હે :–

"મો'મિન ઉલ્ફત રખનેવાલા. ઉલ્ફત કિયા જાનેવાલા હે ઔર જો ઉલ્ફત ન કરે ઔ ન હી ઉસ્સે ઉલ્ફત કી જાએ ઉસ્મેં

કુછ ભલાઈ નહીં.''

હુઝૂરે અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકા ફરમાન હે :–

''મો'મિન અપને ભાઈકી વજહસે કષીર હે.''

હઝરત ઉમર ઈબ્નુલ્ખત્તાબ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકા કોલ હે :–

''ઈસ્લામકે બા'દ કિસી બંદેકો નેક ભાઈસે બળ્હ કર ભલાઈ નહીં મિલી. તુમમેંસે એક આદમી અગર અપને ભાઈસે મુહબ્બત દેખે તો ઉસ્કો થામ રખ્ખેગા ઈસ લિએ કે યહ કમ હી મિલા કરતી હે.''

બા'ઝ મુતકદ્દિમીન હઝરાતકા ફરમાન હે, ''ઈસ ઉમ્મતસે સબસે પહલે ખુશૂઅ ઉઠા લિયા જાએગા. ફિર તકવા, ફિર અમાનત ઔર ફિર ઉલ્ફત.'' એક હકીમકે ચંદ અશ્આર હેં :–

ما نالت النفس على بغية   الـذمـن ود صـديـق امـين

من فاته ود اخ صالح   فذلك المقطوع منه الوتين

(નફસને એક અમાનતદાર દોસ્તકી મુહબ્બતસે બળ્હ કર લઝીઝ મકસૂદ હાસિલ નહીં દિયા જો નેક ભાઈકી મુહબ્બતસે મેહરૂમ રહા યહ ઐસા હે કે ઉસ્કી મઝબૂતી રહી ટૂટ ગઈ.)

[શૂરા આયત : ૨૬]

હઝરત ઉમર ઈબ્નુલ્ખત્તાબ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકી વસિય્યત હઝરત યહયા બિન સઅદ અન્સારી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુને હઝરત સઈદ બિન મુસય્યિબ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિસે રિવાયત કી, ''તુઝ પર સચ્ચે દોસ્ત બનાને લાઝિમ હેં. ઉન્કે પહલૂમેં ઝિંદગી ગુઝાર, ઈસ લિએ કે ફરાખીમેં યહ ઝીનત હે ઔર મુસીબતમેં યહ કામ આનેવાલા સામાન હે.''

હઝરત ઈબ્ને મસ્ઊદ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ નબીએ

કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમસે રિવાયત કરતે હૈં :

"અલ્લાહ તઆલાકે ખાતિર મુહબ્બત કરનેવાલે (કિયામતકે રોઝ) સુર્ખ યાકૂતકે સુતૂનોં પર હોંગે. હર સુતૂનકે સિરે પર એક હઝાર બાલાખાને હોંગે વહ અહલે જન્નત પર ઝાંકતે હોંગે. અહલે જન્નતકો ઉન્કા હુસ્ન ઈસ તરહ રોશની દેગા જૈસા કે દુન્યાવાલોંકો સૂરજ રોશની દેતા હે. ઈન પર સબ્ઝ રેશમકા લિબાસ હોંગા. ઉન્કી પેશાનિયોં પર યહ તહરીર હોગા :–

هٰؤلاء المتحابون فى الله عز و جل،

(યહ અલ્લાહ અઝ્ઝ વ જલ્લકી ખાતિર બાહમ મુહબ્બત કરનેવાલે હૈં.)

હઝરત ઉબાદા બિન સામિત રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકી રિવાયત હે કે અલ્લાહ તઆલા ફરમાતા હે :

"મેરી ખાતિર મુહબ્બત રખનેવાલોં મેરી ખાતિર મુલાકાત કરનેવાલોં ઔર મેરી ખાતિર તવાઝો ઔર સદાકત ઈખ્તિયાર કરનેવાલોંકે લિએ મુહબ્બત હક (ઔર લાઝિમ) હોગી."

અબૂ બશર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુને હઝરત મુજાહિદ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિસે રિવાયત કિયા હે :

"જબ અલ્લાહ તઆલાકે ખાતિર મુહબ્બત રખનેવાલે બાહમ મિલતે હૈં ઔર એક ભાઈ દૂસ્રેકે સામને નરમ પળ જાતા હે તો ઉસ્સે ગુનાહ ઈસ તરહ ઝળ જાતે હે જૈસે કે મૌસમે સુર્મામેં ખુશ્ક દરખ્તકે પત્તે ઝળ જાતે હે."

નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકા ફરમાન હે :–

"સાત આદમિયોંકો અલ્લાહ તઆલા ઉસ રોઝ અપને

અર્શકા સાયા અતા કરેગા જિસ દિન ઉસ્કે અલાવા કોઈ સાયા ન હોગા. દો વહ આદમી જિન્હોંને અલ્લાહકી ખાતિર મુહબ્બત કી. ઈસ પર જમા' હૂએ ઔર ઈસી પર જુદા હૂએ.''

હઝરત ફુઝૈલ બિન અયાઝ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ફરમાયા કરતે થે :–

''મુહબ્બત વ રહમતકે સાથ એક ભાઈકા દૂસ્રે ભાઈ પર નઝર કરના ભી ઈબાદત હે.''

નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકા ફરમાન હે :–

''એક આદમીને કિસી દૂસ્રી બસ્તીમેં જા કર અપને એક ભાઈસે મુલાકાત કી તો અલ્લાહ તઆલાને ઉસ્કે રાસ્તે પર એક ફરિશ્તા મુકર્રર કર દિયા. ઉસ્ને પૂછા કહાંકા ઈરાદા હે ?''

કહા ! ઈસ બસ્તીમેં મેરા એક ભાઈ હે ઉસ્કી મુલાકાતકા ઈરાદા હે.

પૂછા. ''ક્યા તૂ સિલારહમી કર રહા હે યા તુઝ પર ઉસ્કા કોઈ એહસાન હે જિસ્કા બદલા ચુકા રહા હે.'' કહા નહીં ! બલ્કે મુઝે ઉસ્સે અલ્લાહકી ખાતિર મુહબ્બત હે.

હઝરત ઉમર બિન ખત્તાબ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુસે મરવી હે :–

''અગર આદમી દિનકો રોઝે રખ્ખેગા ઔર ઈફતાર ન કરે ઔર રાતકો કિયામ કરે ઔર જિહાદ કરે, મગર અલ્લાહ તઆલાકી ખાતિર ન કિસીસે મુહબ્બત રખ્ખેગા ન હી કિસીસે અદાવત રખેગા તો ઈત્ની બળી ઈબાદત ભી ઉસે નફા' ન દેગી.''

એક દફા' નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમસે ફરમાયા :

"કોન્સા બર્હના ઈમાન પુખ્તાતરીન હે."

સહાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમને અર્ઝ કિયા : "નમાઝ."

ફરમાયા,"(નમાઝ) એક નેકી હે મગર ઉસ દર્જેકી નહીં."

સહાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમને અર્ઝ કિયા :"હજ ઔર જિહાદ."

ફરમાયા :– "નેકી હે ઔર ઉસ દર્જેકી નહીં."

અર્ઝ કિયા :– અય અલ્લાહકે રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ! આપ હી હમેં બતાઈએ.

ફરમાયા :– પુખ્તા તરીન બર્હના ઈમાન حب فی الله ઔર بغض فی الله હે.

હઝરત ઉબાદા બિન સામિત રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકી હદીષમેં હે ઔર મૂસા બિન ઉકબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુને ફરમાયા :–

"મેં અપને એક ભાઈકો એક બાર મિલ્તા હૂં તો કઈ રોઝ તક ઉસ્કી મુલાકાતકે બાઈષ ખૂશીકી મજ્લિસ કાઈમ કરતા હૂં."

હઝરત જાઅફર બિન સુલૈમાન રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુને ફરમાયા :–

"જબમેં અપને જીમેં સુસ્તી દેખતા હૂં તો મુહમ્મદ બિન વાસિઅ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકે ચેહરેકી તરફ દેખતા હૂં."

હઝરત મુહમ્મદ બિન વાસિઅ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ફરમાયા :–

"દુન્યામેં તીન લઝીઝ તરીન ચીઝેં હી બાકી રહ ગઈ :–

૧. બાજમાઅત નમાઝ પઢના.

૨. રાતકો તહજ્જુદ પઢના.

૩. ભાઈયોંસે મુલાકાત કરના.

હઝરત હસન રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ઔર હઝરત અબૂ કલાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાયા કરતે થે :–

“હમેં અપને અહબાબ અપની ઔલાદસે ભી મહબૂબતર હે. ઈસ લિએ કે હમારે અહલ હમેં દુન્યા યાદ દિલાતે હેં ઔર હમારે અહબાબ હમેં આખિરત યાદ દિલાતે હેં.”

ઉખુવ્વતકી બુન્યાદી શર્ત :–

દો આદમિયોંકે દરમિયાન મુવાખાત(ભાઈચારા) કાઈમ હોનેકે લિએ બુન્યાદી શર્ત યહ હે કે દોનોં હમજિન્સ હોં. યા'ની દોનોંકે હાલમેં મુમાષલત(બરાબરી) હો. મષલન દોનોં નેકોકાર હોં યા દોનોં એક શેખકે મુરીદ હોં યા દોનોં ઈલ્મે ઝાહિર વ બાતિનકે હામિલ હોં, બા'ઝ મુતકદ્દિમીનકા કોલ હે કે દો આદમિયોંમેં ઉલ્ફત ચાર વુજૂહાતમેંસે કિસી એક વજહકી બિના પર હોતી હે :–

૧. જબ વહ અઝમમેં યકસાં હો. (મષલન દોનોં સાલિક હો.)

૨. હાલમેં ઈશ્તિરાક હો. (મષલન દોનોં એક હી સિલ્સિલેમેં મુન્સલિક હોં.)

૩. ઈલ્મમેં કરીબ કરીબ હો. (મષલન દોનોં સાહિબે નિસ્બત હોં.)

૪. અખ્લાકમેં ઈત્તિફાક હો. (મષલન દોનોંમેં આજીઝી હો.)

અગર દો આદમીમેં ચારોં કદરેં મુશતરક હોં તો ઉન્કી મુવાખાત પુખ્તા તરીન હોતી હે. ઈસ લિએ કહા જાતા હે الجنس يميل الى الجنس (જિન્સકા મૈલાન અપની હી જિન્સકી

તરફ હોતા હે.)

હદીષે પાકમેં હે :–

"અગર એક મો'મિન કિસી ઐસી મજિલસમેં જાએ જહાં એક સો મુનાફિક હો ઔર એક મો'મિન હો તો વહ ઉસી (મો'મિન)કે પાસ આ કર બેઠેગા, અગર મુનાફિક કિસી મજિલસમેં જાએ જિસ્મેં એક સો મો'મિન હો સિર્ફ એક મુનાફિક હો તો વહ ઉસ (મુનાફિક)કે પાસ જા કર બેઠેગા."

ઈસ હદીષે પાકકા સબબ યહ ઝિક્ર કિયા ગયા હે કે મદીનએ ઉહદકી એક અત્તારા ઔરત થી. મક્કાકી એક અત્તારા ઔરત મદીના આઈ ઔર યહ મિઝાહ કરનેવાલી ઔરત થી. નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને પૂછા :– "કહાં ઠેહરી હો ?"અર્ઝ કિયા "ફુલાં (અત્તારા)કે પાસ." નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને ફરમાયા :– "અર્વાહ જમાશુદા લશ્કર હે જિન્કા બાહમ તઆરૂફ હુવા, ઉન્મેં ઉલ્ફત હો ગઈ ઔર જિન્મેં બાહમ અજ્નબિયત હૂઈ, ઉન્મેં ઈખ્તિલાફ હુવા."

હદીષે મુવાખાતસે ભી ઝાહિર હોતા હે કે નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને ઉન સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમકે દરમિયાન મુવાખાત કાઈમ કી જો ઈલ્મ વ હાલમેં હમ શકલ વ હમ જિન્સ થે, ચૂનાંચે હઝરત અબૂબક્ર સિદ્દીક રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ઔર હઝરત ઉમર ફારૂક રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકે દરમિયાન મુવાખાત કાઈમ કી. હઝરત ઉષ્માન રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ઔર હઝત અબ્દુર્રહમાન રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકે દરમિયાન મુવાખાત કાઈમ કી, યહ દોનોં માલદાર હોનેકી વજહસે મુમાષિલ (મુશાબે) થે. હઝરત સલ્માન ફારસી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ઔર

હઝરત અબૂ દર્દા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકે દરમિયાન મુવાખાત કાઈમ કી, યહ ઈલ્મો ઝહદમેં હમ શકલ થે. હઝરત અમ્માર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ઔર હઝરત સઅદ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકે દરમિયાન મુવાખાત કી, યહ હાલમેં મુશ્તરક થે. હઝરત અલી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ઔર અપને દરમિયાન મુવાખાત કાઈમ કી. સુબ્હાનલ્લાહ.

રિવાયત હે કે હઝરત મઅરૂફ કર્ખી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને અબૂ મહફૂઝ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિસે પૂછા :–

"એ અબૂ મહફૂઝ ! ઈસ શહરમેં દો બુલંદ પાયા બુઝુર્ગ હે. મેં કિસ્કી મૂસાહબત કરૂં તા કે ઉસ્સે ઈલ્મો અદબ સીખું. ઈમામ અહમદ બિન હંબલ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ યા બશર બિન હારિષ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ."

ઈન્હોંને ફરમાયા :–

"ઈન્મેંસે એક કી ભી મૂસાહબત ન રખ. ઈસ લિએ કે ઈમામ અહમદ બિન હંબલ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ મુહદ્દીષ વ ફકીહ હેં. ઉન્કા ઈખ્તિલાત લોગોંસે ઝિયાદા રહતા હે,ઉન્કી મૂસાહબત તેરે દિલકી હલાવતે ઝિક્ર ઔર મુહબ્બતે હલ્વતકો ગવાં દેગી. ઔર બશર બિન હારિષ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ અપને હાલમેં ગર્ક હેં વહ તેરી તરફ તવજ્જુહ નહીં કર સકેંગે. અલબત્તા અસ્વદ બિન સાલિમ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકી મૂસાહબત કરો કે વહ અહબાબકે મુઆમલેમેં ફરાખ દિલ ઔર સાબિર આદમી હે. વહ આપકે લિએ બેહતરીન હેં ઔર તવજ્જુહ ભી કરેંગે."

હઝરત મઅરૂફ કર્ખી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ઐસા હી કિયા તો ઉન્હેં ખૂબ નફા' હુવા. હાલાંકે અસ્વદ બિન સાલિમ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ઈન દોનોંસે કમ દર્જેકે બુઝુર્ગ થે. મગર

હાલકી મુનાસબત ઔર વસ્ફકી મુશાબહતકી વજહસે ફાઈદા ઝિયાદા હુવા.

એક અરબ આલિમકા કોલ હે :–

"દોસ્તકી મિષાલ કપળેમેં પેવંદકી તરહ હે. અગર ઉસી કપળેકી જિન્સકા પેવંદ હો તો ઉસ્કે લિએ મઅયૂબ બન જાતા હે."

જબ દો ઐસે આદમી મૂસાહબત કરે જો હમ જિન્સ વહ હમ મશરબ ન હોં તો ઉન્મેં તફરીક હો જાના લાઝિમી હે. એક અરબ શાઈરકા કોલ હે :–

وقائل لما تفرقتما فقلت قولا فيه انصاف
لم يك من شكلى فقارقته والناس اشكال و الاف

(કહનેવાલેને પૂછા કે તુમમેં જુદાઈ કયૂં હૂઈ. મેંને ઈન્સાફકી બાત બતાઈ કે વહ મેરી શકલકા ન થા ઈસ લિએ મેંને ઉસ્કો છોળ દિયા ઔર લોગ ઈશકાલ વ ઉલ્ફતકે સાથ રહતે હેં.)

હબીબ કૈસા હો ?

હઝરત બશર બિન હારિષ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ફરમાયા કરતે થે :–

"સિર્ફ ખૂશ ખુલ્ક આદમી હી સે ઈખ્તિલાફ રખ્ખો ઈસ લિએ કે યહ ભલી બાત હી કરેગા ઔર બદખુલ્કસે ઈખ્તિલાત મત કરો ઈસ લિએ કે યહ બુરી બાત હી કરેગા."

હઝરત સુફિયાન ષોરી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ફરમાતે હે :–

"તૂ જિસ્સે મુવાખાત કાઈમ કરના ચાહતા હે ઉસે ગુસ્સા દિલા દે ફિર કોઈ આદમી ઉસ્સે તેરે બારેમેં પૂછેગા વહ અચ્છી બાત કરે તો ઉસ્કી મૂસાહબત ઈખ્તિયાર કર લે."

એક બુઝુર્ગ ફરમાતે હેં :–

"ઈમ્તિહાન લિએ બગૈર કિસીસે મુવાખાત ન કરો. ઈસ્કે સામને એક રાઝ ખોલ દો. ફિર ઉસે ગુસ્સા દિલા કર દેખો. અગર રાઝ ફાશ કર દે તો ઉસ્સે બચ કર રહો."

અબૂ યઝીદ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિસે કિસીને પૂછા "મેં કિસ આદમીસે મૂસાહબત કરૂંગા ?"

ફરમાયા :– "જો તુઝસે ઐસે આગાહ હો જૈસે અલ્લાહ તઆલા આગાહ હે ઔર તેરી ઐસી પર્દાપોશી કરે જૈસે અલ્લાહ તઆલા કરતા હે." (ગોયા تخلقوا باخلاق الله કા અમલી નમૂના હે.)

એક બુઝુર્ગ ફરમાતે હૈં, "સિર્ફ ઉસ આદમીસે મુવાખાત કરો જો ચાર હાલાતમેં ભી એક જૈસા હે :–

૧. ગુસ્સેકે વક્ત

૨. રઝાકે વક્ત

૩. લાલચકે વક્ત

૪. ખ્વાહિશે નફસકે વક્ત

એક અદીબકા કૌલ હે :– "સિર્ફ ઉસ આદમીસે મૂસાહબત રખ જો તેરા રાઝ છુપાએ ઔર તેરી નેકી ફેલાએ, મસાઈબમેં તેરા સાથી હો ઔર મર્ગૂબાતમેં તુઝ પર ઈષાર કરે."

એક આલિમકા ફરમાન હે કે દો મેંસે એક આદમીસે હી મૂસાહબત કરો :–

૧. વહ આદમી જિસ્સે તૂ કોઈ દીનકી બાત સીખે.

૨. વહ આદમી જો તુઝસે દીનકી બાત સીખે.

રિવાયત હે કે અબૂ સુલૈમાન રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ઈબ્ને અબીહવારી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકો નસીહત કી :–

"એ અહમદ ! દો મેંસે એક આદમી હી કી મૂસાહબત

કરો :–

૧. વહ આદમી કે તૂ દુન્યામેં ઉસ્કી વજહસે ફરાખી પાએ.

૨. વહ આદમી કે તૂ આખિરતમેં ઉસ્કી વજહસે ઈનામ પાએ.

હઝરત અબૂઝર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાયા કરતે થે :–

“બૂરે સાથીસે તન્હાઈ બેહતર હે ઔર નેક સાથી તન્હાઈસે બેહતર હે.”

સલફે સાલિહીનમેંસે એક બુઝુર્ગને અપને બેટેકો વસિયત કી :–

“એ બેટે લોગોંમેં ઉસ્કી મૂસાહબત કરના કે અગર તૂ મોહતાજ હો જાએ તો વહ તેરે કરીબ હો ઔર અગર તૂ અમીર હો જાએ તો તેરે માલમેં તમઅ ન કરે. અગર ઉસ્કા દર્જા બળ્હ જાએ તો તુઝ પર બળાઈ ન દિખાએ. અગર તૂ ઉસ્કી ખાતિર તવાઝો કરે તો વહ તેરી હિફાઝત કરે. (યા'ની તુઝે ઝલીલ ન કરે.) અગર તૂ ઉસ્સે ઝિયાદતી કરે તો વહ બર્દાશ્ત કરે. અગર તૂ ઉસ્કે પાસ હો તો વહ તેરી ઝીનતકા બાઈષ બને.”

એક બુઝુર્ગકા ફરમાન હે કે લોગોંકી ચાર અક્સામ હે તીનકી મૂસાહબત કર ઔર એકકી મૂસાહબત ન કર :–

૧. સમઝદાર આદમી જો અપની સમઝસે આગાહ હે, વહ આલિમ હે ઉસ્કી ઈત્તિબાઅ કરો.

૨. સમઝદાર આદમી જો અપની સમઝસે આગાહ નહીં, યહ સોનેવાલા હે ઉસે જગા દો.

૩. બેસમઝ આદમી જો અપને આપકો બેસમઝ હી સમઝે, યહ જાહિલ હે ઉસે સિખાઓ ઔર તા'લીમ દો.

૪. બેસમઝ આદમી જો અપને આપકો બેસમઝ ગુમાન

ન કરે. યહ મુનાફિક હે ઈસ્સે દૂર રહો.

હઝરત અબૂ મેહરાન રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ફરમાયા કરતે થે કે મેં ઘરસે નિકલા હૂં તો તીનકે દરમિયાન હોતા હૂં :–

૧. અગર અપનેસે ઝિયાદા આલિમસે મુલાકાત હો તો ઉસ્સે સિખતા હૂં.

૨. અગર અપને જૈસેસે મુલાકાત હો તો યહ મેરે મુઝાકરાતકા દિન હે.

૩. અગર અપનેસે કમ ઈલ્મવાલેસે મુલાકાત હો તો યહ મેરા ષવાબકા દિન હે. (યા'ની ઉસે સિખાતા હૂં ઔર ષવાબકા ઉમ્મિદવાર હૂં.)

અબૂજઅફર મુહમ્મદ બિન અલી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને અપને બેટેકો નસીહત કી, "પાંચ આદમિયોંસે મૂસાહબત ન કરના, બલ્કે રાસ્તા ચલ્તે હૂએ ઉન્કે સાથ ભી ન ચલના :–

૧. ઝૂટેકી :– યહ કરીબકો દૂર ઔર દૂરકો કરીબ ઝાહિર કરેગા.

૨. અહમકકી :– યહ ફાઈદા પહુંચાના ચાહેગા, મગર નુકસાન પહુંચા બેઠેગા.

૩. બખીલકી :– વહ તુઝે ઉસ વક્ત છોળ દેગા જબ તૂ ઉસ્કા મોહતાજ હોગા.

૪. સિલારહમી ન કરનેવાલે (બેવફા)કી :– મેંને કુર્આનમેં તીન જગા ઉસ પર લા'નત હોતે પાઈ હે.

૫.ફાસિક (બદકાર) કી :– કે વહ તુઝે એક લુકમા યા ઉસ્સે કમમેં ફરોખ્ત કર દેગા.

બેટેને પૂછા "લુકમાસે કમતર ચીઝ ક્યા હે ? ફરમાયા "લુકમેકી ઉમ્મીદ પર યા'ની તમઅ."

એક બુઝુર્ગ ફરમાતે થે કે પાંચ આદમિયોંકી મૂસાહબતસે દૂર રહો :–

૧. બિદઅતી

૨. ફાસિક

૩. જાહિલ

૪. દુન્યાકા લાલચી

૫. લોગોંકી બહુત ગીબત કરનેવાલા.

હઝરત સુફિયાન ષોરી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ફરમાયા કરતે થે કે અહમકકે ચેહરેકી તરફ દેખના એક લિખી હૂઈ ખતા હે.

એક હદીષે પાકમેં હે :–

"અલ્લાહ તઆલાકે યહાં બેહતરીન સાથી વહ હે જો અપને અસ્હાબકે સાથ ઝિયાદા નરમ રવી રખ્ખે ઔર બેહતરીન પળોસી વહ હે જો અપને પળોસીસે નરમીસે પેશ આએ. જાહિલકી મૂસાહબતસે દૂર રહો વર્ના ઉસ્કી સોહબત તુઝે ભી જાહિલ કર દેગી યા અપને મૌલાએ કરીમસે ગાફિલ કર દેગી."

કુર્આન મજીદમેં દો આદમિયોંકી મૂસાહબતસે બચને ઔર એક કી મૂસાહબત ઈખ્તિયાર કરનેકા હુક્મ દિયા ગયા હે :–

૧. જાહિલકી મૂસાહબતસે બચો. ફરમાયા ગયા :–

فَاسْتَقِيمَا وَلَا تَتَّبِعَآنِّ سَبِيلَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ. [યૂનુસ આયત : ૮૯]

(સો તો દોનોં ષાબિત કદમ રહો ઔર મત ચલો રાહ ઉન્કી જો નહીં જાનતે.)

૨. ગાફિલકી મૂસાહબતસે બચો. ફરમાયા ગયા :–

وَلَا تُطِعْ مَنْ اَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَنْ ذِكْرِنَا. [કહફ આયત : ૨૮]

(ન ઈતાઅત કર ઉસ્કી જિસ્કા દિલ હમને અપની યાદસે

ગાફિલ કર દિયા.)

૩. મુનીબ(અલ્લાહકી તરફ રૂજૂઅ કરનેવાલા)કી મુસીબત ઈખ્તિયાર કરો. ફરમાયા ગયા :–

[લુકમાન આયત : ૧૫] وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ

(ઔર ઉસ્કી રાહકા ઈત્તિબાઅ કર જિસ્ને મેરી તરફ રૂજૂઅ કિયા.)

પસ સાલિકકો ચાહિએ કે અપને મુર્શીદ ઔર પીર ભાઈયોં હી સે મૂસાહબત રખ્ખે કે વહી ઈસ આયતકા મિસ્દાક હોતે હૈં.

ઉખુવ્વતકે આદાબ :–

સાલિકીનકો ચાહિએકે ઉખુવ્વતકે આદાબકો હર વક્ત પેશે નઝર રખ્ખેં ઔર અપના રહન સહન ઉસ્કે મુતાબિક બનાએં. ચંદ આદાબ દર્જે ઝેલ હૈં :–

૧. મુહબ્બત વ મુવદ્દતમેં અપને ભાઈયોં પર સબકત લે જાનેકી કોશિશ કરેં. નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકા ફરમાન હે "જબ ભી દો આદમિયોંને અલ્લાહકી ખાતિર મુહબ્બત કી તો ઉન્મેંસે અલ્લાહ તઆલાકો મેહબૂબતર વહ હે જો અપને ભાઈસે ઝિયાદા મુહબ્બત કરે." દૂસ્રી રિવાયતમેં હે, "અલ્લાહ તઆલાકી ખાતિર ઉખુવ્વત કાઈમ કરનેવાલોં મેંસે અલ્લાહ તઆલાકો મેહબૂબતર વહ હે જો અપને ભાઈકે લિએ ઝિયાદા નરમ હો."

"અલ્લાહ તઆલાને અપને મેહબૂબ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકો ઈર્શાદ ફરમાયા :–

[હુજુરાત આયત : ૮૮] وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِينَ

(ઔર મુસલમાનોં પર શફક્કત રખિએ.)

ઔર સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમકે

ઔસાફકા તઝકરા કરતે હૂએ ફરમાયા :–
[ફતહ્ આયત : ૨૯] رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ.
(એક દૂસ્રેકે સાથ નરમ થે.)
કિસી શાઈરને મો'મિને કામિલકે મુતઅલ્લિક કહા :–
હો હલ્કા યારાં તો બરેશમકી તરહ નર્મ
રઝમ હક વ બાતિલ હો તો ફૌલાદ હે મો'મિન
મો'મિનકા એક વસ્ફ બતાયા ગયા :–
[માઈદહ : ૫૪] اَذِلَّةٌ عَلَى الْمُؤْمِنِيْنَ اَعِزَّةٌ عَلَى الْكَافِرِيْنَ.
(મહેરબાન હોંગે વહ મુસમાનોં પર, સખ્ત હોંગે વહ કાફિરોં પર.)
એક ઔર જગા ઈર્શાદ ફરમાયા ગયા :–
[બલદ્ : ૧૭] وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ وَ تَوَاصَوْا بِالْمَرْحَمَةِ.
(ઔર એક દૂસ્રેકો સબ્રકી વસિયત કરતે રહે ઔર એક દૂસ્રેકો રહમ ખાનેકી વસિયત કરતે રહે.)
હદીષે પાકમેં હે :–
ارحموا من فی الارض یرحمکم من فی السماء.
(તુમ ઝમીનવાલોં પર રહમ કરો, આસ્માનવાલા તુમ પર રહમ કરેગા.)
૨. અપને ભાઈયોંકી હાજત રવાઈમેં કોશાં રહે. રોઝે મહશરમેં બા'ઝ લોગ કહેંગે :–
[શુઅરા : ૧૦૦, ૧૦૧] فَمَا لَنَا مِنْ شَافِعِيْنَ وَ لَا صَدِيْقٍ حَمِيْمٍ.
(ફિર કોઈ નહીં હમારી સિફારિશ કરનેવાલા ઔર ન કોઈ દોસ્ત મુહબ્બત કરનેવાલા.)
ઈસ આયતમેં 'حمیم' કે માના 'حمیم' યા'ની હા કો કુર્બકે બાઈષ હા, સે બદલ દિયા. યહ એહતિમામસે માખૂદ હે. યા'ની (ઉસ્કે મુઆમલેકા એહતિમામ કરનેવાલા.) ઈસ્સે મા'લૂમ

હુવા કે સિદ્દીક (દોસ્ત) વહી હે જો તેરે ઉમૂરકા એહતિમામ કરે. સલફે સાલિહીનકા તરીકા થા કે "જબ ઉન્કા એક ભાઈ ફોત હોતા ઉસ્કે અહલો અયાલકી ચાલીસ ચાલીસ બરસ તક ખિદમત કરતે ઔર ઉન્હેં સિર્ફ ચેહરા ગાઈબ હોનેકી હી તકલીફ હોતી થી."

સિરતે સલફ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિસે ઉખુવ્વત ફીલ્લાહકે હુકૂકકે બારેમેં વાકિઆ મન્કૂલ હે કે એક આદમી અપને ભાઈકે ઘરમેં આતા હે ઔર ઉસ ભાઈકો મા'લૂમ ભી નહીં. વહ ઉસ ઘરવાલોંસે પૂછતા હે "તુમ્હારે પાસ આટા હે, ઘી હે, તુમ્હેં ફુલાં ચીઝકી ઝરૂરત હે. ?" અગર વહ જવાબ દેં કે હમારે પાસ ફુલાં ફુલાં ચીઝ નહીં તો વહ યહ તમામ ચીઝેં ખરીદ કર ઉન્હેં લા દેતા હેં યા'ની વહ અપને અહલો અયાલ ઔર અપને ભાઈકે અહલો અયાલમેં ફર્ક ન રખતા. અપને ભાઈકા બોઝ ભી ખૂશી ખૂશી ઉઠાતા ઔર બતાતે હેં કે જબ ભાઈસે મુલાકાત હોતી તો ઈસ મદદકા ઝિક્ર તક ન કરતા.

રિવાયત હે કે હઝરત મસ્રૂક રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને કાફી કર્ઝ લે રખ્ખા થા ઔર ઉન્કે દોસ્ત હઝરત ખૈષમા રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ પર ભી થા. ચુનાંચે હઝરત મસ્રૂક રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને હઝરત ખૈષમા રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકા કર્ઝ અદા કર દિયા ઔર ઉન્હેં મા'લૂમ ન થા જબ કે હઝરત ખૈષમા રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને મસ્રૂક રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકા કર્ઝ અદા કર દિયા ઔર ઉન્હેં મા'લૂમ ન થા કે કૌન અદા કર ગયા. હઝરત અબૂ દર્દા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુને હલમેં જોતે હૂએ દો બૈલોંકો દેખા કે એક બૈલ રૂક કર બદન ખુજલાને લગા તો દૂસ્રા બૈલ ભી રૂક ગયા. હઝરત અબૂ દર્દા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ યહ દેખ કર રો પળે. ફરમાયા કે

અગર હૈવાન એક દૂસ્રેકી ઈત્ની રિઆયત કરતે હૈં તો દો ભાઈયોંકો એક દૂસ્રેકી કિત્ની રિઆયત કરની ચાહિએ.

૩. કિસી ગલતીકે ઈર્તિકાબ પર અપને ભાઈકો રૂસ્વા ન કરે, બલ્કે મુનાસિબ તરીકેસે ઈસ્લાહકી કોશિશ કરે. હઝરત અબૂ દર્દા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકે બારેમેં મર્વી હે કે એક નૌજવાન ઉન્કી મજલીસ પર છા ગયા હત્તા કે અબૂ દર્દા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ઉસકી નેકોકારી કી બિના પર ઉસ્સે મુહબ્બત કરને લગે. અચાનક યહ નૌજવાન કોઈ કબીરા ગુનાહ કર બેઠા. બા'ઝ હાસિદીન ઉસે હઝરત અબૂ દર્દા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકે પાસ લે આએ ઔર કહા કે કાશ આપ ઈસે દૂર કર દેં. આપને ફરમાયા સુબ્હાનલ્લાહ હમ એક ચીઝકી વજહસે અપને દોસ્તકો નહીં છોળ સકતે. અલ્લાહ તઆલાને ભી અપને પૈગમ્બર અલય્હિસ્સલામકો અપને અહલકે બારેમેં યહી હુક્મ દિયા. فَاِنْ عَصَوْكَ فَقُلْ اِنِّي بَرِيٓءٌ مِّمَّا تَعْمَلُوْنَ

(ફિર અગર તેરી નાફરમાની કરે. તો કહ દે મૈં અલગ હૂં તુમ્હારે કામસે.)

ઈસ આયતમેં યહ નહીં કહા કે "મૈં તૂમ્સે નસબી તૌર પર હી બેઝાર હૂં."

હઝરત ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુને એક આદમીસે મુવાખાત કર રખી થી, વહ ગૈર મુલ્ક ચલે ગએ તો ગફલતમેં પળ ગએ. જબ હઝરત ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકો પતા ચલા તો આપને ઉન્કી તરફ એક મક્તૂબ લિખા :—

بسم الله الرحمن الرحيم. حم تنزيل الكتب من الله العزيز العليم. غافر الذنب و قابل التوب. [મુઅ્મિન આયત : ૧, ૨, ૩]

(યહ કિતાબ ઉતારી ગઈ હે અલ્લાહકી તરફસે જો ઝબરદસ્ત હે, હર ચીઝકા જાનને વાલા હે, ગુનાહ

બખ્શનેવાલા ઔર તૌબા કુબૂલ કરનેવાલા હે.)

યહ લિખનેકે બા'દ ઉસે બુરે ફે'લ પર નદામત દિલાઈ. જબ ઉસ્ને મક્તુબ પળ્હા તો કહા."અલ્લાહ તઆલાને સચ ફરમાયા ઔર હઝરત ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુને મુઝે અચ્છી નસીહત કી." ફિર વહ તૌબા તાઈબ હો કર નેક હો ગયા. અપને ભાઈકી નસીહત પર અમલ પૈરા ન હોના સખ્ત દિલી ઔર કિઝબે હાલકી અલામત હોતી હે. અલ્લાહ તઆલાને કાઝિબીનકે મુતઅલ્લિક ફરમાયા :–

وَ لٰكِنْ لَا تُحِبُّوْنَ النّٰصِحِيْنَ [અઅ્રાફ આયત : ૭૯]

(લેકિન તુમ નસીહત કરનેવાલોંકો પસંદ નહીં કરતે.)

૪. અપને ભાઈકે ઉયૂબ ઔર લગ્ઝિશોંકી પર્દાદારી કરે. હદીષે પાકમેં હે :–

"ઐસે બુરે પળોસીસે અલ્લાહકી પનાહ માંગો કે અગર વહ નેકી દેખે તો ઉસે છુપા દે ઔર અગર વહ બુરાઈ દેખે તો ઉસે ઝાહિર કર દે."

વસ્ફે અદાલતમેં ઈમામ શાફઈ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકા કોલ ઉલમાને બહુત પસંદ કિયા હે. મુહમ્મદ બિન અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્દુલ્હકીમ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ઈમામ શાફઈ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકો યહ ફરમાતે સુના.

"હર આદમી ઐસા નહીં કે અલ્લાહ તઆલાકી ઈતાઅત હી કરતા રહે ઔર નાફરમાની ન કરે ઔર હર આદમી ઐસા નહીં કે અલ્લાહ તઆલાકી નાફરમાની કરતા રહે ઔર ઈતાઅત ન કરે. અબ જિસ્કી નેકિયાં ઉસ્કી બુરાઈયોંસે બળ્હ ગઈ તો યહ અદલ હે."

હઝરત ઈસા અલય્હિસ્સલામને અપને અસ્હાબસે ફરમાયા "જબ તુમ્હારા ભાઈ સો રહા હો ઔર ઉસ્કા કપળા

ઉસ્સે ખુલ જાએ તો તુમ ક્યા કરતે હો ?'' ઉન્હોંને અર્ઝ કિયા "હમ ઉસે ઢાંપ દેતે હૈં ઔર પર્દા કરતે હૈં.'' ફરમાયા "બલ્કે તુમ ઉસ્કા પર્દા ખોલતે હો.'' ઉન્હોંને અર્ઝ કિયા "સુબ્હાનલ્લાહ યહ કોન કરેગા'' ફરમાયા "તુમમેંસે એક આદમી અપને ભાઈકે બારેમેં એક બાત સુનતા હે તો ઉસ્મેં ઈઝાફા કરકે ઉસે ફેલાતા હે.''(વહ પર્દા ખોલનેવાલા હુવા.)

(એક હદીષે પાકમેં હે જો શખ્સ દુન્યામેં અપને ભાઈયોંકી ગલ્તિયોંકી પર્દાપોશી કરેગા અલ્લાહ તઆલા કિયામતકે દિન ઉસ્કે ગુનાહોંકી પર્દાપોશી કરેગા.)

૫. કિસી મુઆમલેમેં અપને ભાઈકા રાઝ ન ખોલે. હઝરત અબ્બાસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુને અપને બેટેકો કહા.

"મેં દેખતા હૂં કે હઝરત ઉમર બિન ખત્તાબ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ આપકો દૂસ્રોં પર મુકદમ રખતે હૈં. ઈસ લિએ તીન બાતોંકા ખયાલ રખના. ઉન્કા કોઈ રાઝ ન ખોલના, ઉન્કે સામને કિસીકી ગીબત ન કરના ઔર ઉન્હેં તુમ્હારે ઝૂટકા તજરબા નહીં હોના ચાહિએ. ઈમામ શોઅબી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને જબ યહ બાત સુની તો ફરમાયા, યહ કલિમા હઝાર કલિમાતસે બેહતર હે. હિફાઝતે રાઝકે બારેમેં અબ્દુલ્લાહ બિન મુઅતઝ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકા શેર મશ્હૂર હે :–

ومستودعی سرا تبرائت کتمه   فاودعته صدری فصارله قبرًا

(ઔર મેરી જાએ હિફાઝત રાઝ હે ઉસ્કા ઈખ્ફા હી ઈકામત કર લિયા. ચૂનાંચે મેંને સીનેકો યહ અમાનત દી ઔર વહ ઉસ્કી કબ્ર બન ગયા.)

હઝરત આઈશા સિદ્દીકા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હાસે મર્વી હે :–

"મોમિન મોમિનકા ભાઈ હે ન વહ ઉસે ગમઝદા કરતા હે ન હી શરમિંદા કરતા હે."

૬. સાલિકકો ચાહિએ કે અપને ભાઈકે લિએ ગાઈબાના દુઆ કરતા રહે. હદીષે પાકમેં હે "આદમીકી અપને ભાઈકે મુઆમલેમેં દુઆ કુબૂલ હોતી હે જો અપને બારેમેં કુબૂલ નહીં હોતી." એક હદીષમેં આતા હે, "ભાઈકી અપને ભાઈકે લિએ ગાઈબાના દુઆ રદ નહીં હોતી ઓર ફરિશ્તા કહતા હે ولك مثل هذا (ઔર તુઝે ભી ઈસી કદર મિલે) હઝરત અબૂ દર્દા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાયા કરતે થે, "મેં સજ્દેમેં અપને ચાલિસ ભાઈયોંકે લિએ દુઆ કરતા હૂં ઔર ઉન્કે નામ લિયા કરતા હૂં." એક બુઝુર્ગ ફરમાયા કરતે થે :-

"હમારે બળોંકી દુઆએં હમારે ગિર્દ પહરા દિયા કરતી હેં."

૭. સાલિકકો ચાહિએ કે અપને ભાઈકી વફાતકે બા'દ ઉસ્કે લિએ દુઆ કરેં. ક્યા ખબર ઉસ્કી દુઆ કુબૂલ હો જાએ ઔર હુસ્ન નિય્યતકી વજહસે મુર્દેકી બખ્શિસ હો જાએ. હદીષે પાકમેં હે, "કબ્રમેં મુર્દેકી મિષાલ ઐસી હે જૈસે કે ડૂબનેવાલા હર ચીઝસે લિપટ લિપટ જાએ, વહ અપને બેટે યા વાલિદ યા ભાઈકી દુઆકા મુંતઝીર રહતા હે ઔર ઝિંદોકી દુઆઓંસે મુર્દોકી કબ્ર પર પહાળોંકે બરાબર અન્વારાત આતે હેં. કહા કરતે હેં "જૈસે દુન્યામેં ઝિંદોંકે લિએ તહાઈફ હોતે હેં. મુર્દોંકે લિએ દુઆએં બમંઝિલએ ઈન તહાઈફકે હેં." સલફે સાલિહીન અપને ભાઈયોંકો અપની વફાતકે બા'દ દુઆએં કરનેકી વસિય્યત કરતે થે. હઝરત અલી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ફરમાયા કરતે થે "ગરીબ વહ નહીં જિસ્કે પાસ માલ ન હો, બલ્કે ગરીબ વહ હે જિસ્કા કોઈ હબીબ ન હો." અલ્લાહ

તઆલાને મો'મિનીનકો કિત્ની અચ્છી ઓર ખૂબસૂરત દુઆ સિખાઈ :–

[હશ્ર આયત : ૧૦] رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَ لِاِخْوَانِنَا الَّذِيْنَ سَبَقُوْنَا بِالْاِيْمَانِ

(અય હમારે પરવરદિગાર ! હમારી મગ્ફિરત ફરમા ઓર હમારે ઉન ઈમાનવાલે ભાઈયોંકી જો હમસે પહલે ઈમાન લા ચુકે હૈં.)

૮. સાલિકકે લિએ ઝરૂરી હે કે અપને ભાઈકે લિએ દસ્તરખ્વાનકો વસીઅ રખ્ખે ઓર :–

[દહ્ર આયત : ૯] اِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللّٰهِ

(બેશક હમ આપકો અલ્લાહકે લિએ ખિલાતે હૈં.) પર અમલ પેરાં હો. મુહમ્મદ બિન વાસિઅ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ એક મર્તબા હઝરત અબૂ સુલૈમાન દારાની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકી ખિદમતમેં હાઝિર હૂએ તો ઉન્હોંને ઉમદા ઉમદા મરગૂબ ચીઝેં દસ્તરખ્વાન પર રખ્ખી, મગર હમરાહ ખાનેકે બજાએ ફકત પાસ બેઠે મહ્વ ગૂફતગુ રહે ઓર ફરમાયા, “મૈંને યહ ચીઝેં તુમ્હારે લિએ છુપા રખ્ખી થી.” મુહમ્મદ બિન વાસિઅ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને કહા : “આપ હમેં મરગૂબ ચીઝેં ખિલાતે હૈં ઓર આપ ખૂદ નહીં ખાતે.” ફરમાયા “મૈં ઉન્હેં નહીં ખાઉંગા. મૈં ઉન્હેં છોળ ચુકા ઓર તુમ્હારે સામને ઈસ લિએ રખતા હૂં કે મૈં જાનતા હૂં તુમ યહ ચીઝેં ચાહતે હો.”

હઝરત ઈબ્રાહીમ બિન અદહમ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ અપને ભાઈયોંકે આને પર મુસીસા શહર ઓર સાહિલી બસ્તિયોંસે સનોબર, બાદામ ઓર બંદકકા ફલ તોળ કર લાતે ઓર ફરમાતે, “ખાઓ.” વહ અર્ઝ કરતે “કાશ આપ યહ કામ છોળ દેતે ઓર અપની નમાઝ પળ્હતે રહતે.” વહ ફરમાતે, “યહ મેરે લિએ નફલી નમાઝસે અફઝલ હે.”

શરિઅતને તો અપને સિદ્દીકકે ઘરસે બગૈર ઈઝન ખાના ખાનેકી ઈજાઝત દી. નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને હઝરત બરીરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા પર સદકા કિયા હુવા ગોશ્ત ખાયા ઔર વહ મૌજૂદ ન થી. ઈસ લિએ કે આપ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકો મા'લૂમ થા કે આપકા ઐસા કરના બરીરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હાકે લિએ મુસર્રતકા બાઈષ હોગા.

હાશિમ ઔકસ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને દેખા કે હઝરત હસન બસ્રી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ એક સબ્ઝી ફરોશકી દુકાન પર બેઠે ઈસ ટોકરીસે યહ ચીઝ ઔર ઉસ ટોકરીસે વહ ચીઝ ખા રહે હૈં તો કહા "એ અબૂ સઈદ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ! આપ એક આદમીકા માલ બગૈર ઉસ્કી ઈજાઝતકે ક્યૂં ખા રહે હૈં. ?" ફરમાયા, "અય લળકે ! ખાનેકી આયત પળ્હના. વહ ખામોશ રહે તો હઝરત હસન બસ્રી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને યહ આયત પળ્હી وَلَا عَلٰى اَنْفُسِكُمْ اَنْ تَاْكُلُوْا مِنْ بُيُوْتِكُمْ સે લે કર اَوْ صَدِيْقِكُمْ તક પળ્હી. [નૂર આયત : ૬૧]

બા'ઝ સલફે સાલિહીનકા યહ હાલ થા કે અચાનક મેહમાન આ ગએ. ઘરમેં ખાનેકો ન થા. અપને ભાઈકે ઘર ગએ તો વહાંસે રોટિયાં ઔર હંડિયા પકી હૂઈ ઉઠા લાએ ઔર મેહમાનોંકે સામને રખ્ખ દી. જબ વહ ભાઈ મિલતા હે તો ઉસ કામકો મુસ્તહસન સમઝતા ઔર કહા કરતા કે અગર દો બારા મેહમાન આએં તો ઐસા હી કીજિએગા.

હઝરત મુહમ્મદ બિન વાસિઅ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ઔર ફરકદ સનુહી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકે અસ્હાબ ઉન્કે ઘરમેં આતે ઔર સાહબે ખાનાસે ઈજાઝતકે લિએ બગૈર હી ખા લિયા કરતે. વહ ફરમાયા કરતે :–

"તુમને મુઝે સલફે સાલિહીનકા અખ્લાક યાદ દિલા દિયા. હમ ઈસી તરહ થે."

માલિક બિન દિનાર રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ઔર મુહમ્મદ બિન વાસિઅ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ દોનોં હઝરાત હસન બસ્રી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકે ઘરમેં તશ્રીફ લાએ. હસન બસ્રી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ મૌજૂદ ન થે. મુહમ્મદ બિન વાસિઅ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ચાર પાઈકે નીચેસે ખાનેકી ટોકરી નિકાલી ઔર ખાના ખાને લગે હઝરત હસન બસ્રી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ તશ્રીફ લાએ તો ફરમાયા :

"દોરે સહાબામેં હમ ઐસે હી થે હમ એક દૂસ્રેસે તનફ્ફુર (નફરત) નહીં કિયા કરતે થે."

સલફે સાલિહીન અપને મુસલમાન ભાઈયોંસે ઈખ્તિલાત રખતે મિલ કર ખાતે ખિલાતે, બાઝારોંમેં ચલતે, ઝરૂરિયાતકી ચીઝેં ખૂદ ખરીદ લાતે ઔર સામાન ખૂદ ઉઠા લેતે. સહાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ વ તાબિઈન રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકી યહી સિરત થી. હઝરત ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ અપને ઘરવાલોંકે લિએ અપની પીઠ પર (ખોરાક વગૈરા) બોરી ઉઠા લેતે. હઝરત અલી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ અપને કપળે ઔર હાથમેં ખજૂર ઔર નમક ઉઠા લાતે ઔર ફરમાયા કરતે :–

لا ينقص الكامل من كماله   ماجر من نفع الى عياله

(કામિલ ઈસ વજહસે નાકિસ નહીં હોતા કે ઉસ્ને અહલો અયાલકે નફા'કે લિએ મશક્કત ઉઠાઈ.)

હઝરત ઉબય બિન કઅબ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ, અબ્દુલ્લાહ બિન મસઊદ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ઔર અબૂ હુરૈરા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકા યહી તરીકા થા. યહ

લકડિયાં ખૂદ લાતે. અપને કાંધો પર આટેકી બોરિયાં ઉઠા લાતે. નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી આદતે મુબારકા થી કે એક ચીઝ ખરીદતે ખૂદ ઉઠા લેતે આપ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકા સહાબી અર્ઝ કરતા "યહ મુઝે દિજિએ મેં ઉઠા લેતા હૂં." આપ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ ફરમાતે "ચીઝકા માલિક ઉસે ઉઠાનેકા ઝિયાદા હકદાર હે." નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ બા'ઝ ઔકાત બકરીકા દૂધ દોહતે, અહલે ખાનાકે હમરાહ રોટિયાં પકાનેમેં મદદ કરતે, ઘરમેં જાળૂ દેતે હાલાં કે આપ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ પર ખશિયતે ઈલાહી ઔર મુહબ્બતે ઈલાહીકા ગલ્બા રહા કરતા થા. (ઈસ્કી તફસીલસે યહ બાત મા'લૂમ હૂઈ કે જો સાલિકીન ઝિક્રો અઝકાર ઔર વઝાઈફ વ ઔરાદમેં લગ કર ઘરકે કામ કાજસે અલાહિદગી ઈખ્તિયાર કર લેતે હેં ઔર ઉસે ઝોહદો તકવા સમઝતે હેં વહ ગલતી પર હેં.

હઝરત અલી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકા કોલ હે "મેં અપને ભાઈયોંકો જમા' કરકે ઉન્હેં ખાના ખિલાઉં યહ બાત મુઝે એક ગુલામ આઝાદ કરનેસે ઝિયાદા મહબૂબ હે."

હઝરત અબૂ સુલૈમાન દારાની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ફરમાતે થે "અગર મેં સારી દુન્યાકા માલિક બન જાઉં ઔર સારી દુન્યા નિવાલા બના કર અપને ભાઈકે મુંહમેં દે દૂં તો ભી ઈસે કમ સમઝૂંગા. એક મર્તબા ફરમાયા "અપને એક ભાઈકો નિવાલા ખિલાતા હૂં તો ઉસ્કા ઝાઈકા અપને હલકમેં મહસૂસ કરતા હૂં."

૯. સાલિકકો ચાહિએ કે અપને ભાઈકી દિલ આઝારી હરગિઝ ન કરે. હઝરત બકર બિન અબ્દુલ્લાહ મુઝની

રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ છતકા પરનાલા અપને સહનમેં રખ્ખા કરતે થે તા કે કિસીકો તકલીફ ન પહુંચે. એક આલિમ હુસૈન અહમદ મદની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકે ઘર મેહમાન બન કર ઠહરે. હઝરતને ખાનેકે લિએ ફલ પેશ કિએ. ફરાગત પર મેહમાનને કહા કે હઝરત મેં છિલ્કે બાહર ફૈંકે દેતા હૂં. ફરમાયા કે આપ છિલ્કે એક હી જગા બાહર ફેંક દેંગે. હમ સાએ (પળોસી) કે બચ્ચે દેખેંગે તો ઉન્કે દિલમેં ફલ ખાનેકી ખ્વાહિશ પૈદા હોગી. જબ બચ્ચોંકો ઘરમેં ફલ ખાનેકો ન મિલેગા તો ઉન્કી દિલઆઝારી હોગી. મેહમાનને કહા કે હઝરત આપ કૈસે ફૈંકેંગે, ફરમાયા ઈન છિલ્કોકે ટુકળે ટુકળે કરકે એક ઈસ જગા દૂસ્રા દૂસ્રી જગા ઈસ તરહ ફાસ્લે ફાસ્લેસે છિલ્કે ફેકૂંગા કે દેખ કર અંદાઝાહી ન લગેગા કે યહાં કિસીને ફલ ખાએ હૈં.

પસ મુસલમાન ભાઈકી દિલઆઝારીસે બચના ચાહિએ ઔર ઉસ્કા તઝકિરા હમેશા અચ્છે અલ્ફાઝમેં કરના ચાહિએ. હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુને હઝરત મુજાહિદ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકો વસિય્યત કી :

"દેખ તેરા ભાઈ તુઝસે ગાઈબ હો તો ઉસ્કા ઝિક્ર ઈસી તરહ કર જૈસે કે અગર તૂ ઉસ્સે ગાઈબ હો તો અપના ઝિક્ર કરના પસંદ કરતા ઔર જૈસે તૂ ચાહતા હે કે તુઝે મુઆફ કર દિયા જાએ ઈસ તરહ ઉસે ભી મુઆફ કર."

એક બુઝુર્ગ ફરમાયા કરતે થે, "મૈંને ગૈર હાઝરીમેં જબ ભી કિસી ભાઈકા ઝિક્ર કિયા તો યહ ફર્ઝ કર લિયા કે વહ યહીં બેઠા હે. ચૂનાંચે મૈંને ઈસ્કે બારેમેં વહી કહા જો વહ અપની મૌજૂદગીમેં સુનના પસંદ કરતા હે. એક દૂસ્રેકે સાથ નિઝાઅ (ઝગળે) કી કૈફિયત પૈદા ન હોને દી જાએ. અબૂ ઉસામા બાહિલી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકી હદીષમેં હે કે નબીએ

કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ હમારે પાસ તશ્રીફ લાએ ઔર હમ ઝગળ રહે થે. આપ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ ગઝબનાક હૂએ ઔર ફરમાયા "નિઝાઅ કરના છોળ દો, ઈસ લિએ કે ઈસ્મેં ભલાઈ કમ હે ઔર યહ ભાઈયોંકે દરમિયાન અદાવત ભળકાતા હે."

અબ્દુર્રહમાન બિન ઝુબેર બિન નઝીર રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને અપને વાલિદસે નકલ કિયા કે મેં યમનમેં થા ઔર મેરા એક પળોસી યહૂદી થા. વહ મુઝે તૌરાતકી બાતેં બતાયા કરતા એક દિન મેંને ઉસે બતાયા કે અલ્લાહ તઆલાને હમારે અંદર એક નબી મબ્ઉષ ફરમાયા ઉસ્ને હમેં ઈસ્લામકી દા'વત દી હમને ઈસ્લામ કુબૂલ કર લિયા ઔર અલ્લાહ તઆલાને હમ પર તૌરાતકી તસ્દીક કરનેવાલી કિતાબ ભેજી. યહૂદીને કહા :-

"તુમને સચ કહા મગર તુમ પર જો નાઝિલ હુવા ઉસ્કી તુમ લોગ તાબ નહીં રખતે. હમ ઉસ નબી સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી ઔર ઉસ્કી ઉમ્મતકી સિફાત તૌરાતમેં પાતે હેં કે કિસી આદમીકે લિએ જાઈઝ નહીં કે વહ ઈલ્મ રખતા હો ઔર ઘરકી ચોખટસે નિકલે તો ઉસ્કે દિલમેં અપને મુસલમાન ભાઈકે ખિલાફ નારાઝગી હો."

સલફે સાલિહીનકા કોલ હે કે શૈતાન જિસ કદર અલ્લાહકી ખાતિર મુવાખાત કાઈમ કરનેવાલોંસે જલતા ઔર હસદ કરતા હે ઈસ કદર વહ નેકીમેં તઆવુન કરનેવાલોંકે દરમિયાન તફરીક પૈદા નહીં કરતા.

ઉસ્કા સિર્ફ યહી કામ હે ઔર વહ દૂસ્રે કામોંસે ફારિગ હે.

અલ્લાહ તઆલાને ફરમાયા :-

قُلْ لِعِبَادِي يَقُولُوا الَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْزَغُ بَيْنَهُمْ

(ઔર કહ દે મેરે બંદોકો કે બાત વહી કહેં જો બેહતર હે. શૈતાન ઝગળવાતા હે આપસમેં.) [બની ઈસ્રાઈલ : ૫૩]

હઝરત યૂસુફ અલય્હિસ્સલામકે વાકિઆત બતાતે હૂએ અલ્લાહ તઆલાને ફરમાયા :–

مِنْ بَعْدِ اَنْ نَزَغَ الشَّيْطٰنُ بَيْنِىْ وَ بَيْنَ اِخْوَتِىْ [યૂસુફ આયત : ૧૦૦]

(બા'દ ઈસ્કે કે ઝગળા ઉઠાયા શૈતાનને મેરે ઔર મેરે ભાઈયોંકે દરમિયાન.)

સાલિકકો ચાહિએ કે અપને દીની ભાઈકો નસિહત કરે મગર ફઝીહત (રૂસ્વાઈ) સે બચે. નસીહત કહતે હેં તન્હાઈમેં અચ્છી બાત સમઝાના ઔર ફઝીહત કહતે હેં લોગોંમેં બેઠ કર ગલ્તિયોંકી નિશાનદહી કરને કો, તા કે ભાઈ શરમિંદા હો. ઈસી તરહ ઈતાબ કરે, મગર તૌબીખ (મલામત) સે બચે. ઈતાબ કહતે હેં ખલ્વતમેં નારાઝ હોનેકો ઔર તૂ બીખ કહતે હેં લોગોંકે સામને નારાઝ હોનેકો.

ઈસી તરહ મુદારાત કરે, મગર મુદાહનતસે બચે. મુદારાત કહતે હેં કે અલ્લાહકી રઝાકે લિએ ભાઈકા કર્ઝ અદા કર દિયા વગૈરા ઔર મુદાહનત કહતે હેં કે તૂ કિસી કામકે ઝરિએ દુન્યા ચાહે ઔર નફસાની મઝેકે લિએ એક કામ કરે.

ઈસી તરહ ગિબ્તા કરે મગર હસદસે બચે. ગિબ્ત (રશ્ક) કહતે હેં કે જો ઈન્આમ તૂ ભાઈ પર દેખે વહ અપને લિએ ભી ચાહિએ. યહ ન ચાહે કે ભાઈકા ઈન્આમ ખત્મ હો. હસદ યહ હે કે જો ઈન્આમ ભાઈકે પાસ હો વહ લેના ચાહિએ જબ કે વહ ઈન્આમ ભાઈકે પાસ ન રહે.

ઈસી તરહ ફિરાસંત પર એ'તિમાદ કરે, મગર બદઝનીસે બચે. ફિરાસત કહતે હેં અપને વિજદાને બાતિનીકે ઝરિએ ભાઈકી બુરાઈકા અંદાઝા કર લેના ઔર બદઝની કહતે હેં

અપને ખૂબ્બ બાતિનીકી વજહસે ભાઈકો બુરા સમઝના. યહ બદઝની હરામ હે. રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમસે મર્વી હે :–

"એક દૂસ્રેસે બુગ્ઝ ન રખ્ખો. એક દૂસ્રેસે દુશ્મની વ ઈખ્તિલાફ ન રખ્ખો. બાહમ હસદ ન કરો. ન હી બાહમ કતાઅ તઅલ્લૂક કરો ઔર અલ્લાહકે બંદે ! ભાઈ ભાઈ બન જાઓ." મુત્તકી આદમીકી અલામત યહ હે કે અગર બાહમ દો ભાઈયોંમેં કિસી વજહસે તફરીક ભી હો જાએ તો ઈન્કિતા'હો જાને પર ભી ખૂશરૂઈ ઔર હુસ્ને ખુલ્કકા મુઝાહરા કરે. બકોલે શાઈર :–

ان الكريم اذا تقضى وده　　يخفى القبيح و يظهر الاحسانا

و ترى اللئيم اذا تصرم حبله　　يخفى الجميل ويظهر البهتانا

(શરીફ આદમી મુહબ્બત જબ ખત્મ કરતા હે તો બુરાઈ છુપાતા હે ઔર નેકી ઝાહિર કરતા હે ઔર કમીને આદમીકી જબ રસ્સી તુટતી હે તો અચ્છાઈ છુપાતા હે ઔર બોહતાન ઝાહિર કરતા હે.)

નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને એક મર્તબા દુઆ માંગી તો દર્જે ઝેલ અલ્ફાઝસે ઈબ્તિદા કી :–

يا من اظهر الجميل و ستر القبيح ولم يؤاخذ بالجريرة و لم يهتك السر

(અય જિસ્ને અચ્છાઈ ઝાહિર કી ઔર બુરાઈ પર પર્દા ડાલ દિયા ઔર ગુનાહ પર મુવાખઝા નહીં કિયા ઔર પર્દાદારી નહીં કી.)

ઈન મુનદર્જા બાલા સિફાતકો અપને અંદર પૈદા કરના હી તખ્લુકૂ બિઅખ્લાકિલ્લાહિ તઆલા કહલાતા હે. સાલિકકો ચાહિએ કે યહ દુઆ અકસર માંગા કરે :–

رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَ لِاِخْوَانِنَا الَّذِيْنَ سَبَقُوْنَا بِالْاِيْمَانِ وَ لَا تَجْعَلْ فِىْ قُلُوْبِنَا غِلًّا لِّلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا. رَبَّنَا اِنَّكَ رَءُوْفٌ رَّحِيْمٌ. [હશ્ર આયત : ૧૦]

(એ હમારે પરવરદિગાર ! હમકો બખ્શ દે ઔર હમારે ભાઈયોંકો ભી જો હમસે પહલે ઈમાન લા ચૂકે હૈં.)

એક મર્તબા નબી અલય્હિસ્સલામ તશરીફ ફરમા થે કે એક સહાબી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ સામને આએ, અભી વહ દૂર હી થે કે નબી અલય્હિસ્સલામને ફરમાયા "જન્નતી આ રહા હે" ફિર કુછ દિનકે બા'દ ઈસી તરહ હુવા કે આપ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને ઉસે દેખ કર ફરમાયા "જન્નતી આ રહા હે" એક દૂસ્રે સહાબી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ યહ સુન કર રશ્ક કરને લગે. દિલમેં સોચા કે કિસી તરહ ઈસ ભાઈકા ખાસ અમલ દેખુ જિસ્કી વજહસે ઉન્હેં જન્નતકી બશારત નસીબ હૂઈ. પસ વહ તીન દિનકે લિએ ઈસ ભાઈકે ઘર મેહમાન બન કર વારિદ હૂએ. દિન રાત અપને ભાઈકે આ'માલકો મુલાહિઝા કિયા કોઈ ખાસ બાત નઝર ન આઈ જો ઈમ્તિયાઝી હેષિયત રખતી હો. તીસ્રે દિન ઉસ ભાઈસે પૂછ લિયા કે આપ કોનસા ઐસા અમલ કરતે હૈં જિસ્કી વજહસે આપકો નબી અલય્હિસ્સલામને જન્નતકી બશારત દી. ઉન્હોંને કહા કોઈ ખાસ અમલ તો નહીં અલબત્તા રાત જબ મેં સોને લગતા હૂં તો અપને મુસલમાન ભાઈયોંકી તરફસે દિલ સાફ કર લેતા હૂં. સાયદ યહ સીના બેકીના અલ્લાહ તઆલાકો ઐસા પસંદ આયા કે દુન્યામેં જન્નતકી બશારત નસીબ હૂઈ.

મુવાખાતકો કાઈમ વ દાઈમ રખનેકે લિએ દો સિફાત મરકઝી હેષિયત રખતી હે :– એક તવાઝો' દૂસ્રી ઈષાર. હદીષ શરીફમેં આતા હે من تواضع لله رفعه الله (જિસ્ને અલ્લાહકે લિએ તવાઝો' કી ઉસે અલ્લાહને બુલંદી દી.)

ઝમીનીકી તરહ જિસ્ને આજિઝી વ ઈન્કિસારી કી.
ખુદાકી રહમતોંને ઉસ્કો ઢાંપા આસ્મા હો કર

એક બુઝુર્ગ અપને મુતવસ્સિલીનસે ફરમાયા કરતે થે :–

"એક કુત્તેને અસ્હાબે કહફકા સાથ દિયા તો ઉસ કુત્તેકે સાથ જન્નતકા વા'દા હુવા ઔર ઉસ્કા તઝકિરા કુર્આન મજીદમેં હુવા. તુમ અપને અહબાબકો અસ્હાબે કહફકી માનિંદ સમઝા કરો ઔર અપને આપકો ઉન્કા કુત્તા તસવ્વુર કિયા કરો. પસ તુમહે ભી અપને અહબાબકી વજહસે જન્નતમેં દાખિલા નસીબ હોગા."

હઝરત ખ્વાજા ફઝલ અલી કુરૈશી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ અપને મુરિદીનસે ફરમાયા કરતે થે કે ફકીરો ! દેખો સર ઊંચા હે જબ ભી કોઈ ગલતી સરઝદ હોતી હે તો સર પર જૂતે લગતે હેં. પાંવ નીચે હે લિહાઝા જબ ભી ઈઝઝત મિલ્તી હે તો લોગ પાંવ પકળતે હે ઔર મન્નત વ સમાજત કરકે મનાતે હેં. પસ તુમ ગુરૂર વ તકબ્બુરસે બચો.

સાલિકકો ચાહિએ કે અપને દીની ભાઈકે લિએ ઈસ તરહ બિછ જાએ કે અગર વહ સીને પર રખ કર ભી ગુઝર જાએ તો યહ બુરા ન માને.

એક બુઝુર્ગ તવાઝોકી ફઝિલત યૂં બયાન ફરમાયા કરતે થે :–

"ઈન્સાન સઝદેકી હાલતમેં અપને પેશાનીકો ઝમીન પર ટિકા દેતા હે યહ ઝુકના અલ્લાહ તઆલાકો ઈત્ના પસંદ આયા કે ઈન્સાન સજ્દેકી હાલતમેં જિત્ના મેરે કરીબ હોતા હે ઈત્ના કિસી દૂસ્રી હાલતમેં નહીં હોતા."

દૂસ્રોંકો અપનેસે બેહતર ઔર અફઝલ તસવ્વુર કરના તવાઝોકી અલામત હે. સાલિક અપનેસે ઉમ્રમેં બળોંકા ઈસ લિએ અદબ કરે કે ઉન્કી નેકિયાં મુઝસે ઝિયાદા હે ઔર અપનેસે છોટો પર ઈસ લિએ શફકત કરે કે ઉન્કે ગુનાહ મુઝસે કમ હે.

એક મર્તબા ચંદ સાલિકીન અપને શેખકી ખાનકાહમેં હાઝરીકે લિએ પૈદલ જા રહે થે. એક આદમીને ઉન્કો દેખા તો સોચા કે ચલો ઉન્મેંસે જો ભી બળા બુઝુર્ગ હોગા ઉસ્સે દુઆ કરાઉંગા. ચૂનાંચે પહલે દિનસે મૂસાફા કિયા કે આપ બુઝુર્ગ હે મેરે લિએ દુઆ કરે. વહ કહને લગે મેં તો ખાદિમ હૂં બુઝુર્ગ તો વહ હે જો મેરે પીછે આ રહે હેં. ચૂનાંચે ઉસ્ને દૂસ્રેસે દુઆ કે લિએ કહા ઉસ્ને ભી વહી જવાબ દિયા કે મેં તો ખાદિમ હૂં બુઝુર્ગ તો વહ હે જો મેરે પીછે આ રહે હેં. કરતે કરતે સબ ગુઝર ગએ. સબ આખરી સાહબ ગુઝરને લગે તો ઉસ્ને ઉન્સે દુઆઓંકી ગુઝારિશ કી કે આપ બુઝુર્ગ હે મેરે લિએ દુઆ કરેં. વહ ફરમાને લગે ઓહો. મેં તો ખાદિમ હૂં બુઝુર્ગ તો વહ થે જો આગે ગુઝર ગએ. અલ્લાહુ અકબર. ગોયા સબ દૂસ્રોંકો અપનેસે અફઝલ વ આ'લા સમઝતે થે.

ઈષાર કહતે હેં અપની ઝરૂરતકે બાવજૂદ અપને ભાઈકો અપને આપ પર તર્જીહ દેના. ચૂનાંચે સહાબા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમકી ખાસ સિફત બતાઈ ગઈ :—

وَ يُؤْثِرُوْنَ عَلٰٓى اَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ. [હશ્ર આયત : ૯]

(વહ ઉન્કો અપને પર તર્જીહ દેતે હેં હાલાં કે વહ ખૂદ ઉસ્કે ઝિયાદા મુસ્તહિક હોતે હેં.) એક સહાબીકા મશ્હૂર વાકિઆ હે કે મેહમાન ઘર આએ તો દસ્તરખ્વાન બિછા કર ચિરાગ બુઝા દિયા ખૂદ ખાના ન ખાયા તા કે મેહમાન પેટ ભર કર ખા લે.

શૈખ અબુલ્હસન અંતાકી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકે પાસ શહર 'રય' મેં ૩૦ સાલિકીન જમા' હૂએ, પાંચ આદમિયોંકા ખાના થા. ખાદિમને દસ્તરખ્વાન પર ખાના ચુન દિયા ઔર બહાનેસે ચિરાગ બુઝા દિયા. સબ સાલિકીન અંધેરેમેં ઈસ

તરહ અપને હાથ ખાને ઔર મુંહકી તરફ બળ્હાતે રહે જૈસે ખૂબ મઝે મઝેસે ખાના ખા રહે હોં. બા'ઝ અપના મુંહ ઈસ તરહ ચલાતે રહે કે જૈસે ખાના ચબા ચબા કર ખા રહે હોં. કાફી દેરકે બા'દ વહ દસ્તરખ્વાનસે ઉઠ ગએ. સાલિકીનકે ચલે જાનેકે બા'દ જબ ચિરાગ રોશન કિયા ગયા તો ખાદિમને દેખા કે ખાના બચા હૂઆ હે હર કિસીને કમ ખાયા તા કે મેરા દૂસ્રા ભાઈ ખાના ખા લે. યહી અખ્લાક સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમસે મન્કૂલ હે. એક બકરીકા સર સાત ઘરોંસે હોતા હૂઆ ફિર પહલે ઘર પહુંચ ગયા.

સય્યિદના અલી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ ઔર સય્યિદા ફાતિમા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હાને તીન દિન પાનીસે સહરી વ ઈફતાર કી, મગર અપના ખાના સાઈલકો દે દિયા ચૂનાંચે આયાત નાઝિલ હૂઈ :–

وَ يُطْعِمُوْنَ الطَّعَامَ عَلٰى حُبِّهٖ مِسْكِيْنًا وَّ يَتِيْمًا وَّ اَسِيْرًا۔ [દહ્ર : ૮]

(ઔર વહ (મહઝ) ખુદાકી મુહબ્બતસે ગરીબ ઔર યતીમ ઔર કૈદીકો ખાના ખિલાતે હૈં.)

હઝરત હુઝૈફા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુસે જંગે યરમૂકમેં એક ઝખ્મી મુજાહિદને પાની માંગા તો દૂસ્રી તરફસે હઝરત હિશામ ઈબ્નુલ્આસ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુને આહ કી, ઉસ મુજાહિદને અપના મુંહ બંદ કર લિયા ઔર દૂસ્રેકી તરફ ઈશારા કિયા કે પહલે ઉસે પાની પિલાએં, જબ દૂસ્રેકો પાની પિલાને લગે તો તીસ્રી તરફસે આવાજ આઈ, દૂસ્રેને તીસ્રેકે પાસ ભેજ દિયા, પાની પિલાનેવાલે જબ વહાં પહુંચે તો વહ ફૌત હો ગયા. જબ દૂસ્રેકી તરફ લોટ કર આએ તો દેખા કે વહ ભી શહીદ હો ગએ. ઈન્સાની તારીખમેં ઈન મુજાહિદીનને ઈષારકા એક નયા બાબ રકમ કિયા કે ઐન જાંકનીકે આલમમેં

ખૂદ પાની ન પિયા ઔર દૂસ્રેકી તરફ ભેજા ખૂદ પ્યાસકી હાલતમેં અપની જાન આફરીંકે સુપુર્દ કર દી.

એક મર્તબા હુકુમતે વક્તને શૈખ અબૂલ્હસન નૂરી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ શમામ ઔર રકામ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકો ગિરફતાર કિયા તા કે કત્લ કર દિયા જાએ. જબ સર ઉળને લગે તો શૈખ અબુલ્હસન નૂરી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ પહલે જલ્લાદકી તરફ આગે બળ્હે તા કે ઉન્હેં કત્લ કર દિયા જાએ, પૂછા ગયા કે પહલ ક્યૂં કી ? ફરમાયા ઈસ લિએ કે મેરે ભાઈ ચંદ લમ્હે ઔર જી લેં.

મુવાખાતકે પૌદેકી આબયારી ઈષારકે પાનીસે કરતે રહે તો યહ ઐસા દરખ્ત બન જાતા હૈં :–

أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَّ فَرْعُهَا فِي السَّمَآءِ. [ઈબ્રાહીમ આયત : ૨૪]

(જિસ્કી જળ ખૂબ ગળી હૂઈ હો ઔર ઉસ્કી શાખે આસ્માનમેં જા રહી હોં.)

ઈસ્લામમેં થોળી દેરકી મૂસાહબત ઈખ્તિયાર કરનેવાલોંકે સાથ ભી ઈષારકા બર્તાવ કરનેકી તા'લીમ દી હે ફિર પીર ભાઈયોં ઔર અઝીઝ વ અકારીબકા તો ક્યા કહના.

નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકે બારેમેં મર્વી હે કે એક આદમીને રાસ્તેમેં આપ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકી મૂસાહબત ઈખ્તિયાર કી. જબ એક જંગલમેં પહુંચે તો નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને પીલૂકી દો મિસ્વાકેં તોળી ઉન્મેંસે એક ટેળી થી દૂસ્રી સીધી. આપ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને ટેળી ખૂદ લે લી ઔર સીધી અપને સાથીકો દે દી. ઈસ આદમીને અર્ઝ કિયા. "આપ મુઝસે સીધી (મિસ્વાક)કે હકદાર હે. નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને ફરમાયા :–

“જો આદમી ભી કિસીકી મૂસાહબત કરતા હે ચાહે દિનકી એક ઘળી કરે તો અલ્લાહ તઆલા ઉસ્સે મૂસાહબતકે બારેમેં પૂછેગા કે ક્યા ઈસ્મેં અલ્લાહ અઝ વઝ્ઝવ જલ્લકા હક અદા કિયા યા નહીં. મેં ઈસ બાતકો નાપસંદ કરતા હૂં કે મુઝ પર તેરા ઐસા હક હો જો મેંને અદા ન કિયા હો.”

ઉખુવત ફિલ્લાહ, મુહબ્બત ફિલ્લાહ ઔર હુસ્ન મૂસાહબત દર અસલ સલફે સાલિહીનકે તુરક (રાસ્તેં) થે. આજ યહ નાપૈદ હો ગએ ઉન્કે આષાર જાતે રહે. જો ઉન પર અમલ કરે ઉસ્ને ઉન્હેં ઝિંદા કિયા ઔર જિસ્ને ઉન્હેં ઝિંદા કિયા ઉસે બા'દમેં અમલ કરનેવાલોં જૈસા અજર મિલેગા. જિસ સાલિકકો નેક મુખ્લિસ ભાઈ મિલ જાએ વહ અલ્લાહકા શુક્ર અદા કરે કે તમામ તા'રીફેં ઉસ અલ્લાહકે લિએ હેં જો તમામ જહાનોકા પરવરદિગાર હે.

નોંટ :– ઉખુવ્વતે ઈસ્લામીકે તહત દિએ ગએ અક્ષર વાકિઆત શૈખ અબૂ તાલિબ મક્કી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકી કિતાબ “કુવ્વતુલ્કુલૂબ” સે અખઝ કિએ ગએ હેં.

બાબ ૧૩

સવાલાત વ જવાબાત

સવાલ ૧ :– શેખકો મુરીદોં પર તન્કીદ કરને ઔર ડાંટ ડપટ કરનેકે બાવજૂદ મુરીદોંકી મુહબ્બત ક્યૂં મિલ્તી હે ?

જવાબ :– ડાક્ટર ઈલાજ મુઆલજાકે લિએ અગર્ચે નશ્તર લગાતા હે, મગર શિફા હાસિલ હોનેકે બાદ લોગ દુઆએં દેતે હેં.

સવાલ ૨ :– પીરસે મુહબ્બત રખનેકે બારેમેં શરીઅતકી કોઈ દલીલ ભી પેશ કી જા સકતી હે યા નહીં ?

જવાબ :– એક મર્તબા નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને હઝરત અબૂબક્ર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુસે પૂછા, "તૂ કિસ્કો દોસ્ત રખતા હે ? અર્ઝ કિયા કે આપ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકો." આપ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમને પૂછા કે, "અલ્લાહ તઆલાસે ભી ઝિયાદા ?" અર્ઝ કિયા "જી હાં, અગર આપ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ ન હોતે તો હમ બુત પરસ્ત હોતે."

સવાલ ૩ :– આજ કલ કામિલ પીરકે નાઅહલ બેટેકો ભી પીર સમઝા જાતા હે, ક્યા યહ ઠીક હે ?

જવાબ :– જિસ તરહ ડાક્ટરકે બેટેકો ડાક્ટર માનનેકે લિએ કોઈ તય્યાર નહીં હોતા, જબ તક વહ બાકાઈદા ડાક્ટરીકા ઈલ્મ હાસિલ ન કરે. ઈસી તરહ પીર નહીં હો સકતા જબ તક કે વહ બાકાઈદા નિસ્બત અખઝ ન કરે. હાં અગર નિસ્બત અખઝ કરે તો પીરકા બેટા "નૂરુન અલા નૂર" હોતા હે. ઈસ્સે હી બય્અતકી તજદીદ કરના અફઝલ હે.

સવાલ ૪ :– બા'ઝ લોગ કહતે હેં કે પીર કામિલ ન ભી હો તો કોઈ હરજ નહીં, યકીન પક્કા હોના ચાહિએ.

જવાબ :- જિસ તરહ એક કૈદી દૂસ્રે કૈદીકો નહીં છૂળા સકતા યા એક સોયા હુવા દૂસ્રે સોએ હૂએકો નહીં જગા સકતા યા એક અંધા દૂસ્રે અંધેકો રાસ્તા નહીં દિખા સકતા ઈસી તરહ એક ગાફિલ દૂસ્રે ગાફિલકો ઝાકિર નહીં બના સકતા. જબ પીર કામિલ નહીં તો મુરીદ કામિલ કૈસે બનેગા.

સવાલ ૫ :- જબ કુર્આન વ હદીષ મૌજૂદ હે તો પીર પકળનેકી ક્યા ઝરૂરત હે. ઈન્સાન અપની ઈસ્લાહ ખૂદ ક્યૂં નહીં કર સકતા ?

જવાબ :- સહાબએ કિરામ રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમને કુર્આન ઉતરતે હૂએ દેખા, સાહિબે કુર્આનકો દેખા, નબીકે ફરમાનકો અપને કાનોંસે સુના, મગર અપના તઝકિયા ખૂદ ન કર સકે, બલ્કે નબી અલય્હિસ્સલામને ઉન્કા તઝકિયા કિયા. કુર્આને પાકમેં وَيُزَكِّيهِمْ કે લફઝસે મા'લૂમ હોતા હે કે મુઝક્કીકી ઝરૂરત પળતી હે. આજ ઈસ ગએ ગુઝરે દૌરમેં ભલા હમ અપની ઈસ્લાહ ખૂદ કૈસે કર સકતે હેં ? જિસ તરહ દરખ્તકો અપને ફલ બોઝિલ મહસૂસ નહીં હોતે ઈસી તરહ ઈન્સાનકો ભી અપને ઉયૂબ બુરે મહસૂસ નહીં હોતે. શૈખકે બગૈર તઝકિયા હાસિલ કરનેકી મિષાલ ઐસી હે જૈસા કે એક આદમી કહે કે મેં બીમાર હૂં, મગર મેડીકલકી કિતાબે મૌજૂદ હેં પળ્હ કર ઈલાજ કર લૂંગા. ક્યા ઉસે અકલમંદ કહા જાએગા ?

સવાલ ૬ :- બા'ઝ સાલિકીન અપને ઉપર મુબાહાતકા દાઈરા તંગ કર લેતે હેં, યહ કૈસા હે ?

જવાબ :- મુબાહાતમેં વુસ્અત ઈસ લિએ નહીં કે હર શખ્સ હર મુબાહકો ઈસ્તિઅમાલ કરે, બલ્કે ક્યા મા'લૂમ કિસ્કો કિસ વક્ત કિસ ચીઝકી ઝરૂરત પેશ આ જાએ. ઈસ લિએ બા'ઝ મશાઈખ તંબાકુ ખાના પીના તો બળી દૂર કી બાત

હે પાન ખાને ઔર ચાય પીનેસે ભી પરહેઝ કરતે હૈં.

સવાલ ૭ :– બા'ઝ ઔકાત સાલિકીન પર કભી અજીબ કૈફિયાત હોતી હે ઔર કભી કુછ ભી નહીં ઉસ્કી ક્યા વજહ હે ?

જવાબ :– સાલિકકી મિષાલ દરખ્ત કીસી હોતી હે. એક વક્ત આતા હે દરખ્ત પર કૂંપલે ફૂટતી હે, નએ નએ પત્તે નિકલતે હૈં, ફિર નએ પત્તે નિકલના બંદ હો જાતે હૈં ઈસ્કા યહ મતલબ નહીં કે દરખ્તકી તરક્કી રૂક ગઈ, બલ્કે ઉસ વક્ત દરખ્ત અપને તને શાખેં મઝબૂત કર રહા હોતા હે. યહી મુઆમલા સાલિકકે સાથ હોતા હે.

સવાલ ૮ :– સાલિકકો કૈસે પતા ચલતા હે કે ઉસ્કા મશ્રબ (દીન) ક્યા હે ?

જવાબ :– સાલિક જિસ નબી અલય્હિસ્સલામકે ઝેરે કદમ હો, ઉસ નબી અલય્હિસ્સલામકી સિફાતકા પરતવ સાલિકકી શખ્સિયત પર વાઝેહ નઝર આતા હે. જો મુસવિયુલ્મશ્રબ હોગા ઉસે કલામે ઈલાહીસે શગફ ઝિયાદ હોગા ઈબ્રાહીમિયુલ્મશ્રબકો તવક્કુલ્અલલ્લાહ ઔર મેહમાન નવાઝીમેં ખૂસુસિય્યત નસીબ હોગી. ઈસવિયુલ્મશ્રબકી ઝિંદગીમેં ઝોહદ ફિદુન્યા ગાલિબ હોગા ઈસ્મેં સલીબી કુવ્વત બહુત ઝિયાદા હોગી. મુહમ્મદી મશ્રબકો ઈત્તિબાએ સુન્નત ઔર અખ્લાકે મુહમ્મદિયા સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમસે શગફ ઝિયાદા હોગા.

સવાલ ૯ :– અગર ઔલિયાઅલ્લાહકા ફૈઝ મરનેકે બા'દ ભી રહતા હે તો દૂસ્રે શૈખસે બય્અત હોનેકી ક્યા ઝરૂરત હે ?

જવાબ :– ફૈઝ તો રહતા હે, મગર ઈસ કદર નહીં કે નાકિસકો કામિલ બના સકે.

સવાલ ૧૦ :- કોઈ શૈખ અપને મુરીદકો આક કરે (છોળ દે) તો મુરીદકા એ'તિકાદ સાલિમ રહે તો બય્અત કાઈમ રહતી હે યા નહીં ?

જવાબ :- શૈખ નારાઝ હો જાએ, મગર મુરીદકા એ'તિકાદ બાકી વ કાઈમ રહે તો બય્અત બાકી રહતી હે. ગઝવએ તબૂકમેં હુઝૂરે અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ હઝરત કઅબ બિન માલિક રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુસે મુન્કબિઝ હો ગએ થે, મગર ઉન્કા એ'તિકાદ દુરૂસ્ત રહા લિહાઝા કામિયાબી હૂઈ.

સવાલ ૧૧ :- અગર કિસી મુરીદકા એ'તિકાદ પીરકે બારેમેં જાતા રહે ઔર શૈખ બય્અત વાપસ ન કરે તો બય્અત રહતી હે યા નહીં ?

જવાબ :- બય્અત ટૂટ જાતી હે. હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન જાબીર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુસે રિવાયત હે એક એ'રાબીને રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમસે પાસ રહનેકી બય્અત કી, મગર બુખાર હુવા ઔર વહ બગૈર ઈજાઝત ચલા ગયા, તો નબી અલય્હિસ્સલામને ફરમાયા "મદીના ભટ્ટીકી માનિંદ હે અપને મેલકો દૂર કરતા હે ઔર અચ્છેકો ખાલિસ કરતા હે."

સવાલ ૧૨ :- પીરકા મુરીદસે તઅલ્લુક કૈસા હોના ચાહિએ ?

જવાબ :- વહી હોના ચાહિએ જો સય્યિદના સિદ્દીકે અકબર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુકા હઝરત નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમસે થા. એક મર્તબા નબી અલય્હિસ્સલામને ફરમાયા "મુઝે તીન ચીઝેં પસંદ હે જવાબમેં સય્યિદના સિદ્દીકે અકબર રદિયલ્લાહુ તઆલા

અન્હુને અર્ઝ કિયા યા રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ મુઝે ભી તીન ચીઝેં પસંદ હે. ૧. આપ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકે ચેહરે અન્વરકો દેખતે રહના. ૨. આપ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ પર અપના માલ ખર્ચ કરના. ૩. મેરી બેટી આપ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકે નિકાહમેં હે. સોચીયે ઈન તીનોંકા મર્કઝ વ મુહવ્વર એક હી ઝાત થી. પસ મુરીદકો અપને શૈખસે ઐસા હી વાલિહાના તઅલ્લુક હોના ચાહિએ.

સવાલ ૧૩ :- સુલૂકમેં ઝિક્ર હી સે ફાઈદા હોતા હે યા કિસી ઔર ચીઝસે ભી ?

જવાબ :- સાલિકકો ઈબ્તિદામેં ઝિક્રસે ફાઈદા હોતા હે ફિર એક વહ વક્ત આતા હે કે ઝિક્રે ખ્વાહ નફી વહ ઈષ્બાત હી ક્યૂં ન હો, મુફીદ નહીં રહતા, બલ્કે ફિક્ર કામ આતા હે. ઈસ મંઝિલ પર તિલાવતે કુર્આન, કષ્રતે નવાફિલ, તબ્લીગ વ તદરીસ ઔર તસ્નીફસે ફાઈદા હોતા હે, ફિર કુર્બ બિલ્ફરાઈઝકા દર્જા આતા હે ખ્વાહ વહ અલ્લાહકી તરફસે મુકર્રર હો યા બંદોકી તરફસે. મષલન શૈખને કહા ખાનકાહમેં ખિદમત કરો અબ યહ ખિદમત કરના ફાઈદા ઝિયાદા દેગા બેનિસ્બત ઝિક્રો ફિક્રકે. ઈસે કુર્બબિલ્ફર્ઝ કહતે હેં.

સવાલ ૧૪ :- અસ્બાકકે ખવાસસે ક્યા મુરાદ હે ?

જવાબ :- હર સબકસે રઝાઈલકા ઈઝાલા વાબસ્તા હે પીર ઈસ પર નઝર રખતા હે કે રઝાઈલ દૂર હૂએ યા નહીં, જબ એકકે રઝાઈલ દૂર હો જાતે હેં તો શૈખ દૂસ્રા સબક દે દેતા હે.

સવાલ ૧૫ :- કુર્બ બિન નવાફિલસે ક્યા મુરાદ હે ?

જવાબ :- સાલિક ફનાએ કામિલ હાસિલ કરનેકે બા'દ

કુર્બ ફિન્નવાફિલસે તરક્કી પાતા હે યા'ની અપની તરફસે જો ચાહતા હે ઈબાદત કરતા હે ઉસ્કે બા'દ અલ્લાહ તઆલા ઉસ્સે જો દીનકા કામ લેના ચાહે ઉસ્મેં લગા દેતે હેં, યહ કુર્બ બિલ્ફર્ઝ કહલાતા હે. કિસીકો તબ્લીગકા કામ, કિસીકો તદરીસકા કામ ઔર કિસીકો તસ્નીફ વ તાલીફકા કામ સુપુર્દ કિયા જાતા હે. કુર્બ બિલ્ફરાઈઝવાલા ફરાઈઝકો છોળ કર નવાફિલમેં મશ્ગૂલ હો જાએ તો ગિરફ્ત કી જાતી હે જૈસે હઝરત દાઉદ અલય્હિસ્સલામકી ખલ્વતમેં આદમિયોંકો ભેજ કર તંબિહ ફરમાઈ.

સવાલ ૧૬ :– નફી ઈષ્બાત હબસે દમ (સાંસકો રોકને) કે સાથ એક દફા'મેં ઈકિસસે ઝિયાદા કર સકતે હેં યા નહીં ?

જવાબ :– સાલિકકો અવ્વલ યહ ઝિક્ર બલિહાઝે શરાઈત ૨૧ મર્તબા તક પહુંચાના ચાહિએ ફિર ઉસ્સે ઝિયાદા કરે તો ફાઈદા હે. મક્તૂબાતે મા'સૂમિયામેં કિસી સાહબને લિખ્ખા હે કે એક સાંસમેં એક સો એક બાર નફી ઈષ્બાત કરતા હૂં હઝરત ખ્વાજા મુહમ્મદ મા'સૂમ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ઉસ્કી હોસલા અફઝાઈ ફરમાઈ.

સવાલ ૧૭ :– ક્યા કિરાતે કુર્આનસે વહ નતાઈજ વ અષ્રાત હાસિલ હોતે હેં જો સુફિયાકે બતાએ હૂએ અઝકારસે હાસિલ હોતે હેં ?

જવાબ :– ઈબ્તિદામેં સાલિકકી ઝિયાદા તરક્કી ઝિક્રસે હોતી હે હત્તા કે ફનાએ કલ્બ ઔર ફનાએ નફસ નસીબ હો જાએ ફિર તિલાવત, નવાફિલ ઔર દૂસ્રે દીની અશ્ગાલસે ઝિયાદા તરક્કી હોતી હે.

સવાલ ૧૮ :– જિન્કે અસ્બાક ઝિયાદા હે ઉન્હેં વક્ત પૂરા ન મિલે તો ક્યા કરે ?

જવાબ :- ઐસી સૂરતમેં સિર્ફ નિય્યત કરકે લતાઈફ પરસે તવજ્જુહ કરતે હૂએ ગુઝર જાએ તો ભી ફાઈદેસે ખાલી નહીં હોગા.

સવાલ ૧૯ :- નિસ્બત સલ્બ હો જાનેકા ક્યા મતલબ હે ?

જવાબ :- નિસ્બત નામ હે ઉસ તઅલ્લુકકા જો બંદેકો અલ્લાહ તઆલાસે હોતા હે. ઈસ તઅલ્લુકકો કોઈ સલ્બ નહીં કર સકતા અલબત્તા કૈફિયાત વ વારિદાત સલ્બ કી જા સકતી હે.

સવાલ ૨૦ :- બા'ઝ લોગ ચલતે ફિરતે હર વક્ત તહલીલે લિસાની (કલિમેકા ઝિક્ર) કરતે રહતે હૈં ક્યા જાઈઝ હે ?

જવાબ :- સો ફિસદ જાઈઝ, બલ્કે મુસ્તહસન હે, હઝરત ખ્વાજા અઝિઝાન અલી રામૈતની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિસે ઐસા હી સવાલ પૂછા ગયા તો ફરમાયા : શરીઅતમેં કરીબુલ્મર્ગ (મૌતકે કરીબ હો ઉસ્કો) કલિમેકી તલ્કીન કરનેકા હુક્મ દિયા હે. મેં હર વક્ત આપકો કરીબુલ્મર્ગ સમઝતા હૂં. લિહાઝા અપને નફસકો કલિમેકી તલ્કીન કરતા રહતા હે.

સવાલ ૨૧ :- જો લોગ સફરકે દોરાન જેબમેં કુર્આને પાક રખતે હૈં ઔર મજબૂરન પેશાબકે લિએ બૈતુલ્ખલામેં જાતે હૈં તો હુક્મ હે ?

જવાબ :- જેબકા હુક્મ ગિલાફસા હોના ચાહિએ, તાહમ બેહતર હે કે કુર્આન મજીદકો કિસી પ્લાસ્ટિક વગૈરાકે ગિલાફમેં લપેટ કર જેબમેં રખ્ખેં.

સવાલ ૨૨ :- મોમિનકો નમાઝકા ઈન્તિઝાર ક્યૂં રહતા હે ?

જવાબ :- નમાઝ જબ રૂહકી ગિઝા બન જાતી હે તો નમાઝ પઢનેકે લિએ દિલ ઈસી તરહ બેતાબ હોતા હે જૈસે રોટી ખાનેકે લિએ મે'દા બેતાબ હોતા હે.

સવાલ ૨૩ :- મજઝૂબ કોન હોતે હે ?

જવાબ :- અલ્લાહ તઆલાકે બા'ઝ બંદે રૂહાની ઉમૂરકે લિએ મુતઅય્યન હોતે હૈં ઔર બા'ઝ માદ્દી યા તક્વીની ઉમૂરકે લિએ. તક્વીની ઉમૂરકે લોગ ઝાહિરમેં દિવાનોંકી માનિંદ હોતે હૈં. ઝરૂરી નહીં હોતા કે રિજાલે તશ્રીઅકો રિજાલે તક્વીનકી ખબર હો, જૈસે હઝરત મૂસા અલય્હિસ્સલામકો હઝરત ખિઝર અલય્હિસ્સલામકા ઈલ્મ ન થા. કભી કભી તક્વીન વ તશ્રીઅ એક હી શખ્સમેં જમા' હો જાતી હૈં. રિજાલે તક્વીનમેં કુતુબે મદાર ઔર રિજાલે તશ્રીઅમેં કુતુબે ઈર્શાદ હોતે હૈં. ઉમૂમન કુતુબે મદાર કુતુબે ઈર્શાદકે માતહત હોતા હે બુખારી શરીફકી રિવાયત હે કે હઝરત મૂસા અલય્હિસ્સલામકી મુલાકાત હઝરત ખિઝર અલય્હિસ્સલામસે હૂઈ. હઝરત મૂસા અલય્હિસ્સલામને સાથ રહનેકી ખ્વાહિશ જાહિર કી તો હઝરત ખિઝર અલય્હિસ્સલામને ફરમાયા :-

انی علی علم من علم الله علمنیه لا تعلم انت و انت علی علم علمکم الله لا اعلمه.

(અલ્લાહને એક કિસ્મકા ઈલ્મ મુઝકો દિયા હે જો તુમકો નહીં મિલા હે ઔર તુમકો એક કિસ્મકા ઈલ્મ દિયા હે જો મુઝકો નહીં મિલા) યહ તક્વીની ઉમૂરકે લોગ મજઝૂબ કહલાતે હૈં.

સવાલ ૨૪ :- વારિદાતે કોનિયા ઔર ઈલ્મિયાસે ક્યા મુરાદ હે ?

જવાબ :- સાલિકકે દિલમેં બા'ઝ ઔકાત ઈલ્મી નુકાત

ડાલે જાતે હૈં ઔર બા'ઝ માદ્દી ઉમૂરસે મુતઅલ્લિક નુકાત મષલન ઐસા હોગા, ઐસા ન હોગા ઉસ્કો વારિદાતે કોનિયા કહતે હૈં. ઈલ્મી મઆરિફકો વારિદાતે ઈલ્મિયા કહતે હૈં દોનોં મહમૂદ હે, મગર ઈલ્મિયા કોનિયાસે અફઝલ હોતે હૈં ઈલ્મિયા હર શખ્સકો નહીં મિલ્તે.

દેતે હૈં બાદહ ઝર્ફ કદહ ખ્વાર દેખ કર

સવાલ ૨૫ :– મશ્રબ ક્યા હોતા હે ?

જવાબ :– હર સાલિક કિસી ન કિસી નબીકે ઝેરે કદમ હોતા હે. લેકિન કોન કિસ્કે ઝેરે કદમ હે ઉસ્કા પતા નહીં હોતા, એક બુઝુર્ગને અપને મુરીદકો દૂસ્રે બુઝુર્ગકી ખિદમતમેં ભેજા તાકે ઉન્હેં અપને મશ્રબકા પતા ચલે, જબ મુરીદ પહુંચા તો ઉસ બુઝુર્ગને કહા તુમ્હારે યહૂદીકા ક્યા હાલ હે ? મુરીદ બહુત ખફા હુવા. જબ વાપસ પહુંચા ઔર બુઝુર્ગને મુરીદસે હકીકતે હાલ પૂછી તો મુરીદને ઝિઝકતે ઝિઝકતે હૂએ બતાયા, શૈખને કહા અલ્હમ્દુલિલ્લાહ મેં મુસવિયુલ્મશ્રબ હૂં.

સવાલ ૨૬ :– કય્યૂમ કિસે કહતે હૈં ?

જવાબ :– આલિમ તજલ્લિયાતે સિફાતે ઈલાહીકા મઝહબ હે. અબ તજલ્લિયાતે ઝાતે મઝહર ભી કિસીકો હોના ચાહિએ, ઈસ્કો કય્યૂમ કહતે હૈં કે આલિમકા કયામ માદ્દી વસાઈલ પર નહીં, બલ્કે ઝિક્રુલ્લાહ પર હે. યહી વજહ હે કે હદીષમેં હે કે કિયામત નહીં આએગી જબ તક કે ઝમીન પર એક ભી અલ્લાહ અલ્લાહ કરનેવાલા હોગા. મશાઈખ ચૂંકે ઝિક્રુલ્લાહ કરતે હૈં ઔર ઉસ્કે સિલ્સિલેકો જારી કરતે હૈં લિહાઝા ઉન્મેંસે કિસી ખાસકો કય્યૂમ બના દિયા જાતા હે.

સવાલ ૨૭ :– દસ્તે ગૈબસે ક્યા મુરાદ હે ?

જવાબ :– બા'ઝ મશાઈખકો રોઝાના મુસલ્લેકે નીચેસે

યા કિસી ઔર તરહસે રિઝક મિલ જાતા હે યહ દસ્તે ગૈબ કહલાતા હે. યહ ભી દસ્તે ગૈબ હે કે બિલા તવક્કુઅ કોઈ હદિયા પેશ કરે.

સવાલ ૨૮ :– બુઝુર્ગોંકે ખત્મ શરીફ પઢનેકી ક્યા અસલ હે ?

જવાબ :– કોઈ આયત યા ઈબાદત જિસે કિસી શૈખકી ઝિંદગી ઔર કૈફિયાતસે મુનાસિબતે કામિલા હો ઉન્કે ઈસાલે ષવાબકે લિએ પઢના ખત્મ શરીફ કહલાતા હે. બા'ઝ મશાઈખ ખૂદ મુતઅય્યન કરતે હૈં ઔર બા'ઝકી વફાતકે બા'દ મુતવસ્સિલીન મુકર્રર કર દેતે હૈં.

સવાલ ૨૯ :– ખ્વાબ, વાકિઆ ઔર મુશાહિદેમેં ક્યા ફર્ક હે ?

જવાબ :– નીંદમેં જો કુછ નઝર આએ ખ્વાબ કહલાતા હે. મુરાકબેમેં બેઠે બેઠે સો જાઓ ઔર કુછ દેખે તો વાકિઆ કહલાતા હે. અગર મુરાકબામેં બકાઈમ હોશ વ હવાસ કુછ દેખે તો મુશાહદા કહલાતા હે.

સવાલ ૩૦ :– કબ્ઝ વ બસ્તસે ક્યા મુરાદ હે ?

જવાબ :– બા'ઝ ઔકાત સાલિકકો અજીબ વ ગરીબ ઈન્શિરાહ ઔર કૈફિયાત મહસૂસ હોતી હૈં, યહ બસ્ત કહલાતા હે બા'ઝ ઔકાત યહ કૈફિયાત ઐસી દબ જાતી હે જૈસે કુછ ભી ન થા, યહ કબ્ઝ કહલાતા હે. કબ્ઝ વ બસ્ત દોનોં અલ્લાહ તઆલાકી નેઅમતેં હે હમ અપની કમઝોરિયોંકે બાઈષ સિર્ફ બસ્ત માંગતે હૈં જિસ તરહ દરખ્તકો કાશ્તકાર પાની દેતા હે. ફિર કુછ અર્સા પાની ખુશ્ક વ જઝબ હોનેકે લિએ છોળ દેતા હે. હર વકત પાની ખળા રહે તો નુકસાન દેહ હે ઈસ તરહ વકફે વકફેસે પાની દેનેસે દરખ્ત સરસબ્ઝ વ શાદાબ હોતે હે. યહી

હકીકત કબ્જ વ બસ્તકી હે. ઉન કૈફિયાતકે ઝરીએ સાલિકકી તર્બિયત કી જાતી હે.

સવાલ ૩૧ :– ફના ફિર્રસૂલસે કયા મુરાદ હે ?

જવાબ :– જબ તબઈ તૌર પર સુન્નતકી ઈત્તબાઅ હોને લગે તો ઈસ કૈફિયતકા નામ ફના ફિર્રસૂલ હે.

સવાલ ૩૨ :– યાદદાશ્તસે કયા મુરાદ હે ?

જવાબ :– છોટે બચ્ચેકો તર્તીબસે એ બી સી યાદ હોતી હે બળેકો ઈત્ની તેઝીસે પઢના નહીં આતા, મગર બવકત ઝરૂરત સહીહ ઈંગ્લિશ લિખ સકતા હે, યા હમ મસ્જિદમેં જાનેકા ઈરાદા કરતે હેં રાસ્તેમેં ઈધર ઉધર દેખતે હેં દોસ્તોંકો સલામ કરતે હેં મગર મસ્જિદમેં જાના નહીં ભૂલતે. ઉસ્કો યાદદાશ કહતે હેં સાલિક ભી દુન્યાકે કામ કરતા હે, મગર અલ્લાહ તઆલાકો હરગિઝ નહીં ભૂલતા.

સવાલ ૩૩ :– નક્શ બંદિયા સિલ્સિલા ઔર ચિશ્તિયા સિલ્સિલેમેં બુન્યાદી ફર્ક ક્યા હે ?

જવાબ :– દોનોં કામિલીન ઔલિયા અલ્લાહ ગુઝરે હેં, ફર્ક સિર્ફ તરીકએ કારકા હે, હઝરત હાજી ઈમ્દાદુલ્લાહ મુહાજિર મક્કી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિસે કિસીને પૂછા મેં સિલ્સિલએ નક્શ બંદિયામેં બય્અત હોઉં યા સિલ્સિલએ ચિશ્તિયામેં. ફરમાયા : ઈસ્કી મિષાલ યૂં હે કે એક ઝમીનમેં ઝાળિયાં હે, ઉસ્મેં કાશ્ત કરનેકે દો તરીકે હે, એક તો યહ કે ઉસ્મેં સાલ છે મહિને સફાઈ કરો ફિર કાશ્ત કરો, દૂસ્રા યહ કે જિત્ના સાફ હો ઈત્ના કાશ્ત કરતે જાઓ. ઉસ્ને કહા કે મુઝે દૂસ્રા તરીકા પસંદ હે મૌતકા ક્યા પતા કબ આ જાએ, ફરમાયા ફિર તુમ્હેં સિલ્સિલએ નક્શ બંદિયામેં બય્અત હોના ચાહિએ.

સવાલ ૩૪ :– ક્યા વજહ હે કે હનફિયુલ્મસ્લક મમાલિક મષલન પાકિસ્તાન, હિંદુસ્તાન, બંગલા દેશ, વસ્ત એશિયાકી રિયાસતે, તુર્કી ઔર શામ વગૈરામેં સલાસિલે સુફિયા ઝિયાદા રાઈજ હેં ?

જવાબ :– તમામ દીનકા નિચોળ ચાર ફિકહેં હેં ઔર યહ ચાર ભી સિમટ કર દોમેં આ જાતી હેં હનફી વ શાફઈ. હઝરત મુજદ્દિદ અલ્ફેષાની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ફરમાયા હે કે હનફીયુલ્મસ્લકમેં કમાલાતે નુબુવ્વત ગાલિબ હેં ઔર શાફીયુલ્મસ્લકમેં કમાલાતે વિલાયત ગાલિબ હે હનફીયુલ્મસ્લક મમાલિકમેં ઈત્તિબાએ સુન્નત ઝિયાદા હોતી હે.

સવાલ ૩૫ :– નમાઝમેં વસાવીસ ઔર ખયાલાત બહુત આતે હેં ?

જવાબ :– હર વસ્વસા ખયાલ હે જબ કે હર ખયાલ વસ્વસા નહીં હોતા. વસ્વસા વહ ખયાલ હે જો મક્સદમેં હાઈલ હો, લેકિન ફકત ખયાલ મક્સદમેં હાઈલ નહીં હોતા. ખયાલાતકા આના મુઝિર નહીં ખયાલાતકા લાના મુઝિર હે. હમેં નમાઝમેં દુન્યાકે ખયાલાત આતે હેં જો અસ્ફલ હે ઔર અકાબિરીનકો ખયાલાત આતે હેં દીનકે જો આ'લા હેં જૈસે હઝરત ઉમર રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ નમાઝમેં જિહાદકી સફેં દુરૂસ્ત ફરમાતે થે. ઐસે ખયાલાત મહમૂદ હેં ઔર હુઝૂરે કલ્બકે ખિલાફ નહીં હે.

સવાલ ૩૬ :– બા'ઝ મશાઈખકો નમાઝમેં ઈસ કદર ઈસ્તિગ્રાક નસીબ હોતા હે કે ઈર્દ ગિર્દકા પતા ભી નહીં ચલતા કે ક્યા હો રહા હે, હમારી નમાઝેં ક્યૂં ઐસી નહીં હે ?

જવાબ :– નમાઝમેં ઈસ કદર ઈસ્તિગ્રાક હાસિલ હોના

લાઝમી અમ્ર નહીં હે હુઝૂરે કલ્બસે મુરાદ નમાઝમેં તવજ્જુહ ઈલલ્લાહ હે નબી અલયહિસ્સલામને એક બચ્ચેકે રોને પર નમાઝકો મુખ્તસર કરકે સલામ ફેર દિયા થા.

સવાલ ૩૭ :– સુના હે વસ્વસા આને પર મુન્તહીકી ગિરફ્ત હોતી હે ?

જવાબ :– સિર્ફ ઈસ વસ્વસે પર ગિરફ્ત હોતી હે જો મુન્તહીકો ગાફિલ કર દે. જો વસ્વસા આએ ઔર ગુઝર જાએ ઉસ પર ગિરફ્ત નહીં હોતી.

સવાલ ૩૮ :– ઝન ઔર ઈલ્હામમેં ક્યા ફર્ક હે ?

જવાબ :– ઈન્સાન જબ નિય્યત વ ઈરાદેકે સાથ એક રાઈ કાઈમ કર લેતા હે ઉસ્કો ઝન કહતે હે ઔર જબ ખૂદ બખૂદ કલ્બમેં કોઈ ખયાલ વારિદ હોતા હે ઉસે ઈલ્હામ કહતે હેં.

સવાલ ૩૯ :– આલમેં ખલ્ક ઔર આલમે અમ્રસે ક્યા મુરાદ હે ?

જવાબ :– અલ્લાહ તઆલાને કાઈનાતકો દો તરહસે પૈદા કિયા જિસે કુન કહ કર પૈદા કિયા વહ આલમે અમ્ર કહલાતા હે જિસે બતદરીજ પૈદા કિયા વહ આલમે ખલ્ક કહલાતા હે.

સવાલ ૪૦ :– ક્યા સમાઅ જાઈઝ હે ?

જવાબ :– સાઝ ઔર બાજોંકે સાથ કિસી કિસમકા ગાના હત્તા કેહમ્દ વ નઅત ભી નાજાઈઝ હે. બગૈર મઝામીર (બાંસરિયોં)કે ચંદ શરાઈતકે સાથ જાઈઝ હે. મષલન :—

૧. અશ્આર ફાસિકાના મઝામીન પર મબ્ની ન હો. ૨. મજલિસમેં મહરમ, ગૈર મહરમકા ઈખ્તિલાત ન હો. ૩. સામેઈનકો ઈત્ની રગ્બત હો જૈસે ભૂકમેં ખાનેકી.

સવાલ ૪૧ :– સુન્નત ઔર બિદઅતકી કયા પેહચાન હે ?

જવાબ :– સુન્નત અમલ આફાકી હોતા હે બિદઅત ઈલાકાઈ હોતી હે યા'ની સુન્નત અમલ હર જગહ ઔર હર મુલ્કમેં યકસાં હોગા મષલન દસ્વી મુહર્રમકા રોઝા રખના સુન્નત હે યહ હર જગહ હર મુલ્કમેં રખ્ખા જાતા હે. દસ્વી મુહર્રમકા 'મનાના' બિદઅત હે ઈસી લિએ ઈરાનમેં મનાનેકા તરીકા ઔર, પાકિસ્તાનમેં ઔર, ઈરાકમેં ઔર, હિંદુસ્તાનમેં ઔર હે.

સવાલ ૪૨ :– ઉમ્મતકા એક બહુત બળા તબ્કા તસવ્વુફકો અચ્છા નહીં સમઝતા યહ ક્યૂં હે ?

જવાબ :– બા'ઝ લોગ ઢોંગી પીરોંકી બાતેં સુન કર મુતનફ્ફિર હો જાતે હેં યહ નહીં સોચતે કે આજ તો હર મુઆમલેમેં ખોટા ખરેસે મિલા હુવા હે. નિખારના તો હમારા કામ હે. ઉલ્મામેં ભી બા'ઝ નફસ પરસ્ત દુન્યાદાર લોગ શામિલ હો જાતે હેં. ઉસ્કા યહ મત્લબ તો નહીં કે ઈલ્મ હાસિલ કરના બંદ કર દે. તસવ્વુફ પર એ'તિરાઝ કરનેવાલોંકી મિષાલ હિન્દા રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા કી સી હે જિસે આકુલુલ્કબાદ કહતે હેં. મુસલમાન હોનેસે પહલે કિત્ની પક્કી દુશ્મન થી મુસલમાન હોનેકે બા'દ કહને લગી "રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ ! અબ આપ સે બળ્હ કર કિસી ચીઝસે મુહબ્બત નહીં." મુતઅર્રિઝીન પર તસવ્વુફકી હૈષિયત ખુલ જાએ તો ઉન્કા યહી હાલ હો.

સવાલ ૪૩ :– તસવ્વુફમેં ઉરૂજ કિન ચીઝોંસે હોતા હે ?

જવાબ :– ચાર ચીઝોંસે (૧) કષ્રતે ઝિક્ર (૨) ઈત્તિબાએ સુન્નત (૩) તકવા (૪) રાબ્તએ શૈખ.

સવાલ ૪૪ :– બા'ઝ મશાઈખકી ઝુબાનસે :–

شانى ما اعظم سبحانى اور الحق انا વગૈરાકે અલ્ફાઝ ક્યૂં નિકલે ?

જવાબ :– યહ અલ્ફાઝ ગલ્બએ હાલમેં નિકલે ઈસ હાલતમેં ઈન્સાન મા'ઝૂર હોતા હે હઝરત મૂસા અલય્હિસ્સલામકે સામને અગર દરખ્તસે આવાઝ નિકલ સકતી હે انی انا الله તો ક્યા અજબ હે કિસી ઈન્સાનકી ઝુબાનસે انا الحق કે અલ્ફાઝ નિકલે. તા હમ સાહબે હોશ આદમી ઐસે અલ્ફાઝ કહેગા તો જૂતે પળેંગે.

સવાલ ૪૫ :– અક્ષર ગુનાહોંકા સબબ ક્યા હોતા હે ?

જવાબ :– અક્ષર ગુનાહ 'હુબ્બે જાહ' યા 'કુવ્વતે બાહ'કી વજહસે હોતા હે.

સવાલ ૪૬ :– હઝરત મુજદ્દિદે અલ્ફે ષાની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને લિખ્ખા હે કે આખિરમેં હકીકતે કા'બા ઔર હકીકતે મુહમ્મદિયા સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમ એક હો જાએંગે ?

જવાબ :– કા'બા તજલ્લિયાતે ઝાતીકા મર્કઝ હે ઈસી લિએ વહ મસ્જૂદઈલય્હિ હે આં હઝરત સલ્લલ્લાહુ અલય્હિ વ સલ્લમકા કલ્બે મુબારક ભી આખિરમેં દાઈમી તૌર પર તજલ્લિયાતે ઝાતીકા મર્કઝ બન જાએગા. હઝરત યૂસુફ અલય્હિસ્સલામકો એક નબી યા'કૂબ અલય્હિસ્સલામને સજદા કિયા. હઝરત આદમ અલય્હિસ્સલામકો સજદા કરવાયા ગયા لا يسعنى ارضى ولا سمائى و لكن يسعنى قلب عبد مؤمن કા'બા ભી તજલ્લિયાતે ઝાતીયાકા મર્કઝ, મો'મિનકા કલ્બ ભી, ફર્ક ઈત્ના હે કે કા'બા દાઈમી તજલ્લિયાતકા મર્કઝ, મગર મો'મિન પર કભી હેં કભી નહીં.

સવાલ ૪૭ :– બા'ઝ બુઝુર્ગોંસે મર્વી હે કે હઝરત અલી રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુ એક રિકાબમેં પાંઉ રખતે તો

બિસ્મિલ્લાહ પળ્હતે ઔર દૂસ્રે પર પાંઉં રખતે તો વન્નાસ પળ્હતે યહ કૈસે મુમ્કિન હે યા બા'ઝ બુઝુર્ગ અપને શહરસે દૂસ્રી જગહ પહુંચે શાદી કી બચ્ચે હૂએ વાપસ આએ તો ચંદ ઘંટે હી ગુઝરે થે ક્યા ઐસાં હો સકતા હે ?

જવાબ :– ઝમાનેકા એક તૂલ હોતા હે એક ઉરુઝ હોતા હે આમ મશ્હૂર યહી હે કે ઝમાનેકા સિર્ફ તૂલ હોતા હે ઉરુઝ નહીં હે મુમ્કિન હે અલ્લાહ તઆલા ખવાસકે ઐસે કામ ઉરુઝમેં કરવા દેતે હોં જૈસે વાકિઅએ મે'રાજ.

સવાલ ૪૮ :– મુબ્દાતિઈન કિસે કહતે હેં ?

જવાબ :– હર સાલિકકે લિએ અલ્લાહકે અસ્માઅ વ સિફાતમેંસે એક મુબ્દાઅ હોતા હે ઈસ્સે સાલિકકી રસાઈ અપને મુબ્દાતિઈન તક હી હોતી હે, અગર કિસીકો ઈસ્સે ઉપર સેર નસીબ હો તો વહ નઝરી હોતી હે કદમી નહીં (મુકામ નહીં બનેગા) જૈસે ઘર લાહોરમેં હે યહ અસલ મુકામ હુવા. અબ જહાં ઘૂમ ફિર આઓ મુકામ યહી રહેગા.

સવાલ ૪૯ :– તઅય્યુને અવ્વલ કોન્સા હે ?

જવાબ :– હદીષે પાકમેં હે

كنت كنزا مخفيا فاحببت ان اعرف فخلقت الخلق

(મેં મખ્ફી ખઝાના થા પસ મૈંને પસંદ કિયા કે મેં પેહચાના જાઉં, ફિર મૈંને મખ્લૂકકો પૈદા કર દિયા.) બા'ઝ મશાઈખને કહા કે ખુદાકા પહલી બાર મખ્લૂકકો પૈદા કરનેકા ઈલ્મ તઅય્યુને અવ્વલ હે બા'ઝને કહા ઈરાદા (તખ્લીક) તઅય્યુને અવ્વલ હે, લેકિન હઝરત મુજદિદ અલ્ફેષાની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને ફરમાયા જબ (યહ ચાહના મુઝે પેહચાના જાએ) તઅય્યુને અવ્વલ હે યહ 'હુબ્બ' હી નબીકા મુબ્દાએ તઅય્યુને હે ઈસ્સે ઉપર લાતઅય્યુનકા મુકામ હે.

સવાલ ૫૦ :– સુફિયાએ કિરામ ફકત મુસલ્લે પર બેઠ કર તસ્બીહાત ફેરતે રહતે હૈં જિહાદમેં હિસ્સા ક્યૂં નહીં લેતે ?

જવાબ :– જિહાદકા લફઝ કુર્આન મજીદમેં કઈ મુકામાત પર વારિદ હુવા હે. મષલન :–

(૧) જિહાદ બિલ્માલ યા'ની અપને માલકો અલ્લાહકે રાસ્તેમેં ખર્ચ કરના و جاهدوا باموالكم ઈસ પર દલીલ હે.

(૨) જિહાદ બિન્નફસ યા'ની અપની જાનોં પર એહકામે શરીઅત નાફિઝ કરના. ફરમાને ઈલાહી હે :– و تجاهدوا فى سبيل الله باموالكم و انفسكم. ઈસી લિએ હદીષે પાકમેં વારિદ હુવા હે :– المجاهد من جاهد نفسه فى طاعة الله

(૩) જિહાદ બિલ્કુર્આન કુફ્ફારકે સામને અઅ્લાએ કલિમતુલ્લાહકી ખાતિર ઈસ્લામકી દા'વતકો પેશ કરના و جاهدهم به جهادا كبيرًا ઉસ્કી દલીલ હે.

(૪) જિહાદ બિસ્સૈફ યા'ની કુફ્ફારકે સાથ કિતાલ કરના જૈસે ફરમાને ઈલાહી હે :–

يَاَيُّهَا النَّبِىُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَ الْمُنَافِقِيْنَ وَ اغْلُظْ عَلَيْهِمْ

સુફિયાએ કિરામ આમ તૌર પર જિહાદકી પહલી તીન સૂરતોંમેં ફઅ્આલ રહતે હૈં. ઈસ્કી મિષાલેં અઝહર મિનશ્શમ્સ હૈં. રહી બાત જિહાદ બિસ્સૈફકી તો જબ દીને ઈસ્લામકી સરબુલંદીકે લિએ જિહાદ ફર્ઝે ઐન હો જાતા હે તો યહ હઝરાત કફન બર્દોશ હો કર મૈદાનમેં નિકલ આતે હૈં ઔર કુફ્ફારકે સામને સીસા પિલાઈ હૂઈ દિવાર યા'ની બુન્યાને મર્સૂસ બન જાતે હૈં. ચંદ મિષાલે દર્જ ઝેલ હૈં :–

૧. સાતવીં સદી હિજરીમેં તાતારિયોંને જબ જલાલુદ્દીન ખ્વારિઝમ શાહકી વાહિદ ઈસ્લામી સલ્તનત ઔર અબ્બાસી ખિલાફતકા ચિરાગ ગુલ કર દિયા તો યહ ઝર્બુલ્મષલ બન ગઈ

થી :–

اذا قیل لك ان التاتار انهزموا فلا تصدق

(અગર કોઈ કહે કે તાતારિયોંને શિકસ્ત ખાઈ તો યકીન ન કરના.)

ઐસી અજીબ સૂરતે હાલમેં હઝરત મુહમ્મદ દરબંદી રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ જૈસે હઝરાતને તાતાર શહઝાદોંકે દિલોંકી કાયા પલટ દી ઔર તીન સાલકે બા'દ યહી શહઝાદે મુસલમાન હો ગએ ઔર દુન્યામેં ઈસ્લામકી અઝમતકા ફિર સહરા લહરાને લગા. અલ્લામા ઈકબાલને કહા :

હે અયાં આજ ભી તાતારકે અફસાનેસે
પાસબાં મિલ ગએ કા'બેકો સનમખાનેસે

(૨) હિંદુસ્તાનમેં જબ અકબર બાદશાહકી વજહસે દીને ઈલાહીકી આંધી ઉઠી તો મુજદ્દિદ અલ્ફેષાની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને અહયાએ દીનકા અલમ (ઝંડા) બુલંદ કિયા ઔર વક્તકે બળે બળે ફોજી જરનેલોં શૈખ ફરીદ ઔર ખાનખાનાનકે દિલોં પર તવજ્જુહાતે ઈલાહી ડાલી હત્તા કે વહ વક્ત આયા કે રસૂમાત બિદઅતકા કિલ્આ કમઅ હુવા ઔર દુન્યામેં یحی الارض بعد موتها કા નકશા પેશ હુવા. ઔરંગઝેબ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ જૈસા દીનદાર બાદશાહ ઉન્હીંકી મેહનતકા ષમ્રા થા.

(૩) રૂસને દાગિસ્તાન પર હમ્લા કિયા તો ગાઝી મુહમ્મદ શહીદ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ, હમ્ઝા બે રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ઔર શૈખ શામિલ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ જૈસે મશાઈખે તરીકતને ૧૮૧૩ ઈસ્વીસે ૧૮૫૯ તક ૪૬ સાલ જંગ લળી ઔર કમ્યૂનિસ્ટોંકે સાથ કિતાલ કિયા.

(૪) તરાબ્લિસકી જંગમેં શૈખ અહમદુશ્શરીફ સનોસી

રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને અપને મુરીદીનકો અતાલોયોંકે સામને સફઆરા કિયા ઔર ઉન્હેં પંદરા સાલ નાકોં ચને ચબવાએ. સહરાએ આ'ઝમ અફ્રિકાકી સન્વી ખાનકાહ આજ તક મશ્હૂર હે.

(૫) ઉન્નીસવીં સદી ઈસ્વીમેં અલ્જઝાઈરમેં અમીર અબ્દુલ્કાદિરને ફ્રાન્સીસિયોંસે ૧૮૩૨ ઈસ્વીસે લે કર ૧૮૪૭ તક પંદરા સાલ જંગ કી યહ શૈખે તરીકત થે.

(૬) હિંદુસ્તાનમેં તેહરીકે ખિલાફતકે સિલ્સિલેમેં જિહાદ શામલીકે હાફીઝ ફય્યાઝ શહીદ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ઔર અંગ્રેઝસે આઝાદીકે હુસૂલકે લિએ સય્યિદ અહમદ શહીદ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિકે નામોંકો તારીખમેં નુમાયા મુકામ હાસિલ હે.

(૭) અફગાનિસ્તાનમેં સય્યિદ જમાલુદ્દીન અફગાની રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ હિંદુસ્તાનમેં શૈખુલ્હિંદ અસીરે માલ્ટા હઝરત મહમૂદુલ્હસન રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ઔર સિલ્સિલએ શાઝલિયાકે હસનુલ્બન્ના વગૈરહુમ યહ સબ હઝરાત મશાઈખે તરીકત થે. ઈન સબમેં જિહાદ બિસ્સૈફ કિયા. ઈન અઝીમ કુરબાનિયોંકે બગૈર તારીખે ઈસ્લામ નામુકમ્મિલ હે.

(૮) સિલ્સિલએ આલિયા નકશબંદિયાકે શૈખ હઝરત મિર્ઝા મઝહર જાનેજાના શહીદ રહમતુલ્લાહિ અલય્હિને અપને મુરીદીનમેં ઐસા જઝબએ જિહાદ ભરા કે એક ખાતૂન અપને દો બેટોંકો મુખાતિબ હો કર કહને લગી :

બોલી અમ્મા મુહમ્મદ અલી કી જાન બેટા ખિલાફત પે દે દો.

બતાઈએ હઝરત મૌલાના મુહમ્મદ અલી જોહર રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ ઔર મૌલાના શૌકત અલી

રહમતુલ્લાહિ અલય્હિમેં જઝ્બએ જિહાદ કિસ્ને ભરા થા. વહી શૈખ જો ખૂદ ભી એક ઝાલિમકે હાથોં શહીદ હૂએ. આજ ભી ઉન્કે કબ્ર મુબારકકે કરીબ યહ અશ્આર લિખ્ખે હૂએ હૈં :–

بہ لوحِ تربتِ من یافتند از غیب تحریرے   کہ ایں مقتول را جز بے گناہی نیست تقصیرے

(હઝરત મૌલાના મુહમ્મદ અલી જોહર રહમતુલ્લાહિ અલય્હિ મુસલમાનોંકી આઝાદીકે લિએ અપને ઘરસે હિજરત કરકે લંડન ચલે ગએ તા હમ મુસલમાનોંકી આવાઝ અંગ્રેઝકે ઈવાનોં (મહલોં) તક પહુંચા સકેં. કૈદો બંદકી સઉબતેં (તકલીફે) બર્દાશ્ત કી ઔર જબ જાનસે માર દિએ જાનેકી ધમકી દી ગઈ તો افضل الجهاد كلمة حق عند سلطان جائر કે મુતાબિક કુફ્રકી આંખમેં આંખ ડાલ કર કહા :–

તુમ યૂં હી સમઝનાકે ફના મેરે લિએ હે
પર ગૈબમેં સામાને બકા મેરે લિએ હે
પૈગામ મિલા થા જો હુસૈન ઈબ્ને અલીકો
ખુશ હૂં કે વહ પૈગામે કઝા મેરે લિએ હે
અલ્લાહકે રસ્તેકી જો મૌત આએ મસીહા
અક્ષીર યહી એક દવા મેરે લિએ હે
તોહિદ તો યહ હે કે ખુદા હશ્રમેં કહ દે
યહ બંદા દો આલમસે ખફા મેરે લિએ હે
તોહિદ તો યહ હે કે ખુદા હશ્રમેં કહ દે
યહ બંદા દો આલમસે ખફા મેરે લિએ હે

